Bijdragen en Mededelingen van het Historisch Genootschap. Deel 81

bron
Bijdragen en Mededelingen van het Historisch Genootschap. Deel 81. J.B. Wolters, Groningen 1967

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_bij005196601_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap

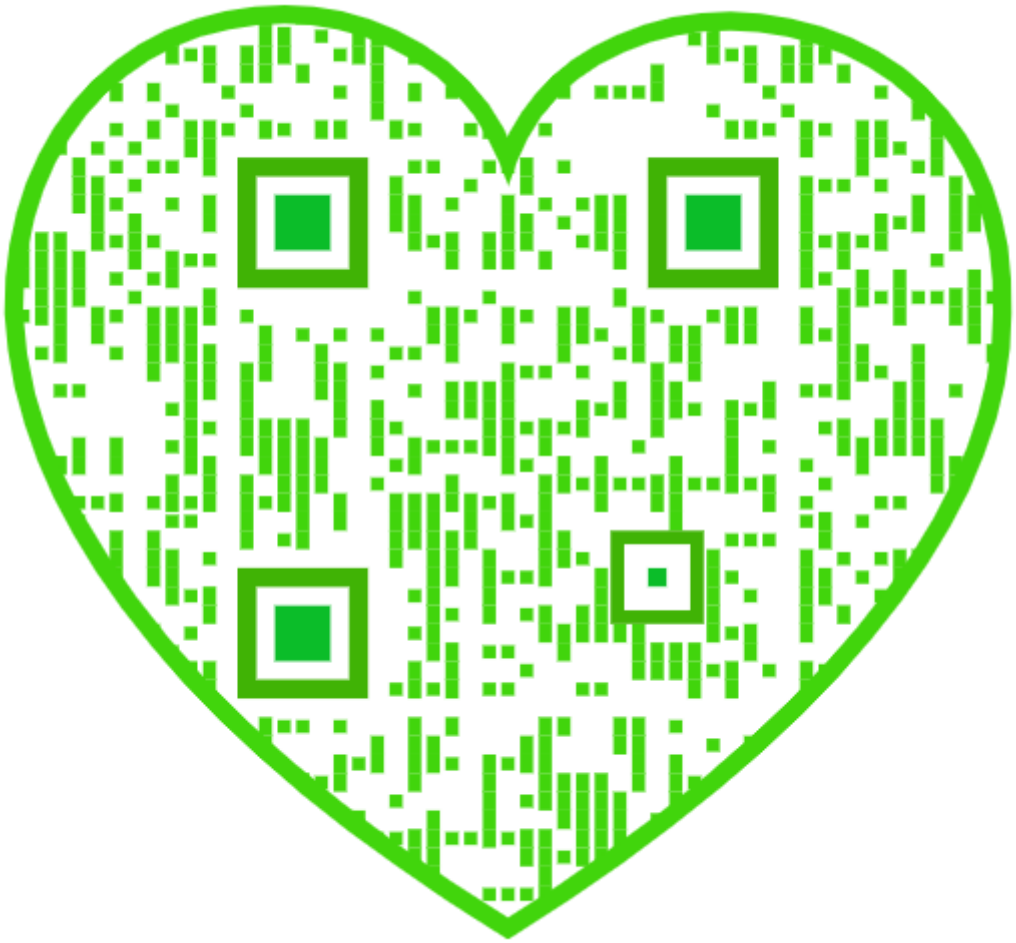

[Prof. dr. C.D.J. Brandt]

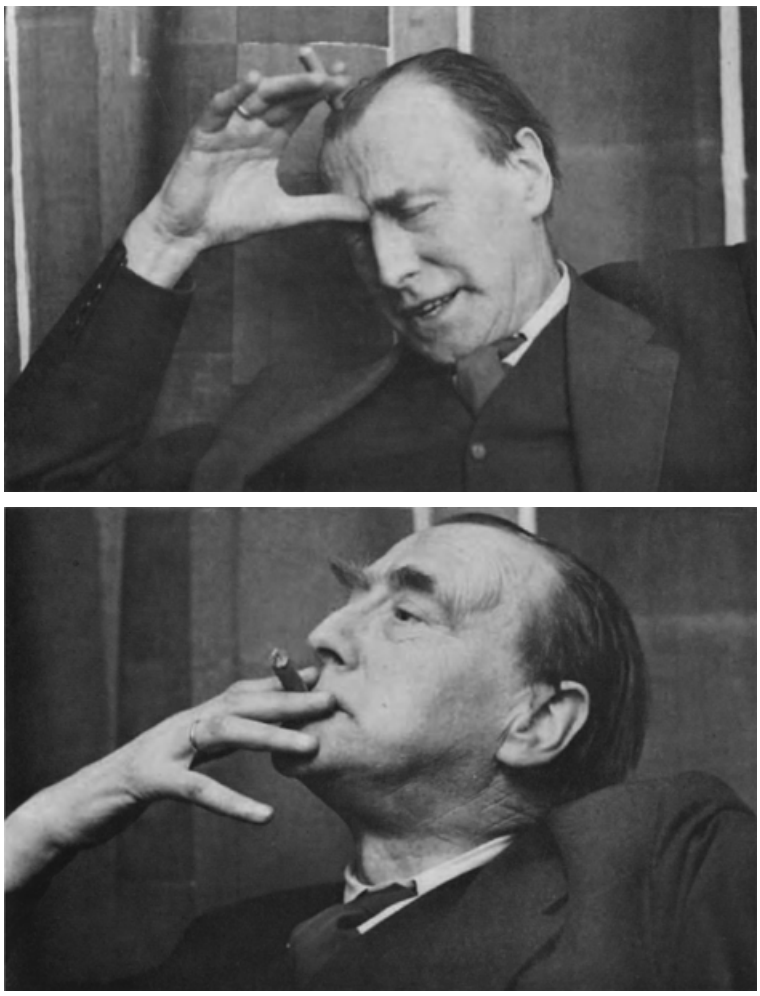

Foto Herder
Prof. dr. C.D.J. Brandt

[Verslag]

Verslag van de Algemene Vergadering van de Leden van het Historisch Genootschap gehouden op maandag 31 oktober 1966 in Esplanade te Utrecht

Volgens de presentielijst zijn aanwezig de leden en introducé's:

W. Jappe Alberts
J.C. Andries
J.A. van Arkel
A.E. van Balen-Chavannes
P. Batelaan (intr.)
E.H.P. Baudet
B. Bellush
P.J.W. Beltjes
E. van Beusekom
K.W.L. Bezemer
H. Binnendijk
M. de Block
L. Blok
M.J. Boerendonk
J.C. Boogman
N.A. Bootsma
J.A. Bornewasser
J.W. Bosch
J. Brandt-van der Veen
F.A.M. Brekelmans
E.A.B.J. ten Brink
W. van den Broeke
J.G. Bruggeman
I.J. Brugmans
J.R. Bruijn
M.G. Buist
J.J. Buurman
J.K. de Cock
A.E. Cohen
W.Ph. Coolhaas
C. Dekker
A.Th. van Deursen
F.L. Diekerhoff
F.H.J. Dieperink
J.G. van Dillen
Z.R. Dittrich
J. Dommisse
J.D. Dorgelo
E. van Dijk
H. Dijkstra
G.R. Erdbrink (intr.)
J.L. van Essen
C.N. Fehrmann
M.A.M. Franken
E.M. Freitag
H.A. Enno van Gelder
C.E. Gerretson-Harmsen
C. Giebel
H.J. de Graaf
A. Graafhuis
Ed. G. Groeneveld
J.R. de Groot
D. Grosheide
B.U. Haagsma

M.P. van Buijtenen
M. van der Bijl
J.W.C. van Campen
H.P.H. Camps
A.C. Carter-le Mesurier
J.A. ten Cate
A.A. Cense
J. Haak
E. Haas
E. van Hall-Nijhoff
S. Hart
P. van Hees
J.G. Hegeman
J.F. Heijbroex

J. van Heijst
W.J. van Hoboken
J.H. van den Hoek Ostende
B. van 't Hoff
D. de Hoop-Scheffer
G.J. Hooykaas
J.A. van Houtte
F.W.N. Hugenholtz
A.H. Huussen jr.
L. Jansen
A.E.M. Janssen
Th.P.M. de Jong
G.M.A. Jongbloet-van Houtte
C.M.J. de Jongh
G.J.W. de Jongh
C.A. van Kalveen
J.H.P. Kemperink
J.H. Kernkamp
F. Kerner
N. Kolff
E.H. Korvezee
E.H. Kossmann
J.A. Kossmann-Putto
J.G. Kruisheer
J.C.P.A. van Laarhoven
C.G. van Leeuwen
J.M. van der Linde
A.F. Manning
W.J.F. Meiners
A.F. Mellink
G.J. Mentink
F.A.M. Messing
P. van der Meulen
M. Roest
D.J. Roorda
J.M. Scherp
I. Schöffer
L.W.G. Scholten
G. van Schravendijk-Berlage
H.M.G. Schrijnemakers
R.L. Schuursma
J. Sibinga Mulder
F.S. Sixma van Heemstra
B.H. Slicher van Bath
J.Th. de Smidt
C. Smit
H. Smitskamp
F. Snapper
A.G. van der Steur
Th.H.J. Stoelinga
J.G. Stork-Penning
J.E.A.L. Struick
J.J. van Stuyvesant Meyen
K.W. Swart
G. Taal
C.A. Tamse
F.B.M. Tangelder
E. Tas
J. den Tex
L. van Tongerloo
A.J. Veenendaal
D. van Velden
P. Verhoog
W. Vinckhuyzen van Maarssen
J.C. Visser
J. Voerman

P.J. Meij
J.C.A. de Meijl
F.E.J. Milo-van Everdingen
W. Miltenburg-Racké
A.M.P. Mollema
H.J. Mijjer
N.F. Noordam
H. Nijhoff
C. Offringa
H.R. van Ommeren
D.P. Oosterbaan
J.K. Oudendijk
E. Pelinck
L.P.L. Pirenne
A. Plaatsman
J. Platteel
J.W. Postma
W.A. van Rappard
J.H.A. Ringeling
G.J. de Voogd
Joh. de Vries
E. Vroom
S.L. van der Wal
E.H. Waterbolk
C.B. Wels
J.J. Westendorp Boerma
J.F.A.N. Weijling
J.M. van Winter
P.J. van Winter
B. Woelderink
J.J. Woltjer
Th.P.H. Wortel
C.A. Zaalberg
S.B.J. Zilverberg
S.H.A.M. Zoetmulder
A. Zijp

Eén handtekening was onleesbaar.

De voorzitter, prof. dr. J.H. Kernkamp, opent te half elf de vergadering met de volgende rede.

Dames en Heren,

Het is met groot leedwezen dat *ik* heden U toespreek. U bent stellig bekend met het zware verlies, dat het Historisch Genootschap heeft geleden. Geheel onverwacht ontviel ons in de nacht van 13 september prof. dr. C.D.J. Brandt. Het Historisch Genootschap moest hem als voorzitter missen, voor goed.

In tal van periodieken zijn de verdiensten van onze vriend Brandt geschilderd. Het is mijn taak hem hier te gedenken als voorzitter van het Historisch Genootschap. Tijdens een bijeenkomst in het Instituut voor Geschiedenis te Utrecht heb ik gewezen op de bijna onverwoestbare werkkracht, die Brandt bezat, zodat van *alle* kanten een beroep op zijn medewerking werd gedaan, die hij, als het maar enigszins kon, steeds verleende. Ging de taak bij zijn Instituut hem in de eerste plaats ter harte, het Historisch Genootschap was een ander troetelkind.

Hoe kon het ook anders! Brandt heeft het H.G. bijna veertig jaar gediend. Tot bestuurslid en 2e Secretaris is hij benoemd in de algemene bestuursvergadering op 30 oktober 1926. Op 1 september 1935 volgde zijn aanstelling als 1e Secretaris. In de algemene bestuursvergadering van 11 mei 1946 vond zijn installatie als voorzitter plaats. Hij volgde toen Dr. Bannier op. Alles overziend moet ik zeggen: wat een staat van dienst!

De helft van deze periode heb ik het voorrecht gehad als 1e secretaris met Brandt als voorzitter in het Historisch Genootschap nauw samen te werken. Ik heb gedurende twee decennia met bewondering gade geslagen met welk een aanpassing Brandt leiding wist te geven in een snel veranderende tijd.

Bij mijn entree in het bestuur van het Historisch Genootschap kwam ik direct onder de indruk van de enigszins plechtige stijl, waarin de Utrechtse bestuursvergaderingen, iedere maand, behalve midden in de zomer, op zaterdagavond werden gehouden. Brandt was het, die ons als we na de behandeling van de agenda nog wat bleven nakouten, vaak vertelde van zijn eerste twintig jaren in het Historisch Genootschap. Hij deed dat met een grote

levendigheid en als er weer een rijk verhaal kwam, gingen we er echt nog weer eens voor zitten. We zagen als het ware oude bestuursvergaderingen herleven. De verteller raakte dan in vuur, met zijn ene hand gesticulerend, in de andere hand een sigaar, met de benen ietwat nonchalant over elkaar geslingerd. We genoten. Na zijn heengaan zag ik een foto, die precies weergaf wat ik U zoëven schetste. Mr. Sam. Muller bijv. ken ik alleen door Brandt.

Veel is in de latere jaren gewijzigd. Jongeren traden tot het bestuur toe, die tegen het vergaderen op zaterdagavond bezwaren hadden, omdat hun gezin hen dan opeiste, zodat steeds meer op andere dagen in de week en minder regelmatig bijeengekomen werd. En nu is Brandt de tovenaar geweest, die op een geheel eigen wijze er voor zorg droeg, dat de activiteit naar buiten eerder toe- dan afnam. Niemand minder dan Brandt zelf betreurde het in hoge mate dat de bestuursvergaderingen soms wel een heel zakelijk karakter kregen en voor een gezellig napraten meestal de tijd ontbrak, maar de efficiency nam toe.

Het was prettig samenwerken met Brandt. De grote gave van de overledene lag, afgezien van zijn wetenschappelijke capaciteiten, m.i. hierin, dat hij in de eerste plaats mens was en zich interesseerde voor ons aller lief en leed, in de ruimste zin van het woord. Brandt had de flair om de moeilijkste problematiek, waarmee ook ons bestuur bij tijd en wijle te kampen had, op een voor ieder bevredigende wijzen op te lossen. Bij beleidskwesties had hij steeds een helder oordeel, waaraan wij allen veel verschuldigd zijn. Het doet ons goed, dat Mevrouw Brandt-van der Veen, die het zwaarst getroffen is, door haar werkzaamheden aan het Thorbecke-archief nauw met het Historisch Genootschap verbonden blijft. Het zal ongetwijfeld in de geest van collega Brandt zijn, als we ons werk voortzetten, zoals hij dat graag zag en eenvoudig elkander bij staan in het belang van het Historisch Genootschap, dat hem zo lief was.

Het is niet het enige verlies dat ons bestuur in dit verslagjaar had te lijden. Op 12 december 1965 overleed prof. dr. J.F. Niermeyer, hoogleraar in de geschiedenis van de middeleeuwen aan de Universiteit van Amsterdam en als zodanig lid van ons bestuur. Ook aan hem hebben we veel verplichtingen. Zijn adviezen, soms in een sarcastische vorm gegoten, waren zeer waardevol.

In het vorige verslagjaar herdacht Prof. Brandt onze mede-

bestuursleden Rüter en Immink. In de korte periode van nog geen anderhalf jaar zijn aan ons bestuur dus veel eminente krachten ontvallen. Wel een heel zwaar verlies.

Het zij mij thans vergund U te verzoeken een ogenblik in stilte prof. Brandt en prof. Niermeyer te gedenken.

Het geeft steeds weer voldoening dat het Historisch Genootschap bij de algemene ledenvergadering op een goed gevulde zaal kan rekenen. Mijn verontschuldiging bied ik U aan over het late rondsturen van de convocaties. Deze hadden op 10 oktober verstuurd moeten worden door Wolters in Groningen. Nadien bleek bovendien, dat er leden waren die de convocatie niet ontvangen hadden. Ik hoop, dat dat aantal niet groot is geweest. Het persoonlijk contact met U wordt door ons bestuur immers op hoge prijs gesteld. Het is voor ons *de* ontmoeting van het jaar. Ik heet U van harte welkom!

Een welkom dat in de eerste plaats gericht is tot de beide sprekers: prof. B. Bellush, afkomstig van New York City College, gasthoogleraar aan de Universiteit te Utrecht bij het Instituut voor Geschiedenis, die voor ons vanmiddag zal spreken over een bijzonder actueel onderwerp *The Academy and American foreign policy*, voorts prof. dr. F.W.N. Hugenholtz, die vanochtend een onderwerp zal behandelen, waarvan de titel *Het Kaas- en Broodvolk* ons vanaf de kinderjaren vertrouwd in de oren klinkt.

In het bijzonder wil ik ook begroeten ons erelid, prof. dr. J.A. van Houtte, wiens Braziliaanse reis hem gelukkig niet verhinderde aan onze bijeenkomst, als gewoonlijk, deel te nemen.

Ons erelid prof. dr. H. van Werveke schreef mij persoonlijk, dat het hem nog steeds niet mogelijk was op reis te gaan, zodat hij ook dit jaar onze vergadering niet kon bijwonen. Hij zou in gedachten bij ons zijn. Er was zoveel dat hem met het H.G. verbond. Wij wensen hem van deze plaats in verband met zijn gezondheid het allerbeste toe en hopen hem het volgend jaar weer in ons midden te zien.

U zult begrijpen, dat het bestuur van het Genootschap om aanvulling en wijziging vroeg, te meer omdat ook mr. Hardenberg, tot voor kort algemeen rijksarchivaris te 's-Gravenhage ons gaat verlaten. Volgens het rooster viel in dit jaar het einde van zijn bestuurslidmaatschap en mr. Hardenberg gaf zelf te kennen, dat hij hoopte dat nu zijn opvolger drs. J.L. van der Gouw voortaan het Algemeen Rijksarchief mocht vertegen-

woordigen. Wij voldoen aan dit verzoek gaarne, al spijt het ons dat we de heer Hardenberg in onze bestuursbijeenkomsten niet meer zullen zien. We zullen hem missen en danken hem hartelijk voor hetgeen hij voor het Historisch Genootschap heeft gedaan.

We zijn er van overtuigd dat het Algemeen Rijksarchief ook door de heer Van der Gouw op waardevolle wijze gerepresenteerd zal worden. Naar prof. dr. C. van de Kieft gaat een uitnodiging de door het overlijden van prof. Niermeyer opengekomen plaats in ons midden te willen innemen. Wij hopen zodoende de traditionele banden met de Universiteit van Amsterdam te kunnen continueren ten voordele van ons Genootschap.

Natuurlijk moesten er ook mutaties in het Utrechts bestuur plaatsvinden. Dr. Van Buijtenen is van het tweede secretariaat ontlast. Zijn plaats wordt ingenomen door drs. C.B. Wels, wetenschappelijk medewerker aan het Instituut voor Geschiedenis te Utrecht. Dit betekent gelukkig niet, dat de heer Van Buijtenen ons bestuur gaat verlaten. T.a.v. zijn verrichtingen voor het tweede secretariaat past hier zeer zeker een woord van erkentelijkheid. Reeds vóór het overlijden van prof. Brandt had de 1e secretaris, uw verslaggever van heden, te kennen gegeven zijn functie van 1e secretaris, die erg veel tijd kostte, niettegenstaande de administratie verlicht werd door assistentie van drs. J. van Heijst, te willen neerleggen, waarbij ook gezondheidsredenen een rol speelden. De situatie werd nog gecompliceerder, toen het voorzitterschap vacant kwam. Om uit deze impasse te geraken is nu voorlopig overeengekomen, dat dr. Grosheide naast zijn bibliothecariaat van het Historisch Genootschap, dat misschien verdwijnt, de pen als 1e secretaris zal gaan voeren, terwijl het voorzitterschap voorlopig aan mij is toevertrouwd. Met het oog op mijn gezondheid heb ik gevraagd het presidium te mogen ‘waarnemen’, om het genootschap althans door een moeilijke periode heen te loodsen. Zodoende is ons bestuur weer voltallig en dat is maar goed ook, want het zal U verder in mijn betoog duidelijk worden, dat de toekomst voor het Historisch Genootschap er niet in alle opzichten even rooskleurig uitziet.

Het stijgend ledenaantal geeft echter reden tot tevredenheid, want het doel van het Historisch Genootschap is toch in de eerste plaats zoveel mogelijk alle vakgenoten te bereiken. Welnu het ledenaantal nam in totaal toe met 23, van 932 tot 955, weer onder te verdelen in 9 ereleden, 825 gewone leden in het binnenland, 92 gewone leden in het buitenland en 29 ledeninstellingen.

Het tachtigste deel van de *Bijdragen en Mededelingen* zou op 24 oktober bij Wolters de deur uitgaan. Moge deze 'planning' vandaag op 31 oktober tot resultaat hebben gehad, dat U het bewuste nieuwe deel in Uw bezit hebt. Door allerlei omstandigheden, o.a. personeels-wisseling bij de uitgeverij Wolters te Groningen, heeft het toch weer moeite gekost om tijdig deze publikatie te laten verschijnen. Mij zijn wel eens geluiden ter ore gekomen, dat Utrechtse medewerkers een prae hebben. Dat is toch echt niet zo. Groningse, Leidse en Utrechtse bewerkers hebben bijv. de laatste bundel gevuld. Bovendien trachten we zoveel mogelijk de inhoud van de B. en M. gevarieerd te houden.

Ik wil niet verhelen dat naar aanleiding van de medegedeelde brieven van A.G.A. van Rappard aan C.J. van Assen, door drs. G.J. Hooykaas, dr. E. van Raalte tegenover mij eergisteren per telefoon zijn teleurstelling heeft geuit over een volgens hem onverdiende voorstelling van zaken betreffende zijn medewerking. We betreuren het dat hier een controverse heeft plaats gevonden.

In het begin van het jaar verscheen in de derde serie Werken als no. 84: *De oorlogsvoering ter zee in 1673 in journalen en andere stukken*, uitgegeven door drs. J.R. Bruijn. In samenwerking met de Nederlandse Vereniging voor Zeegeschiedenis en de Linschoten-Vereeniging vonden vele delen van deze uitgave hun bestemming. Uit alles blijkt dat de belangstelling voor de zeegeschiedenis weer toeneemt en daarom valt het toe te juichen dat dit vak weer in Leiden gedoceerd wordt.

In 1966 kwam eveneens uit de geheel herziene 4e druk van de *Regels voor het uitgeven van historische bescheiden*. Deze wijken hier en daar vrij sterk af van die van 1954. In de huidige regels is rekening gehouden met meer soorten van historische bescheiden (ook met die van de allernieuwste geschiedenis) dan vroeger het geval was. Dit betekende dat er wat meer genuanceerde en wat minder stringente richtlijnen geformuleerd moesten worden. We hopen dat het boekje velen tot nut zal strekken bij de bewerking van bronnenuitgaven. De nieuwe Regels kosten *f* 2, - en U kunt ze bestellen bij het Secretariaat van het Historisch Genootschap, Kromme Nieuwe Gracht 20 te Utrecht.

En thans de Werken die op stapel staan. De verzorging van het derde deel van het *Thorbecke-archief* is het verst gevorderd. Een groot aantal vellen is reeds gezet. Door een samenloop van

omstandigheden zijn we echter ver achterop geraakt t.a.v. het tijdschema. De verschijning kunt U nu in 1967, naar ik hoop, verwachten. Mevrouw dr. J. Brandt-van der Veen doet haar best, maar zij is afhankelijk van bijkomstigheden van allerlei aard, die soms tegen zitten. Prof. dr. F.W.N. Hugenholtz kon tot zijn spijt weinig tijd vinden om aan de *Melis-Stoke* uitgave te werken. Mevrouw drs. G.M.A. Jongbloet-van Houtte maakte aanzienlijke vorderingen bij het copiëren van rekeningen en brieven uit het *Archief - Daniël van der Meulen*. Zij kwam nagenoeg gereed met de stukken tot en met 1591 en maakte een aanvang met de sortering van haar materiaal in chronologische volgorde. Voor een volledig overzicht zal zij wel tot 1600 (het sterfjaar van Daniël van der Meulen) door moeten gaan. De tijd zal leren of de caesuur (vertrek van Daniël uit Bremen naar Leiden) zal aangehouden kunnen worden. Drs. J. van Heijst hoopt nu hij weer in Leiden werkzaam is het onderzoek in de ter Bibliotheca Thysiana te Leiden berustende bescheiden van de handelscompagnie Daniël van der Meulen c.s. voort te zetten. Voor de reproduktie van de boekhouding, noodzakelijk voor de bewerking en kennis van het Archief, zullen nog middelen moeten worden gevonden.

Helaas is de prognose van prof. Brandt, dat de gezondheid van prof. Geyl niet toestond, dat hij zich met de uitgave van de *Bentinckpapieren* kon bemoeien, bewaarheid geworden. De stukken en annotaties bewerkt door drs. W.J. Meiners vormen thans een onderwerp van gesprek tussen de bewerker en prof. dr. J.C. Boogman, die de taak van prof. Geyl heeft overgenomen.

Aan de *Gouverneursrapporten* wordt weer gewerkt. Uit een verslag door drs. C. Offringa aan het bestuur uitgebracht, blijkt dat als aanvulling en vervolg op de 430 afgedrukte nummers nog veel gecopieerd moet worden. Of wij er in zullen slagen aan het verzoek van de nieuwe bewerker te voldoen inzake hulp van een copiist, is op dit moment nog volkomen onzeker. Voorlopig is de heer Offringa begonnen met de samenstelling van registers op de verschenen delen.

Dr. Johan de Vries, belast met het voor de druk klaarmaken van de *Herinneringen en het dagboek van Ernst Heldring* (1871-1954) is zo goed als gereed. Prof. Brandt was hier toezichthoudend lid. Ook deze taak is door prof. Boogman overgenomen. Wanneer het deel zal verschijnen is nog niet geheel zeker i.v.m. de financiële bestrijding van de drukkosten. De commissie voor

bronnenpublikatie betreffende de Geschiedenis van Nederlands-Indië 1900-1942 deed einde 1965 haar derde uitgave het licht zien. Het was het tweede stuk van de bronnenpublikatie over de volksraad en de staatkundige ontwikkeling van Ned. Indië, dat handelt over de jaren 1927-1942. De bewerker van deze uitgave, dr. S.L. van der Wal is inmiddels gereed gekomen met de vierde uitgave over de opkomst van de nationalistische beweging in Ned. Indië, die thans ter perse is. De commissie stelt zich voor haar serie te vervolgen met een publikatie, die gewijd zal zijn aan het sociaal-economisch beleid in Ned. Indië. Zij mocht voor haar arbeid een voortgezette subsidie ontvangen van de Nederlandse Organisatie voor Zuiver-Wetenschappelijk Onderzoek.

Het ligt voorts in de bedoeling dat het Historisch Genootschap de uitgave van de in het vorige verslag genoemde *Memoires* en andere nagelaten geschriften van jhr. mr. B.C. de Jonge onder haar hoede neemt, met als kundige bewerker dr. S.L. van der Wal.

De stagnatie bij sommige van onze geprojecteerde uitgaven is in zekere zin voor ons een uitkomst geweest, want ik kom nu toe aan de ‘financiering van de onderneming’, die grote zorgen baart.

In afwijking van vorige jaren moet ik helaas iets uitvoeriger spreken over de financiën van ons Genootschap. Tot nu toe kon het bestuur zonder ernstige moeilijkheden van financiële aard de publikaties van ons Genootschap tot stand brengen. Weliswaar was het in de laatste jaren niet steeds eenvoudig om deze primaire taak te vervullen, maar ernstige zorgen had het bestuur daarbij toch niet. Dat is helaas anders geworden. De steeds en snel stijgende drukkosten maken het - tenzij de inkomsten verhoogd worden - onmogelijk de publikatie-werkzaamheid van het genootschap voort te zetten in de tot nu toe gehandhaafde omvang. Daarbij komt nog, dat ook de andere kosten dan die voor publikaties, o.m. de kosten van de Algemene Vergadering, de portokosten - men denke slechts aan de onlangs aangekondigde tariefverhogingen - en de administratiekosten, stijgen. Doorgaan op de huidige voet, d.w.z. voortzetting van de gewone werkzaamheden en publikatie van één deel *B en M* als mede minstens één deel van de *Werken* per jaar, zou betekenen, dat - ook al houdt men er rekening mede, dat voor enkele delen van de Werken een subsidie voor een deel der druk-

kosten wordt verleend - het kapitaal van het Genootschap in 1969 geheel uitgeput zou zijn en dat de werkzaamheden alsdan zouden moeten worden gestaakt, gelijk de opstelling van een begroting voor de jaren tot 1969 geleerd heeft. Daarbij is er nog van uitgegaan, dat de drukkosten niet *aanzienlijk* zullen stijgen, en dat de inkomsten uit het kapitaal niet *aanzienlijk* zullen verminderen. Deze beide veronderstellingen zijn gedaan om het beeld niet *te* pessimistisch te maken, maar het is onder de huidige vooruitzichten de vraag, of zij houdbaar zullen blijken.

Het bestuur heeft daarom nagegaan of, en zo ja, op welke wijze in deze moeilijkheden voorzien kan worden. De eerste en belangrijkste mogelijkheid is de verhoging van subsidies. Daarover zijn besprekingen gaande, die moeizaam verlopen omdat aan een aanmerkelijke verhoging van subsidies diverse moeilijkheden in de weg staan. Maar één ding staat wel vast, namelijk, dat de subsidianten zeker niet bereid zullen gevonden worden hun subsidies belangrijk te verhogen, indien niet de leden zelf een offer brengen in de vorm van contributie-verhoging. Zodanige verhoging mag - daargelaten, dat zij wel eens een conditio sine qua non voor onmisbare, verhoogde subsidies zou kunnen blijken te zijn - niet onredelijk genoemd worden. Sinds de laatste elf jaren is de contributie, niettegenstaande de steeds stijgende drukkosten, niet verhoogd. Het bestuur heeft dat zo lang mogelijk tegengehouden, maar ziet zich thans genoodzaakt daartoe over te gaan. De vraag is nu, op welk bedrag de nieuwe contributie moet worden vastgesteld. Bij de berekening van dit bedrag is overwogen, dat de leden hebben op te komen voor de algemene genootschapskosten alsmede voor de drukkosten van de jaarlijks verschijnende *Bijdragen en Mededelingen*, waarvoor geen subsidie kan worden verkregen, en dat voorts uit de contributies een bescheiden deel van de drukkosten van de *Werken* moet kunnen worden betaald. Legt men deze overweging ten grondslag aan de berekening van het bedrag waarmede de contributie moet worden verhoogd, dan komt men tot de conclusie, dat een verhoging van *f* 10, - onvermijdelijk is. Daarmede is de voortzetting van het werk van het Genootschap en de publikatie van de *B en M* gegarandeerd, maar *niet* de jaarlijkse verschijning van een deel *Werken*. Het laatste hangt af van de mate, waarin het bestuur er in zal slagen daarvoor subsidies te verwerven.

De thans, met ingang van 1967, in te voeren contributieverhoging heeft derhalve twee zijden: allereerst de voortzetting

van de normale werkzaamheid van Uw Genootschap te verzekeren, daarnaast de versterking van de bereidheid van subsidianten, gezien de door de leden in de vorm van contributie-verhoging gegeven medewerking. Het bestuur gaat met leedwezen tot deze maatregel over, maar het wordt door de omstandigheden daartoe genoodzaakt. Het hoopt en verwacht, dat de leden het Genootschap in deze financiële moeilijkheden trouw zullen blijven.

Dames en Heren, het H.G. schip mag niet vastlopen. Bij het bestuur zijn alle hands aan dek, maar we hebben niettemin krachtige sleepboten nodig om uit het gevaarlijke vaarwater te komen. Daaraan kunt U meehelpen. We vertrouwen, dat we geen tevergeefs beroep op begrip Uwerzijds doen. We moeten onze financiën gezond houden en daarvoor tezamen maatregelen nemen om dit te kunnen bereiken. Bij zulk een gedragslijn zie ik de toekomst van ons Genootschap minder somber in dan U uit mijn verslag misschien meent te moeten opmaken.

En thans ga ik tot de orde van de dag over en verklaar onze Algemene Vergadering van vandaag voor geopend.

Nadat de vergadering korte tijd is onderbroken geeft de voorzitter het woord aan prof. dr. F.W.N. Hugenholtz (Utrecht) voor het houden van een voordracht over: Het Kaas- en Broodvolk.

Het kaas- en broodvolk

Toen ik in 1949 was gepromoveerd op het proefschrift *Drie boerenopstanden uit de veertiende eeuw*[1], waarin ik de Vlaamse opstand uit de jaren twintig, de Jacquerie en de beweging van Watt Tylor aan een vergelijking onderwierp, is mij al dadelijk de vraag gesteld waarom ik de enige laatmiddeleeuwse Noordnederlandse boerenopstand van enige betekenis niet in mijn onderzoek had betrokken. Waarom moest de opstand van het Kaas- en Broodvolk, de befaamde opstand uit onze vaderlandse geschiedenis, nu juist achterwege blijven? Ik had oorspronkelijk inderdaad overwogen deze opstand als vierde in de vergelijking op te nemen, maar ik ben van dat plan al spoedig afgestapt en daarvoor had ik verschillende argumenten.

Ten eerste vond ik het verschil in tijd te groot; hoewel natuurlijk de Vlaamse, Franse en Engelse opstanden ook niet over één kam geschoren konden worden, en er duidelijke verschillen waren in sociaal-economische achtergrond en mentaliteit, meende ik en meen ik nog dat een tijdsverschil van meer dan een eeuw, waarin de wereld zo veranderd was, de vergelijking beduidend minder zinvol zou maken. Daar kwam nog bij - en dat zal ons ook vandaag nog bezighouden en hinderen - dat het Noordhollands bronnenmateriaal voor mijn toenmalige onderzoekingen veel te schaars was. Wat er over het Kaas- en Broodspel over is aan diplomatische en verhalende bronnen was zoveel minder in kwantiteit dan het materiaal dat op de andere genoemde bewegingen betrekking had, dat alleen al daarom de opstand in Noord-Holland had moeten afvallen. Vooral het tekort aan verhalende bronnen was in dit opzicht fataal. Verder wilde ik boerenopstanden bestuderen, d.w.z. opstanden van boeren en van boeren alleen. Weliswaar zijn dat soort opstanden nooit uit hun historische context te isoleren zonder schadelijke gevolgen, weliswaar bestonden er in de drie onderzochte gevallen betrekkingen tussen de boeren en de omringende steden, maar toch was het mogelijk de boeren in hun zelfstandig optreden te bestuderen en - belangrijker - toch was het mogelijk om in eventueel gecombineerde bewegingen van boeren en stedelingen duidelijk en scherp de zuivere motivering van de boeren alleen te onderkennen. Juist dat nu leek voor het Kaas-

1 F.W.N. HUGENHOLTZ, *Drie boerenopstanden uit de veertiende eeuw. Onderzoek naar het opstandig bewustzijn*, Haarlem 1949.

en Broodvolk onmogelijk. Die beweging immers was steeds gezien als een onderdeel van iets veel groters, van een beweging van stad en land van Noord-Holland, ja zelfs door sommigen als een onderdeel van de Hoekse en Kabeljauwse twisten; daardoor leek het ook dat het onmogelijk zou zijn iets van de eigen motiveringen van de opstandige Westfriezen en Kennemers te onderscheiden. Hun beweging, verweven met een algemenere of zelfs veel grotere heel Holland omspannende beweging, die algemene en bijzondere sociale, economische en politieke oorzaken had, kon moeilijk typisch eigen trekken hebben gehad, althans het kwam mij voor dat het niet doenlijk was die eigen trekken op te sporen.

Ik had nog twee argumenten. Nu ben ik mij ervan bewust dat ik de schijn wek de opzet van mijn dissertatie te willen verdedigen. Ik wil allerminst beweren dat daarop niet voortdurend kritiek mogelijk zou zijn, maar ten eerste heb ik dat boek ruim 17 jaar geleden plechtig verdedigd en ten tweede bent U niet gekomen om iets te horen over die andere opstanden, maar juist om te horen spreken over die ene, toen niet behandelde. En toch moet ik U verzoeken nog even te luisteren naar ook die twee andere argumenten, die mij ervan weerhielden mij in mijn proefschrift bezig te houden met het Kaas- en Broodspel. Al doende namelijk ben ik bezig U het een en ander ook over het Kaas- en Broodspel mee te delen dat voor het vervolg weer van belang is: Deze opstand wordt dus geacht deel uit te maken van een groter geheel èn het bronnenmateriaal is betrekkelijk schaars en stelt ons helaas bij lange na niet in staat de motivering van de opstandigheid op enigszins voldoende wijze te achterhalen. Een zuiver sociaal-historisch of sociaal-psychologisch onderzoek acht ik niet mogelijk en zult U dan ook vandaag niet mogen verwachten. Nu hebben Alberts en Jansen in Welvaart in Wording[2] zich afgevraagd waarom er na de dertiende eeuw zo weinig werkelijk belangrijke boerenopstanden zijn geweest in het Noorden van de Nederlanden. Zij verklaren daarop eigenlijk het antwoord te moeten schuldig blijven, omdat er over de positie van de boeren, over hun lonen en de prijzen van hun producten in de late Middeleeuwen nog niet veel meer dan vage algemeenheden bekend zijn. Ook over de verhouding, de politieke en de economische, tussen de steden en het platte-

2 W. JAPPE ALBERTS en H.P.H. JANSEN, *Welvaart in wording*, *Sociaaleconomische geschiedenis van Nederland van de vroegste tijden tot het einde van de Middeleeuwen*, Den Haag 1964, p. 122-123.

land is niet genoeg bekend om er exacte gevolgtrekkingen met betrekking tot de sociaal-economische toestanden op het platteland uit te kunnen maken. En deze stand van onze kennis maakt een juiste waardering van een opstand als die van het Kaasen Broodvolk wel bijzonder moeilijk. We zullen er ons echter voorlopig bij neer moeten leggen dat er vele, te veel, gaten in onze kennis zijn. Ik heb de stellige indruk dat deze situatie in de ons omringende landen gunstiger is. Ook dit was voor mij een reden om indertijd mij tot de niet-nederlandse bewegingen te beperken. En toch bleef mij deze terzijde geschoven opstand belang inboezemen; vandaar dat ik mij er vandaag aan wagen wil; ik beschouw het voor dit gezelschap inderdaad als een waagstuk.

Tenslotte was er de uitspraak van P.J. Blok, in diens lezing voor de Koninklijke Akademie van 1894[3], die op mij indertijd veel indruk maakte, nu - moet ik bekennen - veel minder. Blok zegt[4]: 'De geschiedschrijvers, minder die van vroegeren tijd dan onze door de sociale woelingen om zich heen somtijds het spoor bijster geraakte tijdgenooten, hebben deze beweging dikwijls als een zuiver socialen opstand beschouwd, als het verzet der lang geplaagde westfriesche boerenbevolking tegen adellijke en burgerlijke onderdrukkers'. En even verder: 'Van een socialen opstand in den boven aangegeven zin is echter geen sprake; van een zoogenaamde "jacquerie", als die in Frankrijk omstreeks 1360, die in Engeland omstreeks 1380, die in Duitschland omstreeks 1520, heeft de geheele zaak niets'[5]. Dat laatste deed voor mij de deur dicht, al ben ik nu van mening dat een beweging als het Kaas- en Broodspel behalve tot de politieke en de economische wel degelijk en zelfs grotendeels tot het domein van de sociale geschiedenis moet worden gerekend. In elk geval is het interessant even te melden dat Blok zich bij voorbaat heeft gemengd in de nu hoogst actuele vraag of er een afzonderlijk vak sociale geschiedenis - los van de economische geschiedenis - bestaat. Overigens had Blok toch wel een vreemde en bevreemdende opinie over de sociale geschiedenis, want hij besloot zijn voordracht met de woorden: 'Ik vlei mij door mijn verhaal een juister inzicht in de toenmalige maatschappelijke toestan-

3 P.J. BLOK, Het Kaas- en B r o o d s p e l , in: *Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen*, *afd. Letterkunde*, 3e Reeks, X, 1894, p. 239-276.
4 Ald., p. 239-240.
5 Ald., p. 240.

den te hebben bevorderd'[6]. Dat lijkt nu toch wel het oogmerk bij uitstek te zijn van de sociale geschiedenis. Even tevoren had Blok zich trouwens nog eens afgevraagd of deze beweging als een sociale opstand was te beschouwen en toen zei hij dat het antwoord in zekere zin bevestigend moet luiden. Hij ging toen in op de betekenis van de term 'sociale opstand'. Het was geen, zoals hij zei, 'Sociale revolutie zooals men zich die tegenwoordig voorstelt'[7]. Er waren inderdaad geen plannen om de maatschappij op andere grondslagen te vestigen.

Blok gebruikte de term sociaal dus, zoals toen gebruikelijk was, in de zin van socialistisch, maar raakte daardoor telkens ernstig in verwarring wanneer hij min of meer theoretische uiteenzettingen gaf. Ik wil mij intussen bepaald niet in deze problematiek begeven. Bovendien ben ik nu onrechtvaardig tegenover Blok, die ons zo aan zich verplicht heeft, dat men hem niet mag afdoen met een ietwat raillerende opmerking. In de geciteerde, wat ongelukkig uitgevallen uitspraken zit tenslotte een duidelijk stuk waarheid, althans een op bronnenonderzoek gebaseerde historische conclusie: het Kaas- en Broodspel is geen Jacquerie geweest, geen Engelse boerenopstand. Dat laatste is juist, wat de vergelijking met de Jacquerie betreft ben ik het niet geheel eens, omdat de Franse en de Westfriese beweging met elkaar wel gemeen hebben dat zij uit wanhoop geboren schijnen te zijn en zo op het oog geen sociaal of politiek program hadden behoudens verlichting van de te zware lasten en dat er oorkonden werden vernield op aanzienlijke schaal, wat trouwens in Engeland in 1381 ook gebeurde.

Blok heeft de eerste en laatste wetenschappelijke studie van de opstand gemaakt, en zulks op grond van degelijk onderzoek van archivalische en verhalende bronnen. Voor het feitelijk verloop van het Kaas- en Broodspel is en blijft zijn studie van grote waarde en het is daarom geenszins nodig daarop vandaag terug te komen. Er zijn aanvullingen op mogelijk en nader archiefonderzoek in stedelijke archieven heeft die ook gegeven en zal ze in de toekomst nog meer moeten leveren, zodat te verwachten is dat in Bloks feitelijk relaas van de gehele beweging echt belangrijke nuanceringen zullen moeten worden aangebracht. Het onderzoek van de bronnen moet lokaal worden ter hand genomen; de bijdrage van Wortel over 'Alkmaar en de commocie

6 Ald., p. 276.
7 Ald., p. 274.

vant Casenbroot'[8] heeft er de zin van aangetoond. Het is niet mijn opzet vandaag in detail het Kaas- en Broodspel te behandelen; ik noemde mijn voordracht dan ook het Kaas- en Broodvolk. Ik ben namelijk niet van plan de beweging, het Kaas- en Broodspel - spel in de zin van Huizinga zou men zeggen, waaronder dus ook de oorlog is begrepen -, ik ben niet van plan dat nog eens te vertellen; dat zou in de huidige omstandigheden na Blok nog volstrekt overbodig zijn, al verheel ik mij niet dat het langzamerhand nodig is U of een aantal Uwer toch ter opfrissing van het geheugen in korte trekken het verloop te schetsen. Daarbij refereer ik mij aan de bestaande literatuur en dus vooral aan Blok; daarna wil ik enkele vragen opwerpen die wellicht voor het verder onderzoek en het nader interpreteren van de feiten van belang zijn.

Ieder herinnert zich het droeve lot van Claes van Ruyven, schout van Haarlem en rentmeester van Kennemerland en West-Friesland. Hij werd te Haarlem met bijlslagen vermoord en vervolgens door ene Walich Dirksz 'met kanibaalsche woede' (Blok) aan stukken gesneden. Blok achtte het waarschijnlijk dat het veel latere verhaal juist is, dat vertelt dat deze stukken in een mand aan de weduwe werden gezonden met een begeleidend schrijven op rijm:

> O vrouwken van Ruyven,
> Aen deze boutkens zuldij kluyven.

Dergelijke lugubere anecdoten beklijven meestal en ik zou niet graag de Nederlanders de kost willen geven die van het Kaasen Broodspel niet meer weten dan dit.

De poging tot inning van het gehate ruitergeld onder dreiging met geweld in het begin van 1491, waarbij onder de boeren twee slachtoffers vielen, dreef de getergde bevolking vermoedelijk uit veiligheidsoverwegingen binnen de muren van Alkmaar, waar het huis van de rentmeester Claes Corf werd geplunderd. Op advies van Haarlem trok de geschrokken stadhouder Jan van Egmond, die in persoon de inning van het ruitergeld was komen leiden, zich met zijn troepen terug. Hij beloofde een dagvaart te zullen houden om de zaak te bespreken. In het najaar werd deze dagvaart inderdaad gehouden, maar zij liep op een grote

8 TH.P.H. WORTEL, Alkmaar en de commocie vant Casenbroot, in: *West-Frieslands Oud en Nieuw*, 33e bundel van het Historisch Genootschap 'Oud West-Friesland', p. 59-86.

teleurstelling uit, want er ging van het ruitergeld niets af. De bevolking organiseerde toen onder leiding van de schout van Bergen en van de linnenwever Walich Dirksz., die met de belastinginners persoonlijk op zeer slechte voet stond, een eigen dagvaart in de eerste maanden van 1492, waarop werd besloten de betaling van de belasting te staken. Weer trok men naar Alkmaar, ditmaal met de kaas- en broodsymbolen, weer kwam Jan van Egmond naar het Noorden van zijn ambtsgebied en ten tweeden male achtte hij het verstandig om af te druipen. Het van dat moment zo geheten Kaas- en Broodvolk rukte op Haarlem af, waar bevriende burgers de toegang verschaften. Op het stadhuis werden een paar hoge heren, waaronder Claes van Ruyven, alweer een rentmeester, doodgeslagen en documenten vernietigd. Dan gaat de tocht verder, naar Leiden, waar men zich met Jan van Egmond zelf binnen de muren grondig had voorbereid op een aanval. Het Kaas- en Broodvolk deed een poging om de stad in te nemen en leek zelfs posities te betrekken van waaruit de stad kon worden onderworpen aan een belegering, maar toen zaaide het Leidse geschut zo'n paniek in de vijandige gelederen, dat het leger wegvluchtte. Velen sneuvelden tijdens de achtervolging. Definitief neergeslagen werd de opstand door de huursoldaten van Albrecht van Saksen, die door een achttiende-eeuwse geleerde een 'opvulbare geldzak' werd genoemd[9]. Zwaar was de straf: hoge boeten voor de steden en dorpen, ontmanteling van Alkmaar, dat bovendien de boete moeilijk kon opbrengen omdat de stad vele rijke burgers had verloren[10]. Haarlem en Hoorn moesten elk een stadspoort afstaan en zien verbouwen in forten voor een bezettingstroep. In meer dan een stad werd door de stadhouder de wet verzet.

Het artikel van Wortel over Alkmaar heeft aangetoond dat nog veel meer details kunnen worden toegevoegd aan Bloks verhaal, waarvan ik zojuist een beknopt excerpt heb gegeven. Natuurlijk zijn meer details lang niet altijd een aanwinst voor het historisch begrip; het ongecoördineerd zoeken en zelfs uitgeven van steeds meer bronnetjes heeft weinig zin; er dient steeds een

9 TH. VELIUS, *Chronijk van Hoorn*, 4e druk, met aant. door Seb. Centen, Hoorn 1740; Centen in noot 239 bij p. 158.

10 (CORNELIUS AURELIUS), *Die Cronycke van Hollant*, *Zeelant ende Vrieslant* (Divisiekroniek), Dordrecht 1591 (1ste druk 1517), Div. 31, cap. 77.

duidelijke conceptie achter te staan die aan het onderzoek en het uitgeven een richting en een zin geeft. In het geval van de laat-vijftiende-eeuwse politieke, sociale en economische geschiedenis zijn voorlopig alle gegevens welkom, omdat onze kennis van het tijdvak veel te gering is. Eigenlijk wonderlijk, omdat zich juist in die periode belangrijke veranderingen hebben voltrokken, speciaal in Holland, waar het economisch en stedelijk leven aan sterke schommelingen maar vooral ook aan groei onderhevig was. Ook de Noordhollandse plattelandsgemeenten vergen nog gezet onderzoek, zoals zeer onlangs ook is bepleit door Van de Kieft in zijn oratie.[11]

Wat het bronnenmateriaal betreft moet worden geconstateerd dat een uitbreiding van het ter beschikking staande in het vlak van de historiografie niet kan worden verwacht. Met de Divisiekroniek, de kroniek van Velius over Hoorn en die van de voortzetters van Johannes à Leydis[12] is het belangrijkste opgesomd. Daarnaast zijn er natuurlijk schrijvers als Molinet, die het gebeuren van een afstand hebben gade geslagen en ons vooral kunnen inlichten over de reacties ten hove. Ook de reisbeschrijving van Wilwolt von Schaumburg[13] blijft van belang. De te verwachten nadere gegevens komen dus niet uit de historiografie, maar moeten uit de archieven te voorschijn worden gehaald, uit de centrale archieven en vooral uit de plaatselijke, die nog lang niet alles uit hun rekeningen, stedeboeken en poorterboeken hebben prijsgegeven. Een nader gedetailleerd onderzoek naar de status en de economisch-sociale achtergrond van de bestraften zou over de Kaas- en Broodvolk zeker nadere opheldering kunnen verschaffen.

Indien het waar is dat voortgezet speuren ons inzicht kan verdiepen en onze opvattingen kan wijzigen, indien met andere woorden het onderzoek als niet afgesloten moet worden beschouwd, is het dan juist erover te spreken, is het niet voorbarig? Ik geloof het niet. Ten eerste wil de constatering dat het onderzoek niet is afgesloten niet zeggen dat het onderzoek systematisch gaande is. Ten tweede kan een tussentijdse balans de mo-

11 C. VAN DE KIEFT, *Perspectief der hedendaagse medievistiek*, Groningen 1966, p. 10.-11.

12 JOHANNES À LEYDIS, *Chronicon Egmundanum*, ed. Matthaeus, Leiden, 1692. Moderne uitgave in de Nijmeegse dissertatie van V. Roefs, De Egmondsche abtenkroniek van Iohannes à Leydis, 1942.

13 *Die Geschichten und Taten Wilwolts von Schaumburg*, herausgeg. von Adalbert von Keller, Stuttgart 1859.

gelijkheid openen voor nieuwe vraagstellingen en dus richtingen wijzen die tot dusverre niet gekozen werden. Ik wil proberen door enkele, ten dele oude, vragen aan de stof te stellen, mijn bijdrage te leveren en hoop te zijnertijd op de hele materie uitvoeriger terug te komen.

Een eerste vraag is dan: Vormt de beweging van het Kaas- en Broodvolk een deel, een sluitstuk, een laatste faze van de Hoekse en Kabeljauwse twisten, zo ja, wat was de relatie tussen die beide bewegingen, zo neen, wat was het Kaas- en Broodspel dan wel? Onlangs heeft Jansen in zijn Boek over de Hoekse en Kabeljauwse twisten[14] hierop een antwoord geformuleerd. Het voorlaatste hoofdstuk van zijn boek heeft hij genoemd: 'De laatste stuiptrekkingen; de Jonker Fransen-oorlog en het Kaasen Broodspel.' Na eerst te hebben gesproken over de Jonker Fransen-oorlog, die ieder terecht gewend is tot de Hoekse en Kabeljauwse twisten te rekenen, schrijft hij: 'Hier zouden we het eigenlijk bij kunnen laten. Maar de Hoekse en Kabeljauwse twisten hebben nog een tragisch naspel beleefd in de opstand uit de jaren 1491-92 van de Kennemer en Westfriese boeren, die Kaas- en Broodvolk genoemd werden en waarvan het twijfelachtig is of ze tot de eigenlijke Hoekse partij gerekend kunnen worden'. Even verder zegt hij: 'Toch volgt hier nog een kort verslag van dit Kaas- en Broodspel, omdat hieruit nog eens ten overvloede kan blijken, hoe ingewikkeld de sociale verhoudingen lagen in Holland...'[15]. Jansen aarzelt dus en schijnt de beweging te gebruiken om er nog eens op te wijzen - hij heeft dat trouwens in zijn boek telkens al gedaan - welke complexe maatschappelijke structuur de vijftiende eeuw heeft gehad. Vanuit die structuur zijn allerlei bewegingen, zowel de Hoekse en Kabeljauwse twisten als het Kaas- en Broodspel begrijpelijk te maken.

P.J. Blok, die de beweging m.i. teveel heeft beschouwd als een puur Noordhollandse zaak, heeft zich over dezelfde kwestie zeer nadrukkelijk geuit: na te hebben meegedeeld dat het opstandige deel der Alkmaarse burgerij zich wel bij de opstand heeft aangesloten maar zich niet heeft verbonden met de Hoekse zeerovers op Texel en Wieringen, zegt hij: 'wederom een bewijs voor de onjuistheid der opvatting als heeft men in dezen opstand eene laatste stuiptrekking der hoeksche en kabeljauwsche

14 H.P.H. JANSEN, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, Bussum 1966 (Fibulareeks 17).
15 Ald., p. 103.

twisten te zien'[16]. Blok legde hier een zuiver formeel criterium aan, het al of niet verbonden zijn met de laatste Hoekse troepen, die zich inderdaad uitsluitend nog als zeerovers gedroegen, zich trouwens ook moeilijk anders kónden gedragen. Dit criterium aanleggend heeft Blok gelijk, maar het criterium is niet erg gelukkig. Juist de wijze van optreden van deze troepen die de kust afstroopten om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien, zal zelfs hun dierbaarste politieke vrienden ervan weerhouden hebben zich met hen in te laten; het is geenszins aangenamer te worden geplunderd door zijn vrienden dan door zijn tegenstanders. Ik acht Bloks antwoord dan ook onvoldoende gemotiveerd en sluit mij vooralsnog liever bij Jansen aan, die zich toch feitelijk beperkt tot het aanwijzen van een structurele relatie die niet te loochenen valt.

Deze eerste vraag waarop ik straks een nader antwoord zal proberen te formuleren leidt vanzelf tot een volgende. Immers zij leidt naar de oorzaken van de opstand. Veilig mogen wij aannemen dat de reeds door de tijdgenoten gesignaleerde schaarste aan levensmiddelen en geld, de fiscale druk, de monetaire politiek, de hoogte der prijzen de bevolking van stad en land opstandig heeft gemaakt. De Divisiekroniek en andere kronieken geven gedetailleerd uitsluitsel over de stijging van de prijzen en de alom gevoelde nood, die tot het consumeren van surrogaten, maar niet van surrogaten voor de eerste levensbehoeften, noopte. Wie zich echter de tweede wereldoorlog herinnert weet dat in Nederland een hongersnood ten plattelande niet spoedig ontstaat. Ik ben dan ook geneigd de door belemmering van de handel en de fiscale druk veroorzaakte armoede een belangrijker factor te achten dan de honger. Ziet de beschouwer de opstand als faze in, deel of stuiptrekking van de Hoekse en Kabeljauwse twisten dan zal hij dat moeten aannemelijk maken door aan de opstand politieke aspecten zichtbaar te maken, wat bij de schaarste aan verhalende bronnen moeilijk zal zijn. Er zijn echter nog andere oorzaken genoemd naast de fiscale, monetaire, economische en politieke. Gosses - en Post is hem in zijn bewerking van diens handboek gevolgd door Gosses' tekst hier woordelijk over te nemen - meent onder de oorzaken ook een nog aanwezig stamgevoel in Kennemerland en West-Friesland te mogen rekenen. Immers, zo zegt hij wanneer hij zich afvraagt waarom juist in die streken opstand uitbrak en elders niet, er zal

16 BLOK, p. 267-268.

daar zeker wel grotere armoede zijn geweest dan in andere streken maar daarbij moet gedacht worden aan 'nationale weerbarstigheid, zoals die zich reeds zo dikwijls in opstanden lucht gegeven had'[17]. Het is deze opvatting die de dichter Mok in 1938 fraaier onder woorden bracht dan Gosses en Post vermochten en wel in zijn epische gedicht Kaas- en Broodspel. Ik citeer hem uiteraard uitsluitend voor de aardigheid en om aan een wijdverbreide opinie even aandacht te schenken; het vernietigen van documenten, zoals dat bijvoorbeeld in Haarlem geschiedde, wordt alsvolgt in dichtvorm gebracht en geïnterpreteerd:

> 'papier, in sneeuwen dwarrel, daalde neer,
> de vensters uit; hier eindden eeuwen schande:
> daar was geen teeken van hun knechtschap meer'.

En Mok eindigt met een regel, het gebed van de verslagenen om genade:

> 'Vergeef ons, om ons duizendjarig leed'[18].

De verschillen tussen Mok en Gosses zijn zeer vele, één ervan is dat Mok geen verantwoording hoefde af te leggen voor zijn visie en Gosses wel. Helaas is een handboek daarvoor niet de plaats en heeft de auteur zich bij mijn weten verder nooit over de materie uitgesproken. Laat ons vaststellen dat de mededeling een interessante en zelfs voor de hand liggende veronderstelling is, maar dat een dergelijke veronderstelling werkelijk op geen enkele uitspraak in welke bron dan ook kan worden gebaseerd. Er is niets dat in die richting wijst in de geschriften van tijdgenoten en dus is het een gevaarlijke onderneming het Kaas- en Broodspel als iets van een nationaal verzet te willen presenteren. Laat ons er daarom vanaf stappen en proberen vastere grond onder de voeten te krijgen; daartoe wenden we ons van de poëzie tot de jaartallen.

Wanneer begon het Kaas- en Broodspel. Het is gebruikelijk de beweging te laten beginnen kort na Pasen 1491 en te laten eindigen in 1492. Inderdaad begon de echte 'rebellio sive conspiratio'[19], de 'oploep'[20] en de handtastelijkheid in 1491 en werd deze commotie neergeslagen in 1492 door de hertog van Saksen. Aan het gewelddadig verzet, het te hoop lopen van de

17 I.H. GOSSES en R. POST, *Handboek tot de staatkundige geschiedenis der Nederlanden* I, De Middeleeuwen, Den Haag 1959, p. 240.
18 M. MOK, *Kaas- en Broodspel*, Lochem 1938, p. 57 en 69.
19 JOH. À LEYDIS, p. 132.
20 *Divisiekroniek*, passim.

bevolking van West-Friesland, was intussen een periode van lijdelijk verzet voorafgegaan. Reeds voor 1491 was men begonnen te weigeren het ruitergeld te betalen en dus in ongehoorzaamheid vervallen. Dat maakt het al een beetje moeilijk het jaartal 1491 als erg belangrijk te beschouwen, omdat toen immers het verzet van de bevolking in een andere vorm werd voortgezet en tegelijkertijd verhevigd. In de contemporaine verhalen blijkt ook vrij goed, dat men een duidelijke continuïteit onderkent, een geleidelijke verergering van de verzetssituatie. Leggen de kroniekschrijvers iets als een caesuur, dan leggen zij die veeleer in 1492 dan elders, maar daarover straks.

De schrijvers, Cornelius Aurelius met name, maar ook de op oudere bron teruggaande Velius in zijn kroniek van Hoorn, schetsen de situatie van de late jaren tachtig, en vertellen dan een aaneengesloten verhaal dat eindigt met de repressie door Albrecht van Saksen in 1492. Wat de tijdgenoten is opgevallen en wat zij als oorzaken van de opstandigheid aangeven zijn twee dingen. De oorlogstoestand, die de centrale regering steeds hoger financiële eisen deed stellen, de zeeroof door de vloot van de steeds meer in het nauw gedreven aanhang van Jonker Frans en daardoor het stilvallen van de Hollandse handel op en via de Zuiderzee, het zeer snel oplopen van de prijzen en de schaarste aan goederen. Dit alles heeft ernstige vormen aangenomen en de schrijvers worden niet moe met vele voorbeelden de economische crisis te illustreren. De Divisiekroniek vat dit alsvolgt samen: De prijzen waren zo hoog geworden, ‘also dat die renteniers geestelick en waerlick (d.w.z. de geestelijke en wereldlijke instellingen en personen die van hun landeigendom moesten leven en de rententrekkers) bijster werden ende die ambochtsman en creech niet van zijn arbeytsloon, want men alle dingen na advenant van den gelde gaf ende coopen most, te weeten den tweedeel meer dant van outs te gelden plach ende daerboven’[21]. Deze jarenlang geprolongeerde toestand maakte het volk hoe langer hoe nijdiger. Daarbij kwam in Noord-Holland dan nog het feit dat de schepen van de Jonker-Fransen-groep, zonder thuishaven rondzwervend, in dat gewest plundertochten organiseerden, bijvoorbeeld in Wijk aan Zee, in Petten, en later op Texel en Wieringen met pogingen om aan de Oostkust voet aan wal te zetten. Nu bestond deze groep uit ‘een vergaert volk sonder eenich capiteyn of hooftman van namen ende op haer zelfs

21 Ald. Div. 31, cap. 69.

gheley op winsel ende verlies'[22], maar dat neemt niet weg dat deze bende zonder leider dan toch maar precies wist dat, zo er nog enige kans op steun bestond, die in West-Friesland en Kennemerland te vinden moest zijn: in april 1489 bleek de Hoekse partij in Hoorn nog actief genoeg dat de magistraat het nodig vond de stadhouder met enige troepen in de stad te roepen. En er moest wat gebeuren voordat een magistraat om troepen vroeg. Nu hadden ze wel kans gezien de stadhouder te bewegen zijn militaire macht te laten bestaan uit een paar ruiters en verder uit 'ingheboren van desen lande'[23]. We moeten eruit afleiden dat de Hoekse partij in Hoorn in 1489 nog gevaarlijk sterk was. Weliswaar geven de schrijvers daarvan niet hoog op, maar dat zegt niet veel, omdat zij allerlei motieven hadden om het partijkarakter van de opstandigheid achter een soort rookgordijn te doen schuilgaan. Inderdaad een rookgordijn: er wordt zo nadrukkelijk gewezen op de fiscale druk, op de monetaire ontwikkeling, op de economische noodtoestand, dat men de stellige indruk krijgt dat de bedoeling voorzit elke relatie met de op zichzelf niet te verdoezelen partijtwisten weg te drukken. Deze indruk wordt sterker naarmate men verder leest; ik kom daarop terug.

Dat er dus geen contact tot stand kwam tussen de Hoekse groeperingen in Noord-Holland en de op zee rondzwalkende aanhangers van Jonker Frans zegt niet veel. Men mag uit het ontbreken van dat contact zeker niet afleiden dat er in West-Friesland en Kennemerland geen Hoeken meer zouden zijn geweest. Blok trok een veel te voorbarige conclusie, op grond van een ongeldige argumentatie. Als in 1492 Albrecht van Saksen de orde komt herstellen zijn ook de magistraten die de nederlaag van het Kaas- en Broodvolk vurig wensen niet van zins de troepen van de hertog binnen te laten; hij moet dan ook soms geweld gebruiken tegen die onwillige medestanders.

We gingen uit van de vraag hoe de tijdgenoten of semi-tijd-genoten de opstand hebben beschreven en constateerden dat een continuïteit wordt gesuggereerd sinds de jaren tachtig. Naast de armoede, de dreiging van de zeerovers, wordt als oorzaak van de opstandigheid genoemd juist de maatregel die de regering meende te moeten nemen om de economische malaise te keren: de monetaire maatregelen van Maximiliaan, neergelegd in de

22 Ald., Div. 31, cap. 65.
23 Ibidem.

muntordonnantie van 14 dec. 1489[24]. Waar de kroniekschrijver in felle kleuren malaise en crisisverschijnselen schildert kunnen en moeten we altijd nog rekening houden met de bekende overdrijving. Deze muntordonnantie geeft ons een inzicht in de opinie van de centrale overheid; daardoor is zij een redelijk betrouwbare bron. Niet voor 100% betrouwbaar, omdat de argumentatie er duidelijk op gericht is de zeer ingrijpende monetaire hervorming - een devaluatie met 66% - bij alle lagen van de bevolking acceptabel te maken. Daartoe zullen bepaalde kanten van de zaak wat meer nadruk hebben gekregen en andere, minder aangename, kanten wat minder aandacht. Maar wanneer in dit stuk de economische toestand wordt afgeschilderd in zwarte kleuren, waarmee de regering de noodtoestand onderkende en erkende, hetgeen voor geen enkele regering een aangename taak is, dan mogen we aannemen dat de schets van de situatie niet overdreven ongunstig zal zijn uitgevallen. Welnu ook de regering wijst op het feit dat het muntwezen geheel uit de hand is gelopen, dat er schaarste heerst en de prijzen in een paar jaar omhoog zijn gevlogen; dan mogen we gerust geloven dat het zeer ernstig was gesteld met 's lands economie. Typisch vind ik in dit stuk een passage tegen het einde. In de preambule was de algemene situatie geschilderd, daarop volgden zeer vele artikelen houdende de technisch-monetaire beschikkingen met regelingen, geboden en verboden voor geldwisselaars en edelsmeden. Dat de regering besefte dat de zeer ingrijpende muntverandering niet zonder schokken en verzet zou verlopen blijkt uit de daarop volgende artikelen waarin van de steden werd geëist een schriftelijke verklaring dat de ordonnantie stipt zou worden nageleefd. Om deze eis kracht bij te zetten wees de regering nog eens op de grote schade voortvloeiend uit de bestaande monetaire chaos. Dit nadeel trof volgens de muntordonnantie alle lagen en groepen van de bevolking, die werden opgesomd in deze eigenaardige volgorde: Koning, aartshertog, platteland, prelaten, edelen, rentetrekkers, kooplieden[25]. Ik wil aan deze volgorde niet al te veel gewicht toekennen, omdat ik te weinig stukken van deze aard heb gezien en dus geen vergelijkingsmateriaal bezit, maar ik zou in alle voorzichtigheid geneigd zijn te concluderen dat de malaise volgens het centraal bestuur juist op het platteland de ernstigste vormen had aangenomen.

24 *Groot Placaetboek*, Den Haag 1658, kol. 2578-2605.
25 Ald., kol. 2598.

De tijdgenoten hebben de devaluatie niet ervaren als een verbetering, integendeel. De als geneesmiddel bedoelde muntordonnantie wordt opgesomd onder de oorzaken van de ellende; het was een 'playster die noch harder was dan de wonde zelf'[26]. Zij heeft zeker ook niet onmiddellijk verlichting gebracht, vooral niet omdat was voorzien in de schepping van een groots opgezet apparaat van controleurs, die de koersen, de lonen en de prijzen moesten terugdringen tot het in de ordonnantie bevolen peil. Deze controle was natuurlijk niet terstond aanwezig en men kreeg althans de indruk dat de ingreep de monetaire en economische chaos alleen maar verergerde. Tijdgenoten hadden bovendien liever een devaluatie in etappes gezien maar de vorstelijke raad had een sanering in één keer weten door te drukken. Men constateerde met een zekere voldoening dat het raadslid dat als de auctor intellectualis werd beschouwd spoedig na de uitvaardiging overleed en men beschouwde dat als een gerechte straf[27].

Tegen deze achtergrond is het begrijpelijk dat velen de sterk verzwaarde belastingdruk beschouwden als het hoogste onrecht. Dat de excentrisch levende West-Friezen en Kennemers het ruitergeld, dat de verre en voor hen onbegrijpelijke oorlogen moest financieren, haatten, is duidelijk, dat zij de grootste moeite hadden het ruitergeld op te brengen behoeft geen betoog en dat de keiharde wijze van innen hen buiten zichzelf bracht weten de contemporaine verhalen uitstekend te schilderen.

Die verhalen volgen dan dit schema: 1491 gewelddadige inning van het ruitergeld, er vallen twee slachtoffers, aanval in Alkmaar op het huis van rentmeester Claes Corf, korte pauze, dagvaart die niets oplevert, opstand laait weer op, Noordhollandse eigen dagvaart in febr. 1492, concentratie binnen Alkmaar, Jan van Egmond durft niet aan te vallen, tocht naar Haarlem, en moord op die andere rentmeester Claes van Ruyven, tocht naar Leiden, terugtocht in paniek, komst van Albrecht van Saksen en bestraffing. Het is een logisch en continu verhaal zoals de Divisiekroniek ons opdist, het relaas van een belastingoproer in een door economische malaise tot het uiterste gebrachte streek, waar men kaas en brood in het banier voerde ten teken van de armoede.

Men moet zich echter afvragen of een dergelijk verhaal ons

26 VELIUS op het jaar 1489.
27 *Divisiekroniek*, Div. 31, cap. 69.

wel geheel met de historische waarheid in aanraking brengt. Was het niet meer dan een belasting- en armoede-oproer? Dit was de conclusie van Blok, die de beweging ontdaan heeft van alle latere romantische toevoegsels en aangroeisels, en die stelde dat zij daardoor veel had 'verloren van de beteekenis, welke de traditie van onzen tijd haar pleegt toe te kennen'[28]. Reeds Velius, de Hoornse arts die op grond van oudere bronnen in het begin van de 17e eeuw zijn Chronijk van Hoorn schreef, verbaasde zich over de ophef die van het spel was gemaakt. Dat hij zelf desondanks nogal uitvoerig over de opstand had geschreven verontschuldigde hij met te zeggen dat hij had willen tonen hoe streng de overheid was opgetreden tegen de opstandelingen. En dat wegens een opstand waaraan alleen de eenvoudigsten en armsten hadden meegedaan, terwijl bovendien de nood der gemeenten toch zo groot was geweest dat zij wel niet anders kónden doen dan in opstand komen. De bestraffing zelf was, gezien de heersende armoede, nog veel te zwaar ook. Aldus de opinie van Velius[29], parallel aan die van Blok, resulterend in een relaas over een vrij onschadelijke beweging met een eigenaardige bestraffing die er niet toe in een goede verhouding stond. Is een dergelijke beschrijving niet te rooskleurig en heeft men niet, misschien onbewust, de gevaarlijke kanten verdoezeld? Zijn de historici niet te gauw geneigd geweest het karakter van armoedeopstand te accentueren, omdat de tijdgenoten dat karakter er vooral in hadden gezien, of zelfs: hebben willen zien? Het werd zo de opstand van de arme mensen, die vochten om kaas en brood te kunnen bemachtigen, hun beweging heet immers het Kaas- en Broodspel! Hoe kwamen zij overigens aan die naam?

De naam is in de tijd zelf alom bekend geweest. Velius is voor zover ik weet de enige die iets over de herkomst heeft verteld. Op hun tocht van Hoorn over Alkmaar naar Haarlem voerden de mannen vlaggen mee waarop kaas en brood waren afgebeeld en sommigen droegen deze artikelen ook in natura mee, 'segghende', aldus Velius, 'dat sy voortselve vochten'[30]. Nu is Velius geen ooggetuige geweest en de uitspraak dat zij vochten voor kaas en brood beschouw ik als een interpretatie zijnerzijds veeleer dan als een contemporain gegeven. Er was bovendien blijkbaar kaas en brood genoeg om die eetwaar in natura als teken mee te nemen; als er bijna hongersnood is doet men zoiets

28 BLOK, p. 276.
29 VELIUS, blz. 159.
30 Ald. blz. 153.

niet, zou ik denken. Er zijn trouwens in de contemporaine teksten wel vele bewijzen voor het geldgebrek, waardoor de fiscale eisen ondraaglijk waren geworden, er zijn geen bewijzen van honger. Een uitgehongerde massa stuur je, zoals in Alkmaar kon gebeuren, niet met vage beloften naar huis. Er is geplunderd, maar van schranspartijen in voorraadkamers van rijke burgers hoort men niet. Ergo, de bevolking vocht niet voor kaas en brood, niet voor de eerste levensbehoeften en moet zich dus met die tekens om andere redenen hebben opgesierd. Het lijkt mij waarschijnlijk dat hun symbolen en wapentekens te vergelijken zijn met naam en bedelzak van de geuzen, van scheld- tot erenaam geworden. Ik vind voor deze opvatting steun in de zoveel dichter bij de gebeurtenissen staande Divisiekroniek, die over banieren en symbolen niet spreekt, maar zegt dat *men*[31] in die dagen de Kennemers Kaas- en Broodvolk noemde. Dat wil dus zeggen: Men kende, buiten Noord-Holland de Kennemers en wellicht ook de West-Friezen deze scheldnaam toe en de opstandelingen zelf namen die over. Ik hoop voor deze stelling nog eens een nader bewijs te vinden.

Dat de door de geschiedschrijvers gesuggereerde continuë armoede-opstand in feite minder continu was dan hij ons wordt voorgesteld kan uit de werken van diezelfde geschiedschrijvers blijken. We merken dat de eerste maanden van 1492 rustig waren, maar dat een poging van stadhouder Jan van Egmond om de belastinginning nog eens krachtig ter hand te nemen de woede weer deed oplaaien. Het is dit vervolg dat het eigenlijk Kaasen Broodspel is geweest, de naam komt pas in 1492 te voorschijn. Dat het gebeuren van 1492 niet steeds als een simpel vervolg op de opstand van 1491 is gezien, getuigt bijvoorbeeld de Egmondse abtenkroniek van Johannes à Leydis, die onder het hoofd ‘De quibusdam incidentibus’ een hoofdstukje van één bladzij wijdde aan de beweging en uitsluitend sprak over de ‘rebellio’ van 1492 met het bekende vaandel. Maar ook het schijnbaar continuë verhaal van Cornelius Aurelius spreekt pas van Kaas en Brood als het verhaal het jaar 1492 heeft bereikt, en daarmee geeft de auteur toch ongewild te kennen dat de opstand van 1492 wat anders was dan een voortzetting van die van een jaar eerder. Ook Velius' kroniek maakt een onderscheid; die wordt weliswaar niet duidelijk in de tekst, maar de ‘bladwijzer’ is, in

31 *Divisiekroniek*, Div. 31, cap. 76 (hoofdstuktitel).

voce *Kennemers*, heel typisch: er staat: 'Kennemers, zijn oproerig wegens de zware schattingen, worden door die van Haarlem gestuit, 151, maar verheffen zich weer, 152, hun moedwil binnen Hoorn, 152, raken naar Alkmaar, 153, rechten het Kaasen Broodspel aan ...'. Ook hier dus wordt het gebeuren van 1492 als iets eigens en afzonderlijks gezien.

Een beschouwing van de weinige ons bekende feiten doet ons inderdaad vermoeden dat 1492 liefst apart gezien moet worden. Het stedelijk element van de opstand werd veel sterker, Alkmaarders en Haarlemmers sloten zich in aanzienlijken getale bij de opstand aan, de beweging werd sterker gecoördineerd, gedisciplineerder, de vaandels werkten uniformerend en er kwam een ander soort aktie in. Was het eerst een te hoop lopen van boeren in de steden in hun omgeving, in 1492 ging er een expeditie naar Haarlem en vervolgens naar Leiden met een gericht doel, dat ons voor Leiden ontgaat omdat de groep er niet in slaagde de stad binnen te komen. Maar juist de tocht naar Leiden, die zo ongelukkig afliep, geeft aan de beweging in 1492 een eigen gezicht. Het was in Leiden in dat jaar vrij rustig, in de textielnijverheid zijn geen stakingen of onwilligheid van de werknemers te bespeuren wanneer men Posthumus' Bronnen[32] zorgvuldig naleest. Er kan dan ook van een niet aanwezige onrust onder het lagere Leidse volk geen enkele aantrekkingskracht op de opstandige boeren zijn uitgegaan. Leiden was wel een aantrekkelijk doel voor Hoeken, de stad was vaak Hoeks geweest en nog in 1489 was het de Hoeken bijna gelukt de stad weer in handen te krijgen. In West-Friesland en Kennemerland was de Hoekse partij nog sterk. In 1489 was de magistraat van Hoorn nog zo bang voor een staatsgreep dat de stadhouder te hulp moest worden geroepen. De tocht van het Kaas- en Broodvolk van 1492 was dan ook anders van samenstelling dan de groepen van de dragers van de opstandigheid in 1491. Deze opstandigen vormden vermoedelijk wel de grote kern van het leger dat via Haarlem naar Leiden trok, maar er is geen enkele reden om te twijfelen aan de mededeling van de Divisiekroniek dat in de slag bij Heemskerk, waarin Albrecht van Saksen het Kaasen Broodvolk versloeg, 'vele goede rijcke mannen van Alcmaer ende wt Kennemerland verslagen worden'[33]. In Alkmaar telde

32 N.W. POSTHUMUS, *Bronnen tot de geschiedenis van de Leidsche textielnijverheid*, II, Den Haag 1911 (R.G.P. 14).

33 *Divisiekroniek*, Div. 31, cap. 77

men onder de gesneuvelde burgers onder andere aanzienlijken een oud-burgemeester[34].

Dit alles zou een nadere uitwerking vergen. Meer gegevens omtrent slachtoffers en leiders (in dit opstel zelfs in het geheel niet besproken) zullen mijns inziens moeten leiden tot een veel genuanceerder beeld van het belastingoproer dat onder de naam Kaas- en Broodvolk een politiek partijkarakter ging vertonen en derhalve veel minder onschadelijk was dan Blok aannam op het voetspoor van historiografen die bewust of onbewust de opstand simplificeerden en/of er de ware betekenis niet van onderkenden.

Men begrijpe mij goed. Ik beweer niet dat aan het Kaas- en Broodspel een zeer grote betekenis moet worden toegekend. Als crisissymptoom is het echter van belang. Wat er dan ook moet gebeuren is het grondig analyseren van die crisis, van de sociaaleconomische structuur in Holland èn van de institutionele en gouvernementele structuur. Zonder degelijke kennis van de werking van de regeringsorganen op elk niveau, zonder kennis van de exacte relatie tussen stad en platteland, zonder kennis van de bezitsverhoudingen en vooral van het grondbezit is een werkelijke evaluatie niet mogelijk. Wanneer er door de opstandelingen documenten worden verscheurd kan men met Jansen[35] aannemen dat deze handeling spanningen tussen grondheer en grondgebruikers openbaarde, we moeten er veel meer van weten: wie waren de grondheren? Zeker niet alleen haat tegen de geïmporteerde adellijke heren[36] in West-Friesland heeft de bevolking gedreven, want dan hadden zij als Jacques op die heren en hun huizen hun aanval gericht. De vernielde documenten waren eigendom van Haarlemse burgers (landeigenaars?) en van stedelijke instellingen, zoals de weeskamers. In hoeverre waren de stedelingen hun politieke en economische macht aan het uitbreiden ten koste van de boeren? Speelde de clerus nog een rol in deze spanningen? Kortom er zijn nog vragen genoeg. Ik heb in het begin al gezegd dat er nog veel gedaan moet worden en ik ben ervan overtuigd dat het de moeite waard zal zijn. Het is dan ook niet ten onrechte dat ik op het ogenblik geen nieuw geschiedverhaal van het Kaas- en Broodspel wil en kan geven; ik hoop er in geslaagd te zijn te laten zien dat we met

34 WORTEL, p. 75.
35 JANSEN, p. 106.
36 Ald., p. 104.

deze beweging nog lang niet klaar zijn, al zal de door mij aangebrachte nadere onderscheiding in de fazen van de opstand voor de verdere interpretatie nuttig kunnen zijn. Ik meen voorts te hebben aannemelijk gemaakt dat we voorzichtig moeten zijn met de Divisiekroniek en die andere kronieken die zo ijverig pogen het armoede- en hongerkarakter van de opstand nadruk te geven. Het is daarom te hopen dat voortgezet onderzoek zich minder zal aantrekken van die zoal niet tendentieuze dan toch in ieder geval verwarrende geschiedschrijving.

De *voorzitter* zegt de spreker dank en verzoekt de vergadering de discussie te openen.

Dr. *De Graaf* vraagt of de waag van Alkmaar bij wijze van straf tijdelijk werd opgeheven en pas in 1573 werd teruggegeven.

Prof. *Hugenholtz* antwoordt, dat de vorst als bestraffing inderdaad allerlei functies (o.a. het klerkschap) weer aan zich trok. Later werden deze functies weer teruggegeven. Het jaar 1573 lijkt hem in dit verband wel wat laat.

Mr. *Den Tex* wijst op de coïncidentie, dat de steden, die door het Kaas- en Broodvolk werden bezocht omdat men daar sympathie meende te kunnen verwachten, dezelfde waren die bij de twisten tijdens het Twaalfjarig Bestand aan Remonstrantse zijde stonden (Hoorn, Alkmaar, Haarlem en Leiden), terwijl de steden die niet door het Kaas- en Broodvolk werden bezocht - ofschoon ze dichter bij Hoorn, het centrum van de opstand, lagen - tijdens het Twaalfjarig Bestand op de zijde van de Contra-remonstranten stonden. Mr. Den Tex vraagt of de spreker parallellen ziet tussen de Hoekse en Kabeljauwse twisten en de twisten tijdens het Bestand.

De *voorzitter* merkt op, dat deze vragen erop wijzen, dat mr. Den Tex met het derde deel van zijn Oldenbarnevelt-biografie gereed is en wenst de auteur geluk met dit feit.

Prof. *Hugenholtz* antwoordt, dat de relatie tussen de twisten tijdens het Bestand en de Hoekse en Kabeljauwse twisten hem niet precies bekend is. De oorzaak, dat Enkhuizen tijdens de opstand van het Kaas- en Broodvolk buiten schot is gebleven, kan zijn geweest, dat de nieuwe belastingen daar nog met zachtheid werden geïnd.

Dr. *Van Gelder* wijst erop, dat bestudering van de belastingkohieren het inzicht in de sociaal-economische situatie van Noord-Holland kan verdiepen. Zelf heeft hij met vrucht van dit

bronnenmateriaal gebruik gemaakt en het is hem daarbij opgevallen, dat er in de steden nog veel boeren woonden. Dat het niet mogelijk is de door de spreker behandelde opstand te vergelijken met vroegere (bijvoorbeeld 14e eeuwse) opstanden, wil dr. Van Gelder gaarne toegeven, maar vergelijking met de Boerenopstanden in Duitsland in dezelfde tijd acht hij wel mogelijk.

Prof. *Hugenholtz* antwoordt, dat hij bij de voorbereiding van zijn lezing aan het werk van dr. Van Gelder heeft gedacht. Naar zijn mening kunnen de belastingkohieren - mits kritisch gebruikt - verhelderend werken. Toen er in de steden tijdens de opstand documenten werden vernield, gebeurde dat niet bij mensen die juist een heerlijkheid hadden verworven, maar veelal bij kleine instellingen en stedelijke grondbezitters; misschien was hier sprake van een wraakoefening. De documenten werden niet verscheurd, alleen het zegel werd afgerukt. Deze handelwijze getuigde van een zekere ontwikkeling. De boeren kenden dus de functie van het zegel. Daaruit kan men afleiden, dat het geen beweging was van onontwikkelden. Een vergelijking met opstanden in de 16e eeuw lijkt spreker zeker mogelijk.

Na de koffiepauze, te twee uur, geeft de voorzitter het woord aan prof. Bernard Bellush van het New York City College voor zijn voordracht over *The Academy and American Foreign Policy*.

The Academy and American foreign policy[1]

During the last two years, many American academicians have been involved in the complex dispute concerning Vietnam. In the face of a generally apathetic public, we observe the strange phenomenon of intellectuals assuming vigorous, outspoken roles on American foreign policy. Noted scholars, respected teachers, and popular writers have been as active as the most radical groups on college campuses. They have resorted to petitions to the President in the form of newspaper advertisements, all night teach-ins, community walks for peace, and 'marches' on Washington and the United Nations.

Is this involvement new? If not new, has it been effective? Looking to the future, should it be encouraged? And finally, is there anything unique about the Academy that should impel presidents to elicit their wisdom and seek their guidance?

The learned Pieter Geyl gave some insight into this complex and delicate controversy when he remarked that, 'We historians cannot give to anyone the knowledge required in capsules nicely dosed, effect guaranteed... I may seem dangerously near the conclusion that only trained historians are fit to rule the world. In all sincerity that is not what I mean, although I can't deny that I have sometimes wished for that ...' And again, perhaps he somewhat overstated the possible role of the historian when he suggested that... 'human beings being what they are, history can benefit by a close contact of the historian's imagination, or awareness, with contempory life'[2].

The academician in America has generally held himself aloof from intimate involvement in governmental decision making. The grim, unpalatable world of 'dirty politics', of compromises in the struggle for power, was not one to attract scholars. And yet, if the public ever really knew of the university battles for status, promotion and influence, we academicians might stand exposed as a fairly rough breed of politicians.

The rejection of public politics by the Academy, and an anti-

1 The subject of this study was suggested by the findings of students in my undergraduate seminar at The City College of New York during the Spring 1966 semester. My thanks to them for their challenging, scholarly contributions.

2 PIETER GEYL, *Use and Abuse of History*, New Haven, 1955, p. 86 and *From Ranke to Toynbee*, Northampton Mass., 1952, p. iv.

intellectual climate in which it operated, produced an aura of 'alienation' for the scholar. This has not been all to the bad - many times it has been a blessing. But there are negative consequences of this alienation concerning foreign affairs today which require our attention. It is the belief of some scholars that members of the Academy should accept, as a public responsibility, involvement in foreign affairs. Involvement, however, may have many facets: preparation of research materials for governmental agencies; a call to a government post; and still another, the role of an interest group which develops, educates and influences public opinion and policy makers. My paper focuses on the Academy as an interest group in foreign affairs.

Let me make clear from the start that when I refer to the Academy in this paper I am not restricting myself to the faculties of colleges and universities. I also include the intelligentsia - those intellectuals who make significant contributions to shaping the American purpose. Furthermore, I will not be concerned with the Academy in its accepted role - as a place for study, research and for the training of youth. I intend to comment upon the role of this enlarged Academy in influencing the formulation of American foreign policy. For this purpose, three specific crises, or major turning points, will be discussed: the Spanish American War and the annexation of the Philippine Islands, the First World War, and the Spanish Civil War of 1936. The selections are a matter of taste - for each crisis has always held a special fascination for me. In 1898, the United States suddenly became a leading member of the world community; in 1917, we note a serious conflict between Wilsonian idealism and political realism; and from 1936 to 1939, the events in Spain foreshadow the Nazi attack upon democracy.

It must be admitted that from the earliest days of colonial settlement, not all, but a good many academicians have accepted the notion that criticism was the prime responsibility of independent scholars. Through fearless analysis, intellectuals have helped shape the values and objectives of American society. They voiced the hopes and aspirations of the courageous and the frightened who journeyed from many nations, including the Netherlands, to a strange, new world. They gave meaning to the revolt against the British Empire and made the American experiment a shining symbol for the entire world. The academically-trained Founding Fathers gave the nation a living Constitu-

tion, an extraordinary instrument for constructing a new country. Succeeding generations moved steadily westwards, closing the continental frontier centuries before Thomas Jefferson's prediction. Then, looking out upon vast continents and a heterogeneous population, intellectuals became involved in great controversies over the role and responsibilities of the nation as a new world power - disputes which rage today in the nuclear era.

Since the last decade of the nineteenth century, academicians have varied in their interest, their viewpoints, and in their contributions to American foreign policy. From the beginning, some sided with a militant imperialism, police action in Latin America, and involvement in Europe from World War I on. Others, however, warned against the dangers of military conflict, and in creating a colonial empire. Still others remained as apathetic as the general public. It was during the 1890's, however, that important changes in outlook and thinking within the nation enabled a few academicians to alter American foreign policy.

The Reverend Josiah Strong, a Congregationalist minister, published a memorable work in 1885, *Our Country*. Within a decade, it significantly influenced hundreds of thousands of readers. He reaffirmed the writings of Social Darwinists like William Graham Sumner, who believed in the innate superiority of the Anglo-Saxon race, and endorsed a laissez-faire governmental policy while opposing trade unions and social legislation. Strong went further to project that the inferior races were destined to give way before their superiors, the American anglo-saxons. Appealing to the moral sentiments of his fellow country men, Strong heralded: 'This race of unequalled energy, with all the majesty of numbers and wealth behind it - the representative, let us hope, of the largest liberty, the purest Christianity, the highest civilization - having developed peculiarly aggressive traits calculated to impress its institutions upon mankind, will spread itself over the earth'[3].

Accepting Strong's concept of the superior race, along with its moral mission, was Captain Alfred Thayer Mahan, naval officer, lecturer on naval history, and War College president

3 JOSIAH STRONG, *Our Country*, Boston 1885, p. 222.

for twenty-five years. In 1890 he wrote a monumental work, *The Influence of Sea Power upon History*, followed by popular articles and books on the same subject. At a time when American seapower was notoriously weak, he urged and secured increasing public support for an expansionist philosophy of manifest destiny: a big navy, a strong merchant marine, naval bases and colonial possessions throughout the world. Sea power, he insisted, was the key factor in insuring the inevitable destiny and prosperity of the American nation. It was during the 1890's that the arguments of Strong, but particularly those of Mahan, had enormous impact upon the public as well as upon influential spokesmen in Congress, the press, and among academicians[4].

As Richard Hofstadter explained in one of his pioneering contributions, the public temper had been radically altered by a number of unsettling developments during this decade which evoked widespread anxieties, discontent and frustration. A severe economic depression, beginning in 1893, enabled the Populists to capture a major party within three years, and convince the economic and social establishments that they were being challenged. The fulfillment of the American industrial revolution, and the expansion of trusts, threatened the traditional small entrepreneur and the competitive style of economic pursuits. Furthermore, the forebodings of the Turner thesis - that the American frontier was forever closed - excited apprehension, dismay and abject fear. Labor strikes, civic corruption, and the seemingly endless stream of strange newcomers from abroad, disclosed a nation uncertain, restless and apprehensive.

The unsettling events evoked two sharply contrasting movements: one, humanitarian, which produced populism, the social gospel, socialism, and the settlement house; the other, self-assertive and egoistic, led to an aggressiveness and a burst of jingoism. The decade of the nineties, then, was one of change and turmoil, and unlike the traditional, introverted spirit of the past, the 1890's found Americans increasingly involved in ex-

4 JULIUS W. PRATT, *Expansionists of 1898*, Baltimore 1936, p. 12; JOSEPH E. WISAN, *The Cuban Crisis As Reflected in The New York Press*, New York 1934, pp. 26-33; MARCUS WILKERSON, *Public Opinion and the Spanish American War*, Baton Rouge 1932, p. 9; WALTER MILLIS, *The Martial Spirit*, New York 1931, pp. 4, 7, 10-12, 16-17, 22-53.

pansionist ventures in the Pacific and quarrels over boundaries in Latin America[5].

Strong and Mahan could not have produced their works at a more opportune moment. Most important, however, their ideas appealed to Theodore Roosevelt. Young, personable and effective with pen and politics, Roosevelt popularized Mahan's ideas, softening traditional American hostility to war and imperialism. Receptive audiences heard his repeated pleas that 'the nation that regards war as the worse of all evils and the avoidance of war as the highest good is a wretched and contemptible nation, and it is well that it should vanish from the face of the earth.' War and military preparedness, he insisted, kept modern industrialized and urbanized nations from growing soft and purposeless[6].

The humanitarian movement in America, which ran side by side with expansionism and navalism, had stimulated keen interest in the Cuban nationalist movement. Since the 1870's, many Americans, including academicians, had supported the Cuban drive for independence from a repressive Spanish colonial policy. As the Cuban situation deteriorated in the 1890's, a restless American public responded to the jingoism and distortions of the yellow press. By this time, also, the construction of an adequate navy made it possible to contemplate war with an enfeebled Spain.

By the time William McKinley entered the White House in 1897, nationalist enthusiasm for the liberation of Cuba had progressed to the stage where conflict seemed inevitable. Some even feared that Congress would initiate a declaration of war. Easily influenced by public opinion, President McKinley found it difficult to contain this humanitarian crusade to liberate Cuba. Within the movement were elements representing urban and rural America, progressive Democrats, Populists, as well as Socialists. Only a segment of big business, Marxian socialists led by Daniel de Leon, and the Unitarian and Quaker churches opposed American intervention. Opponents generally feared that manifest destiny and war would turn mens' minds from a

5 RICHARD HOFSTADTER, Cuba, The Philippines and Manifest Destiny, in: *The Paranoid Style in American Politics*, New York 1965, pp. 145-151.

6 Quoted in MERLE CURTI, *The Growth of American Thought*, New York 1964, p. 654; JOSEPH BISHOP, *Theodore Roosevelt and His Time* I, New York 1920, p. 69.

humanitarian purpose to a glorification of the nation's might, and of martial conflict. As ardent a critic of the raging war fever as famed philosopher William James, conceded that its basis was 'honest humanitarianism, and an absolutely disinterested desire on the part of our people to set the Cubans free ...' While insisting that Americans did not want an Empire, he nevertheless predicted the possibility that by going to war, the nation might acquire Puerto Rico and the Philippines[7].

To set Cubans free from concentration camps, and from an oppressive condition, was a humanitarian goal which appealed to virtually all academicians. After the Cubans were finally liberated from Spain by 'that splendid little war', McKinley was confronted with an aroused public, delighted with easy military successes and susceptible to the imperialist appeals of Strong, Mahan and Roosevelt. At this juncture in history, the President solved the problem of the Philippines by deciding to annex them, and immediately alienated many academicians. These intellectuals, appalled by what they deemed a perversion of a just crusade launched to free the oppressed, rejected the new direction as selfish and anti-democratic.

Senate ratification of the President's decision was not easily secured, in part due to the Academy's opposition. Additionally, this venture with expansionism was essentially contrary to the traditional American purpose and the nation's preoccupation with internal affairs. Diplomatic historian Samuel Bemis perceived the situation, in later years, when he remarked that:

'Before the war there had not been the slightest demand for the acquisition of the Philippine Islands. The average American citizen could not have told you whether the Filipinos were Far Eastern aborigines or a species of tropical nuts... President McKinley himself had to look them up on the globe; he could not have told their locality, within 2,000 miles'[8].

A small segment of the Academy, inspired by the imperialist

7 H. WAYNE MORGAN, *William McKinley and His America*, Syracuse 1963, p. 370; SAMUEL FLAGG BEMIS, *A Diplomatic History of the United States*, New York 1936, pp. 433-435; HOWARD H. QUINT, American Socialists and the Spanish American War, in: *American Quarterly* X, Summer 1958, pp. 133-135; RALPH BARTON PERRY, *The Thought and Character of William James*, Boston 1935, II, p. 307; WILLIAM JAMES, *Letters*, Boston 1935, II, pp. 73-74.

8 BEMIS, *A Diplomatic History of the United States*, p. 469.

theories of Mahan, assumed a forceful and effective role in support of McKinley's Empire. They included Roosevelt; John Hay, diplomat, Secretary of State and biographer of Lincoln; Senator Albert Beveridge, biographer of Supreme Court Justice John Marshall; Albert Shaw, editor of the *American Review of Reviews*; Walter H. Page, editor of the *Atlantic Monthly*; and Henry and Brooks Adams, descendants of two presidents. These historians and intellectuals sought to create another British Empire, not the business community. They emphasized the responsibility of the United States to carry out the white man's burden and to fulfill its 'racial' destiny.

The dangers of war, they felt, might well result from a scramble among other powers for control of the Philippines, if Washington did not annex them. These academicians were instrumental in stimulating public support and in barely securing the constitutional majority necessary for ratification of the peace treaty by February 1899. For the rest of that year, and on through the next, they battled the opposition elements in the academic world who sought to convert the 1900 presidential campaign into a referendum on the Philippines.

The opposition to the imperialist venture included the greater number of eminent academicians, who based their position on an appeal to principle - the violation of the natural rights of people to self-determination. They feared that this exercise in expansion contradicted the American purpose and would result in disillusionment, militarism, and war. They indicted the cruelty and inhumanity displayed by American soldiers after capturing followers of Aguinaldo, the Filipino leader of the nationalist revolt who now fought new conquistadores.

The academicians funnelled their opposition through two political facets - the Democratic candidate for President, William Jennings Bryan, an avowed opponent of annexation and the Anti-Imperialist League. This hastily formed pressure group was handicapped by lateness in getting underway, and by an aged and heterogeneous leadership. Its activists included Edward Atkinson, a Boston economist; William Sumner, first occupant of the chair of political and social science at Yale University; William James, professor of philosophy at Harvard and advocate of pragmatism; David Starr Jordan, president of Stanford University; and Jane Addams, humanitarian, social worker and founder of Chicago's Hull House. While the Anti-Imperialist League fought the predominantly imperialist press

with vigour, Sumner charged betrayal of the American purpose, insisting that:

'We have beaten Spain in a military conflict, but we are submitting to be conquered by her on the field of ideas and policies.... We are told by all the imperialists that these people are not fit for liberty and self-government; that it is rebellion for them to resist our beneficence; that we must send fleets and armies to kill them if they do it; that we must devise a government for them and administer it ourselves; that we may buy them or sell them as we please, and dispose of their "trade" for our own advantage. What is that but the policy of Spain to her dependencies? What can we expect as a consequence of it? Nothing but that it will bring us where Spain is now'[9].

When Edward Atkinson persisted in sending anti-imperialist propaganda to American soldiers in the Philippines, the sensitivities of Washington were aroused and attempts made to deny him use of the mails. Normally indifferent to criticism during peacetime, the McKinley administration was on the verge of demonstrating that freedom of opinion in a war crisis could not be tolerated. However, the move to silence the critics was halted by vigorous public protest. One editorial writer emotionally charged that this was an attempt at 'rule by blood and iron'[10]. A different outcome resulted under Wilson's leadership in World War I.

The eminent academicians who opposed McKinley's empire were unsuccessful in countering the appeal of expansionism. Senator Albert Beveridge's colorful prose appealed to a majority of the committed citizenry when he said:

'We will not renounce our part in the mission of our race, trustees under God, of the civilization of the world. God has not been preparing the English-speaking and Teutonic peoples for a thousand years for nothing but vain and idle self-contemplation and self-admiration. No! He has made us the master organizers of the world to establish system where chaos reigns... among savages and senile peoples'[11].

9 WILLIAM G. SUMNER, The Conquest of the United States by Spain, in: *War and Other Essays*, New Haven 1919, pp. 299, 309.

10 Quoted in F. HARRINGTON, The Anti-Imperialist Movement in the United States, in: *Mississippi Valley Historical Review* XXII, No. 2, September 1935, pp. 211, 225.

11 CLAUDE G. BOWERS, *Beveridge and the Progressive Era*, New York 1932, p. 121.

With the return of prosperity and the speedy, spectacular victories in war, those opposed to annexation could not halt the new imperialism. In addition, the crusade attracted new supporters. Big business, originally disinterested, suddenly shifted position and joined the public clamour for enlarging America's holdings. Although the 1900 elections involved other important issues, the re-election of McKinley, and his new running mate Theodore Roosevelt, seemed to endorse the boldness and new designs of the nation's decision makers. Within a few years, however, this uneasy and embarrassing venture with expansionist politics came to an end as the government, with Roosevelt's support, sought to divest itself of its Far Eastern Empire. Thus ended the brief experiment with imperialism.

World War I

Between 1900 and involvement in the First World War, the country pursued a crusading commitment in Central America to protect United States political, military, and economic interests. But annexation of new territories no longer motivated foreign policy. Initiated by Roosevelt and carried forth by Woodrow Wilson, the nation assumed the responsibility of policing disorderly areas and taking a lead in world diplomacy. Journalists, publicists, navalists, and most political leaders supported Roosevelt's 'Big Stick' ventures. As early as 1902, political science professor Woodrow Wilson commented that 'the day of our isolation is past', and 'America must lead the world'[12].

For most Americans, the war that began in Europe in 1914 seemed too distant and insignificant to warrant concern. Proud and content that European entanglements had been avoided for over a century, little did Americans realize that this had been made possible by the powerful British navy, and the struggle for power which occupied Europe. Only a handful of the intelligentsia, or 'realists' as they were called, insisted from the beginning of World War I that a British victory was essential to American self-preservation.

David Lewis Einstein, historian, lecturer, diplomat and devotee of Mahan's ideas, wrote extensively on the need for developing American markets, for building a navy to protect

12 *Atlantic Monthly*, XC (December 1902), p. 734.

them, and an efficient diplomatic corps. Einstein insisted that the United States had to alter its policy of isolation and actively protect its vital interests. In his book, *American Foreign Policy*, published in 1909, he lamented the fact that America achieved world position much too easily and that more initiative and activity was essential for maintaining leadership. He warned that if a lengthy war developed between Germany and Britain, it would test American neutrality. And should a German victory appear imminent, the United States would have to intervene on the side of the British. But the public disregarded his warnings that the country was intimately affected by important changes in Europe.

Shortly after the outbreak of war, Einstein acquired a small following which included Robert Lansing - the man who eventually became Wilson's Secretary of State. At this time, Einstein recommended watchful neutrality, an increase in naval armaments, and pursuit of an active role for Washington in peace negotiations. Fearing possible German victory, he urged extension of the Monroe Doctrine to encompass England on grounds of self-preservation[13].

Historian George Louis Beer proposed, in May 1915, an alliance with England and eventual political union with the Commonwealth. Following Einstein's lead, he insisted that American security depended upon British sea power, and that German victory would serously threaten the Monroe Doctrine. Albert Bushnell Hart, famous historian at Harvard, reaffirmed our dependence on the British navy and the balance of power in Europe, and contended that the invasion of Belgium had opened Latin America and the Eastern Coast of the United States to German incursion. By early 1917, Hart was appealing to the nation to support Wilson's proposals for military preparedness.

Beer and Hart constituted the vanguard of academicians associated with ‘militant idealism’ - those who maintained ‘it was cowardly to postpone America's entrance into the war until Germany actually threatened American security.’ Attracted to this position were such noted intellectuals as Ralph Barton Perry, Josiah Royce, Lyman Abbot, Booth Tarkington, George Harvey and William Roscoe Thayer. It was Thayer, well known biographer of Cavour and Roosevelt who, in his *Germany*

13 RICHARD VAN ALSTYNE, *American Diplomacy in Action*, Stanford 1947, p. 255; and ROBERT E. OSGOOD, *Ideals and Self-Interest in America's Foreign Relations* Chicago 1953, pp. 99-100, 125.

Versus Civilization, underscored the danger of German glorification of brute force and of such German national traits as mendacity, cunning and cruelty. The book had a large circulation and wide influence among academicians. Charles W. Eliot, 80 year old former president of Harvard, had urged involvement as early as 1914, but quickly withdrew his suggestion. Nevertheless, he warned against the dangers of German victory for Europe and predicted an overwhelming burden of armaments for America. After the sinking of the Lusitania, he knew it was only a matter of time before the US would be fully involved in the conflict, and cautiously stimulated support in that direction.

The more outspoken extremists in the academic world, such as university president John G. Hibben of Princeton, and professors Franklin H. Giddings of Columbia and Albion W. Small of Chicago, found their views eloquently expressed by a renowned novelist. As early as May 1915, William Dean Howells lauded England in such idealistic terms as: '... it is the cause of liberty, of humanity, of Christianity;... it is something like a last hope of mankind;... if it fails civilization will no longer be free in Europe or America...'[14].

The passionate belligerency of these prominent academicians was not shared by the American populace. Like most intellectuals in the country who were pro-British, there was general acceptance of the inevitability of allied success, without the need for involving the United States. Most decision makers in Washington did not realize the serious state of allied military affairs until after April 1917. Throughout this period of neutrality, farmers and workers generally exhibited disinterest in events in Europe, or open hostility to proposals for preparedness. Senators Robert LaFollette of Wisconsin and George Norris of Nebraska led that segment of public opinion which was antiwar, and believed in neutrality as the only viable policy in face of the 'madness' engulfing Europe. Even after America entered the conflict, this group's opposition was widely supported.

Within the Academy, the schism over the war widened. An outstanding scholar has suggested that 'articulate Americans were profoundly divided up to the very end of American

14 WILLIAM DEAN HOWELLS, Why?, *North American Review*, CCI (May 1915), p. 676. Representative articles of militant idealists can be found in *Forum* LIII (May 1915), pp. 548-566; and *New York Times Magazine*, February II, 1917.

neutrality, and that organized peace activity and visible signs of peace sentiment were nearly as strong, if not fully as strong, as organized war activity and signs of war sentiment.' Voicing the viewpoint of followers of LaFollette and Norris, of militant pacifists like Jane Addams, and of former populists in the south and west, one Socialist intellectual characterized the war as a 'ghastly carnage,' having 'no redeeming features.' Morris Hillquit, a founder of the Socialist Party at the turn of the century, insisted that 'It is not a war for democracy, culture, or progress. It is not a fight for sentiment or ideals. It is a cold-blooded butchery for advantages and power, and let us not forget it - advantages and power for the ruling classes of the warring nations'[15].

Frederic Howe, longtime progressive who had written extensively on city reforms in the United States and Britain, deplored the trend toward involvement. He insisted that 'war preparations and emphasis upon militarism is national suicide to all the things I am interested in. I could stand the financial cost if it were equitably distributed but I can't stand the social cost. It is taking poison into the system'[16].

Though the articulate elite remained hopelessly divided by March 1917, demands for American involvement were finally sweeping across the nation. William English Walling, Charles Edward Russel, Upton Sinclar, and virtually all the intellectuals in the Socialist Party were found side by side with Republicans Roosevelt, Elihu Root, and Charles Evans Hughes in demanding a declaration of war against Germany. At Princeton, president Hibben refused to permit the pacifist and former president of Stanford, David Starr Jordan, to speak on the campus. And in the same hall in New York's Cooper Union, where Abraham Lincoln had warned against a 'house divided', Socialist leader Eugene Debs stated that he would rather be shot as a traitor than 'go to war for Wall Street.'

President Wilson concluded, by March 1917, that the European battle had become a struggle between barbarism and civilization, insisting that the United States enter the war to 'cleanse...

15 ARTHUR S. LINK, *Wilson*, *Campaigns for Progressivism and Peace*, 1916-1917, Princeton 1965, p. 419; and MORRIS HILLQUIT, in the *American Socialist*, January 9, 1915, as quoted in DAVID A. SHANNON, *The Socialist Party of America*, *A History*, New York 1955, p. 85.

16 LINK, *Wilson*, *Confusions and Crises*, 1915-1916, Princeton 1964, p. 25.

power politics in Europe.' In reaching this final decision, Wilson was undoubtedly influenced, perhaps unconsciously, by one of his closest advisers, the Secretary of State. Robert Lansing was the only member of the cabinet who, from the start, had shared Lewis Einstein's view of the war. By April, the President endorsed virtually all of Lansing's objectives in calling for a declaration of war[17].

If, as some historians maintain, that the key to American intervention was the 'thoughts and actions of the Chief Executive', then it appears that those academicians who sought alliance with England had little, if any, direct influence upon Wilson prior to 1917. Throughout the period of neutrality, those who had access to the President constantly lamented their 'inability to impress upon him the the gravity of the German threat.' Arthur Link, definitive biographer of Wilson, has affirmed this fact, - impressed by the large number of pro-Allied academicians during the years of neutrality who failed 'to exert any direct influence upon official American policies toward the belligerents'. Additionally, few academicians sought war 'until it had become obvious that American participation could not be avoided anyway'[18].

During the war years many academicians repudiated the finest traditions of their profession - the search for objective scholarship and understanding, the right to dissent and nonconformity. In Washington and elsewhere, they emulated their crusading president in his bitter, intolerant behavior toward literary critics and political opponents of the war. They fostered the decline of academic freedom on university campuses across the country. Characteristically, when the Associated Press misquoted a statement by Robert LaFollette, academicians at the University of Wisconsin did not bother to investigate the error but, instead, immediately signed a petition denouncing him as a traitor, while students hung him in effigy. Ironically, LaFollette as Governor had been the first major political leader of the 20th century to create a brains trust of advisers from among professors. And they were from the University of Wisconsin.

17 CURTI, *Growth of American Thought*, pp. 663-666; HANS J. MORGENTHAU, *The Purpose of American Politics*, New York 1964, p. 107; DANIEL M. SMITH, *Lansing and American Neutrality*, Berkeley 1958, p. 18.

18 OSGOOD, *Ideals and Self-Interest*..., pp. 174-175; *Link*, *Wilson*, *The Struggle for Neutrality*, 1914-1915, Princeton 1960, p. 17.

Five duly elected assemblymen were denied their seats in the New York State legislature, and Victor Berger was refused his in Congress, solely because they were Socialists. A more militant segment of organized labor was crushed because of its opposition to the war. German language departments were abolished in secondary schools, and German-born orchestra conductors and musicians banned from the concert hall. Even sauerkraut had to be renamed 'liberty cabbage'.

Civil war in Spain

In the years following the war, American foreign policy was shaped by a spirit of withdrawal and non-involvement with the European continent. This isolationism evolved from disillusionment with Wilsonian idealism, with the League of Nations, and with the continuation of turmoil in Europe and Asia. Many intellectuals concluded that 'not by backing one side against another, but by preserving the moral ascendancy of an honest neutral arbiter, could the United States be useful'. When the League sought to apply partial sanctions against Italy in 1935, the United States repeatedly rejected efforts to be drawn into any sort of consultation or cooperation. 'A rumor that the word "assurances" had passed between British and American diplomats was enough to cause a near panic in the State Department'[19].

This rejection of involvement was reflected also, in part, by the revisionist school of historians which emerged after the First World War. As a result of the publication of diplomatic materials by the new governments in Germany, Austria and Russia, and the memoirs of prominent wartime figures, the earlier, simplistic accounts of the war and war guilt were gradually supplanted. Though there was disagreement as to the causes of the war, they united around the idea that martial conflict was 'the worst social evil of the race'[20].

On the political scene between 1934 and 1936, Republican Senator Gerald Nye directed a well publicized investigation into

19 ROLAND STROMBERG, *Collective Security and American Foreign Policy*, New York 1963, pp. 40-45, 105-106.

20 JAMES MARTIN, *American Liberalism and World Politics* I, New York 1965, p. 492.

the manufacture, sale and distribution of armaments. The published findings of his committee - that arms races, international tension, and wars were encouraged by munitions manufacturers and financiers -, strengthened isolationist sentiment and public support for neutrality legislation. Although President Franklin Roosevelt favored a flexible policy for arms embargo legislation and sought authority to impose restrictions on aggressors, Congress refused his requests. Responding to Italy's invasion of Ethiopia in May 1935, Congress authorized the Chief Executive to prohibit all arms shipments to belligerents for six months and to forbid travel on belligerent vessels except at personal risk, after he proclaimed the existence of a state of war. Roosevelt signed the measure but characterized it as calculated to 'drag us into war instead of keeping us out'. This law was later extended to prohibit loans or credits to belligerents.

Within weeks after the start of the Spanish Civil War in July 1936, the intensity of feeling engendered in the United States threatened to split the liberal-progressive consensus behind Roosevelt. After some 15 years of isolationist, pacifist rhetoric, academicians found themselves in the awkward position of taking sides in a military conflict. While the general populace remained indifferent to these developments, the overwhelming membership of the intellegentsia viewed the struggle in Spain as the 'crucial event of the decade,' the most significant battle between fascism and democracy. Their cohesion, however, proved ineffective in altering Roosevelt's original decision[21].

Government policy in response to the Civil War was quickly formulated by the President, and remained constant throughout. Controversy, however, never abated over the government's position of 'neutrality'. As one young historian put it, recently,

'Excepting only the Great Depression and the hostilities that began in September 1939, no public event of the 1930s mattered so much to so many Americans as did the Spanish Civil War'[22].

Within a week of the outbreak of the revolt, Roosevelt demonstrated that he was more isolationist than some advocates of neutralism when he and Secretary of State Cordell Hull

21 WILLIAM E. LEUCHTENBERG, *Franklin D. Roosevelt and the New Deal*, New York 1963, p. 223.

22 ALLEN GUTTMANN, *The Wound In The Heart*, New York 1962, p. 84.

endorsed the positions taken by England and France. These two democracies were anxious to limit the holocaust to Spain, and Roosevelt conceded to them the initiative in concluding a non-intervention agreement. The United States, however, had nothing official to do with the agreement subsequently approved by the major European powers, including Nazi Germany and Fascist Italy.

Within a month, Roosevelt directed a 'moral embargo' against both sides in the Spanish conflict which meant, in essence, an embargo against the Popular Front government in Madrid. Despite the fact that existing neutrality legislation, providing for an arms embargo on all belligerents, had no legal application in the Spanish situation - a civil war - Roosevelt concluded that the mood of the country favored non-involvement. As one of Hull's subordinates put it, in a factually incorrect communication to Consulates in Spain: 'in conformity with its wellestablished policy of non-interference with the internal affairs in other countries, either in time of peace or in the event of civil strife, this Goverment will... scrupulously refrain from any interference whatsoever in the unfortunate Spanish situation'[23].

Roosevelt's 'moral embargo' collapsed in December when an American citizen insisted on his legal right to export arms to loyalist Spain. At a press conference late that month, the President saw fit to denounce the individual's actions as unpatriotic, though legal. At the same time, he pushed through passage of a joint Congressional resolution which forbade the export of munitions to either of the opposing forces in Spain. Only one Congressman, a Farmer-Laborite from Minnesota, stood up to vote against the resolution. By this action, Roosevelt made a sham of neutrality and contributed to the end of the parliamentary system in Spain. Immediately, thereafter, academicians challenged the government's position. Twenty college presidents and deans, who urged repeal of the embargo, on primarily legal grounds, were joined by isolationists and internationalists, by Democrats and Republicans, as well as by Socialists and Communists.

Henry L. Stimson, former Republican cabinet member, who

23 UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE, *Foreign Relations of the United States: Diplomatic Papers for 1936* II, Washington D.C. 1956, p. 471; DANTE PUZZO, *Spain and the Great Powers*, New York 1962, p. 151; RAYMOND BUELL, U.S. Neutrality in the Spanish Conflict, in: Foreign Policy Reports XIII, November 15, 1937, p. 209.

would join FDR's cabinet during World II, reminded the Chief Executive that the Spanish Republican government had been recognized by the United States, that the basis of recognition was not the ideology of the country but the fact that it had control of the machinery of state with the approval of the people. Spain was, therefore, 'admitted to the family of nations with all conventional rights and privileges', and one of these was self defense against rebellion. Philip Jessup of Columbia University underscored the contradictions in Roosevelt's reasoning when he pointed to the historic role of American foreign policy, as it related to civil wars: '... when the civil war was in Europe, to do nothing to restrict arms commerce; when the war was in Latin America, to prevent arms from reaching the rebels and to help the recognized government to obtain them'. Stimson and Jessup cited the American Civil War when the north succeeded in convincing Britain not to ship arms to the Southern Confederacy. The intensity of the dispute was registered by Charles Beard who denounced the embargo as '... a slap straight in the face of the Madrid government.... Under American theory and practise... the Madrid regime was entitled to buy munitions and supplies in the United States'[24].

Allen Dulles and Hamilton Fish Armstrong, students of foreign affairs, condemned the embargo as 'an abrupt departure from our traditional practise' and as 'an instrument in the hands of the German and Italian totalitarian governments'. They underscored the bias of the Neutrality legislation, insisting that international law required Washington to 'treat the elected and recognized government of Spain as the lawful governments'. A noted university professor pointed out that the repeal of the arms embargo would be in accord with the statute itself. The purpose of the non-intervention committee, he maintained, had already been defeated by Prime Minister Neville Chamberlain's appeasement of Hitler and Mussolini, who were sending unlimited amounts of munitions, tanks, planes, and tens of thousands of soldiers, technicians and pilots to fascist Franco. Repeal would also mark a return to a 'hands-off' position instead of 'taking an affirmative action which inevitably affects the out-

24 *American Foreign Policy and the Spanish Situation*, New York University School of Law Pamphlets, Series I, No. 4, 1939, pp. 2-7, 19, passim; SUMNER WELLES, *The Time for Decision*, New York 1944, pp. 57, 59; CHARLES AND MARY BEARD, *America in Midpassage* I, New York 1939, p. 478.

come of a struggle in which we profess not to be concerned'[25].

While sixty Congressmen sent greetings to the Spanish Cortes in January 1938, fifteen prominent scientists, including Arthur Compton and Harold Urey, pleaded with the President to lift the embargo to 'save the world from a Fascist gulf'. Nevertheless, Roosevelt's Spanish policy, following the Neutrality Act of 1937, proved to be inconsistent with the liberal interpretation he gave the legislation in the Far East. Despite fighting between Japan and China after July 1937, Roosevelt permitted the continued sale of arms to China. Academicians could lament to little avail, that 'Spain is resisting invasion just as China is, yet Spain is the only country in the world which cannot purchase munitions in the United States'[26].

It would have been timely, though unavailing, to have brought to the attention of Roosevelt, remarks by John Stuart Mill on the subject of non-intervention. Mill had held that:

'The doctrine of nonintervention to be a legitimate principle of morality, must be accepted by all governments. The despots must consent to be bound by it as well as the free states. Unless they do, the profession of it by free countries comes but to this miserable issue, that the wrong side may help the wrong, but the right must not help the right'[27].

From the moment of his election to the governorship of New York in 1928, Roosevelt had involved academicians in the formulation of practically every major governmental policy, including reforms in agriculture, penal codes and social welfare legislation. In view of his general receptiveness, and closeness to members of the Academy, how explain Roosevelt's complete disregard of their counsel during the Spanish Civil War? Students of this period agree that Roosevelt's response was shaped by the pressures of British policy, the isolationist drive at home, and the vigorous role of the American Roman Catholic hierarchy in opposing the Loyalist government in Madrid. In addition, initial negative response to the President's address in

25 A. DULLES AND H.F. ARMSTRONG, *Can America Stay Neutral?*, New York 1939, pp. 82, 96, 101; N.Y.U. School of Law Pamphlets, Series I, No. 4, 1939, pp. 2-7.

26 LEUCHTENBERG, *Roosevelt and the New Deal*, p. 223; President Must Act, in: *Nation*, CXLVI, April 9 1938, p. 400.

27 JOHN STUART MILL, *Dissertations and Discussions* III, New York 1874, p. 261, as cited in Robert Levine, 'Factors in Influencing Public Opinion During the Spanish Civil War,' unpublished term paper, City College of New York, 1966, p. 1.

October, 1937, urging ‘peace loving nations to quarantine the aggressor’, dissuaded Roosevelt from further education of the public along these lines - at least until the outbreak of World War II.

With rare exception, newspapers across the nation endorsed the policy of neutrality, while public opinion polls indicated that only 24 per cent of the population were committed to changes in neutrality legislation. Fearing, then, that the significant Catholic vote, concentrated in urban areas, might veer from the Democratic column if he lifted the embargo, Roosevelt retained the status quo until the British foreign office saw fit to alter its view, sometime after Franco's victory[28].

It was Secretary of the Interior Harold Ickes who recorded in his memoirs the President's comment that if the embargo was raised, as some expected in the Spring of 1938, it ‘would mean the loss of every Catholic vote next fall and that the Democratic members of Congress were jittery about it and didn't want it done’. Years later, brains truster Rexford Tugwell wrote, ‘During the (Spanish) Civil War, the Catholic interest in the United States had influenced policy against the Spanish Republicans; (Roosevelt's) compromise then had been hard to explain to liberals and he had never really tried (to explain it)’[29].

What can we learn from the involvement of the Academy in these crises?

The annexation battle of 1900, and the First World War, demonstrated that the academy is as diverse a body in thinking and action as the general public. It was during the Spanish Civil War, however, that involvement occasioned relative unity. Generally, this has not been the pattern, for the Academy constitutes, overall, a babel of voices. And herein lies one of its greatest assets - the guarantee of differing views.

The positions of dissent from American foreign policy by large segments of the Academy, in two of the cases cited, illustrate the willingness of the intelligentsia to take unpopular stands. However, in involving himself in the public market, the aca-

28 *Memoirs of Cordell Hull*, New York 1948, pp. 481-482; WELLES, *The Time for Decision*, p. 57; GUTTMANN, *The Wound in the Heart*, pp. 41, 56, 69, 80; FOSTER J. TAYLOR, *The United States and the Spanish Civil War*, New York 1956, pp. 122, 145-148, 151.

29 H.L. ICKES, *The Secret Diary of Harold L. Ickes* II (New York, 1954), p. 390; R.G. TUGWELL, *The Democratic Roosevelt*, Garden City, N.Y., 1957 p. 618.

demician moves away from society - that is, he creates conditions for public attack and, perhaps, loss of respect and popularity. The life of the intellectual is often a lonely one, as Hans Morgenthau put it for, 'he must be the enemy of the people who tells the world things it either does not want to hear or cannot understand'[30].

In at least two of the crises, particularly World War I, the government demonstrated that it could not tolerate criticism from the academy. Wilson muzzled his critics, as did members of the Academy who supported inroads into debate and contributed to the repressive Palmer days. Freedom of dissent, however, continued uninterrupted during the Civil War in Spain, as it would in World War II.

But the crises described in this paper have certain characteristics which set them apart from today's world of foreign politics. Profound alterations have occurred in the nature of foreign policy problems within the last twenty years.

Today's 'crisis', or better still 'crises', no longer have the benefit of a time boundary. There is no beginning. Perhaps, more significant, where indeed is the end? Should we, for example, suddenly attain complete military victory in Vietnam, how far have we come to a point in time which suggests that the real battle has been won?

Secondly, issues today have a quality of 'irreversibility'; that is, certain choices once made cannot be reversed. And, perhaps most distressing, the irreversible selections of policy might not be the dramatic, decisive decisions, but rather the minor or technical motions started at a low level which inevitably lead to the fatal choice. This helps explain, though not excuse, the first Cuban intervention involving President Kennedy in 1961. Arthur Schlesinger reports that, after the Bay of Pigs fiasco, the President commented that, 'Domestic policy can only defeat us; foreign policy can kill us'[31].

Finally, we come to the major difference: the added responsibility to presidential power - the risk of holocaust. Professor Richard Neustadt depicts the role of the chief executive today as largely one of 'risktaker', for he lives daily with the possible consequence of a substantial nuclear delivery capability. In foreign affairs, the president has traditionally been the center

30 MORGENTHAU, *The Purpose of American Politics*, p. 68.

31 ARTHUR M. SCHLESINGER, *A Thousand Days*, Boston 1965, p. 426.

of decision-making. But today, our constitutional democracy affords him power of a vast magnitude which is difficult to visualize. It is more than a question of power and authority, for he alone must make the human judgement, constitutional restraints notwithstanding, which may immediately jeopordize at least half the world. Neustadt recently advised a Congressional committe, 'You and I will recognize his burden intellectually; he actually experiences it emotionally. It cannot help but set him - and his needs - sharply apart from all the rest of us...'[32]

I am afraid that this 'risk of war', in the hands of the president today, signifies that the Constitution of the United States, despite its system of balanced government, of limited authority, and fenced in power, has been fundamentally altered by the technological revolution. No other individual or agency in government today can share his responsibility or can fully understand the awesome implications of this new 'risktaker' role of the president.

In light of these developments, what role should the Academy play in the months and years ahead?

Professor Gabriel Almond, who has studied the problem of public opinion and foreign affairs, has suggested that there are certain criteria for insuring democratic policy-making - two of which are pertinent to my theme: the autonomy and competition among various élites concerning foreign affairs; and an attentive public which is informed and interested, and before whom élite discussion and controversy take place. The Academy comprises *one* of the foreign policy élites, and an important one, which can help create an attentive public. If the Academy is to mobilize the public impulse toward its responsibility, then it must deal with: a public whose information is often casual, stereotyped and false; the tendency of the average American to be more concerned with immediate, private matters of daily life; the public's feeling of ineffectiveness which often contributes to passivity and apathy; and a generally impatient public which displays strong negative qualities about foreign issues.

Since there are so few groups to aid us in developing the maturity of the general public, and the articulation of its views,

32 *Staff Reports and Hearings*, *Submitted to the Committee on Government Operations*, *United States Senate*, *By Its Subcommittee on National Security Staffing and Operations*, 88th Congress, Washington, D.C., 1965, p. 76.

it appears that the Academy's involvement in this purpose is crucial. It can help structure opinion by formulating alternative foreign policies from which the public can choose. Obviously, the layman is unequal to such a task, but with the help of the Academy, the atmosphere of competitiveness can be created, making possible the further opening of minds to new insights. Furthermore, the Academy can introduce information and critical intelligence into the stream of communication at key points in the political process[33].

Let it be perfectly understood that I do not view the Academy as infallible, or as the saviour of civilization. It can err, and has. It is not the only source of information. It often speaks with many voices - and this characteristic can have its negative as well as positive consequences. It may be too distant from realism. After all, it is the decision-maker who has the power and responsibility. Often the very paradox of power makes for strained relations between the decision-maker and the intellectual, even to the point of frustration for the latter. Arthur Schlesinger writes that 'the exercise of power is necessary to fulfill purpose, yet the world of power dooms many purposes to frustration'[34]. In other words, away from the point where power and information converge, the Academy may not be able to have full view of the problem, nor the alternatives possible for its solution.

But the very fact that so much is presently involved in a president's decision, and that so little can be left to the initiative and independent judgement of an apathetic public, it is crucial that we seek every source of information available. Additionally, the Academy can be of inestimable aid to the president by keeping his lines of communication open to the most recent research findings, which can only be possible in an environment in which the Academy is free to pursue new ideas, to express them publicly, and to push for their acceptance. It can provide the chief executive familiarity with possible alternatives, when confronted with a major problem. This occurred during the Cuban missile crisis of 1962. But equally as important, the Academy must always be prepared to play the role of an alert, and knowledgeable dissenter in American society.

Less than a month before his death, President John F. Kenne-

33 GABRIEL ALMOND, *The American People and Foreign Policy*, New York 1965, pp. 85, 139.
34 SCHLESINGER, *A Thousand Days*, pp. 116-117.

dy addressed the students at Amherst College, appealing to them to recognize and accept their responsibility. At that time he said:

'The men who create power make an indispensable contribution to the nation's greatness. But the men who question power make a contribution just as indispensable... For they determine whether we use power or power uses us'[35].

De voorzitter, die prof. *Bellush* dank zegt voor zijn voordracht, heeft in een recente uitgave van de N.R.C. gelezen, dat Nederlanders de gewoonte hebben met enige zelfoverschatting vreemde talen te spreken, ook wanneer het verstandiger zou zijn van een tolk gebruik te maken. Dit verwijt behoeft de aanwezigen niet te treffen, want mejuffrouw drs. G. de Nie zal als tolk tijdens de discussie optreden.

De discussie wordt geopend door prof. *Coolhaas*, die zegt, dat hem niet geheel duidelijk is, welke bevolkingsgroep prof. *Bellush* precies op 't oog heeft wanneer hij spreekt van 'academy'. Worden daarmee alleen de universitaire kringen bedoeld of de intelligentsia in het algemeen?

Prof. *Bellush* zegt, dat hij het begrip 'academy' veel ruimer wil zien opgevat. Tot de 'academy' behoren niet alleen degenen die iets met een universiteit te maken hebben, maar alle kringen in de samenleving die een vitale rol spelen bij het bepalen van de 'American mind' en de 'purposes of the nation'.

De heer *Nijhoff* vraagt waaraan de spreker zijn opvatting ontleent, dat de meerderheid van de Amerikaanse intellectuelen voorstander was van een politiek van onthouding met betrekking tot de Spaanse Burgeroorlog.

Prof. *Bellush* zegt, dat deze houding van de intellectuelen naar voren komt uit de petities die door de presidenten van de universiteiten werden getekend, uit de universitaire periodieken en uit de kranten.

Mrs. *Carter-Le Mesurier* wijst erop dat het boek van Mahan (The Influence of Sea Power upon History) eveneens grote invloed heeft gehad op de Britse buitenlandse politiek en bijgedragen heeft tot de uitbreiding van de Navy.

Prof. *Bellush* onderschrijft dit. Spreker heeft echter alleen de rol van Mahan met betrekking tot de Amerikaanse buitenlandse

35 *New York Times*, October 27, 1963.

politiek willen belichten. De invloed van Mahan bleef zelfs niet tot de Angelsaksische landen beperkt. Mahan's gedachtengang deed ook in Duitsland opgeld.

Mrs. *Carter-Le Mesurier* zegt dat keizer Wilhelm II in zijn paleis op elke garderobe een exemplaar van Mahan's boek liet leggen.

Prof. *Bellush* kan niet zeggen of dat juist is.

Drs. *Tamse* vraagt of de hoop gerechtvaardigd is, dat de leden van de 'academy' ook in de toekomst invloed op de regeringspolitiek zullen kunnen uitoefenen. Beschikt de 'academy' wel over genoeg informaties om gefundeerde kritiek naar voren te kunnen brengen wanneer de regeringspolitiek gebaseerd is op grotendeels geheime gegevens?

Prof. *Bellush* antwoordt dat de 'academy' de regeringspolitiek ook in de toekomst kritisch dient te volgen en moet trachten alternatieven te geven. De regering Kennedy had een open oor voor de 'academy', de huidige regering daarentegen niet. Prof. *Bellush* noemt Vietnam als voorbeeld. Een belangrijk deel van de politieke en militaire aktiviteiten van de V.S. in Vietnam blijft inderdaad geheim. De wetenschapsmensen zijn echter wel goed geïnformeerd over de sociaal-economische verhoudingen in dat land en kunnen de regering op dit gebied - dat zeker niet minder belangrijk is dan de politieke en militaire sector - belangrijke adviezen geven.

De heer *Bezemer* vreest dat prof. Bellush de aard en de omvang van de geheime gegevens, die ten grondslag liggen aan de Amerikaanse politiek, enigszins onderschat.

Prof. *Bellush* zegt dat de problemen in Vietnam niet in de eerste plaats van militaire aard zijn. De 'academy' kan de sociale, economische en historische problemen van Vietnam uitstekend begrijpen en interpreteren. Terwijl het State Department al geruime tijd wist, dat de Sowjet-Unie en China met elkaar in conflict waren geraakt, werd in officiële verklaringen nog ongenuanceerd van 'het' communisme gesproken. Studenten, die regelmatig kennis hadden genomen van publikaties uit Moskau, wisten toen echter ook al dat er een verwijdering tussen de Sowjet-Unie en China was ontstaan.

De *voorzitter* zegt de sprekers nogmaals dank voor het gebodene en spreekt er zijn vreugde over uit, dat de leden van het Historisch Genootschap in zo grote getale op deze dag van hun belangstelling hebben blijk gegeven. Te ruim 16 uur sluit hij de vergadering.

[Bijdragen en Mededelingen]

De tolrekeningen van Lobith over de jaren 1404/1405 en 1408/1409

medegedeeld door Dr. W. Jappe Alberts

De Gelderse landsheren uit de latere Middeleeuwen beschikten over belangrijke inkomsten uit tolheffing op de grote rivieren binnen hun gebied: Rijn, Waal, IJssel en Maas. Een aanzienlijk deel van deze tolinkomsten werd uit de Rijntol te Lobith verkregen. Lobith, een naam, die in de Nederlandse geschiedenis door sommigen verbonden wordt aan de Bataven, die naar een niet onbekende, maar daarom nog niet juiste periodisering onzer vaderlandse historie in het jaar 100 vóór Christus bij Lobith ons land binnengekomen zouden zijn. Door anderen wordt bij het noemen van de naam Lobith gedacht aan de komst van de Franse troepen in 1672, die bij Lobith de Rijn overstaken. Minder bekend, maar meer reëel is de betekenis van Lobith als Rijntol in de 14e, 15e en 16e eeuw, toen - gelijk dat ook tegenwoordig het geval is - de Rijnschippers, die hetzij stroomopwaarts, hetzij stroomafwaarts, Lobith naderden, aldaar hun reis moesten onderbreken om - tenzij zij daarvan in bijzondere gevallen vrijgesteld waren - de aan de overheid in verband met de doorvoer van goederen verschuldigde bedragen te voldoen, alvorens zij hun reis konden voortzetten. Omtrent de bijzonderheden van de tolheffing te Lobith door de Gelderse landsheren in de latere Middeleeuwen worden wij vrij goed ingelicht door de jaarlijkse rekeningen en verantwoordingen van de in het tolhuis te Lobith gevestigde vertegenwoordiger van de Gelderse landsheer: de tollenaar. Een aantal exemplaren daarvan wordt in het Rijksarchief te Arnhem bewaard; zij vormen helaas geen volledige serie, maar de bewaard gebleven rekeningen geven toch een vrij duidelijk beeld van de gang van zaken bij de tolheffing en van het beheer van de ontvangen gelden.

Het is merkwaardig, dat aan de tolrekeningen, zowel aan die van de tol te Lobith als aan die van de overige Gelderse riviertollen, betrekkelijk weinig aandacht geschonken is. Afgezien van nogal summier gebruik, dat G. van Hasselt en I.A. Nijhoff van deze rekeningen gemaakt hebben, is het eigenlijk voor het eerst J.C. Westermann geweest, die in 1939 meer aandacht aan

deze waardevolle geschiedbronnen heeft gegeven[1]. Zijn editie van de rekeningen der Gelderse riviertollen in het jaar 1394/95 was een eerste bijdrage tot het onderzoek van deze historiebron, die - gelijk hierna zal worden aangetoond - niet slechts betekenis heeft voor de economische geschiedenis, maar ook voor de politieke geschiedenis en voor de landsheerlijke bestuursgeschiedenis. Sinds de editie van Westermann is wel herhaaldelijk op de grote betekenis van de Gelderse landsheerlijke tolrekeningen gewezen[2], maar tot een uitvoerig onderzoek of tot een volledige uitgave van de bewaard gebleven rekeningen is het nog niet gekomen. De Commissie voor de Rijks Geschiedkundige Publicatiën had er geen belangstelling voor, en de vereniging 'Gelre', die er wèl belangstelling voor had, was financieel niet in staat een volledige editie tot stand te brengen.

Zo bleven deze rekeningen met haar belangrijke gegevens omtrent de verschillende facetten der Gelderse geschiedenis in de latere Middeleeuwen vrijwel onbenut in de archieven berusten. Dit is te meer te betreuren, omdat deze rekeningen niet slechts voor de bestudering van de Gelderse geschiedenis van belang zijn[3]. Immers, de door het Gelderse gebied stromende rivieren, Rijn, Waal, IJssel en Maas, waren ook toegangswegen tot Overijssel, Utrecht, Holland, Zeeland en Limburg en afvoerwegen uit genoemde gebieden naar stroomopwaarts van het Gelderse gebied liggende streken. Publikatie en bewerking van deze bronnen zou alleen daarom reeds een zaak van belang voor de historische onderzoekingen betreffende de Nederlandse geschiedenis zijn. Maar ook voor streken buiten Nederland, met name voor de Rijnstreken stroomopwaarts van Lobith, zijn de rekeningen betreffende de Gelderse riviertollen van zeer groot belang, o.m. omdat zij het beeld van de economische situatie aldaar aanvullen en ook omdat zij - en dit geldt vooral voor de rekeningen van Lobith - elders niet of nauwelijks beschikbare gegevens met betrekking tot de politieke geschiedenis der Nederrijnse territoria bevatten. Dat het belang van deze rekeningen

1 J.C. WESTERMANN, *De rekeningen van de landsheerlijke riviertollen in Gelderland 1394/1395* (Werken van de vereeniging 'Gelre', 21), Arnhem 1939.

2 O.m. door J.F. NIERMEYER, Over het handelsverkeer tussen het Rijnland, Gelre en Holland in het laatst der veertiende eeuw, in: *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 55 (1940), p 29.

3 Vergelijk W. JAPPE ALBERTS, *Geschiedenis van Gelderland*, I, 's-Gravenhage 1966, p. 165.

door Duitse historici wordt ingezien, blijkt o.m. uit het voornemen om in een Duitse bronneneditie betreffende de tolheffing aan de Rijn, de Gelderse tollen te betrekken.

De rekeningen van de tol te Lobith moeten beschouwd worden als zelfstandige onderdelen van de algemene rekening van de 'overste rentmeester van Gelre en Zutphen', ook al zien zij er uit als op zich zelf staande verantwoordingen van de tollenaar. Zij omvatten niet alleen de nauwkeurige en gedetailleerde opgaven van de inkomsten uit de tolheffing met het totaal aan ontvangen tolgelden, maar ook specificaties van andere hierna te vermelden inkomsten. Voorts zijn in deze rekeningen verantwoord alle uitgaven, die de tollenaar verrichtte op bevel van de landsheer of van diens tot het geven van betalingsopdrachten bevoegde ambtenaren; uitgaven van sterk uiteenlopende aard en omvang, waaruit o.m. duidelijk blijkt, dat deze rekeningen ook van belang zijn voor de kennis van de algemene bestuursvoering in het territorium en van tal van details uit het dagelijks leven en van de praktijk van de riviervaart, inbegrepen de weersomstandigheden en de invloed daarvan op het verkeer. Merkwaardig is ook een groot aantal uitgavenposten, die ons als het ware het beeld geven van wat men een middeleeuws hotelbedrijf voor landsheerlijke ambtenaren op dienstreis zou kunnen noemen.

Uit deze summiere mededelingen en uit de hierna te geven nadere toelichtingen blijkt reeds, dat het minder juist zou zijn aan de rekeningen van de tol te Lobith uitsluitend aandacht te besteden voorzover deze de inkomsten uit de tolheffing betreffen; ook de overige delen van de rekeningen verdienen in beschouwing genomen te worden, en in een eventuele editie betrokken te worden. Een eerste lezing van de hierna uitgegeven rekeningen is reeds voldoende om deze vooropstelling te bevestigen en duidelijk te maken, dat - voorzover het bij de rekeningen van de tol te Lobith gaat om gegevens van economische aard - zowel de inkomstenposten als de uitgavenposten van belang zijn, en voorts dat met name de laatstbedoelde groep van posten van betekenis is voor de bestudering van de politieke en sociale geschiedenis. Het bezwaar van een editie, die alléén de inkomsten uit de tolheffing vermeldt, behoeft na het voorafgaande wel nauwelijks nadere toelichting. Dat bezwaar is overigens van dezelfde orde als het bezwaar tegen een excerptsgewijze of fragmentarische editie van stadsrekeningen, waar een excerperende methode eveneens tot een uiterst subjectieve, waardevolle gege-

vens verwaarlozende keuze leidt, een keuze, die ook de waarde van de bron als geheel aantast[4].

Om misverstand uit te sluiten zij hieraan toegevoegd, dat deze opmerkingen niet de bedoeling hebben de verdiensten van Westermanns publikatie te verkleinen; die publikatie beperkt zich weliswaar tot de eigenlijke tolontvangsten, maar doordat zij die ontvangsten ook voor de overige Gelderse tollen in hetzelfde jaar (1394/'95) geeft, verschaft zij een althans op één jaar betrekking hebbend eerste overzicht van de inkomsten van het geheel der Gelderse riviertollen, en tevens een nuttige vergelijkingsmogelijkheid. Zolang een volledige editie van de bewaard gebleven rekeningen van de tol van Lobith en van de overige Gelderse riviertollen ontbreekt, zal men zich met deze en dergelijke - als voorstudies te beschouwen - publikaties tevreden moeten stellen. Een zodanig karakter heeft ook de hier geboden editie, op grond waarvan ook slechts voorlopige conclusies mogelijk zijn. Een volledig beeld zal eerst verkregen kunnen worden, zodra een groter aantal rekeningen van de Lobithse tol uitgegeven en bestudeerd is, en daarbij ook de rekeningen van de overige Gelderse Rijntollen zijn betrokken. Tot een dergelijke editie worden voorbereidingen getroffen.

Gelijk reeds aangeduid zijn de rekeningen van de Lobithse tol gesplitst in de verantwoordingen van de inkomsten enerzijds, en van de uitgaven anderzijds. Als inkomsten worden vermeld de eigenlijke tolgelden, de opbrengsten van de tot het 'Tolhuys' - gelijk het in de rekeningen genoemd wordt - behorende landerijen en weerden, en van andere onroerende goederen, alsmede diverse toevallige baten. Als uitgaven worden vermeld de uitkeringen aan de landsheer op rekening van de ontvangsten, de betalingen aan de rechthebbenden op een aandeel in de tolgelden, de kosten van het verblijf op het 'Tolhuys' van de landsheer, van zijn gemalin, van hun gevolg, van de in landsheerlijke dienst reizende ambtenaren en van bevriende landsheren uit aangrenzende territoria, bijv. van Berg, van Kleef en van Meurs, wier bezoeken verband hielden met Gelderse en Gulikse aangelegenheden. Voorts worden uitgaven verantwoord, die verband houden met de bezoldiging van het personeel van het 'Tolhuys' en de toekenning van toelagen. Ten-

4 Vergelijk W. JAPPE ALBERTS, Mittelalterliche Stadtrechnungen als Geschichtsquellen, in: *Rheinische Vierteljahrsblätter*, 23 (1958), p. 75-96.

slotte vindt men onder de uitgaven vermeld: bodelonen, veerlonen, aanschaf van bouwmateriaal, arbeidslonen, aankoop van levensmiddelen, onderhoudskosten van gebouwen en van andere onderdelen van het 'Tolhuys', met inbegrip van voorzieningen voor de oeverbeveiliging, en voor aanleg en onderhoud der hoofden en van het paalwerk, dat o.m. diende voor het afpalen van de vaarroute ten behoeve van de tolheffing. Reeds deze opsomming van de belangrijkste rubrieken toont de grote verscheidenheid van gegevens, die deze rekeningen te bieden hebben.

De zetel van de Lobithse Rijntol was het kasteel Lobith, in de rekening meestal 'Tolhuys' genoemd. Dat wij met een kasteel in de zin van een verdedigbaar, omvangrijk stenen gebouw te maken hebben, blijkt uit de rekeningen overduidelijk. Niet alleen wordt herhaaldelijk gesproken van een 'voorburcht', maar ook van wakers en met harnas en armborst gewapende knechten, die het 'Tolhuys' moesten beschermen in tijd van onrust en vete. Bovendien wijzen de uitgaven voor de ontvangst van gasten er zonder enige twijfel op dat het 'Tolhuys' herhaaldelijk de hertog, zijn gemalin of een aanzienlijk aantal gasten met hun gevolg moest herbergen. Een bescheiden behuizing kan het middeleeuwse 'Tolhuys' niet geweest zijn.

Een onderdeel van het 'Tolhuys' was de 'tolkamer', een naam, die in het tegenwoordige Lobith weer in gebruik gekomen is voor het kantoor van de Nederlandse douane. Die 'tolkamer' was het eigenlijke domein van de tollenaar en zijn ondergeschikten. Het personeel van de tol bestond uit een tollenaar, een 'besyerre', een tolschrijver en enige tolknechten. De 'besyerre' was de ambtenaar, die met het onderzoek en het vaststellen van de scheepsladingen belast was. De tollenaar stelde aan de hand van het toltarief de voor de geconstateerde lading verschuldigde tol vast en voerde de administratie van de ontvangen tolgelden met behulp van de tolschrijver. Hoe simpel dit beheer der tolgelden ook op het eerste gezicht moge lijken, het was in werkelijkheid minder eenvoudig omdat de verantwoording van de tolgelden slechts een onderdeel van de gehele Lobithse administratie vormde, die - gelijk wij zagen - ook nog andere inkomsten en bovendien een groot aantal uitgaven omvatte.

De rekeningen van de tol te Lobith zijn ons overgeleverd in de vorm van rentmeestersrekeningen, waarin de bovenbedoelde tolontvangsten als inkomsten worden opgenomen door de met betrekking tot het geheel der Lobithse inkomsten en uitgaven re-

kenplichtige ambtenaar, die wij derhalve moeten beschouwen als een rentmeester wiens financiële bemoeienissen veel meer omvatten dan de inning van tolgelden. De vraag doet zich daarom voor of wij in Lobith te doen hebben met twee functionarissen, een rentmeester en een tollenaar, dan wel alléén met een tollenaar, die tevens rentmeester was. Dit laatste is het geval o.m. omdat zowel uit de hier uitgegeven als uit andere rekeningen blijkt, dat de tollenaar rekenplichtig is voor het gehele complex van inkomsten en uitgaven.

Bij de interpretatie van verscheidene posten van de Lobithse rekeningen dient men er aan te denken, dat het 'Tolhuys' in de Middeleeuwen aan de linkeroever van de Rijn lag, derhalve in de Betuwe. De Rijn stroomde toenmaals in een oostelijke bocht langs Neder-Elten en vandaar in noordwestelijke richting naar Arnhem; de rivier stroomde dus tussen Neder-Elten en het tegenwoordige Lobith door in het bed van de zogenaamde Oude Rijn. Vlak vóór het 'Tolhuys' splitste zich de Waal af, zodat dit 'Tolhuys' juist op de splitsing van Rijn en Waal lag. Sedert het graven van het zogenaamde 'Pannerdens Kanaal' stroomafwaarts van Lobith en het dichtslibben van de Oude Rijn bij Neder-Elten lag het 'Tolhuys' aan de rechteroever van de Rijn. De middeleeuwse situatie van Lobith blijkt uit de rekeningen zeer duidelijk, bijv. uit de herhaaldelijke vermeldingen van betaalde veergelden voor het oversteken van de Rijn als men zich van het 'Tolhuys' naar Neder-Elten wilde begeven.

Het 'Tolhuys' beheerste dus tegelijkertijd de vaarweg langs de Rijn en de Waal. Men zou hier wellicht van een vaargeul kunnen spreken, want verscheidene rekeningposten wijzen er op, dat de rivier bij het 'Tolhuys' door paalwerk werd versmald, zodat een betrekkelijk smalle doorgang werd verkregen, die contrôle op het verkeer vergemakkelijkte en de schepen dwong om langs de 'Tolhuys'-oever te varen. Overeenkomstige afsluitingen zijn ook van elders bekend[5]. Bovendien beschikte men op het 'Tolhuys' nog over een klein oorlogsschip, 'baerdse' in de rekeningen, dat de controle versterkte en dat bovendien nog dienst deed om de hertog en zijn gevolg naar Arnhem of naar Hattem te vervoeren. Het nemen van dergelijke preventieve maatregelen was niet overbodig, want de nog nauwelijks door

5 Vergelijk W. JAPPE ALBERTS, Gelders-Keulse betrekkingen in de jaren *1460-1465*, in: F.H.J. DIEPERINK e.a., *Studiën betreffende de geschiedenis van Oost-Nederland van de dertiende tot de vijftiende eeuw* (Bijdragen I.M.G., 26), Groningen 1953.

bedijkingen in toom gehouden rivier kon vooral in de winter een aanzienlijke breedte verkrijgen, zodat een watervlakte ontstond, waarop soms slechts met deskundige hulp gevaren kon worden. Over deze situatie en de daaruit voortvloeiende gevolgen, verschaffen de rekeningen ons een levendig beeld.

De inkomsten uit de tolheffing zijn nauwkeurig en gespecificeerd verantwoord. Het 'toljaar', dat zowel langer als korter kon zijn dan 52 weken, is verdeeld in maanden van vier weken. Aan het einde van elke maand is de som van de ontvangsten in de vier telkens van zondag tot zondag lopende weken gegeven. De ontvangsten in elke van deze vier weken zijn afzonderlijk opgegeven, gedateerd en getotaliseerd, zodat men een duidelijk beeld van een 'tolweek' verkrijgt.

In een inleiding tot de editie van enkele rekeningen uit een omvangrijke serie is het uiteraard niet mogelijk, op alle problemen waarvoor deze tekst ons stelt uitvoerig in te gaan; met enkele summiere aanduidingen moet hier worden volstaan. Allereerst doet zich de vraag op, op welke wijze de voor diverse artikelen en goederen verschuldigde tol berekend werd. Het is weliswaar duidelijk, dat dit op basis van een toltarief geschiedde, maar dit tarief is ons niet overgeleverd. Wil men het leren kennen, dan moet het uit de posten van een groot aantal rekeningen gereconstrueerd worden. Voor produkten als wijn, zout en haring, is dit betrekkelijk eenvoudig, omdat de omvang van de vervoerde partij meestal wordt opgegeven. Men kan derhalve berekenen, hoeveel voor een voeder wijn, voor een last zout en voor een last haring betaald moest worden. Voor andere goederen ligt de zaak minder eenvoudig omdat daarvoor de hoeveelheden meestal niet aangegeven zijn en er slechts vermeld is: 'tonvisch', 'groenvisch', 'buckinc', 'hout', 'kalen', 'cannen' etc. Voor dergelijke goederen moet men dus zoeken naar de min of meer zeldzame vermeldingen van een bepaalde hoeveelheid. Daarmede is men er echter nog niet, want in een tarieflijst, die men op deze wijze zou construeren, zou nog geen rekening gehouden zijn met de tolverlichtingen en tolbevrijdingen. Uit een zeer groot aantal posten zouden deze grotendeels teruggevonden kunnen worden, waarbij het nodig zou zijn de tolprivileges van de bij de Rijnhandel betrokken steden in het onderzoek te betrekken.

Een eerste beschouwing van de posten der hier uitgegeven rekeningen leert reeds, dat de tolreducties voor producten als wijn, zout en haring aanzienlijk waren. Het onderzoek betref-

fende de toltarieven geeft gelegenheid tevens vast te stellen welke goederen in het Rijnverkeer opgenomen waren, en eveneens om na te gaan in welke mate dit bij benadering het geval was. Daarbij zal onderscheid gemaakt moeten worden tussen goederen die stroomafwaarts, en goederen die stroomopwaarts gevoerd werden. Tot de eerste groep behoorden o.m. wijn, aardewerk ('kannen'), ijzer, glas, hout, natuursteen, molensteen, steenkolen en verschillende soorten van vruchten (appelen, noten, kastanjes), tot de tweede groep behoorden o.m. zout, haring, stokvis, bokking, diverse soorten zoetwatervis (brasem, snoek), boter, kaas en bier. Voorts waren er producten, die in beide richtingen vervoerd werden, bijv. tarwe en rogge, terwijl bijzondere vissoorten als zalm en 'velgen' (een soort forel, die tegenwoordig nog in het meer van Konstanz gevangen wordt) alléén stroomafwaarts vervoerd werden. Ook met betrekking tot de specificatie van de in de middeleeuwse Rijnhandel opgenomen goederen geldt dat een nader onderzoek aan de hand van een groot aantal posten nodig is om een zo scherp mogelijke scheiding tussen de in het opgaande en het neergaande verkeer vervoerde goederen te kunnen vaststellen. Daarbij zal in het bijzonder aandacht gegeven moeten worden aan de posten waarin verschillende goederen tezamen vermeld worden.

Belangrijk is het uiteraard, eveneens de in de tolrekeningen vervatte gegevens te gebruiken om herkomst en bestemming der vervoerde goederen vast te stellen. Daartoe kunnen slechts in beperkte mate de in een aantal posten vermelde, met plaatsnamen identieke persoonsnamen dienen omdat het niet zeker is, of die namen als plaatsnamen dan wel als familienamen beschouwd moeten worden. Daarbij komt nog iets anders, namelijk de onzekerheid omtrent de qualiteit van de in de posten genoemde personen. De vraag is namelijk of de aldaar vermelde personen de vervoerders of schippers, dan wel de eigenaren der ladingen zijn. Behalve in de gevallen waarin deze beide qualiteiten in één en dezelfde persoon verenigd waren, zal het antwoord op deze vraag van belang kunnen zijn voor het onderzoek naar herkomst en bestemming der vervoerde goederen. Ook dit antwoord zal eerst op grond van een groter aantal rekeningen verkregen kunnen worden, waarbij o.m. nagegaan dient te worden in hoeverre er namen vermeld zijn waarvan met zekerheid kan worden vastgesteld, dat het de namen van de eigenaren der ladingen zijn. In de gevallen, waarin een kerkelijke instelling of een in een andere qualiteit dan schipper bekend wereldlijk

persoon in de post vermeld wordt, is de conclusie niet moeilijk. Er is ook nog een ander criterium voor de beoordeling van de vraag of men met de schipper of de eigenaar te doen heeft, namelijk de frequentie waarin een bepaalde naam voorkomt: grote frequentie of snelle opeenvolging van dezelfde naam maakt het minder waarschijnlijk, dat wij met een schipper te doen hebben in die gevallen, waarin in de tussenliggende dagen de te veronderstellen reizen bezwaarlijk voltooid konden zijn. Een en ander is te controleren omdat alle posten gedateerd zijn.

De zojuist aangeduide situaties met betrekking tot de vraag: eigenaar of schipper, komen herhaaldelijk voor, zodat mag worden aangenomen, dat in een niet onbelangrijk deel van de posten inderdaad de namen van de eigenaren der vervoerde goederen, dus van de kooplieden vermeld zijn. Het antwoord op de hier behandelde vraag is vooral van belang om gegevens te verkrijgen voor een inzicht in de economische betekenis van de bij de Rijnhandel betrokken steden en streken. Daarom is het nodig aandacht te schenken aan de omstandigheid, dat in de tolrekeningen bij een groot aantal posten waarin de betaling van tol wordt verantwoord, in margine een plaatsnaam is aangeduid, o.m. Doesburg, Nijmegen en Emmerik. In deze edities zijn die namen telkens vóór de betrekkelijke posten cursief tussen () gedrukt. De betekenis van deze vermelding kan zijn, dat de in de post vermelde goederen eigendom van een koopman of ander ingezetene van de in margine aangeduide stad waren. Indien deze veronderstelling juist is, dan zouden wij omtrent herkomst of bestemming van de in een groot aantal posten vermelde goederen geïnformeerd zijn. Voor de juistheid van deze veronderstelling pleit de omstandigheid, dat juist in de gevallen waarin in margine een plaatsnaam is aangeduid, een reductie van de te betalen tol plaatsvindt. Maar ook hier moet een over meer rekeningen uitgestrekt onderzoek zekerheid geven. Omtrent de overige inkomsten moet allereerst worden vastgesteld, dat de daarop betrekking hebbende posten nuttige gegevens bevatten omtrent de prijzen van akkerbouwproducten: tarwe, haver, boekweit, erwten, gerst etc.

Voorts leveren deze posten een bijdrage tot de kennis van prijzen van producten als rijshout, en van de levering daarvan aan derden. In dit verband dient er op gewezen te worden, dat een vergelijking met overeenkomstige posten uit de rekeningen van de Gelderse steden het inzicht in de prijzen van agrarische producten als de hier genoemde en de verhandeling daarvan kan

versterken. Ditzelfde geldt ook voor een groot aantal van de uitgavenposten, die tal van bijzonderheden omtrent prijzen van levensmiddelen en materiaal bevatten.

De afdeling waarin de uitgaven zijn verantwoord begint met de vermelding van het nadelig saldo van het voorafgaande jaar; daaraan is toegevoegd een aantal posten betreffende betalingen aan de hertog en aan derden uit diversen hoofde, alsmede reiskosten van de rentmeester, kledingtoelagen voor het personeel, vergoedingen aan de geestelijkheid voor het lezen van de mis, betalingen voor zalm en wijn bestemd voor de hertogelijke tafel, het vervoer daarvan etc. Onder een afzonderlijk rekeningshoofd zijn gebracht de uitgaven voor de reizen van de landsheer en zijn gemalin, de kosten van het verblijf van raden en vrienden van de landsheer te Lobith en de daarmede samenhangende uitgaven als veergelden, onderhoudskosten van paarden, geschenken aan dienstpersoneel, kosten van herberging van gasten buiten het 'Tolhuys', kosten van approviandering van gasten die na een kort verblijf te Lobith in hun schip verder reisden etc. De hier bedoelde posten zouden op zichzelf reeds een afzonderlijke beschouwing verdienen, omdat zij een belangwekkend beeld geven van het dagelijks leven in een landsheerlijke burcht, die tegelijk tolplaats en pleisterplaats voor de landsheer en zijn ambtenaren was. Het komen en gaan van belangrijke en minder belangrijke gasten, het onderbrengen van deze lieden en hun gevolg, het verzorgen van het gezelschap met spijs en drank, het verwarmen en verlichten der kamers, het verzorgen van het linnengoed, en al dergelijke zaken doen denken aan een soort hotelbedrijf waarvan de overheid de in de rekening nauwkeurig verantwoorde kosten draagt. Die kostenopgave is op haar beurt weer een bijdrage tot de geschiedenis van lonen en prijzen.

Een zodanige bijdrage geven ook de meeste posten, die veelal onder het hoofd 'van alrehande saken' samengevat zijn. Onder dit hoofd vindt men soms ook op zichzelf staande bijzonderheden, die van elders bekende gegevens kunnen aanvullen of bevestigen, bijv. de aanwezigheid van een ophaalbrug, van een bakkerij en van een herberg buiten het 'Tolhuys'. Ook omtrent het onderhoud van de in de rivier aangelegde hoofden en van de voor de dienst op het 'Tolhuys' nodige schepen, bevatten de rekeningen rijkelijk gegevens. Het slot wordt gevormd door de recapitulatie van ontvangsten en uitgaven, de vaststelling van het saldo en de aantekening omtrent het afhoren der rekening door de landsheer en zijn raad.

De beide hier uitgegeven rekeningen bevinden zich in het Rijksarchief te Arnhem: Hertogelijk Archief, nr. 722 en nr. 723. Zij maken deel uit van een serie van 22 vijftiende-eeuwse tolrekeningen van Lobith. De eerste rekening van deze serie betreft het jaar 1401, de tweede en de derde rekening, die hier uitgegeven worden, betreffen de jaren 1404/'05 en 1408/'09; de rekeningen over de tussenliggende jaren ontbreken.

De rekeningen zijn geschreven op papier van kwartoformaat. De rekening over 1404/'05 omvat 51 bladen; de bladzijden 1^{r}, 1^{v}, 29^{v}-39^{v}, 50^{v}-51^{v} zijn blanco. Op de voorzijde van de perkamenten omslag staat: Deric Gyskenss Lobede van Paesschen anno quarto thent Invocavit anno quinto. De rekening over 1408/9 omvat 48 bladen; de bladzijden 1^{r}, 1^{v}, 46^{v}, 47^{r}, 48^{r} en 48^{v} zijn blanco. Op de voorzijde van de perkamenten omslag staat: Computacio Wolteri de Elborch de telonio in Lobede van Pinxsten anno VIII^{0} thent Margarite anno X^{0}.

Aan de teksten der rekeningen zijn toegevoegd indices van namen van personen en van geografische namen.

In verband hiermede is de annotatie tot het hoogst noodzakelijke beperkt, mede om herhalingen en voortdurende verwijzingen te voorkomen.

Tolrekening van Lobith 1404/1405

fol. 2[r]

Upboren Dericx Dericxsoens van der toll toe Loebede aengaende in den jaer van viertienhondert und vier des sonnendages opten heyligen Paeschdach dat was die leeste dach behalven een van den meert

Item soe ist toe weten dat Deric vurscreven mynren genedigen here schuldich bleef van dat hi meer opgeboert heeft dan hy uytgegeven heeft in synre lester rekeningen 94 sc. 6 old gr.

Summa per se

des sonnendages opten heyligen Paeschdach nyet
(*Emmeric*) des dinsdages Arnt Clover 4 voder[1] 1 sc. 11 gr.
des wonsdages Andries Wermoes van garenscheyen 2 sc. 6 gr. Quade Lodekijn van wiin und droge vaet 11 sc.
(*Arnem*) des donredages Teelman in den Have 3½ voder 8 sc. 2 gr.
(*Arnem*) Johan Buedman 11 voder 24 sc. 8 gr.
des vridages Johan Doret van garenscheien 4 sc. 3 gr.
(*Nymegen*) Maes Heess van haveren 3 gr.
(*Nymegen*) des saterdages Jacop Michiel 6½ voder 3 sc.
Herman Worm van wiin und molensteen 11 sc.
(*Doesburg*) Heyn Bond 3½ voder 2 sc. 7 gr.
Gerit van Loetbergen van salt 1 sc.

Summa huius septimane 69 sc. 13 gr.

fol. 2[v]

des sonnendages Quasimodo nyet
des manendages Johan Jorys van plagael 1 sc. Deric Loerenweert van wiin und leyen 9 sc.
des dinsdages nyet
des wonsdages nyet
des donresdages nyet
(*Rijn*) des vridages Herman Butenpoert 3½ voder 10 sc. 5½ gr.
(*Rijn*) des saterdages Johan Voet 4 voder 12 sc.

1 Wanneer alléén vermeld is ‘voder’, dan heeft men in het algemeen te doen met het vervoer van wijn, soms is bier bedoeld.

Summa huius septimane 32 sc. 5½ gr.

fol. 3^{r}

des sonnendages Misericordia Domini Deric Dyerken 1½ voder 4 sc. 7 gr.
(*Rijn*) Johan in den Garyen 2½ voder 7 sc. 5 gr.
(*Nijmegen*) Stephen van Bokelweerd van plagael und meyvissch 11 gr.
(*Emmeric*) des manendages Witte Willem van molensteen und leyen 3 sc.
des dinsdages Johan van der Wenyngen van wiin und kannen 3 sc. 10 gr.
Heyn Bond van meyvissch 10 gr.
(*Nijmegen*) des wonsdages Nonder van Lent van haveren 5½ gr.
(*Emmeric*) Arnt Clover van salt 6 gr.
(*Nijmegen*) Gosen Remboltsoen 11½ voder 5 sc. 2½ gr.
(*Rijn*) Deric Doennewalt 3½ voder 10 sc. 3 gr.
(*Rijn*) Lambert van Vliterden 6 voder 17 sc.
des donresdages Stephen Sleddinc van wiin 2 sc. 6 gr.
Bruen van Wanem van salt haveren und wick 2 sc.
des vridages nyet
(*Rijn*) des saterdages Peter Alofssoen van wiin quernen und boerd 15 sc.
(*Nijmegen*) Heyn van Loer van haveren 1 sc. 2½ gr.

Summa huius septimane 74 sc. 1 gr.

fol. 3^{v}

(*Rijn*) des sonnendages Jubilate Walcart van Wynsem 3½ voder 10 sc. 5½ gr.
Arnt van der Lawick van vissch 10 gr.
(*Nijmegen*) des manendages Arnt die Roed van pack 5 gr.
Johan Brugman van garenscheiden 10½ gr.
Geerloch van Andernaeck van molensteen un dgarenscheien 6 sc.
des dinsdages Cornelis van appel und kannen 5 gr.
des wonsdages nyet
(*Wael*) des donresdages Johan Bucelman 50 salts und van haveren 7 sc. 6 gr.
Johan Jorys van vissch 1 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) des vridages Herman Wynter 6½ voder 3 sc.

Evert Wittensoen van kremerien 2 sc.
Reynken van Neyl van wiin und kannen 8 sc. 7 gr.
(*Wael*) Johan van den Riin 9 doerganck holts und kernkolts 25 sc.
Henric Calf van holt 3 sc.
(*Wael*) Herman Adel 2 doerganck holts 4 sc. 2 gr.
des saterdages Hans Heydkenssoen van pack und edic 3 sc. 6 gr.
Willem van Rynn van appelen 5½ gr.

Summa huius septimane 76 sc. 12½ gr.

Summa mensis primi 253 sc. 5 old gr.

fol. 4^{r}

des sonnendages Cantate Johan van Roekel 20½ voder 55 sc. 4 gr.
Johan Geritssoen van visschen 7 gr.
Stephen van Bokelweerd van visschen 7 gr.
des manendages Willem Gadertssoen van haveren 8 gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Gerit van den Ham van callic 9 gr.
(*Rijn*) Jopart van wiin und pack 9 sc.
(*Rijn*) des wonsdages Deric Bersse 9½ voder 25 sc.
des donresdages nyet
des vridages Henneken Vreed Alofssoen van wiin und kannen 12 sc.
(*Rijn*) Deric van der Marck 7½ voder 21 sc.
Henric die Clein van gewande 1 sc.
(*Nijmegen*) Willem Lambertssoen van haveren 11 gr.
des saterdages nyet

Summa septimane huius 126 sc. 5½ gr.

fol. 4^{v}

des sonnendages Vocem Jocunditatis Deric Doemenwalt van wiin und dragevaet 5 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) Stephen Bokelweerd van plagael 11 gr.
(*Nijmegen*) Jacop Cnop van haveren 10 gr.
des manendages Peter Scuerken van haveren 5½ gr.

(*Wael*) Deric die Witt 3 voder bier 5½ voder Nymegen[1] 9 sc. 8 gr.
(*Wael*) des dinsdages Johan die Witt 14 voder 32 sc. 8 gr.
des wonsdages nyet
(*Nijmegen*) des donresdages Herman Goetgesel 6½ voder 3 sc.
Henneken aver den Wech van wiin und kannen 9 sc.
des vridages Hubert Vogel van wiin und dragevate 11 sc.
Gheerloch van Andernaeck van haveren 1 sc.
des saterdages nyet

Summa septimane huius 73 sc. 6 gr.

fol. 5^{r}

des sonnendages Exaudi Ott van Lent van vederen 6 gr.
Johan Heidkenssoen van scollen 1 sc.
(*Nijmegen*) Johan Gadertssoen 5 voder 2 sc. 4 gr.
des manendages Tys Heidkenssoen van wijn 2 sc. 3 gr.
Johan Geritssoen van botter und pack 1 sc.
(*Wael*) des dinsdages Johan ten Wal 10 voder 23 sc.
des wonsdages Craeinley van salt und haveren 6 gr.
(*Nijmegen*) Goesen Remboltssoen 300 haveren 2 sc. 7½ gr.
(*Emmeric*) des donresdages Witte Willem 100 salts und van haveren 6 sc. 6 gr.
des vridages nyet
(*Nijmegen*) des saterdages Willem van den Dick van wiin und edic 2 sc. 7 gr.
Gerit van Ael 11½ voder 26 sc. 10 gr.

Summa septimane huius 68 sc. 9 gr.

fol. 5^{v}

des sonnendages opten heiligen Pincxstdach Willem Heidkenssoen van kannen 6 gr.
Arnt van der Lawick van vissch 10 gr.
des manendages Herman Ab van haveren 5½ gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Jacop Cnop 5½ voder 2 sc. 7 gr.
(*Wael*) Henric Wittinck 4½ doerganck holts 10 sc. 5½ gr.
(*Rijn*) Herman Woest 7½ doerganck holts 22 sc.
(*Rijn*) Henric Doerinck 4½ doerganck holts 12 sc. 6 gr.

1 'Nijmegen' geeft vermoedelijk de bestemming aan, vandaar ook het lagere tarief. Dergelijke aanduidingen komen ook met betrekking tot andere plaatsen voor.

des wonsdages Werner Snepart van haveren 10 gr.
(*Rijn*) des donresdages Deric Berck 10½ voder 27 sc. 10 gr.
(*Doesburg*) Cleric van Doesborch 6½ voder 3 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) des vridages Willem Heidkenssoen van haveren 8 gr.
des saterdages Peter Alofssoen van scollen und botter 2 sc.
Herman Worm van weyt und molensteen 7 sc.

Summa huius septimane 90 sc. 4½ gr.

Summa mensis secundi 358 sc. 11½ gr.

fol. 6^{r}

des sonnendages octava Pentecostes Kep van holt 7 gr.
des manendages Henneken aver den Wech van haveren 5½ gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Deric van den Rijn 10½ voder 4 sc. 7 gr.
(*Bomel*) Henric van Hesel van wiin 1 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Jacop Scriver van haveren 2 sc. 2 gr.
Reynken van Nyel van wiin und quernen 6 sc.
(*Nijmegen*) Evert van Stadem 5½ voder 2 sc. 6 gr.
des wonsdages Johan Brugman van salt 6 sc.
des donresdages nyet
(*Nijmegen*) des vridages Johan Geritssoen van haveren 5 gr.
Peter Haessenaer van molensteen quernen und kannen 11 sc.
Jacop van de Riin van holt 3½ gr.
(*Nijmegen*) Willem Lambertssoen 2½ verdel salts 2 sc. 6 gr.
des saterdages Gerit van der Heyden van stael 6 sc.

Summa huius septimane 43 sc. 4½ gr.

fol. 6^{v}

(*Wael*) des sonnendages nae Sacramenti Herman Wynter 5 voder 11 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) Marcelis Johanssoen 50 salts und van haveren 3 sc. 7 gr.
Herman Butenpoert van wiin und leyen 4 sc. 8 gr.
(*Nijmegen*) des manendages Heymeric Lambertssoen van wiin und leyen 2 sc. 8 gr.
(*Rijn*) des dinsdages Hans Heidkenssoen 3½ voder 10 sc. 7 gr.
Johan Godertssoen van haveren 5½ gr.
(*Rijn*) Henric Venc 4 voder 11 sc. 8 gr.
Deric Doenenwalt van wiin und kannen 3 sc. 2 gr.

des wonsdages Henric van Ewick van salt 3 gr.
Werner Snepart van haveren 5½ gr.
des donresdages Heyn Roeswalt 150 callicx 4 sc. 5 gr.
des vridages Heymeric Bruen van wiin 5 sc. 6 gr.
des saterdages Heynken ingeen Muel 4 voder und van leyen 12 sc.

Summa huius septimane 69 sc. 10 gr.

fol. 7^{r}

des sonnendages post Bonifacii Johan Rabolt van wiin 10 gr.
(*Nijmegen*) des manendages Deric die Gruter 2½ verdel salts 150 haveren 4 sc.
(*Nijmegen*) Coenraet die Gruter 350 haveren 3 sc.
Reynken Claecssoen 150 callicx 4 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) Gerit van Ael 150 salts 250 haveren 4 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Willem van den Dick van haveren 2½ gr.
des wonsdages Johan Coutter van wiin weyt und stael 16 sc.
Deric Bers van wiin und pack 8 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) des donresdages Ludekiin van Lent 2½ voder 1 sc. 3 gr.
Ploins Hoemborch van wiin und kannen 4 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Iryes Leliaerts van wiin 10 gr.
des vridages nyet
(*Nijmegen*) des saterdages Andries Wermoes van molensteen und garenscheien 6 sc. 6 gr.
Bave van Moelhem van haveren 1 sc. 2½ gr.
Cornelis van kannen 1 sc. 1½ gr.

Summa huius septimane 55 sc. 10½ gr.

fol. 7^{v}

(*Nijmegen*) des sonnendages Viti Goessen Remboltssoen van wiin und boerd 2 sc.
(*Nijmegen*) des manendages Jacop Cnop van salt und haver 1 sc.
Rynken van Nyel van salt und haver 10½ gr.
des dinsdages Willem Heidkenssoen van voederdoeck 5½ gr.
Quade Loedekiin van wiin und garenscheiden 3 sc.
Geerloch van Andernaeck[1] van molensteen und garenscheien 7 sc.

1 Andernach

des wonsdages Vroet Alof 2½ voder 7 sc. 2 gr.
(*Nijmegen*) des donresdages Stephen Riinacker 150 salts und van haveren 1 sc. 11 gr.
(*Emmeric*) Herman Swaiger 5 verdel salts und van haveren 4 sc. 11 gr.
Craenley van wiin und kannen 11 gr.
des vridages Henric van Latom van wiin und kannen 2 sc. 12 gr.
(*Nijmegen*) Geritken van Oy van wiin und kannen 5½ gr.
Rembolt van Lent 3 molensteen vreemd 4 voeder Nymegen 6 sc. 6 gr.
Peter Alofssoen van wiin und edic 4 sc. 5 gr.
(*Wael*) Henneken Vaetbinder 100 salts 150 haveren 13 sc. 11 gr. des saterdages nyet

Summa huius septimane 56 sc. 10 gr.

Summa mensis tertii 225 sc. 7½ gr.

fol. 8^{r}

des sonnendages nae sunte Vits dach nyet
des manendages nyet
des dinsdages Gerit van der Hart van elsenholt 11 gr.
des wonsdages Reyner Paes van wiin und kannen 3 sc.
Herman van Orsoy van kesen 11½ gr.
Johan Amelonck van wiin 5 sc.
des donresdages Witte Willem van kannen 4 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Arnt Possch 3½ last goets 3 sc.
(*Nijmegen*) des vridages Arnt Dericxsoen 7 last goets 5 sc. 8 gr.
(*Nijmegen*) Johan die Gruter 250 salts 10 sc. 5 gr.
Herman Ab van kesen 12 gr.
Johan van Hoemborch 3½ last goets 5 sc.
(*Nijmegen*) Heymeric Lambertssoen 3 verdel salts 3 sc. 7 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Franck die Roed 6 last 5 sc.

Summa huius septimane 47 sc. 6½ gr.

fol. 8^{v}

des sonnendages Petri et Pauli Loeman van botter und kesen 3 sc. 8 gr.
Scelhaver van 5 last goets 7 sc. 7 gr.
Henric Coninc van kesen und botter 4 sc. 5 gr.

Johan ten Wal 8 last 11 sc. 3 gr.
Peter Schuerken van haveren 1 sc.
des manendages Peter Haessenaer 1½ verdel salts 4 sc.
(*Nijmegen*) Gerrit van den Ham van kesen und scollen 5½ gr.
Dirc van Gelint van kese 1 sc.
Heyn Roeswalt van kesen und botter 2 sc.
(*Nijmegen*) des dinsdages Marcelis Johanssoen 7½ voder 3 sc. 7 gr.
Cornelis van kesen 2 gr.
Willem Heidkenssoen van vissch und kesen 2 sc.
(*Nijmegen*) des wonsdages Herman Wiinter van salt und haveren 1 sc. 8 gr.
(*Rijn*) des donresdages Willem van Elveric 6½ voder 18 sc.
des vridages Rutger Diercken van wiin und leyen 4 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Willem Lambertssoen van wiin und boerd 1 sc. 6 gr.
(*Goch*) Johan Geritssoen 2½ last goets 2 sc.
Peter Alofssoen van salt und scollen 8 sc. 5 gr.

Summa huius septimane 78 sc. 9½ gr.

fol. 9^{r}

des sonnendages post Martini Translationem nyet
des manendages Rutger Neckinc van holt 2 sc. des dinsdages nyet
(*Nijmegen*) des wonsdages Rembolt Henricxsoen van weyt 1 sc. 6 gr.
Stephen Riinacker van molensteen 6 sc. 9 gr.
des donresdages Herman Butenpoert van wiin und leyen 3 sc.
(*Nijmegen*) des vridages Gerit Coenraetssoen van steencalen 3½ gr.
des saterdages Gabel Cluet van garenscheien und kannen 7 gr.
meister Hans van Syburgen[1] van kannen 5 gr.
(*Bomel*) Peter Johanssoen van holt 9 gr.

Summa huius septimane 19 sc. 7½ gr.

fol. 9^{v}

(*Nijmegen*) des sonnendages Margarete Gerit van Wel van

1 Siegburg was een centrum van aardewerknijverheid.

wiin molensteen und pack 10 sc. 10 gr.
des manendages nyet
(*Nijmegen*) des dinsdages Lubbert van der A 5 voder 2 sc. 5½ gr.
(*Arnem*) Johan die Witt 3½ voder vreemd 2½ voder Nymegen 9 sc. 2 gr.
(*Wael*) Ott Scaep 5 voder 12 sc.
(*Wael*) des wonsdages Johan Bucelman 9 voder 20 sc. 3 gr.
des donresdages Reynken van Neyl van winn und kannen 2 sc.
des vridages Johan van Roekel van wiin 4 sc. 8 gr.
des saterdages Johan Heidkenssoen van edic 10 gr.
Heyns van Andernaeck van kesen und haver 1 sc. 6 gr.

Summa septimane huius 63 sc. 4 gr.

Summa mensis quarti 208 sc. 13 gr.

fol. 10^{r}

des sonnendages post Divisionem Apostolorum nyet
(*Emmeric*) des manendages Cornelis van kannen 5½ gr. Herman Scheyfart 3 voder 1 sc. 3 gr.
Johan Brugman van garenscheien 6 sc. 12 gr.
(*Wael*) Telken Geritssoen 3½ doerganc holts 8 sc. 8 gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Jacop Cnop van wiin und edic 1 sc. 8 gr.
(*Nijmegen*) Rutger Bogel van holt 1 sc.
(*Nijmegen*) Gerit van den Ham van steencalen 8 gr.
Ludekiin van Lent van scollen und haveren 8 gr.
des wonsdages Lambert van Vliterden van wiin und boerd 8 sc.
(*Wael*) des donresdages Johan opten Graef 3½ doerganck holts 7 sc. 12 gr.
(*Nijmegen*) Goesen Remboltssoen 150 salts und van haveren 7 sc. 3 gr.
(*Doesburg*) Cleric van Doesborch 10½ voder 4 sc. 7 gr.
(*Nijmegen*) des vridages Deric van den Riin 150 salts 6 sc.
(*Goch*)[1] des saterdages Herman Tonijs van gewand 11½ gr.
(*Nijmegen*) Henric Meussoen van 3 last goets 2 sc. 5 gr.
(*Rijn*) Deric van Ryswick 150 salts 21 sc.

1 Goch was in de latere Middeleeuwen een centrum van textielnijverheid.

Summa huius septimane 78 sc. 10 gr.

fol. 10^{v}

(*Nijmegen*) des sonnendages post Jacobi Deric Kruut 4 voder 2 sc.
Doerninck van sperre und velgen 1 sc. 11 gr.
(*Rijn*) Deric Monick 2½ verdel salts 9 sc. 5½ gr.
des manendages Bertken van Tijts van botter und scollen 5½ gr.
(*Nijmegen*) Arnt Dericxsoen van 5 last goets 4 sc. 3 gr.
des dinsdages Loeman van kesen und gagelkruut 2 sc.
(*Nijmegen*) Jacop Scriver 4 last 3 sc. 7 gr.
des wonsdages Johan ten Wal 4 last 5 sc. 5½ gr.
Johan van Moers van kesen und botter 3 sc.
Scelhaver 4 last 5 sc. 3 gr.
Herman Worm 5 voder van weet und stael 22 sc. 3 gr.
Johan Bucelman van salt 3 sc.
(*Nijmegen*) Jacop Michiel 2½ verdel salts und van haveren 3 sc. 5½ gr.
des donresdages Reynken Clack van kesen 2 sc. 7 gr.
Deric Doennewalt van salt 10 gr.
des vridages Willem Heydkenssoen 1 last goets 2 sc. 3 gr.
Hans Heidkenssoen van kesen und scollen 2 sc.
(*Nijmegen*) Deric Gruter 150 salts und van haveren 3 sc.
(*Nijmegen*) Rembolt Henricxsoen 4 last goets 3 sc. 5½ gr.
(*Nijmegen*) Heynken Nyelssoen van steencalen und callic 9 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Franck die Roed van tween last goets 1 sc. 7 gr.
(*Nijmegen*) Johan van der Wonyngen van wiin und kannen 1 sc. 2½ gr.

Summa huius septimane 81 sc. 12 gr.

fol. 11^{r}

des sonnendages Invencionis Sancti Stephani nyet
des manendages nyet
(*Nijmegen*) des dinsdages Johan Geritssoen 2 last goets 1 sc. 7½ gr.
des wonsdages Johan Buckinc van edic und kannen 10 gr.
(*Nijmegen*) des donredages Gerit van den Ham van bernholt 7 gr.

(*Nijmegen*) des vridages Willem van den Dick van wiin und kannen 1 sc.
des saterdages Peter Biter van zarcken 1 sc. 2 gr.
(*Nijmegen*) Heymeric van Stralen van steencalen 4 gr.

Summa huius septimane 5 sc. 3½ gr.

fol. 11^{v}

des sonnendages in festo Sancti Laurencii nyet
(*Rijn*) des manendages Bruen van Wanem 2½ voder 6 sc. 3 gr.
des dinsdages Herman Butenpoert van wiin und kannen 6 sc. 8 gr.
(*Nijmegen*) Poelken van bernholt 8 gr.
des wonsdages nyet
des donresdages nyet
(*Nijmegen*) des vridages Kep van een doerganck holts 5½ gr.
(*Nijmegen*) Arnt die Roed van wiin und kannen 8 gr.
des saterdages Johan Bucelman van wiin boerd und edic 7 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Reynken van der Nyerstat van haveren und kesen 4 gr.

Summa huius septimane 22 sc. 2 gr.

Summa mensis quinti 188 sc. ½ gr.

fol. 12^{r}

des sonnendages post Assumpcionem Beate Marie Maeshees van wiin 2 sc. 2 gr.
Johan die Gruter 5½ voder vreemd 2½ voder Nymegen 15 sc.
des manendages nyet
des dinsdages nyet
des wonsdages Ploins Hoemborch van kannen 4 gr.
(*Nijmegen*) des donredages Ryes Lelilaerts 4 voder 2 sc.
des vridages Buckinc van peren 3 gr.
Johan Wernerssoen van wiin und garenscheien 2 sc. 3 gr.
des saterdages nyet

Summa huius septimane 21 sc. 12 gr.

fol. 12^{v}

(*Arnem*) des sonnendages in festo Sancti Bertolomei Stephen

Riinacker 4½ voder 10 sc. 6 gr.
(*Rijn*) Peter Alofssoen 3 voder 8 sc.
(*Nijmegen*) des manendages Jacop Cnop van salt und haver 1 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Heymeric Lambertssoen van wiin und pack 2 sc. 6 gr.
des wonsdages Herman van Wederic van wiin und holt 3 s c . 6 gr.
(*Emmeric*) Herman Scheyfart 2½ voder 1 sc. 3 gr.
des donredages nyet
des vridages Herman Natel van sperren 11 gr.
Gerit van Zancten van noeten 3½ gr.
(*Rijn*) Reynken van Nyel 9½ voder 24 sc. 6 gr.
Herman Butenpoert 2 voder 5 sc. 8 gr.
des saterdages Willem Heidkenssoen van wiin und edic 1 sc. 8 gr.

Summa huius septimane 59 sc. 7½ gr.

fol. 13^{r}

(*Nijmegen*) des sonnendages post Decollationem Sancti Johannis Johan die Gruter 150 salts und van haveren 2 sc. 8 gr.
(*Goch*) Johan Tonijs van gewand 1 sc. 10 gr.
(*Nijmegen*) des manendages Henric Coutter 2½ voder 1 sc. 3½ gr.
des dinsdages nyet
(*Nijmegen*) des wonsdages Herdinck van herinc und haveren 5 gr.
des donresdages Bertken van Tijts van botter und salt 10½ gr.
Loeman 2½ last goets 3 sc. 10 gr.
(*Nijmegen*) Jacop Scriver 6 last goets 5 sc.
(*Nijmegen*) Arnt Possch 6½ last goets 5 sc. 5½ gr.
des vridages Gabel Cluet van kesen 9 gr.
Henric Dobbe van botter und kese 1 sc.
des saterdages Scelhaver 3½ last 4 sc. 7 gr.

Summa huius septimane 27 sc. 1 gr.

fol. 13^{v}

(*Nijmegen*) des sonnendages post Egidii Reynken van der Nyerstat van edic und kannen 11 gr.
(*Rijn*) des manendages Herman in der Schoelen 2½ voder

7 sc. 4 gr.
Johan ten Wal van salt und kesen 3 sc. 12 gr.
(*Emmeric*) Witte Willem 150 salts van kesen und peck 3 sc.
des dinsdages Craenley van haveren 3 gr.
(*Rijn*) des wonsdages Goesen van Tegelen 3 voder mostz 8 sc. 2½ gr.
des donresdages Quade Lodewich 1½ verdel salts 5 sc. 2 gr.
(*Rijn*) Evert Mor 150 salts und van tween last goets 11 sc. 3 gr.
(*Goch*) Johan Geritssoen van kesen 6 gr.
des vridages Maeshees van herinc 7 gr.
(*Wael*) des saterdages Rutger Sayart 5 voder mostz 11 sc. 5½ gr.
(*Arnem*) Teelken Gerits soen 3 doerganck holts 7 sc. 7 gr.

Summa huius septimane 59 sc. 9 gr.

Summa mensis sexti 168 sc. 2½ gr.

fol. 14^{r}

des sonnendages opter heyligen Cruusdach nyet
des manendages nyet
des dinsdages nyet
(*Nijmegen*) des wonsdages Goessen Remboltssoen van boerd 1 sc. 3 gr.
des donresdages Henric van Asperen van wiin 10½ gr.
(*Doesburg*) Johan van der Goud van noeten 3½ gr.
des vridages Johan Dericxsoen van holt 1 sc. 7 gr.
(*Goch*) des saterdages Johan Tonijs van gewand 1 sc. 12 gr.
(*Arnem*) Henneken aver der Wech 1½ verdel salts 3 sc. 3 gr.
Alert van Druppensteyn 2 voder mostz 6 sc.

Summa huius septimane 15 sc. 1½ gr.

fol. 14^{v}

(*Rijn*) des sonnendages post Lamberti Coenken Bossch 3 voder 8 sc. 9 gr.
des manendages nyet
des dinsdages Herman Coenraets soen van calen 11 gr.
des wonsdages nyet
des donresdages nyet
(*Arnem*) des vridages Henric van Berck 3 voder mostz 7 sc.
des saterdages nyet

Summa huius septimane 16 sc. 7 gr.

fol. 15^{r}

des sonnendages post Cosmi et Damiani Lambert van Vliterden van salt 1 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) Smelinck 4½ voder 2 sc. 2 gr.
Reynken Claeck van callic 1 sc. 3 gr.
Peter Biter van sarcksteen 9 gr.
Tyte Heidkenssoen 2 teerlinge gewandts 6 gr.
(*Rijn*) des manendages Teelman in den Have 4½ voder 12 sc. 11 gr.
(*Emmeric*) des dinsdages Terenkuel 4½ verdel salts 4 sc. 2 gr.
(*Emmeric*) Herman Swager 150 salts 6 sc.
Henric van Ratingen van noeten 4½ gr.
(*Nijmegen*) des wonsdages Lubbert van der A 6½ voder 3 sc. 7 gr.
(*Arnem*) Johan Bucelman 9 voder 20 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des donredages Johan Henricxsoen van herinc 6 gr.
(*Emmeric*) Hubert Bogel 150 salts 6 sc.
(*Nijmegen*) Deric die Joed 6½ voder 3 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Johan van den Sand 10½ voder 4 sc. 12 gr.
(*Rijn*) des vridages Reyner Doerrendick 3 voder 8 sc. 4 gr.
(*Rijn*) Peter van der Mued 4 voder 12 sc. 10½ gr.
(*Nijmegen*) Roelof Bruen 7 voder 3 sc. 11 gr.
(*Nijmegen*) Deric Gadensoen 5½ voder 2 sc. 10 gr.
(*Emmeric*) Witte Willem van drakenveldersteen 2 sc. 2 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Dries Roellofs soen 6½ voder 3 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Willem van Doerninc 8 voder 4 sc.
(*Nijmegen*) Henric van Doerninc 6½ voder 3 sc.
(*Nijmegen*) Wolter Boed 6½ voder 3 sc.
(*Nijmegen*) Johan Bued van salt und haver 1 sc. 7 gr.

Summa huius septimane 112 sc. 9½ gr.

fol. 15^{v}

des sonnendages nae Remigii Herman Reynerssoen 3½ voder 10 sc. 3 gr.
Goessen van Roekel van herinc 2 sc.
(*Rijn*) Johan Moelman 9 voder 27 sc. 6 gr.
(*Rijn*) Willem van Moers 3 voder 9 sc.

Gerit van Letberch van kesen und salt 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des manendages Stephen van Lent 5 verdel salts 4 sc. 10 gr.
(*Rijn*) Claes Lyster 5 voder 14 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Gerit van Wel 3½ verdel salts 3 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Johan Struvel 3 verdel salts 3 sc.
Item Herbert ten Weerd 150 salts 6 sc. 9 gr.
des dinsdages Reyner van der Moelen van wiin 4 sc. 7 gr.
des wonsdages Deric van Gelind van salt 2 sc. 5 gr.
Peter Schuerken van salt 2 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des vridages Jacop Michiel 150 salts 6 sc.
(*Nijmegen*) Heymeric Lamberts soen van salt 2 sc.
(*Nijmegen*) Deric Kint 5½ voder 3 sc.
(*Nijmegen*) Henric van Wyelic 6½ voder 3 sc. 4 gr.
(*Rijn*) des saterdages Werner van Stadem 4 voder 12 sc.
(*Arnem*) Henric Helman 9 voder 20 sc. 11½ gr.
(*Rijn*) Johan Brugman 2½ verdel salts 8 sc.
Johan ten Wal van salt kesen und botter 6 sc.
(*Nijmegen*) Marcelis Johanssoen van salt und haveren 3 sc.

Summa huius septimane 155 sc. 9 gr.

Summa mensis septimi 299 sc. 11½ gr.

fol. 16^{r}

(*Nijmegen*) des sonnendages post Victoris Kuess 6½ voder 3 sc.
(*Nijmegen*) Wynninck 6½ voder 3 sc. 2 gr.
Gabel Cluet van drakenveldersteen 12 gr.
(*Nijmegen*) Evert van Stadem 6 voder 2 sc. 11 gr.
(*Rijn*) des manendages Henric Deyske 4 voder 11 sc. 5 gr.
(*Rijn*) Derick Monick 3 voder 8 sc. 5 gr.
(*Wael*) des dinsdages Johan Spolick 9 voder 20 sc.
(*Nijmegen*) Gerit van den Ham van steencalen 5½ gr.
(*Rijn*) des wonsdages Reynken van Rees 1½ verdel salts 5 sc. 8 gr.
Deric Goutsmit van herinc 9 gr.
(*Emmeric*) des donredages Johan Clagge van salt 11 gr.
(*Nijmegen*) Lubbert van der A 11½ voder 5 sc. 8 gr.
(*Nijmegen*) des vridages Smelinck 13 voder 11 sc.
Heynken Vaetbinder van pack und yseren 2 sc. 8 gr.
(*Arnem*) Stephen Sloddinck 9 voder 20 sc. 7 gr.
(*Rijn*) Peter Alofs soen 3½ voder 10 sc.

(*Rijn*) Deric Loereweert 8 voder 25 sc.
des saterdages Herman ter Stege van calen 6 gr.
(*Nijmegen*) Johannes van Donsbruggen 8 voder 3 sc. 10 gr.
(*Nijmegen*) Jacop Cnop 11 voder 5 sc. 2 gr.
(*Arnem*) Deric Gelreman 4½ voder 10 sc. 4 gr.
(*Goch*) Johan Meyss 3 voder 1 sc. 5½ gr.
Witte Willem van salt 1 sc.

Summa huius septimane 148 sc. 11 gr.

fol. 16^{v}

(*Wael*) des sonnendages post festum Luce Johan van Averlinck 5 voder 12 sc.
(*Doesburg*) Johan Coenraets soen van calen 1 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Jacop Scriver van calen 11 gr.
Rutger Neckinc van salt 1 sc. 10½ gr.
Gadert Mathyssoen van herinc 2 sc. 8 gr.
(*Nijmegen*) des manendages Johan Scruvel 4 voder 2 sc.
Johan Visscher van 2 last vissch 1 sc. 10 gr.
(*Nijmegen*) Willem Lamberts soen 150 salts 2 sc.
(*Nijmegen*) Reynken van der Nyerstat van herinc und kesen 11 gr.
(*Rijn*) des dinsdages Henric Ellerts soen 2 voder 6 sc.
(*Arnem*) Henric Helman 10 voder 23 sc.
(*Nijmegen*) Gerit van Oy van wiin 4 gr.
(*Rijn*) Deric Dumer 4 voder 13 sc. 2 gr.
(*Rijn*) des wonsdages Everdiin 5 voder 15 sc.
Deric Doennenwalt van bleeck und unlochsaet 2 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des donredages Gerit Coenraets soen van calen 7½ gr.
(*Nijmegen*) Andries Roellofssoen 9½ voder 4 sc. 5 gr.
(*Wael*) Johan Scaep 3½ voder 7 sc. 7 gr.
(*Nijmegen*) Johan Kerberch 5 voder 2 sc. 8 gr.
(*Rijn*) des vridages Kerstken Hunick 5½ voder 17 sc.
(*Wael*) Henric Tack 6½ voder 15 sc.
(*Wael*) Frens van der Capelle 6 voder 14 sc. 2½ gr.
(*Nijmegen*) Evert Sybardinck 8 voder 3 sc. 10 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Deric van Lent 8 voder 3 sc. 10 gr.
(*Nijmegen*) Lubbert van der A 13 voder 6 sc. 7 gr.
(*Arnem*) Johan van Meylaen 2½ voder 5 sc. 10 gr.
(*Nijmegen*) Johan van Huessen 4 voder 2 sc.
Alof van Burick van bleck und onloecsaet 1 sc. 10 gr.

(*Rijn*) Peter ingeen Muel 3½ voder 10 sc. 3 gr.

Summa huius septimane 178 sc. 10½ gr.

fol. 17^{r}

(*Nijmegen*) des sonnendages post Servacii Herman van Wel 6 voder 2 sc. 12 gr.
(*Nijmegen*) Stephen Riinacker 150 salts 6 sc.
Bruen van Wanom van wiin kannen und edic 4 sc.
(*Rijn*) Willem ten Have 4½ voder 14 sc. 3 gr.
(*Rijn*) des manendages Gerit van Ewick 3 voder 2 sc.
Herman Elbertssoen van galant 7 gr.
(*Nijmegen*) Deric die Gruter 2½ verdel salts 3 sc.
(*Rijn*) des dinsdages Plonis Berck 5 voder 14 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Johan Herinc 3½ last herincx 2 sc. 11 gr.
(*Nijmegen*) des wonsdages Coenraet die Gruter 9 voder 4 sc.
(*Nijmegen*) Gerit van Moel 11 voder 5 sc.
(*Nijmegen*) des donredages Wolter Boed 6½ voder 3 sc.
(*Nijmegen*) Gerit van den Ham van steencalen 7 gr.
des vridages Gerit Averman van galant und kannen 4 sc. 3 gr.
Johan van der Wonyngen van herinc und salt 1 sc. 8 gr.
(*Rijn*) des saterdages Teelman in den Have 7½ voder 22 sc.

Summa huius septimane 97 sc.

fol. 17^{v}

des sonnendages in die Animarum Goessen van Roekel van vissch 5½ gr.
(*Arnem*) Gheerloch Pisbudel 4½ voder 10 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) Deric Gadensoen 10 voder 5 sc.
(*Nijmegen*) Herman Winter 4 voder 1 sc. 10 gr.
(*Nijmegen*) Deric van Groesbeck 7 voder 3 sc. 4 gr.
Poelken van bernholt 8 gr.
Johan Bruenesoen van wiin 2 sc. 5½ gr.
des manendages Abel van Druppensteyn van galant 3 sc.
(*Nijmegen*) Deric van den Riin 6 voder 3 sc.
Jacop van den Riin van calen 1 sc.
(*Nijmegen*) Coenraet van Vonden 7½ voder 3 sc. 5½ gr.
(*Nijmegen*) Johan Oppenstal 6½ voder 3 sc.
(*Nijmegen*) des dinsdages Johan Bued 4 voder 1 sc. 8 gr.

(*Nijmegen*) Peter Hoddelken 8 voder 3 sc. 9½ gr.
(*Nijmegen*) Willem van Doerninc 6 voder 3 sc.

(*Nijmegen*) Deric Gruenwalt 9 voder 4 sc. 3 gr.
(*Arnem*) Henric Helman 12 voder 28 sc.
(*Wael*) Deric Tybus 5½ voder 12 sc. 9½ gr.
(*Doesburg*) Deric Roever 5 voder 2 sc. 5½ gr.
(*Nijmegen*) Deric die Joed 6 voder 3 sc.
(*Nijmegen*) Reynken van der Nyerstat 4½ voder 1 sc. 8 gr.
(*Rijn*) des wonsdages Gerit Pedvoet 2 voder 6 sc.
(*Rijn*) Jacop Heysken 6½ voder 19 sc. 5 gr.
(*Arnem*) Tys Heidkenssoen 2 voder 4 sc. 3 gr.
des donredages Reynken Claeck van wiin und noeten 3 sc. 10 gr.
Peter van Griet van calen 10 gr.
(*Nijmegen*) Rembolt Henricxsoen 3 verdel salts und van haveren 3 sc. 5 gr.
(*Nijmegen*) Frederic Neve 5 voder 2 sc. 6 gr.
des vridages Reynolt van Berck van galant und kannen 5 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) Jacop Cnop 2½ verdel salts 2 sc. 11 gr.

fol. 18^{r}

Bertken van Tijts van weyt 5 gr.
Gerit Craenley van wiin 1 sc. 2½ gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Arnt die Roed van wiin 11 gr.
Philips Heidenrick van wiin 3 sc.
Tys Heidkens soen van wiin und pack 2 sc.

Summa huius septimane 152 sc. 10 gr.

Summa mensis octavi 577 sc. 4½ gr.

fol. 18^{v}

des sonnendages post Willibrordi Willem Henricxsoen van wiin 3 sc. 3 gr.
Roelof Schout 2 last herincx vreemd 3½ last Doesborchs 6 sc.
des manendages Loedewich van Stamen van pack 8 gr.
des dinsdages Philips Jacopssoen 1½ last vreemd 1 last Emmericx 2 sc. 3 gr.
(*Rijn*) Rutger Dierken 6 voder 18 sc.
Deric Doennewalt van salt 2 sc. 5 gr.
(*Doesburg*) des wonsdages Werner Lerinck 8 voder 3 sc. 10 gr.
(*Doesburg*) Cleric van Doesborch 7 voder 3 sc. 5½ gr.
Coenken Bossch van wiin 5 sc. 7 gr.

(*Nijmegen*) Willem van den Dick van wiin 11 gr.
(*Goch*) Johan Geritssoen van gewand 1 sc.
(*Arnem*) des donredages Plonis Poelvissch 3½ voder 7 sc. 6 gr.
Plonis Hoemborch van kannen 11 gr.
Herman van Wederic van calen 13 gr.
(*Nijmegen*) Daem van Heess 9 voder 4 sc. 6 gr.
des vridages Bruen van Wanom van salt 10 gr.
Deric van der Marck van herinc 1 sc. 11 gr.
(*Rijn*) des saterdages Rynken Schout 4½ voder 13 sc. 2 gr.
Johan Seyskim van botteren 2 sc. 5 gr.

Summa huius septimane 78 sc. 9½ gr.

fol. 19^{r}

(*Nijmegen*) des sonnendages post Martini Dries Roellofssoen 10 voder 4 sc. 11 gr.
(*Nijmegen*) Evert Willemssoen 4 voder 2 sc.
(*Nijmegen*) Herman Goetgesel 5 voder 2 sc. 10 gr.
Deric Gelenhouwer van kesen 11 gr.
Alof Hermanssoen van kesen 1 sc.
des manendages Herman Becker van salt und kesen 1 sc. 2 gr.
(*Nijmegen*) Willem Gruenewalt 12 voder 6 sc.
(*Arnem*) Willem van Moers 3½ voder 8 sc. 5 gr.
(*Bomel*) Deric van Strangen 4 voder 2 sc. 1½ gr.
(*Nijmegen*) Johan van Olman 9 voder 4 sc. 7 gr.
(*Nijmegen*) Henric van Weelderen 7 voder 3 sc. 7 gr.
Henric Coninck 2½ last goets 3 sc. 11 gr.
Loeman van kesen und botter 1 sc. 10 gr.
Herman Neckinc van botter und kesen 3 sc. 4 gr.
des dinsdages nyet
(*Nijmegen*) des wonsdages Rembolt van Lent 150 salts 6 sc. 10 gr.
(*Nijmegen*) Zentken 22 voder 11 sc.
(*Nijmegen*) Deric die Gruter 9 voder 4 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) Nyes Lelikaerts van wiin 10 gr.
(*Wael*) Gerit van Vliterden 7 voder 15 sc. 10 gr.
(*Emmeric*) des donredages Arnt Clover 150 salts und van kesen 2 sc. 3 gr.
Deric van Gelint 3 last goets 4 sc.
Johan Hoemborch 2½ last goets 3 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) Arnt Arnts soen van botter und kesen 3 sc. 3 gr.
des vridages Hans van Moelhem van kesen 1 sc. 2 gr.

(*Nijmegen*) Peter Collart 12½ voder 6 sc.
(*Nijmegen*) Smelinck 9 voder 4 sc. 4 gr.
(*Wael*) Deric Monick 3½ voder 8 sc. 12 gr.
(*Wael*) des saterdages Peter Vernoeycken 9 voder 20 sc. 6 gr.

fol. 19^{v}

(*Nijmegen*) Peter opte Kelre 5½ voder 2 sc. 9 gr.
(*Arnem*) Jacop Michiel 16 voder 36 sc.
(*Nijmegen*) Gerit Coenraetssoen 2 last goets 1 sc. 7½ gr.

Summa huius septimane 182 sc. 8 gr.

fol. 20^{r}

(*Arnem*) des sonnendages in festo Clementis Reynken van Nyel van wiin und kannen 6 sc. 7 gr.
(*Nijmegen*) Jacop Scriver 3½ last goets 3 sc. 3 gr.
(*Wael*) Gerritken van Oy van wiin 5½ gr.
(*Wael*) Johan van den Riin 8 voder 18 sc.
des manendages Reyner Dorendick van wiin und leyen 5 sc. 6 gr.
Henric Visscher van vissch und herinc 11 gr.
(*Nijmegen*) Johan Bued van salt 11 gr.
(*Wael*) Gerit van Wel 12 voder 26 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Jorden Boy 7 voder 3 sc. 5½ gr.
(*Arnem*) Tijs Heidkenssoen van wiin 7 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Johan Bod 7 voder 3 sc. 6½ gr.
Deric van Moers 4 last goets 5 sc. 10 gr.
Henric van Wunterswick 6 last goets 8 sc.
(*Nijmegen*) des dinsdages Coenraet van Vonden 9½ voder 4 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Gadert Sproinck van calen 5½ gr.
des wonsdages Tyts Heidkenssoen van vissch 1 sc.
(*Wael*) Deric Berick 13 voder 30 sc.
(*Nijmegen*) Lubbert van der A 18 voder 8 sc. 8 gr.
(*Doesburg*) Henric Noellinc 6½ voder 3 sc.
(*Nijmegen*) Johan van Keerberch 9½ voder 4 sc.
(*Doesburg*) Herman Coenraetssoen van calen 4 gr.
(*Doesburg*) Henric Noellinc 3½ voder 1 sc. 9½ gr.
(*Nijmegen*) des donredages Herman Wynter van salt 1 sc. 3 gr.
Johan Snepart van weyt 4 gr.
(*Wael*) des vridages Johan inde Gayom 7½ voder 17 sc. 2½ gr.

(*Arnem*) des saterdages Lambert van Vliterden 8 voder 19 sc.

Summa huius septimane 180 sc. 12 gr.

fol. 20^{v}

des sonnendages in festo Andree Herman Elberts soen van wiin 3 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) Gerit van Meel 14 voder 7 sc.
(*Nijmegen*) Rutger van Dorsten 14 voder 7 sc.
(*Nijmegen*) Herbert Luess 9 voder 4 sc. 6 gr.
(*Arnem*) Johan Moelman 12 voder 28 sc.
Peter Haessenaer van smick 8 gr.
(*Arnem*) Henric Helman 21 voder 48 sc.
(*Rijn*) des manendages Evert van Nyenhove van wiin 7 sc. 5 gr.
Peter ingeen Muel 5 voder 15 sc.
(*Nijmegen*) Riquin Dericxsoen 12½ voder 6 sc.
des dinsdages Symon Gerits soen 1½ last herincx 2 sc. 2 gr.
Johan Jorys van vissch 1 sc. 2½ gr.
(*Nijmegen*) des wonsdages Henric van Olman 10 voder 5 sc.
(*Nijmegen*) Roelof Bruen 6 voder 3 sc.
(*Rijn*) Gerit van Ewick van wiin 6 sc. 10 gr.
(*Doesburg*) Rolof Schout 8 voder 4 sc.
(*Rijn*) Johan Bruens soen van wiin 4 sc. 3 gr.
(*Arnem*) Frederic Heymeric 5 voder 11 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) des donredages Daem van Hoef 14 voder 11 sc. 10 gr.
(*Nijmegen*) Deric die Ryck 7½ voder 3 sc. 10 gr.
(*Nijmegen*) Roelof Scruvel 7 voder 3 sc. 6 gr.
(*Rijn*) Coencken Bossch 3½ voder 10 gr.
(*Rijn*) Everdiin van wiin und kannen 9 sc. 10½ gr.
(*Emmeric*) Herman Cael 3 voder 1 sc. 6 gr.
(*Wael*) des vridages Noud van Cleve 4½ voder 11 sc. 3 gr.
des saterdages Johan van Roekel van herinc 1 sc.

Summa 211 sc. 7½ gr.

Summa mensis noni 653 sc. 9 gr.

fol. 21^{r}

(*Nijmegen*) des sonnendages in profesto Concepcionis Virginis Gloriose Wicken Moelman 16 voder 7 sc. 11 gr.
(*Nijmegen*) Henric van Doennen 11 voder 5 sc. 2 gr.
(*Nijmegen*) Johan van Goch 17 voder 8 sc. 3 gr.

(*Nijmegen*) Johan van der Wonyngen 5 voder 2 sc. 5 gr.
(*Rijn*) Johan Reynerssoen 9 voder 26 sc. 10 gr.
(*Arnem*) Henric Helman 17 voder 38 sc. 3 gr.
(*Rijn*) des manendages Deric die Gruter 3½ voder 10 sc. 5½ gr.
(*Nijmegen*) Marcelis Johanssoen 11 voder 5 sc. 5½ gr.
(*Rijn*) Heynken ingeen Muel 7 voder 21 sc.
(*Arnem*) des dinsdages Huge van Cappellen 10½ voder 24 sc. 9½ gr.
Arnt van der Lawick van herinc 1 sc. 10 gr.
(*Arnem*) Henneken aver den Wech 7 voder 16 sc. 6 gr.
(*Rijn*) Deric van Ryswick 8½ voder 11 sc.
(*Wael*) Gerit van Huest 4½ voder Utrecht und 2 Nymegen 12 sc.
(*Rijn*) des wonsdages Evert Bogel 6 voder 17 sc. 10 gr.
(*Rijn*) Gerit van Doeveren van wiin und noeten 9 sc.
(*Nijmegen*) des donredages Gerit Bonart 12½ voder 6 sc.
(*Nijmegen*) Smelinck 12½ voder 6 sc.
(*Nijmegen*) Wynnick 11 voder 5 sc. 3 gr.
(*Emmeric*) Evert Loef 9 voder 4 sc. 8 gr.
(*Rijn*) Rutger Dierken 8 voder 39 sc.
(*Arnem*) des vridages Johan Bogel 20 voder 45 sc.
Johan Brugman van wiin und garenscheien 6 sc. 10 gr.
(*Nijmegen*) Johan van Huessen 9½ voder 4 sc. 8 gr.
(*Nijmegen*) Lothom 11 voder 5 sc. 3 gr.
(*Wael*) Johan Tybus 16 voder 36 sc. 10 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Deric Kint 6½ voder 3 sc. 3 gr.

fol. 21^{v}

(*Nijmegen*) Deric Kuess 10½ voder 5 sc. 8 gr.
(*Arnem*) Gaetslack van Stamen 10 voder 23 sc. 6 gr.
(*Arnem*) Johan Sayiart 6 voder 14 sc.

Summa huius septimane 452 sc. 4½ gr.

fol. 22^{r}

des sonnendages post Lucie Henric Kempinck van malvizien 12 gr.
Peter Alofs soen van herinc buckinc und brasum 2 sc. 5 gr.
des manendages Johan ten Wal 2 last herincx 1 last vissch 3 sc. 8 gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Johan die Gruter 9½ voder van boerd und yseren 4 sc. 8 gr.
(*Arnem*) Henric Helman 14½ voder 33 sc.

(*Arnem*) des wonsdages Johan Bued 1½ voder Utrecht 2 voder

Nymegen 4 sc. 7 gr.
(*Nijmegen*) Arnt Clover 9½ voder 4 sc. 7 gr.
(*Rijn*) des donredages Peter Saiyart 5½ voder 16 sc. 5 gr.
(*Nijmegen*) Herman van Wel 10½ voder 5 sc. 1½ gr.
(*Nijmegen*) Coenraet van Vonden 7 voder 3 sc. 9 gr.
des vridages Tys Heidkenssoen 2½ voder 6 sc. 10 gr.
des saterdages nyet

Summa huius septimane 85 sc. 5 gr.

fol. 22^{v}

des sonnendages in festo Sancti Thome nyet
des manendages nyet
des dinsdages nyet
des wonsdages nyet
des donredages opten heyligen Kirstdach nyet
des vridages nyet
des saterdages nyet

fol. 23^{r}

des sonnendages op Alrekinderdach nyet
(*Nijmegen*) des manendages Arnt die Roed van wiin und pack 1 sc.
des dinsdages nyet
des wonsdages nyet
(*Arnem*) des donredages Heymeric Lamberts soen 5½ voder vreemd 8 Nymegen 17 sc.
(*Nijmegen*) Coenraet van Vonden 12 voder 6 sc.
(*Wael*) des vridages Deric Doennewalt 6½ voder 14 sc. 6 gr.
(*Wael*) Henneken Vreet Alofs soen 5½ voder 13 sc. 3 gr.
(*Emmeric*) Herman Vos 8 voder 4 sc.
(*Rijn*) Henric Helman 12 voder 34 sc. 6 gr.
(*Rijn*) des saterdages Gerit van der Craenley 12 voder 34 sc. 10 gr.
(*Emmeric*) Johan Visscher 3 last herincx 2 sc. 9 gr.
(*Rijn*) Willem van Elveric 13½ voder 40 sc. 6 gr.
(*Rijn*) Johan Amelonck 12 voder 35 sc. 6 gr.
Heyn Bond 1 last herincx 4 last vissch 5 sc. 3 gr.

Summa huius septimane 208 sc. 9½ gr.

Summa mensis decimi 746 sc. 4½ gr.

fol. 23^{v}

(*Rijn*) des sonnendages post Circumcisionem Domini Johan Krudener 10½ voder 31 sc.
Reynken Claeck van 4 last goets 5 sc. 3 gr.
(*Rijn*) Deric Scheynck 16 voder 46 sc. 12 gr.
(*Rijn*) Deric Claes van wiin und leyen 6 sc.
(*Nijmegen*) Wicken Moelman 14 voder 7 sc.
(*Nijmegen*) Zendken 7 voder 3 sc. 5½ gr.
(*Emmeric*) Arnt Heymeric 25 voder 11 sc. 6 gr.
des manendages Gerit van Vliterden 2 last und van salt 4 sc. 6 gr.
Alof van Burich 1½ last herincx ½ last buckincx 2 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Henric Weyman 10½ voder 5 sc. 2 gr.
(*Rijn*) Henric Genser 12½ voder 36 sc. 5 gr.
(*Nijmegen*) Maeshese van wiin und bernholt 1 sc. 1½ gr.
(*Rijn*) des dinsdages Bromert 16 voder 47 sc.
(*Rijn*) Deric Loerrenweert 14 voder 40 sc. 2 gr.
Hensken van Sybergen van kannen 2 sc. 2 gr.
Cornelis van kannen 5½ gr.
(*Rijn*) Heynken Vaetbinder 11 voder 33 sc. 8 gr.
(*Arnem*) Johan Bucelman 7½ voder 17 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) des wonsdages Willem van den Dick van wiin 7 gr.
(*Nijmegen*) des donredages Rembolt van Lent 6½ verdel salts 6 sc. 9 gr.
des vridages Gerit van den Ham van steencalen 9½ gr.
des saterdages Henneken aver den Wech 7 last herincx 9 sc. 3 gr.
Lambert van Vliterden 6 last herincx 8 sc. 2½ gr.
Johan van Hoemborch van wiin und edic 2 sc.
Bruen van Wanem van wiin und boerd 4 sc. 2 gr.
(*Nijmegen*) Deric Gelenhouwer van bernholt 4 gr.

Summa huius septimane 332 sc. 10 gr.

fol. 24^{r}

(*Nijmegen*) des sonnendages post Epyphaniam Domini Alof van Wesel 3 last herincx 2 sc. 10 gr.
Stephen Sleddinck van wiin 3 sc. 2½ gr.
(*Rijn*) Willem Henricxsoen 3 voder 9 sc. 7½ gr.
(*Nijmegen*) Gerit van Huest 5½ last herincx 5 sc. 1 gr.
(*Nijmegen*) des manendages Deric die Gruter 11½ voder 5 sc. 5 gr.

(*Nijmegen*) Evert van Stadem 10 voder 4 sc. 8 gr.
Peter Alofssoen van pack 1 sc. 5 gr.
(*Rijn*) Tidkiel 13½ Utrecht und 7½ voder Emmericx 42 sc. 5½ gr.
(*Rijn*) Lambert van Orsoy 14½ voder 41 sc.
(*Rijn*) Deric Berck 13 voder 37 sc. 5 gr.
(*Rijn*) des dinsdages Willem van Doennen 2½ voder 7 sc. 6½ gr.
(*Nijmegen*) Johan Geritssoen van speck und herinc 8 gr.
(*Nijmegen*) Henric Coutter van wiin und kannen 1 sc. 2½ gr.
(*Nijmegen*) des wonsdages Herman Wunter 7½ voder 3 sc. 5½ gr.
(*Nijmegen*) Johan die Gruter 20½ voder 9 sc. 10 gr.
(*Rijn*) Herbert ten Weerd 6½ voder 19 sc.
Witte Willem van 6 molensteen vreemd und 1 voder Emmericx 6 sc. 5½ gr.
Herman Voest van herinc 1 sc. 5 gr.
des donredages Goessen van Roekel ½ last vissch 5 gr.
(*Arnem*) des vridages Deric Monnick van wiin und garenscheren 5 sc. 11 gr.
des saterdages Gadert Matyssoen 2½ last herincx 3 sc. 5 gr.
Henric Kempinck 1 last herincx 1 sc. 6 gr.
Johan Heidkenssoen 1½ last vissch und 1 last herincx 3 sc.
Meyndken Posch van herinc 12 gr.
(*Doesburg*) Cleric van Doesborch 9 voder 4 sc. 4 gr.

Summa huius septimane 221 sc. ½ gr.

fol. 24^{v}

(*Doesburg*) des sonnendages Prisce Virginis Heyn Bond 6½ voder 3 sc.
des manendages nyet
des dinsdages nyet
des wonsdages nyet
des donredages nyet
des vridages nyet
des saterdages nyet

Summa huius septimane 3 sc.

fol. 25^{r}

des sonnendages in festo sancti Pauli nyet

des manendages nyet
des dinsdages nyet
(*Nijmegen*) des wonsdages Wynnick 12½ voder 6 sc. 2 gr.
(*Nijmegen*) Henneken Boetzeel 9 voder 4 sc.
Arnt Clover 5½ last herincx vreemd 2 last Emmericx 9 sc. 3 gr.
(*Rijn*) Herman in der Scholen 5 voder 14 sc. 8 gr.
(*Nijmegen*) des donredages Jacop Michiel 9 voder 4 sc. 5 gr.
(*Nijmegen*) Herman van Bemmel 10 voder 5 sc.
(*Nijmegen*) des vridages Jacop Cnop 7 voder Nymegen und van pack 4 sc.
(*Nijmegen*) Gadert van Bonyngen van weyt 2½ gr.
des saterdages nyet

Summa huius septimane 47 sc. 7 gr.

Summa mensis undecimi 604 sc. 4 gr.

fol 25^{r}

des sonnendages in profesto Purificationis nyet
des manendages nyet
des dinsdages nyet
des wonsdages Bertken van Tyts van herinc 18 gr.
(*Nijmegen*) des donredages Groet Arnt van herinc 2½ gr.
Henric Dolip ½ last Emmericx 2 last vreemds herincx 3 sc. 3 gr.
Roelof Brentys van herinc 1 sc. 7½ gr.
(*Nijmegen*) des vridages Alart Johanssoen 1 last herincx 9½ sc.
(*Nijmegen*) Geritken van Oy van herinc 8 gr.
des saterdages Willem van den Dick van herinc 3 sc. 2½ gr.

Summa huius septimane 10 sc. 6 gr.

fol. 26^{r}

(*Nijmegen*) des sonnendages post Agate Virginis Willem
Heidkenssoen 2 last herincx 1 sc. 8 gr.
Gheerloch Gom van weyt 8 gr.
(*Nijmegen*) des manendages Bernt van Medel 9 voder 4 sc. 5 gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Reynken van Nyel 3 last herincx 2 sc. 8 gr.
(*Nijmegen*) Maeshees van herinc 10½ gr.
Deric Berss 6 last herincx 8 sc.
des wonsdages Arnt van Loet 2 last herincx 3 last visch 6 sc.

Johan Bucelman 2 last herincx 2 last vissch 4 sc. 5 gr.
Johan Geritssoen van oly meed und botter 2 sc. 4 gr.
Herbert van Weerd van herinc 1 sc. 5 gr.
Deric Doennewalt 7 last herincx 9 sc. 3 gr.
(*Emmeric*) des donredages Johan Backman 2½ last herincx 2 sc.
Hugo van der Marck van herinc 1 sc.
Johan van den Riin 6 last Zutphen 7 last vreemds 19 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) Johan Bued van herinc 10½ gr.
Johan die Gruter 5 last herincx 1½ verdel salts myn 3 last vreemds 9 sc. 10 gr.

des vridages Heyn Bond van vissch 1 sc. 1½ gr.
Johan Jorys 2½ last vissch 2 sc. 7 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Herman Goegesel 6½ voder 2 sc. 12 gr.
(*Nijmegen*) Peter Collart 32½ voder 15 sc. 2½ gr.
(*Rijn*) Deric Kint 10½ voder 30 sc.

Summa huius septimane 125 sc. 9½ gr.

fol. 26^{v}

des sonnendages in profesto Juliane Virginis Herman van Wederick van weyt und velgen 7 gr.
(*Nijmegen*) des manendages Wicken Moelman 27½ voder 8 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Henric van Doennen 16½ voder 8 sc.
(*Rijn*) Peter Haessenaer 4½ voder 13 sc. 8 gr.
(*Nijmegen*) Marcelis Johanssoen 11½ voder 5 sc. 5 gr.
(*Nijmegen*) Wolter Boed 11 voder 5 sc. 3 gr.
(*Rijn*) des dinsdages Willem van Moers 3 voder 9 sc.
(*Rijn*) des wonsdages Deric van Vonden 3 voder 9 sc. 4 gr.
(*Rijn*) Peter Alofssoen 9 voder 26 sc.
(*Rijn*) Deric Tybus 12½ voder 37 sc.
(*Rijn*) Abel ingeen Gayom 7 voder 21 sc.
(*Nijmegen*) des donredages Willem van Doennen 31½ voder 15 sc.
(*Nijmegen*) Peter Hoddelken 16 voder 7 sc. 6 gr.
des vridages Johan van der Camp 2½ last herincx 3 sc. 5½ gr.
Johan van Doennen van weyt 9 gr.
des saterdages Henric van Winterswick van wiin 6 sc. 7 gr.

Summa huius septimane 181 sc. 3½ gr.

fol. 27^{r}

(*Rijn*) des sonnendages Vincula Petri Willem Claeck 11½ voder 34 sc. 10 gr.
(*Nijmegen*) Rutger van Dorsten 30 voder 13 sc. 7 gr.
(*Bomel*) Roelof Brentys 4 voder 1 sc. 12 gr.
(*Nijmegen*) Stephen Riinacker 5 voder 2 sc. 3 gr.
(*Rijn*) Gerit van Wel 28 voder 81 sc.
(*Emmeric*) Gheen van den Leygraef van weyt 10 gr.
(*Rijn*) des manendages Johan van Moers 3½ voder 10 sc. 3 gr.
(*Rijn*) Evert Mor 4 voder 11 sc. 12 gr.
Arnt van der Lawick van grunen herinc und brasum 4 gr.
Deric Saelken van gesalten brasum 4 gr.
(*Rijn*) des dinsdages Arnt Clover 8½ voder 27 sc. 3 gr.
des wonsdages Craenley van herinc 2 sc. 5½ gr.
(*Wael*) Gerit van Vliterden 3 voder und van pack 9 sc. 10 gr.
des donredages Tys Heidkenssoen van visch 2 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Stephen Bokelweerd van herinc 8 gr.
Heymeric Lambertssoen 2½ last herincx Nymeegs 4 last Zutphens 8 sc. 7½ gr.

des vridages Beldken Bockeman van herinc 4 sc.
Johan Visscher van herinc 1 sc.
Johan die Ryck 9½ last vissch 8 sc. 6 gr.
(*Zutphen*) Gerit Bueck 5½ voder 15 sc. 7 gr.
Gabel Cluet van garenscheien 12 gr.
(*Emmeric*) Backman 2½ last vissch 2 sc. 1½ gr.
(*Nijmegen*) Roelof Bruen 9 voder 4 sc. 4 gr.
(*Nijmegen*) Peter opten Kelre 7 voder 3 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Andries Wermoes 29 voder 13 sc. 8 gr.
(*Nijmegen*) Gerit van den Ham van herinc und wagenschot 4 sc.
Henric Coutter van herinc und vissch 1 sc. 8 gr.
Philips Jacopssoen van herinc 10 gr.

Summa huius septimane 267 sc. 10 gr.

Summa mensis duodecimi 585 sc. ½ gr.

fol. 27^{v}

des sonnendages post festum Mathie Johan van der Wonyn-

gen 2 last herincx 2 sc. 12 gr.
(*Nijmegen*) Moercken van brasum und spirinck 11 gr.
(*Nijmegen*) Heerdinck van herinc und haveren 1 sc. 2½ gr.
(*Nijmegen*) des manendages Johan Geritssoen van herinc und woll 3 sc. 5 gr.
(*Nijmegen*) Johan aver den Wech 9 voder 4 sc. 3 gr.
Herman Loedewichssoen 3 last vissch 2 sc. 9 gr.
des dinsdages Henric Bucelman van herinc 10 gr.
(*Nijmegen*) des wonsdages Johan Weellinck 8 voder 4 sc. 1 gr.
des donredages Johan van Hoemborch 4½ last herincx 6 sc.
Johan van Wal 3 last herincx 4 sc. 6½ gr.
Johan Coutter van herinc 10 gr.
(*Nijmegen*) Henric van Ewick van herinc 10 gr.
des vridages Deric van der Marck 2 last herincx 3 sc.
Arnt van der Lawick van scollen 1 sc.
Beynnom Bers 1 last vissch 2½ last herincx 4 sc. 5½ gr.
Johan Crudener 3½ last herincx 4 sc. 7 gr.
Gerit van den Riin van herinc und vissch 1 sc.
des saterdages Peter Bertoltssoen van spirinck 10 gr.
Deric Hoeff van spirinck 2 sc. 7½ gr.
(*Rijn*) Lambert van Vliterden 7 voder und van yseren 21 sc. 5½ gr.
(*Nijmegen*) Geritken van Oy van wiin und kannen 5½ gr.
Johan van Roekel 2½ last vissch 2 sc. 5½ gr.

Summa huius septimane 73 sc. 5 gr.

fol. 28^{r}

Summa totalis van allen opboren van den toll und van den geeld dat Deric Dericxsoen mynen genedigen here schuldich bleef in sinre lester rekeningen 5037 sc. 4 old gr.

fol. 28^{v}

Item soe heeft Deric ontvangen van den coern dat ongedorscht bleeft --- als 8 malder weyts ad 53 gr. valent 9 guldens 28 gr. gelresch.
Item 3½ malder haveren ad 28 gr. valent 2 gulden 10 gr.
Item van Arnt die Beyer van een stucxken lants van tween jaren 3 guldens

Summa 14 guldens 38 gr. valent 6 sc. 38 gr. gelresch.

fol. 29^{r}

Summa totalis van allen opboren als van den toll toe Loebede van des sonnendages opten heyligen Paesdach tent des sonnendages Invocavit dat waren 49 wecken. Ende van den geld dat Deric Dericxsoen mynen genedigen heren schuldich bleef in siinre lester rekeningen und van den coern opter hoven dat iaer ongedorsscht bleef simul 5043 sc. 68 gr. gelresch.

fol. 40^{r}

Uytgegeven Dericx Dericxsoen van der toll toe Loebede aengaend in den jaer van viertienhondert und vier

des sonnendages op den heiligen Paestdach dat was die leste dach behalven een in die meert

Item om een bedde op myns genedigen heren camer mit eenre zaertsen tsamen 20 guldens

Item om 62 ellen linnendoeckx slapellaken af toe maken ad 8 gr. valent 11 guldens 23 gr.

Item noch tot Elten primo om 64½ ellen linendoeckx ad 5½ gr. valent 8 guldens 10 gr. 3 braspenninck

Item noch om 28 ellen ad 7 gr. minus 1 braspenninck valent 4 guldens 17 gr.

Item om 12 sitkussen costen simul 5 guldens 12 gr.

Summa istius lateris 49 guldens 18 gr. braspenninck valent 21 sc. 18 gr. gelresch 3 braspenninck

fol 40^{v}

Item gegeven toffergeld tegen die hoechtyt van Pincxsten primo den monick van Cleve 2 guldens 14 gr.

Item den barbier van Eymeric 2 guldens 14 gr.

Item gegeven den tolner besyerre und scriver unde den gesind toffergeld simul 23 guldens 14 gr.

Item gegeven den tolner besieres scriver und den gesind om laken toe soemercleding 82 nye guldens

Summa simul lateris 109 guldens 52 gr. valent 47 sc. 10 gr. geldersch.

fol 41^{r}

Item des vridages nae Pincxsten quamen myns lieven heren vriend toe Loebede ten iersten eten als die rentmeister Johan Mynsschart Gerit van Machgeren Stephen Gruter und die

rychter van Huessen und bleven daer tent des saterdages dat daer geten was mit 13 perd. Ende hadden primo om salm 2 guldens 11 gr. om twee keerp 26 gr. om 100 herincx 21 gr. om 12 maten botteren 24 gr. om eyer 15 gr. om schollen 12 gr. om roggenbroet 13 gr. om schoenbroet 12 gr. om 1 vat hoppen 34 gr. om 50 quarten wyns ad 4 gr. valent 4 gulden 28 gr. om keerssen 4 gr. om 7 scepel haveren ad 22 gr. valent 38½ guldens. Om 9 perd toernvoeder 1 nacht ad 2 gr. valent 18 gr.

Bernt den veer van dat hy myns heren vriend avervoerde gegeven 20 gr.

gegeven den gesind opten tolhuus toe drinckgeld 3 guldens

Summa valent simul 15 guldens 12½ gr.

Item noch des wonsdages in profesto Sacramenti quamen opten tolhuus die here van Oy, die rentmeister Reynolt van Aeswiin Johan Mynsschart et cetera, ten iersten eten ende bleven tent in der nacht. Ende hadden primo rintvleissch und beerzwel 2 guldens. Om verkenvleisch speck und sult 2 guldens om 16 hoenre 1 gulden om 4 maten botteren 8 gr. om pond[a] 7½ gr. om scollen und eyer 2 gr. om 1 scepel roggen 13 gr. om schoenbroet 12 gr. om 68 quarten soe opten weert und meed in schep genamen[1] ad 4 gr. valent 6 guldens 14 gr. om 1 vat hoppen 34 gr. om ½ malder haveren 11 gr.

Item Bernt den veer gegeven van dat hy myns heren vriend voerd 12 gr.

Item gegeven Stephen Coes van dat hi den rentmeister voerd und die van Aerd und Herwen doe si Johan Butken haelden gegeven 2 guldens

Summa simul 15 guldens 25½ gr.

Summa simul istius lateris 30 guldens 38 gr. valent 13 sc. 22 gr.

fol 41^{v}

Item gegeven enen decker die den toern und waechuess mit leem deckten 4 dage ad 9 gr. valent 36 gr.

Item gegeven tween knechten die dat leem bounden und op-

a In Hs. blijkbaar een woord weggevallen.

1 De gasten namen vaak proviand mede op hun verdere reis, met name wanneer zij per schip reisden.

drogen ellic 4 dage ad 5 gr. valent 40 gr.
Item van der cost van der weckeren und knechten simul 12 dage ad 6 gr. valet 1 gulden 29 gr.

Summa 3 guldens 19 gr.

Item gegeven Deric Baers van 5 dage toe tunen ad 4 gr. valent 20 gr.
Item Bruen gegeven van 5 dagen toe tunen ad 4 gr. valent 20 gr.
Item Rutger Gelissoen 5 dage toe tunen ad 4 gr. valent 20 gr.
Item van vieftien dagen meynns heren cost ad 6 gr. valent 2 guldens 4 gr.

Summa 3 guldens 21 gr.

Gegeven Deric Baers und Beenken van enen dagen rijss toe halen ellic 4 gr. valent 8 gr.
Item van der cost 12 gr.

Summa 20 gr.

Summa istius lateris 7 gulden 16 gr. valent 3 sc. 16 gr.

fol. 42^{r}

Van den hoefd toe hoegen
Item om een hondert pael holts totten hoefd cost 1 gulden
Item om rijs tween cleyn vymmen ad 2 guldens valent 4 guldens
Item gegeven Stephen Santacker van 3 vymmen und ½ rys toe sniden ad 24 gr. valent 1 gulden 32 gr.
Item gegeven Beenken van dat hi aen den hoefd arbeiden 5 dage op siins selves costs[1] ad 9 gr. valent 1 gulden 2 gr.
Item Deric Baers 5 dage expensis propriis ad 9 gr. valent 1 gulden 2 gr.
Item Riquin Santacker van 4 dagen ad 9 gr. valent 36 gr.
Item Johan van Brusel 5 dage ad 9 gr. valent 1 gulden 2 gr.
Item Johan van der Riin 3 dage ad 9 gr. valent 27 gr.

1 Het betreft hier arbeiders, die hun eigen mondkost medebrachten, in tegenstelling tot arbeiders, die ‘op ons heren cost’ waren.

Summa simul van den hoefd 11 gulden 15 gr.

Item gegeven om een ruun die aen den hoefd toe trecken pleget 18 guldens

Summa per se

Summa simul istius lateris 29 guldens 15 gr. valent 12 sc. 59 gr.

fol. 42^{v}

Item soe siin geweest opten tolhuus als van beveel van myns genedigen heren raed vyf man mit oerren harnas van des wonsdages nae belaken Paesschen tent tot festum Sancti Petri et Pauli Apostolorum dat syn 11 wecken und 4 dage op myns heren cost des dages den man ad 7 gr. valent 65 guldens 40 gr.

Item gegeven den selven vyf mannen doe sy van den tolhuus toe Nymegen voerren ellic twee rynse guldens valent 18 nye guldens

Summa simul istius lateris 83 guldens 40 gr. valent 35 sc. 96 gr.

fol. 43^{r}

Dit is van den put unde van vleissch kelre toe decken mit boerd und leyen

Item gegeven primo om boerd und leyen 15 guldens 38 gr.

Item om 13 sparren ad 7 gr. valent 2 guldens 5 gr.

Item die sperren toe water toe voeren van Elten[1] costen 7 gr.

Item gegeven meister Goesen den leyendecker van 26 dagen toe decken van vier dagen enen gulden valent 6 guldens 21½ gr.

Item Peter Willemssoen siin knecht van 26 dage ad 5 gr. valent 3 gulden 1 gr.

Item om twee lb. sonduren die gaetten meede toe sondieren ad 6 gr. valent 12 gr.

Item om 26.000 leynagel ad 12 gr. valent 4 guldens 20 gr.

Item om 1500 tengnegel ad 2 gr. valent 30 gr.

Item soe is meister Goesen und siin knecht geweest in myns heren cost 37 dage ad 12 gr. valent 10 guldens 14 gr.

1 Uit deze post blijkt o.m. de ligging van Lobith aan de linkeroever van de Rijn.

Summa simul van boerden leyen et cetera 43 guldens 16½ gr. valent 18 sc. 9½ gr.

fol 43^{v}

Item gegeven heren Georgien van beveel des rentmeisters 12 guldens
Item gegeven Gadert Mathyssoen und Goessen van Roekel van boerden die toe Hattem[1] gescic worden 10 gulden
Item gegeven heren Jorrien van vier reyssen dat di hi tot mynen genedigen here gereden was tot Arnhem und toe Nymegen toe teergeld 8 guldens 40 gr.
Item soe heeft her Georgien een peert gehadt opten tolhuus 22 wecken die weck een malder haveren valent 22 malder ad 28 gr. valent 14 guldens
Item toe ruvoeder 3 guldens 19 gr.
Item soe is Georgien geweest in myns genedigen heren cost opten tolhuus eer hy besyerre wart 8 wecken ad 1½ gulden valent 12 guldens

Summa istius lateris 48 gulden 15 gr. valent 20 sc. 72 gr.

fol 44^{r}

Item den smit van Nymegen is men schuldich primo 300 lasnagel ad 14 gr. valent 42 gr.
Item 1200 doernagel ad 5 gr. valent 2 guldens 34 gr.
Item om een pyp aen enen byer trechter 8 gr.
Item om een yseren lamp te vermaken 4 gr.
Item om een paer valdgehenge 10 gr.
Item om enen drivoet toe vermaken 5 gr.
Item van enen yseren scotel totten avonden costen 25 gr.
Item van eenre bilen 8 gr.
Item van enen efger und een trecktang toe vermaken 5 gr.
Item noch om scerping 14 gr.

Summa simul 5 guldens 23 gr. valent 2 sc. 34 gr.[a]

folio 44^{v}

Item des wonsdages in profesto Sancti Dionisii quam die

1 Het landsheerlijke kasteel van Hattem.
a Het bedrag van 5 guldens 23 gr. is nog eens herhaald in de rechterbovenhoek van de bladzijde.

rentmeister Johan Mynschart und Stephen Gruter toe Loebede des middages und aten und droncken und reden nae eten toe Cleve und hadden toetsamen aen spisen wiin und bier 3 guldens

Summa simul 3 guldens valent 1 sc. 28 gr.

fol 45^{r}

Item gegeven Alof Hennensoen van beveel des rentmeisters als toe Hattem van 310 malder callicx ad 24 sc. valent 74 sc. 40 gr. gelresch, valent 173 guldens 24 gr.

Item gesant tot Hattem 200 boerd costen dat hondert 11 rynse guldens valent 22 rynse guldens valent 39 nye guldens 26 gr.

Item dese boerd costen te toll primo toe Soens[1] 2 nye guldens. Item ½ gulden toe Roederoerd[2], item toe Buderic[3] 2 guldens 16 gr.

Item gegeven enen knecht die reet van Loebede tot Keyserweerd om den kallic vurscreven und voert toe Coelen um die die boerd had, verteert simul 6 guldens 3 gr.

Summa 224 guldens 3 gr. valent 96 sc. 3 gr.

fol 45^{v}

Item noch aen den hoefd om 5 eycken pael van Wesel costen 6 gulden

Item om een heid daer men die pael meed in heidken van Nymegen aen den tolhuus toe vueren und een peert dat se optoech costen simul 1 gulden 37½ gr.

Item meister Johan die tymmerman van Nymegen die die pael vurscreven in heiden und een valbrugen maeckt aen den toern 14½ dach ad 11 gr. valent 3 guldens 27½ gr.

Item soe is meister Johan geweest in myns heren costs 17 dage ad 6 gr. valent 2 guldens 14 gr.

Item om holter totter bruggen gecoft tot Elten costen simul 4 guldens 22 gr.

Item gegeven een holtsnider van toe sniden die holter totten bruggen simul 14 gr.

Item noch om een tou totter heyen costen 1 gulden 28 gr.

Item gegeven Deric Bongart van tween dagen dat hi aen den hoefd arbeiden op siins selves cost 16 gr.

1 Zons, ten noorden van Keulen, tol van de aartsbisschop van Keulen.
2 Ruhrort, tol van de graaf van Kleef.
3 Burik, tegenover Wesel, tol van de graaf van Kleef.

Item Johan van Brusel gegeven van tween dagen ad 8 gr. valent 16 gr.
Item Johan van der Riin van tween dagen gegeven 16 gr.

Summa simul 21 guldens 15 gr. valent 9 sc. 15 gr.

fol 46^{r}

Item van den ryssen die tot Aernhem gevoert werden in mijns lieven heren hof. Gegeven Stephen Sandacker van 4½ vym rys toe sniden ad 24 gr. valent 2 guldens 20 gr.
Item gegeven Deric Baers van 4 dagen die mitten ryssen voer om te laden unde ontladen ad 8 gr. valent 32 gr.
Item Johan van Riin gegeven van 4 dagen ad 8 gr. valent 32 gr.
Item Johan van Brusel van 4 dagen ad 8 gr. valent 32 gr.
Item Riqwiin Stephens soen van 4 dagen gegeven 32 gr.
Item Wychman van sinen scheep und Mechtelt Bertelts van tween reysen die vurscreven ryss meede toe vueren gegeven 1 gulden

Summa simul 6 guldens 16 gr. valent 2 sc. 72 gr.

fol 46^{v}

Item gegeven den veren van Griethuessen post Omnium Sanctorum van dat si myns heren vriend avervoerden toe Griethuessen 2 guldens 20 gr.
Item gegeven Mechtelt Bertels unde Wychman van dat si mijns heren vriend avervoerden toe Griethuessen 22 gr.

Summa simul 2 guldens 42 gr. valent 1 sc. 26 gr.

fol 47^{r}

Item gegeven om wintercledingen den tolner besiere scriver unde den gesind simul 115 guldens 30 gr. gelresch.

Summa simul 115 guldens 30 gr. valent 49 sc. 58 gr.

fol 47^{v}

Item gesant toe Casteren[1] des manendages nae onser liever Vrouwen dach Purificationis bi Gedduden 3000 pricken costen

1 Kaster, aan de Erft, ten Z.W. van Düsseldorf, residentie van de hertog van Gelre als hertog van Gulik.

daer toe voeren ende mitten cop simul 54 gelresche guldens.

Item gegeven Gedduden die die vurscreven pricken coft gegeven toe loen und cost 3 guldens 22 gr.

Item daer is geweest Henric van Meerten ende des heren knecht van Blanckenhem und Johannes Sondersorch en hebben gehadt 3 malder haveren ad 28 gr. valent 1 gulden 40 gr.

Item gegeven den monicken van Cleve een ton herincx tegen die vasten die myss te doen pleecht opten tolhuus costen 6 guldens.

Item soe is Johan Meckinck geweest in myns heren cost opten tolhuus om te boeren dat gelt van mynnen joncker van Borkel 10 wecken ad 1½ gulden valent 15 guldens

Item gegeven een knecht van dorsschen 1 gulden 8 gr.

Summa istius lateris 81 guldens 26 gr. valent 34 sc. 98 gr.

fol 48^{r}

Item gegeven heren Gerit van Blanckenhem 60 old scild van manleen valent 140 guldens

Item van der cost opten tolhuus die Deric gedaen heeft van 49 wecken 282 sc. 68 gr. gelresch valent 659 guldens 24 gr.

Summa istius lateris 798 guldens 24 gr. valent 342 sc. 58 gelresch

fol 48^{v}

Item des manendages nae Invocavit quam die rentmeister Herman van Steenre tolner Johan die Gruter etcetera selve twintegen und bleven tent des wonsdages. En hadden aen vissch 4 guldens 3 gr.

Item aen broed simul 1 gulden 23 gr.
Item een aem wiins 10 guldens
Item om ½ vat hoppen 22 gulden
Item om 4½ quarten olys ad 9 gr. valent 40½ gr.
Item om 250 herincx 1 gulden 22 gr.
Item om pond 10 gr.
Item om ½ loet saffraens 6 gr.
Item ½ lb. meels sukers 12 gr.
Item om een verdel lb. wickers 11 gr.
Item om 2½ lb. mandelen ad 6 gr. valent 15 gr.
Item 2 lb. waskeersen 36 gr.
Item 7 lb. ungelkeerssen ad 4 gr. valent 28 gr.

Item gegeven den gesind toe drinckgeeld 3 guldens

Summa 23 gulden 42½ gr. valent 10 sc. 26½ gr.

fol 49^{r}

Item mynen lieven genedigen heren gesant als des dinsdages nae Quasimodo Geniti 94 sc. 46 gr. gelresch

Item gegeven Snelliken des donredages post Misericordiam Domini bi beveel myns genedigen heren 8 sc.

Item ter selver tyt gegeven den here van Heynsberch van beveel myns genedigen heren 100 nye guldens valent 42 sc. 88 gr. gelresch

Item noch gedaen mynen genedigen here des sonnendages Misericordia Domini 8 francken 6 peter 2 old scild valent 14 sc. 17 gr.

Item noch gedaen mijnen genedigen here in profesto Viti bi Hegman 25 nye guldens valent 10 sc. 74 gr.

Item gedaen mynnen genedigen here van henxsten toe Nymegen 127 nye guldens valent 54 sc. 61 gr.

Item gesant bi Eerntken Puls mynen genedigen here 100 rynse guldens valent 76 sc. 96 gr.

Item gegeven Johan Meckinc als van beveel myns genedigen heren 200 nye guldens valent 85 sc. 74 gr.

Summa simul istius 387 sc. 40 gr. gelresch.

fol 49^{v}

Item Deric Dericxsoen heeft gerekent tegen Henric van Martijn als van wegen des rentmeisters van Paesschen tot onser liever Vrouwen dach Nativitas soe heeft die rentmeister geboert van Deric vurscreven nae inhalt der scedelen simul 886 sc. 60 gr. gelresch.

Item gesant den rentmeister des dinsdages post Exaltacionem Sancte Crucis bi Vedder simul 136 sc. 69 gr. gelresch

Item gesant den rentmeister bi Henric van Meertiin des saterdages nae sunte Gallendach simul 86 sc. 77½ gr.

Item gesant den rentmeister in profesto Symonis et Jude bi Henric van Meertiin simul 197 sc. 81 gr.

Item gesant den rentmeister in profesto Mathie bi Vedder simul 412 sc. 54 gr.

Item gesant den rentmeister des sonnendages Invocavit bi Vedder simul 144 sc. 96 gr.

Summa simul reddituarii 1996 sc. 23½ gr. gelresch

fol 50^{r}

Item Johan Meckinc heeft geboert van Deric Dericxsoen tolner tot behoeft des jonckeren Borckel en des rentmeisters van des sonnendages in die May tent des sonnendages toe Prisce Virginis tegader 2106 sc. 61 gr. gelresch

Summa per se

Summa totalis van allen uytgeven Dericx Dericxsoens 5212 sc. 76 gr. gelresch 1 braspenninck.

Omnibus compensatis van deze rekenynge blyfft mijn here Derich schuldich 168 alde scilde 101 gr. gelresch 1 braspenninck ende dese scilde syn gerekent ad 104 gr. hier aff sijn afgekort 100 scilde die Gerit ten Haige in sijnre voerrekenynge mynen heren gerekent heeft. Soe blyfft dan mijn here Derich sculdich 68 scilde 101 gr. 4 braspenninck gelresch.

Facta fuit ista computatio in Gelre[1] anno Domini millesimo quadragesimo quinto in crastino Sancti Lamberti.

1 De tollenaar begaf zich om zijn verantwoording te doen naar het slot te Geldern.

Tolrekening van Lobith 1408/1409

fol 2^{r}

Dyt is upboeren Wolters van der Elborch van den tolle tot Lobede van wegen des hogeboeren fursten des hertoghen van Gulich ende van Gelre, aengaende yn den jair van XIIII C ende acht up den heiligen Pinxdagh die was up den dirden dach in Junio ende uytgaende in den jare van XIIII C ende negen des sonnendages post Margharethe, die tijt beloept sich up een jaer ende 6 weken, men sal rekenen den scild vur 13½ alden groten.

(*Wael*) Up den heiligen Pinxtdach Henric Durant van 50 salts 5 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Poelken van bernholt 9 gr.
(*Roermond*) Goessen Jans soen van gewande 1 sc. 1½ gr.
Arnt van der Lawic van visch 3 gr.
Reymbout Hienrichs soen 10 voder ende van weet 33 sc. 9 gr.
(*Embric*) Herman Voss van wijn ende leyen 2 sc. 6 gr.
(*Embric*) des manendages Seelken Gallen van boteren 3 gr.
Aleff Hermanssoen van haveren 6 gr.
Kerstken van Hunen 8 voder 24 sc.
Plonys Hoemborch van salt 6 gr.
des dinsdages nyet
des godendages Arnt van der Lawic van boteren 4½ gr.
Jan van Woerde van bier 3 gr.
Gerit Menne van byer 11 gr.
des donresdages Johan Cornelys van molensteen ende kannen 6 sc.
(*Nijmegen*) Johan Buede van salt ende haveren 1 sc. 1½ gr.
Claes Lambrechts soen van wijn 10½ gr.
(*Wael*) Deric Gruter 9½ voder vreemds ende van weyt ende 4 voder Bomels 24 sc.
(*Doesburg*) Daem van den Water 4 voder ende van leyen 2 sc. 3 gr.
Gerit Steyn van wijn ende leyen 5 sc.
Alefken van Wesel van rogge boter ende schollen 3 sc.
Willem van Ubel van rogge 6 gr.
Heyn Haen van kesen rogh ende schollen 1 sc. 12 gr.
des vridages Doernyck 4 doerganck holts 11 sc.
Claes Omloep van rogh 1 sc. 3 gr.
des saterdages nyet

Summa istius septimane 126 sc. 9 gr.

fol 2^{v}

des sonnendages in octava Pentecostes Derick van Yshem van latten 9 gr.
Herman van Wederich van rogh 4½ gr.
Derich Doenwalt van salt 4 sc. 6 gr.
des manendages Peter Snackert 6½ voder 18 sc. 12 gr.
Japaert van schollen ende salt 2 sc. 9 gr.
Heynrich van Wynterem van salt ende schollen 1 sc. 1½ gr.
(*Nijmegen*) Gerit van den Hamme van kallic 1 sc. 6 gr.
des dinsdages nyet
(*Doesburg*) des godendages Heynrich Willems soen van rogh 10½ gr.
(*Nijmegen*) Goessen Heynrichs soen 50 roggen 9 gr.
des donredages nyet
des vridages Herman -----[a] van kallic 4 sc. 6 gr.
Peter Byter van sarcksteen 10½ gr.
des saterdages Gaert Wolterssoen van holt 6 gr.
(*Nijmegen*) Franck die Roede van holt 6 gr.

Summa istius septimane 37 sc. 1½ gr.

fol 3^{r}

des sonnendages na Vitil nyet
des manendages Jacob Mor van kallic 2 sc. 3 gr.
Deric Wuest van steenkalen 4½ gr.
Jan opten Kamp van steenkalen 2 sc. 3 gr.
Buckync van schollen 4½ gr.
(*Nijmegen*) Gerit van den Ham van mersseryen 7½ gr.
des dinsdages Johan van Wuerde van byer 3 gr.
des godendages Egbert Hagen van steenkalen 3 gr.
(*Nijmegen*) des donresdages Gerit Koenraetssoen van rogh ende vellen 12 gr.
Herman Kenter van rogh 3 gr.
Heynrich Konynck van rogh ende salt 7 sc. 6 gr.
(*Doesburg*) des vridages Klerck van Doesberch 9½ voder 4 sc.
(*Nijmegen*) Willem Lambrechtssoen van salt ende haver 2 sc. 6 gr.

a Niet ingevuld in Hs.

Kalkerman van klompen ende breden[1] 4½ gr.
des saterdages Johan Willems soen van rogh 3 gr.
Cornelijs van kannen 1 sc. 6 gr.
Coenraet van Vliterden van wijn 7 sc.
Henken over den Wech van wijn pack ende garenscheidener 12 sc.

Summa istius septimane 42 sc. 1½ gr.

fol 3^{v}

(*Nijmegen*) des sonnendages ipso die Nativitatis Johannis
Baptiste Jacop Michgelynck van salt ende haveren 3 sc.
(*Nijmegen*) Franck die Roede van rogh 3 gr.
(*Goch*) Henken Gerits soen van gewande 2 sc. 4½ gr.
(*Roermond*) des manendages Gerit Koenraets soen van gewande 3 sc.
Gerart van der Haert van elsenholt 2 sc.
(*Bomel*) Peter Johans soen van holt 3 gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Johan Buede van wijn 12 gr.
Rutger Neggynck 2½ doerganck holts 8 sc.
Johan van Lutingen van rogh 4½ gr.
(*Nijmegen*) Ludeken van Lent van wijn ende molensteen 5 sc. 3 gr.
des godendages Peter Hasensoen 5½ verdel salts ende van rogh 21 sc.
Lambrecht van Vliterden van steenkalen ende kannen 2 sc. 6 gr.
(*Wael*) Mesmeker van Wesel 2½ doerganck holts 5 sc. 6 gr.
Johan Noese van kannen 4 sc. 6 gr.
Kalkerman van boteren ende schollen 1 sc. 3 gr.
(*Embric*) Gedde Ude van boteren kesen ende schollen 2 sc. 3 gr.
Eggert Hagen van boteren ende schollen 1 sc. 9 gr.
(*Embric*) Gerit Boumeyster van rogh ende boteren 1 sc.
(*Nijmegen*) Heymerich Lambrechtssoen 3½ verdel salts ende van haveren 4 sc.
des donresdages Reynken van Lutyngen 5½ verdel salts 19 sc.
(*Embric*) Herman Scheirffart van wijn ende leyen 1 sc.
Swarte Heynken van boteren ende kese 3 sc. 9 gr.
Derich Vuyste van kese ende boteren 2 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Claes Vyge 6½ voder 3 sc.

1 De combinatie van klompen en planken maakt waarschijnlijk dat klompen Rijnafwaarts gevoerd werden.

des vridages Jacop Mor 5 last guets 6 sc. 9 gr.

fol 4^{r}

(*Embric*) Thijs Roetert 2½ virdel salts 2 sc. 6 gr.
Herbert Korff 5 last guets 7 sc.
Alefken van Wesel van kese ende boteren 3 sc. 4½ gr.
(*Doesburg*) Heynrich Willemssoen van rogge 4½ gr.
(*Doesburg*) Deric Suerpeert van rogh 4½ gr.
Goessen van Ruekel van kesen 4½ gr.
Yngelken Heynrichssoen van boteren ende schollen 1 sc. 1½ gr.
(*Nijmegen*) Gerit van den Ham van rogh ende byer 1 sc. 7½ gr.
(*Nijmegen*) Bongart van boteren ende kesen 2 sc. 7½ gr.
Gerit Posch 1 last vreemds ende 4½ last nymmichs 5 sc. 4½ gr.
(*Nijmegen*) Goessen van den Ham 150 roggen ende van byer ende schollen 3 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Gaedken van Bonyngen van schollen hoymburger byer ende honych 1 sc. 1½ gr.
Schelhaver 7½ last gueds 10 sc. 6 gr.
des saterdages Heynrich van Wynterswick 7 last guets 10 sc. 6 gr.

Summa istius septimane 154 sc. 3 gr.

Prima summa mensis primi 360 sc. 1½ gr.

fol 4^{v}

des sonnendages post Petri et Pauli Aleff Hermanssoen van 4½ veerdel kallix 3 sc. 9 gr.
des manendages nyet
(*Doesburg*) des dinsdages Herman Vrederijxsoen van rogh 6 gr.
Plonys Hoymborch van kannen ende wijn 3 sc. 9 gr.
Johan van den Walde van rogh 4½ gr.
des godendages Johan van der Woert van byer 3 gr.
des donresdages Arnt Klover 5 voder 15 sc.
(*Nijmegen*) Jenken Gerits soen van kesen ende boteren 3 sc.
(*Nijmegen*) des vridages Arnt Gerits soen van haveren 7½ gr.
(*Nijmegen*) Gerit Koenraets soen van rogh boteren schollen 4 sc. 1½ gr.
des saterdages Reynken Klack van kallic ende weet 6 sc.
(*Nijmegen*) Andries Wermoess van garenscheidener 1 sc. 3 gr.

Summa istius septimane 38 sc. 3 gr.

fol 5^{r}

(*Nijmegen*) des sonnendages na onser Vrouwen dach Visitacio Agnese van der Lelyen van wijn 12 gr.
(*Nijmegen*) Johan Hermans soen van steenkalen 3 gr.
die selve van enen nyen scheepken ende van steenkalen 12 gr.
des manendages Gerit van Huest van wijn ende garenscheidener 3 sc.
(*Wael*) des dinsdages Johan Cornelyssoen van salt 5 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Johan die Gruter 9 voder vreemds ende 6 voder nymmichs 25 sc.
des godendages nyet
(*Nijmegen*) des donresdages Franck die Roede van steenkalen 4½ gr.
(*Doesburg*) Heynrich Willems soen van rogh 3 gr.
Heynken van Reess van rogh 3 gr.
des vridages Herman Konynck 6½ doerganck holts 18 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Johan die Gruter van salt ende haveren 4 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Derich die Gruter van salt haveren ende balken 6 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Goessen Heynrichs soen van salt ende haveren 4 sc.
des saterdages Claes Lambrechts soen van ½ last guets 6 gr.
(*Nijmegen*) Willem Lambrechts soen van wijn molensteen ende kannen 2 sc. 6 gr.

Summa istius septimane 81 sc. 3 gr.

fol 5^{v}

des sonnendages post Margarete nyet
des manendages Johan die Rike 13 voder 38 sc.
Evert Johanssoen van steenkalen 1 sc. 9 gr.
des dinsdages Derick Doenwalt 8 voder 23 sc.
des godendages Herman Wuest 2½ doerganck holts 6 sc. 12 gr.
Evert Mor van kallic 1 sc. 6 gr.
(*Doesburg*) Willem van Ubel van rogh 6 gr.
(*Embric*) Heynrich Galle van molensteen 7½ gr.
Witte Willem van wijn ende dragen vaten 6 sc.
(*Nijmegen*) Seelken van Houwenynge van wijn 9 gr.
des donresdages Goessen van den Ham van packen 6 gr.
des vridages Johan Schelhaver van steenkalen 1 sc. 1½ gr.
Herman van Wederich van holt 2 sc. 6 gr.

(*Nijmegen*) des saterdages Goessen Heynrichs soen van rogh 1 sc. 9 gr.

Summa istius septimane 84 sc. 4½ gr.

fol 6^{r}

des sonnendages up sunte Marien Magdalenendach Cornelys wijff van kannen 10½ gr.
Johan Visscher van wijn 6 sc.
Heynrich Konync van wijn ende packe 8 sc.
des manendages Japert van kannen ende wijn 9 sc. 9 gr.
(*Wael*) des dinsdages Gerit van Wel 5 voder vreemds ende van stenen 15 sc. 10½ gr.
(*Doysburg*) des godendages Heynrich Willemssoen van rogh 1½ gr.
Claes van Houthusen van enen bleeckvate 1½ gr.
Johan Kenter van bresomen 3 gr.
(*Nijmegen*) des donresdages Gerit Koenraetssoen van packen 1 sc. 4½ gr.
(*Goch*) Jenken Gerits soen van packen 12 gr.
des vridages Peter van Vliterden van kalen 1 sc.
Heynken van Lutyngen van ½ last guets 6 gr.
(*Embric*) des saterdages Arnt Klover van salt ende teerlinge 3 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Reynken van den Ham 2½ last ende wagenschot ende kese 2 sc. 4½ gr.

Summa istius septimane 50 sc. 1½ gr.

Secunda summa mensis secundi 244 sc. 12 gr.

fol 6^{v}

des sonnendages post Jacobi Johan van der Wal 3 last 4 sc. 6 gr.
(*Doesburg*) Herman Coenraetssoen van kalen 1 sc. 1½ gr.
(*Nijmegen*) Franck die Roede 1 last ende van wagenschot 12 gr.
(*Nijmegen*) Jan die Engels van steenkalen 9 gr.
(*Nijmegen*) Arnt Posch van boteren ende kesen 1 sc. 9 gr.
Monnyxken van rogh 6 gr.
(*Embric*) Swarte Heynken van boteren ende slijpsteen 1 sc.
(*Nijmegen*) Arnt Derixsoen van boteren ende kesen 4½ gr.

des manendages Jacop Mor van kesen ende boteren 3 sc.
(*Embric*) Geerlich Borchart van kesen ende rogh 1 sc. 1½ gr.
Gaedken van Bonyngen van kesen ende boteren 12 gr.
Bernt Goltsmyt 4 voder 12 sc.
Johan Schelhaver 8 last 11 sc.
des dinsdages nyet
(*Nijmegen*) des godendages Jacop Schriver van wollen ende wagenschot 7½ gr.
(*Nijmegen*) Lemken Heynrijchs soen van kesen ende rogh 2 sc. 7½ gr.
(*Nijmegen*) des donresdages Deric Roggenbroet 1½ last ende van rogh 1 sc. 4½ gr.
(*Nijmegen*) Heynrich Kenter van haveren 3 gr.
Henken aver den Wech van boteren ende kese 5 sc. 1½ gr.
een man van Tyel van slijpstenen 4½ gr.
(*Nijmegen*) Maeshese van steenkalen 4½ gr.
des vridages Jacop Tack van wijn 7½ gr.
Jacop van Coelne van houtkalen 10½ gr.
des saterdages Heynrich Kalf van holt 12 gr.
een man van Wesel van holt 10½ gr.

Summa istius septimane 52 sc.

fol 7^{r}

des sonnendages post Petri ad Vincula nyet
(*Wael*) des manendages Heynrich Mychgelinc 3 voder nymichs ende 3½ voder vreemds 9 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Gerit Koenraetssoen van holt ende boteren 9 gr. des dinsdages nyet
des godendages Lemken van Vlyterden van ballen 5 sc. 1½ gr.
(*Nijmegen*) Johan van der Wonyngen van steenkalen 3 gr.
des donresdages Johan van der Camp van steenkalen 1 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Johan die Engels van steenkalen 3 gr.
des vridages Aleff van Berghen van wijn ende steen 3 sc. 9 gr.
Geert van der Haert van elsenholt 1 sc.
des saterdages Heynrich Konync 2½ veerdel salts 9 sc.

Summa istius septimane 30 sc. 10½ gr.

fol 7^{v}

(*Nijmegen*) des sonnendages post Laurencii Heymerich

Lambrechtssoen van wijn 1 sc. 6 gr.
Johan Cornelis soen van molensteen 3 sc. 9 gr.
Peter Hasensoen 6½ voder ende van herss ende boerde 19 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Franck die Roede van steenkalen 6 gr.
des manendages nyet
(*Nijmegen*) des dinsdages Reymbout van Lent van salt 3 sc. 1½ gr.
(*Nijmegen*) Gerit van Wel van 150 salts 6 sc.
des godendages nyet
(*Nijmegen*) des donresdages Gerit Coenraetssoen van packen 1 sc.
(*Nijmegen*) des vridages Gerit van den Ham van kallic 9 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Swederken Gruter van wijn ende boerden 11 sc. 3 gr.

Summa istius septimane 47 sc.

fol 8^{r}

des sonnendages post Assumpcionis nyet
des manendages nyet
des dinsdages nyet
(*Nijmegen*) des godendages Jennesken Gaedkenssoen van herynck 12 gr.
Evert Coenraetssoen van salt 7 sc. 6 gr.
Willem opten Gate van kallic 2 sc. 7½ gr.
des donresdages Heynrich van den Rijn van packen 7½ gr.
(*Wael*) Reynken van Lutyngen 11 voder ende molensteen 28 sc.
(*Nijmegen*) des vridages Noyde van Stralen van steenkalen 3 gr.
(*Nijmegen*) Gerit van Huest van salt 1 sc. 6 gr.
des saterdages nyet

Summa istius septimane 41 sc. 1½ gr.

tertia summa mensis tertii 170 sc. 12 gr.

fol 8^{v}

des sonnendages post Bartholomei nyet
(*Nijmegen*) des manendages Gerit van den Ham van steenkalen 4½ gr.
des dinsdages Arnt Klover 4 voder 12 sc.
(*Nijmegen*) des godendages Gerit Koenraets soen van gagel

3 gr.
Rutger Lepken van kallic 1 sc.
(*Roermond*) des donresdages Gerit Koenraets soen van packen 1 sc. 7½ gr.
(*Goch*) Jenken Gerits soen van packen 10½ gr.
Johan van der Woert van byer 3 gr.
des vridages nyet
des saterdages nyet

Summa istius septimane 16 sc. 1½ gr.

fol 9^{r}

(*Nijmegen*) des sonnendages post Johannis Decollationem Johan die Gruter 3½ voder vreemds 2 voder nymmichs 9 sc. 6 gr.
Johan aver den Wech van drakenvelder steen 2 sc.
Cornelys van kannen 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des manendages Ludeken van Lent van boerden ende mostertmoelen 6 gr.
(*Nijmegen*) Jan van der Wonyngen van steenkalen 3 gr.
des dinsdages nyet
des godendages Heynrich Potholle van holt ende kalen 2 sc. 1½ gr.
(*Nijmegen*) des donresdages Johan die Gruter 7 veerdel salts 7 sc. 7½ gr.
des vridages Heynrich Noydensoen van noten 3 gr.
Heynrich Kenter 7½ voder 22 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Johan Bongartssoen 5 last guets 4 sc.
Gadeken van Bonyngen van salt ende boteren 3 sc. 6 gr.
Arnt Geryts soen van bleeckvaten ende packen 4 sc. 6 gr.
(*Embric*) Swarte Heynken 2 last ende van salt 5 sc.
(*Embric*) Roloff Brenttijs 2 last ende van salt 4 sc. 6 gr.
Heynrich van Wynterswich 6 last 8 sc. 3 gr.
Herman Wuest van salt 12 sc. 6 gr.
Derick Doenwalt van salt 12 sc. 6 gr.

Summa istius septimane 100 sc. 4½ gr.

fol 9^{v}

(*Nijmegen*) des sonnendages post Nativitatem Marie Virginis Lambert Heynrichssoen van rogh ende kese 2 sc.

Deric Monnyck van steenkalen 1 sc. 6 gr.
des manendages Tyelken van Oerdyngen van kesen 1 sc. 6 gr.
Japert van salt 3 sc. 6 gr.
Reynken Klaeck 50 salts ende 3 last guets 12 sc.
(*Embric*) Geerlich Borchart 50 salts ende 2 last guets 3 sc. 6 gr.
Herman van der Stegen van steenkalen 1 sc. 6 gr.
Herman Kockensoen van kesen ende wollen 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Gerit Koenraetssoen van salt ende rogh 2 sc. 3 gr.
(*Goch*) Jenken Gerits soen van wollen 1 sc.
(*Nijmegen*) Goessen Heynrichssoen van salt ende rogh 2 sc. 6 gr.
Schelhaver 6 last gueds 8 sc. 6 gr.
Rutger Lepken van salt ende 1 last guets 4 sc. 3 gr.
Goessen van Scherenbeke van holt 1 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Andries Wermoys van garenscheiden 1 sc. 7½ gr.
des godendages kleyn Alefken van salt 2 sc. 3 gr.
Brughman van drakenvelder steen 5 sc. 3 gr.
Jan van der Woert van byer 3 gr.
(*Nijmegen*) Swederken Gruter 3½ veerdel salts 3 sc. 7½ gr.
(*Nijmegen*) Jacop Mychgelinc 5 veerdel salts nymmichs ende van kesen vreemds 8 sc.
(*Wael*) des donresdages Jan Cornelissoen 50 salts 5 sc. 3 gr.
(*Wael*) Peter Hasensoen 150 salts 17 sc.
(*Nijmegen*) Goessen van den Ham van salt ende rogh 2 sc.
Arnt van Moldic van loe 3 gr.
Tyel Scheerle van kannen 2 sc.
Gijsbrecht Johanssoen van enen nyen schip 10½ gr.
Gerit Bonart van herync ende salt 5 sc. 6 gr.
Ghijmer van noten 3 gr.
des vridages nyet
(*Wael*) des saterdages Heynrich Wytinck 1½ doerganck holts 3 sc. 1½ gr.

Summa istius septimane 103 sc.

fol 10^{r}

des sonnendages post Exaltacionem Sancte Crucis nyet
des manendages Heynrich ter Poerten 4 voder 12 sc. 6 gr.
Willem op ter Gaet 5 veerdel salts 1 last guets 18 sc.
des dinsdages nyet
des godendages nyet
(*Wael*) des donresdages Aleff van den Wyele 9½ voder 20 sc.

(*Nijmegen*) Heymerich Lambrechts soen van salt 3 sc.
Tyel Geritssoen 2½ doerganck holts 6 sc. 6 gr.
des vridages nyet
(*Nijmegen*) des saterdages Arnt die Roede van henpe ende ballen 7½ gr.
Bruyn van Wanem van garenscheiden 1 sc. 6 gr.

Summa istius septimane 61 sc. 12 gr.

quarta summa mensis quarti 281 sc. 4½ gr.

fol 10^{v}

(*Roermond*) des sonnendages post Mathei Gerit Koenraets soen van packen 1 sc.
(*Goch*) Jenken Gerits soen van packen 1 sc. 9 gr.
Heynken Konynck van garenscheiden molensteen ende pack 4 sc. 4½ gr.
(*Nijmegen*) Willem Lambrecht soen van salt 1 sc. 10½ gr.
(*Wael*) des manendages Heynrich Edelkijnt 8½ voder 20 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Kepken van holt 3 gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Reymbout van Lent van 3 veerdel salts 3 sc.
(*Nijmegen*) Gaedken Spronck van plancken 1 sc.
(*Nijmegen*) Reymbout Heynricssoen 5½ veerdel salts 50 haveren 5 sc. 7½ gr.
Jan van der Woert van byer 3 gr.
Herman Kockensoen van noten 4½ gr.
des godendages Coenraet Bosch van wijn 1 sc. 6 gr.
Goessen die Voss 4½ voder 12 sc. 9 gr.
Herman Bruynssoen van noten 3 gr.
(*Nijmegen*) des donresdages Deric Baers 10½ voder 5 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Rolof Bruyn 8 voder 4 sc.
Tyelman Berther van buckync 1 sc.
des vridages Willem Maryssensoen van kallic 3 sc.
(*Nijmegen*) Johan die Gruter 5 veerdel salts 5 sc. 3 gr.
Herman Loen van wollen 1 sc. 6 gr.
(*Goch*) des saterdages Johan Cornelys van wijn 1 sc. 3 gr.
(*Roermond*) Gerit Koenraets soen van packen 12 gr.
Arnt Eylbrechtssoen van salt 8 sc.
Gaedken Peterssoen 2½ doerganck holts 5 sc.

Summa istius septimane 88 sc. 12 gr.

fol 11^{r}

des sonnendages post Michaelis Jan Gaerts soen van buckync 6 gr.
Lambrecht van Vliterden van sacken ende packen 4 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Gerit van Wel van molensteen pack ende boerde 15 sc. 9 gr.
Heynrich Westvelynck van wijn 1 sc. 6 gr.
(*Wael*) des manendages Derick van Rijswick 5 voder 12 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Heynrich Luef 7 voder 3 sc. 9 gr.
(*Embric*) Arnt Klover van salt 3 sc.
die selver Arnt van kesen 3 sc.
(*Nijmegen*) des dinsdages Steven van den Rijn 8 voder 4 sc. 6 gr.
Jacop van Ryswick 6 voder 14 sc.
Combyer van steenkalen 1½ gr.
Johan te Wal 4½ veerdel salts 15 sc. 3 gr.
Jacop van Coelne van kalen 12 gr.
(*Doesburg*) des godendages Heynrich Voss 6½ veerdel salts 7 sc.
(*Nijmegen*) Derick van den Rijn 12 voder 6 sc.
(*Nijmegen*) Willem Wynnyng 12 voder 6 sc.
(*Nijmegen*) Sendken 6 voder 3 sc.
(*Nijmegen*) Johan van Huessen 6½ voder 3 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Koenraet van Vonden 13½ voder 6 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Doenen 8½ voder 4 sc. 6 gr.
Johan van Smaelvelt van enen nyen schip 9 gr.
(*Wael*) des donresdages Claes van Pedernach 7½ voder 17 sc. 3 gr.
(*Wael*) Steven Sloddynck 11½ voder 26 sc.
(*Nijmegen*) Roloff Dries soen 9 voder 4 sc. 6 gr.

fol 11^{v}

(*Nijmegen*) Wolter Buede 6½ voder 3 sc. 9 gr.
Derich Doemer 4½ voder 12 sc. 9 gr.
Aleff van Bergel van garenscheiden 2 sc. 3 gr.
Heynrich Noetlynck van rogh 2 sc. 7½ gr.
(*Nijmegen*) des vridages Jan die Gruter van wijn pack ende drogenvaten 17 sc.
Noyde van appelen 3 gr.
Derick Monnyck 100 salts 13 sc.

Johan van den Wairde van weyt 6 gr.
Geert Peddenvoet 13 voder 37 sc. 6 gr.
Arnt Geritssoen van malevasyen ende pack, ende ½ last guets 2 sc. 3 gr.
(*Wael*) Gerit Huesselman 10½ voder 24 sc. 9 gr.
Heynken Lotter van salt ende gagel 6 gr.

Summa istius septimane 280 sc.

fol 12^{r}

des sonnendages post Remigii Peter Klaeck van kallic 1 sc. 6 gr.
Arnt van der Lawic van visch 7½ gr.
Abel van Drupsteyne van wijn 6 sc. 10½ gr.
des manendages Derick Fenck van visch 1 sc.
des dinsdages Herman Geritssoen van boteren ende kesen 2 sc.
Wyerken van visch 7½ gr.
Abel yn den Gadom 4 voder 12 sc. 6 gr.
Gorys Boelmanssoen 7 voder 21 sc. 6 gr.
Willem van Moers 7½ voder 21 sc. 12 gr.
Jan an geen Eynde 4 voder 12 sc.
Plonys Hoymberch van appelen ende kannen 10½ gr.
(*Nijmegen*) Franck die Roede van kesen 1 sc. 4½ gr.
des godendages Johan van Woerde van byer 3 gr.
(*Nijmegen*) des donresdages Derick Baers 11½ voder 5 sc. 7½ gr.
(*Nijmegen*) Derich Joede 10 voder 4 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Heynrich Nyburger 10 voder 5 sc.
(*Nijmegen*) Maeshese van kalen 3 gr.
des vridages nyet
des saterdages kleyn Aleff van heryngh 1 sc. 7½ gr.
(*Nijmegen*) Gadert van Hese 7½ voder 3 sc. 10½ gr.
Heynrich Schynelberch 5½ voder 17 sc. 3 gr.

Summa istius septimane 120 sc. 3 gr.

fol 12^{v}

(*Doesburg*) des sonnendages post Victoris Willem Maryssen soen van kesen ende salt 4 sc.
(*Doesburg*) Klerck van Doesborch van salt 1 sc. 10½ gr.
Heynrich van Meyerich 6½ voder 18 sc. 9 gr.
Herman Ganss 5½ voder 16 sc. 6 gr.

Frens van der Capellen 3½ voder 10 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des manendages Herman Kockensoen van salt 6 gr.
des dinsdages Herman van den Rijn 4½ voder 14 sc.
(*Wael*) Gerit van der Kraenleye 7 voder 15 sc. 9 gr.
Jan Kenter 1 last visch 1 sc.
(*Nijmegen*) Jacop Schriver van salt 1 sc. 9 gr.
(*Wael*) Derick Gelreman 19½ voder 33 sc.
(*Embric*) Herman Scheyffart van wijn 3 gr.
Herman van der Stegen van salt 4 sc. 9 gr.
(*Wael*) des godendages Willem van der Kraenley 5½ voder 13 sc.
(*Nijmegen*) Gerit van Huest van salt 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Rynken Arnts soen van salt 1 sc. 10½ gr.
des donresdages Reyner van der Moelen 4 voder 12 sc. 4½ gr.
(*Nijmegen*) Heynrich Sack 6 voder 3 sc.
(*Nijmegen*) des vridages Gerit Koenraets soen van asschen ende salt 2 sc. 3 gr.
(*Wael*) Swederken Gruter van wijn ende boerden 11 sc. 12 gr.
Jan van den Walle van weyt 6 gr.
Kerstken van Hunen 6 voder ende castanyen 19 sc. 6 gr.
Jorijs van Aernhem van visch 1 sc. 6 gr.
(*Goch*) des saterdages Jenken Gerits soen van packen 9 gr.

Summa istius septimane 189 sc. 9 gr.

quinta summa mensis quinti 678 sc. 10½ gr.

fol 13^{r}

des sonnendages post Luce Ewangeliste Herman Wederich van kalen 10½ gr.
(*Nijmegen*) Heynrich Mychyclinc 3 voder 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Gerit van den Ham van salt 2 sc. 9 gr.
Soensken van visch 2 sc. 7½ gr.
(*Nijmegen*) des manendages Jan van Oss van molensteen ende wijn 1 sc. 9 gr.
Derick van Rijswich 4½ voder 13 sc. 6 gr.
des dinsdages Evert Bogel 3 voder 9 sc.
(*Nijmegen*) Jan die Gruter 6 voder 3 sc.
Heynrich Kenter van salt 2 sc. 3 gr.
Derick Gelreman die men heyt Edelsoen 2 voder 6 sc.
Jan van der Wonyngen van buckync 1½ gr.

(*Bomel*) des godendages Storm van Bomel 2½ voder 1 sc. 9 gr.
des donresdages Koenraet van den Busch van wijn 1 sc. 7½ gr.
(*Eymeric*) Backman van steenkalen 3 gr.
Werner Snypeert van weyt 4½ gr.
des vridages Egert Hagen van appelen ende noten 9 gr.
(*Nijmegen*) Heymerich Lambrechts soen van wijn ende boerde 9 gr.
(*Nijmegen*) Jan die Gruter 5 veerdel salts 5 sc. 1½ gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Herman Wynter van buckync 1 sc. 6 gr.
(*Doysburg*) Willem van Ubel van salt 1 sc.
(*Nijmegen*) Gerit van Wel 5 veerdel salts 5 sc. 1½ gr.

Summa istius septimane 60 sc. 9 gr.

fol 13^{v}

des sonnendages post Symonis et Jude Gerit Koenraetssoen van gewande 7½ gr.
(*Embric*) Herman Swager van salt 9 gr.
des manendages Peter Byter van appelen 6 gr.
(*Nijmegen*) Rolof Bruyn van wijn 3 sc.
(*Nijmegen*) Lubbert yn der A 13 voder 6 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des dinxdages Johan Buede van herync ende salt 1 sc. 7½ gr.
Mesmeker van enen nyen schepe ende holtkalen 4½ gr.
Vockwijn van Erpel van galant 12 gr.
(*Wael*) Evert Johans soen van salt 5 sc.
Gaert Vlogel van wijn ende appelen 4 sc. 6 gr.
des godendages Arnt Klover van wijn ende castanyen 10 sc. 4½ gr.
(*Doesburg*) Jan van der Hovelwich van boeckweyt 3 gr.
Arnt Gerits soen van pack ende drogenvaten 5 sc.
Wuest 5½ voder 17 sc.
(*Nijmegen*) des donresdages Reymbout van Lent van wijn 6 gr.
(*Nijmegen*) des vridages Agnese van der Lelyen 4 voder 2 sc.
Japert 3 voder 9 sc.
(*Nijmegen*) Jacop Knop ½ voder 7½ gr.
Jacop Mor van kallic 7½ gr.
Heynrich van Wynterswich van herync 1 sc. 10½ gr.
des saterdages Herman die Roede van herync 9 gr.
Cornelys van kannen 1 sc. 10½ gr.

Willem Heidkens soen van honych ende castanyen 1 sc. 6 gr.
Daem Frederichs soen 5½ voder 17 sc.

Summa istius septimane 91 sc. 1½ gr.

fol 14^{r}

des sonnendages post Omnium Sanctorum een man van appelen 9 gr.
(*Nijmegen*) Puelken van holtkolen 12 gr.
Jan van Ossenberch van salt 4½ gr.
Herbert Korff van rogh ende appelen 1 sc. 6 gr.
des manendages Peter Aelbrechtssoen van herync 1 sc. 9 gr.
(*Doesburg*) des dinsdages Willem van Ubel van weyt en appelen 6 gr.
Cornelys van wijn 3 sc.
des godendages Plonys Hoymberch van salt 9 gr.
Herman Wuest van plancken ende gewande 6 gr.
(*Embric*) des donresdages Swarte Heynken van steenkolen ende weyt 7½ gr.
(*Doesburg*) Roloff Scholt van salt ende herync 10 sc. 6 gr.
(*Doesburg*) Geerlacus 10 voder 5 sc.
(*Doesburg*) Kalkerman van steenkolen 3 gr.
Jannes van Molenem van koperen potten ende castanyen 12 gr.
des vridages Lambert van Vliterden van visch herynck ende ballen 3 sc. 9 gr.
des saterdages nyet

Summa istius septimane 30 sc. 4½ gr.

fol 14^{v}

(*Goch*) des sonnendages ipso die Martini Jenken Gerits soen van gewande 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Swederken Gruter 5 veerdel salts 5 sc. 6 gr.
(*Roermond*) des manendages Gerit Koenraetssoen van gewande 2 sc. 9 gr.
Eggert Hagen van salt 1 sc.
Goessen van Angerloy van drakenvelder steen 1 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Scheel Michyl van herync 2 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Herman Vrederixsoen van herync 4½ gr.
des godendages Reynken van Lutyngen 5½ veerdel salts 5 last heryncx 24 sc. 9 gr.

Soensken van herinc ende visch 4 sc. 6 gr.[a]
Henken van Stamhem 2 voder 6 sc.
des donresdages Gijsbrecht Egbertssoen 4 last herinx 5 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Gerit Koenraetssoen 5 last herinx 4 sc. 6 gr.
Jan Reynerssoen van wijn 1 sc. 12 gr.
Bruynken van Wanem van herinc ende salt 5 sc. 12 gr.
(*Nijmegen*) Johan van Huessen 10½ voder 5 sc. 6 gr.
des vridages Thijs Heidkenssoen van herinc ende visch 4 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Derick Joede 7 voder 3 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Maeshese van kalen 6 gr.
Gadert van Coelne van kannen 1 sc. 9 gr.
Goesscalck van Arnhem van wijn 6 gr.
Johan die Ryke 5 voder 2 sc. 3 gr.
Jannes Ghyme 4½ voder 12 sc. 12 gr.
Herman Wederich van salt 4½ gr.
Jacop van Coelne van holtkolen 1 sc.
des saterdages Peter van Ghent 3½ voder 10 sc. 9 gr.
Heynrich ter Poerten 4½ voder 13 sc.
Henken van Lutyngen van salt 6 gr.
(*Nijmegen*) Derich Baerss 14 voder 6 sc. 9 gr.
Willem Lambrechts soen van Johan Cesars wegen van herynck 3 sc.

Summa istius septimane 138 sc. 4½ gr.

sexta summa mensis sexti 320 sc. 6 gr.

fol 15^{r}

des sonnendages in octava Martini Derick Duemer 2½ voder 7 sc. 6 gr.
Fenck van tonvisch 1 sc. 6 gr.
Johan van den Wande van herinck 1 sc. 9 gr.
(*Embric*) Heynken Brenger van herinc 1 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Agnese van der Lelyen van herinc 2 sc. 3 gr.
Gaert Wouters soen van herinc 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Jenken Gerits soen 4 last 3 sc.
(*Nijmegen*) des manendages Alart Lambrechts soen van

a Soensken is nog een tweede maal in een tussengeschreven post vermeld voor 4 sc. 3 gr. voor een gelijke lading.

herinck 4½ gr.
Jan Heidkenssoen van visch 6 gr.
Lambrecht Kroen 6½ last 8 sc. 6 gr.
Jan aver den Wech van salt ende herinck 13 sc. 6 gr.
(*Embric*) Swarte Heynken 4½ last 3 sc.
(*Nijmegen*) Jan Gaedkens soen 3½ voder 1 sc. 7½ gr.
(*Nijmegen*) Derich Gruenwalt 6 voder 3 sc.
(*Embric*) Kalkerman 1½ last 1 sc. 3 gr.
Gadeken van Bonyngen 3½ last 4 sc. 6 gr.
Herman Wuest 7 last 10 sc. 3 gr.
Derich Vuyst 3½ last 4 sc. 9 gr.
(*Wael*) des dinsdages Deric Doenwalt 8½ voder ende teerlinge 18 sc.
Jan te Wal 15 last 20 sc. 3 gr.
Heynrich Konynck 9 last 12 sc. 7½ gr.
Abel van Drupsteyn 5 voder 14 sc.
(*Wael*) Heyn van Doern 4½ voder vreems 1 nymmichs 11 sc.
Plonys Poelvisch 5½ voder 16 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Bernt van Medel 10½ voder 5 sc.
Jacop Mor 9 last 12 sc.
Beltken Botterman van molensteen 10 sc. 6 gr.

fol 15^{v}

des godendages Herbert Korff 13 last 18 sc.
(*Doesburg*) Goessen Ruyss 13 voder 6 sc.
Schelhaver 11 last 15 sc.
Willem op ter Gaet van salt herinc kesen te samen 14 last 19 sc.
(*Wael*) Roloff Brenttijs 15½ voder 35 sc.
(*Nijmegen*) Jacop Schriver 11 last 8 sc. 6 gr.
Andries die Wilde van weyt ende gersten 4½ gr.
des donresdages Kleyn Aleff van herync kese visch 3 sc. 6 gr.
(*Wael*) Derich Specht 7 voder 15 sc. 6 gr.
(*Embric*) Arnt Klover 2½ veerdel salts 2 sc. 9 gr.
Johan Brughman 2½ veerdel salts 9 sc. 9 gr.
Heynrich van Loyt 15 voder 45 sc.
(*Nijmegen*) des vridages Arnt Posch 5½ last 4 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Jutken die Engels van visch 4½ gr.
Henken Lepken van herinc 12 gr.
(*Nijmegen*) Heynrich Nyburger 11 voder 5 sc.
(*Nijmegen*) Derich van Oryngen 13 voder 6 sc.
(*Nijmegen*) Heymerich Lambrechtssoen van salt 3 sc.
des saterdages Reymbout Heynrichssoen 14 voder 6 sc. 9 gr.

(*Wael*) Heynrich Tack 8 voder 19 sc.
Gorys Buelmanssoen 18 voder 52 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Goessen van den Ham 8½ last 7 sc.
Aleff van Bergel van herinc ende visch 2 sc. 9 gr.
(*Zutphen*) Gerit ter Poerten 5 last 6 sc.
(*Zutphen*) Frederich ter Bruggen van herinck 2 sc. 9 gr.

summa istius septimane 483 sc. 3 gr.

folio 16^{r}

des sonnendages ipso die Katherine Derick Backman 5½ last 7 sc.
Tele Geritssoen van herinc 2 sc. 3 gr.
(*Eymeric*) Geerlich Bonhart van herick 1 sc. 4½ gr.
des manendages Aleff Hermanssoen 13 last 18 sec.
(*Embric*) Evert Luef 250 salts 9 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Reyner Arntssoen 6 voder 3 sc.
(*Nijmegen*) Sendken 12 voder 6 sc.
des dinsdages Arnt van der Lawick van visch 3 gr.
Arnt van Loyt 8 last 11 sc.
Willem Klerck 5½ last herinx 7 sc. 6 gr.
Ryetbosch van visch 9 gr.
des godendages Derick Roggenbroet van weyt 1 sc. 6 gr.
Nagel van appelen ende rogh 6 gr.
Johan van den Woude van appelen ende weyt 6 gr.
Fenck van visch 9 gr.
(*Bomel*) Reymbout van Lent 11 voder 2 steen 6 sc.
Arnt die Roede van kesen ende buckynck 4½ gr.
Deric Johanssoen van enen kaerschepe 2 sc. 3 gr.
des donresdages Koenraet Boschman 2½ voder 7 sc. 6 gr.
Saelken van tonvisch 12 gr.
Herman Kockensoen 5½ last guets 7 sc. 6 gr.
Witte Willem 14 last herinx ende visch ende 50 salts 24 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Heynrich Luef 12 voder 6 sc.
(*Nijmegen*) Jan Gaykenssoen van herinc ende buckynck 1 sc.
Gerit van der Heyden 6 last herinx 4 last visch 7½ last nymichs 17 sc. 4½ gr.
Reynken van der Woert 4 last 3 sc. 6 gr.
Gerit Koenraetssoen 11 last 9 sc.
(*Nijmegen*) des vridages Willem van Hese 12 voder 5 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Lubbert van der A 21 voder 10 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Heylwich van Gruesbeke 15 voder 7 sc. 3 gr.

(*Wael*) Jan Amelonck 9½ voder 19 sc.
des saterdages Henken van Duysseldorpe van appelen 12 gr.

summa istius septimane 198 sc. 4½ gr.

fol 16^{v}

(*Nijmegen*) des sonnendages post Andree Heynrich Wermoess van buckync ende herync 1 sc. 6 gr.
(*Roermond*) Goessen Bol van gewande 1 sc. 6 gr.
Luydken van Lent 21 voder 49 sc. 6 gr.
Peter Hasensoen 4½ voder ende boerde 14 sc. 3 gr.
Heynrich Nolynck van rogh 1 sc.
(*Nijmegen*) des manendages Johan die Gruter 4 voder 1 sc. 9 gr.
Johan Roededoere 2½ voder 7 sc. 9 gr.
Johan yn geen Eynde 5 voder 15 sc.
Bernt Goltsmyt 5 voder 15 sc.
Derick Tybis 10½ voder 30 sc. 6 gr.
Lodewich Tibis 11 voder 32 sc.
Claes van den Struys 11 voder 32 sc.
(*Nijmegen*) Johan Budde 13½ voder 6 sc. 9 gr.
(*Doesburg*) Heynrich Voss 13 voder 6 sc.
(*Nijmegen*) Franck die Roede van herinck 9 last 7 sc. 1½ gr.
Johan van der Moelen 5½ voder 16 sc. 9 gr.
(*Doesburg*) des dinxdages Willem van Ubel van salt ende herinc 9 gr.
Cornelys van herinc 1 sc. 6 gr.
(*Roermond*) Mychyel Hugensoen van herinc 2 sc. 9 gr.
Johan van Ossenbergen van appelen 9 gr.
(*Nijmegen*) Roloff die Bruyn 15 voder 7 sc. 6 gr.
Lambert van Vliterden 5 voder 14 sc. 3 gr.
Willem Kraenleye 7 voder 20 sc. 3 gr.
Johan Noese van kannen 4 sc.
Jopaert 3½ last herinx 3 last visch 7 sc. 6 gr.
Derick van Ryswick 13½ voder 39 sc.

fol. 17^{r}

Gherit Huesselman 31 voder 90 sc.
Amelonck Moer 9½ voder 27 sc. 6 gr.
Johan die Ryke van herync ende visch 15 sc.
(*Nijmegen*) des godendages Johan Bude van herinc 3 sc.

(*Nijmegen*) Evert Eyberlynck 15 voder 7 sc. 6 gr.

Herman van der Scholen 19½ voder 57 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Jacop Michgelinc 4 last herinx 3 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Gerart van Huist 5 voder 2 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Rutger Boegel van holt 9 gr.
Derich Berss van herinc ende salt 12 sc.
Gerart Kraenleye 12 voder 35 sc.
(*Nijmegen*) Bernt Hoeft 6½ last 5 sc. 1½ gr.
des donresdages Heynken Gemul 5 voder 14 sc. 9 gr.
(*Doesburg*) Lambrecht mytten Monde 9 voder 4 sc. 6 gr.
des vridages Thijs Heidken van rogh 2 sc. 3 gr.
Peter van der Muele 5½ voder 15 sc. 9 gr.
Evert van Nyenhaven 5½ voder 16 sc. 6 gr.
(*Nijmegen Wael*) Heynrich Mychgelinck 6 voder vreemds ende 5 voder nymmichs 15 sc. 9 gr.
Goesscalck van Arnhem van visch 9 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Heynrich Kollart 7 voder 3 sc. 3 gr.
Heynrich Kouter van wijn 1 sc.
Heynrich Genser 8½ voder 24 sc.
Derick van Rijswick 6 voder 17 sc. 9 gr.
Abel yn den Ghadem 12½ voder 36 sc.
Johan Amelonck 11½ voder 33 sc. 9 gr.

summa istius septimane 780 sc. 9 gr.

fol. 17^{v}

des sonnendages in crastino Concepcionis Jacop Mor 6½ voder ende van rogge 22 sc. 6 gr.
Jenken Geritssoen van visch 9 gr.
die selve Jenken van herync 1 sc.
des manendages Herman Alcop 6 last herinx 5 sc.
Beltken Botterman 47 steen 43 sc.
Coenraet van Vonden 22 voder 10 sc. 6 gr.
Toensken van visch ende herinc 4 sc. 6 gr.
Heyn Bolde van visch 9 gr.
des dinsdages Arnt Geritssoen van visch ende buckync 3 sc.
Steven Sloddynck van snuecken 1 sc.
Peter Snackaert 9 voder 26 sc.
(*Nijmegen*) des godendages Jan Gaedkenssoen van wijn 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Heynrich Sack 9½ voder 4 sc. 10½ gr.
(*Nijmegen*) Willem Wynninck 14½ voder 7 sc.

(*Nijmegen*) Wicken 23½ voder 11 sc.
Gerit van Wel 26 voder 12 sc.
Deric Barck 11½ voder 33 sc. 9 gr.
des donresdages Johan van der Coeken van wijn ende faerdel 8 sc.
des vridages Johan Visscher van tonvisch 3 sc. 3 gr.
des saterdages Deric Doenwalt van salt freut ende ballen 3 sc. 14 gr.
Roloff Brenttinck van salt visch ende freut 4 sc. 6 gr.

summa istius septimane 207 sc. 1½ gr.

septimane summa mensis septimi 1669 sc. 4½ gr.

fol. 18^{r}

des sonnendages post Lucie nyet
des manendages Selff Heynrich van bernholt 1½ gr.
(*Nijmegen*) Gaert van Bonyngen van wollen 3 gr.
Peter Specht 12 voder 35 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Willem Lambrechtssoen 11½ voder 5 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Johan van Oss ende Jan Raet 7 voder 3 sc. 6 gr.
Deric Lijnman 11 voder 33 sc.
Noyde Lewe 10½ voder 30 sc.
(*Wael*) des dinsdages Johan Tybis 13 voder 30 sc.
Derich Amelonc 9½ voder 25 sc. 6 gr.
Evert Bogel 14 voder 41 sc. 6 gr.
Johan Boegel 22 voder 64 sc. 6 gr.
Johan van der Woerdt van byer 3 gr.
Arnt van der Lawick van visch 12 gr.
Gerit Wyerssoen van kaelen 3 gr.
(*Nijmegen*) Bongart van kaelen 4½ gr.
Kenters soen van herinc ende visch 1 sc. 6 gr.
des godendages Ywijn Makijck 17½ voder 51 sc.
Plonys Hoymborch van kannen 2 sc.
(*Doesburg*) Willem van Ubel van weyt 1 sc. 6 gr.
des donresdages Reynken Klaeck 10½ voder ende 50 roggen 33 sc.
(*Nijmegen*) Goessen van den Ham van steenkalen 12 gr.
Johan van den Wande van weyt 6 gr.
Bely Willens brueder van weyt 9 gr.
des vridages Willem opter Gaten 27 voder 78 sc.
(*Wael*) Aelken van Sybergen van wijn ende kannen 10 sc.

Willem Heyckenssoen van wijn 2 sc. 6 gr.

fol 18^{v}

Evert Ryetbosch 3 voder 8 sc. 3 gr.
Godde van den Haeve 3½ voder ende van weyt 11 sc. 6 gr.
Rutger Dyerken 7 voder 21 sc.
Rutger Bogel 4 voder 12 sc.
Aleff Hermanssoen 17 voder 50 sc.
(*Wael*) Sweder die Gruter 17 voder 39 sc.
(*Nijmegen*) Roloff Andries 13 voder 6 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Lambrecht Heynrichssoen 5½ last 4 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Willem van Huessen 2 last herinx 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Gerit van Medel 13½ voder 6 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Evert vamme Stade 12½ voder 6 sc.
Heynrich Amelonck 7½ voder 21 sc. 9 gr.
Herman Bogel 3 voder 8 sc.
(*Nijmegen*) Gerit Koenraetssoen van steenkalen 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Franck die Roede van steenkalen 1 sc.

summa istius septimane 650 sc. 4½ gr.

fol 19^{r}

(*Nijmegen*) des sonnendages post Thome Apostoli Maeshese van herinck ende buckync 1 sc. 6 gr.
Cornelys 5 voder 14 sc.
(*Nijmegen*) Johan die Gruter 14 voder 6 sc. 9 gr.
Johan Amelonck 16½ voder 47 sc. 3 gr.
Arnt Saryssoen 9½ voder 24 sc.
Arnt Gruter van herinc ende salt 6 sc.
(*Nijmegen*) Derick Kijnt 6½ voder 3 sc.
Johan van Roekel 13 voder 38 sc.
(*Nijmegen*) des manendages Willem van Hese 30 voder 14 sc.
Rolof Scholt 2½ voder 6 sc. 9 gr.
Derich Weentken 5 voder 14 sc.
Derich Mannyck 12 voder 35 sc.
des dinsdages up den heyligen kersdach nyet
des godendages Jacop van Rijswic 9½ voder 28 sc. 6 gr.
Arnt Klover 9½ voder 27 sc. 9 gr.
Backman 6½ voder 18 sc. 9 gr.

des donresdages Lambert van Orssoye 14½ voder 42 sc.
Gerit van den Rijn 4½ voder 12 sc.

Daem Symonssoen 9½ voder 24 sc.
Johannes Gym 4½ voder 12 sc. 7 gr.
des vridages nyet
(*Nijmegen*) des saterdages Jan die Ryke 8 voder 3 sc. 9 gr.
Goesscalck van Arnhem van wijn 3 sc. 9 gr.
Arnt van Vorsseler 13½ voder 39 sc.
(*Nijmegen*) Derich Gruenwalt 9½ voder 4 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Willem van Heze 16½ voder 8 sc.
Willem Breuwe 3 voder 9 sc.
Heynrich Nolynck van rogh 7½ gr.

summa istius septimane 443 sc. 10½ gr.

fol 19^{v}

(*Nijmegen*) des sonnendages na kersdach Steven van Ghent 25 voder 12 sc.
des manendages Willem Kleck 9½ voder 24 sc. 9 gr.
des dinsdages Johan die Quade 14 voder 41 sc.
(*Nijmegen*) Tele van Kempen 19 voder 9 sc.
Plonys Poelvisch 9½ voder 24 sc. 9 gr.
des godendages Arnt van Loyt 13½ voder 39 sc.
(*Nijmegen*) des donresdages Reymbout Heynrichssoen 9½ last herinx 7 sc.
(*Nijmegen*) des vridages Johan van Olmen 14 voder 6 sc. 9 gr.
Derich Schaefdries 4½ voder 12 sc. 9 gr.
Coenraet van Vliterden van herinc ende kese 2 sc. 1½ gr.
Willem van Hencke van freut 9 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Johan Buede 5½ voder 2 sc. 6 gr.
Arnt Geritssoen 8 voder 23 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Reymbout van Lent van smalt freut en hude 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Jacop Knop van garenscheiden ende qwernen daer hy die dadinge omme hadde 1 sc. 1½ gr.

summa istius septimane 206 sc. 9 gr.

fol 20^{r}

des sonnendages up Dertiendach nyet
(*Nijmegen*) des manendages Johan Krudener 12 voder 6 sc.
(*Nijmegen*) des dinsdages Derich Baerss 25 voder 12 sc.
(*Nijmegen*) Heymerich Lambrechtssoen 11 voder 5 sc. 3 gr.

(*Wael*) Gerit van Bercke 11 voder 26 sc.
Willem opter Gate 50 salts 6 sc. 9 gr.
Reynken Klaeck 50 salts 6 sc. 9 gr.
des godendages Gorys Boelmanssoen 18 voder 54 sc.
(*Wael*) Arnt Heymerich 25 voder 12 sc.
(*Nijmegen*) Heynrich Mychgelinc van herync visch end freut 6 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) des donresdages Geerlich Borchart van wijn ende weyte 12 gr.
Johan Visscher 3½ voder 10 sc.
des vridages Frederich van Wesel 5 voder 14 sc. 3 gr.
Jacob Morre van herync ende buckync 6 sc.
Roloff Brenttynck 17 voder 41 sc. 3 gr.
des saterdages Aleff Hermanssoen 50 salts 6 sc. 9 gr.

summa istius septimane 214 sc. 3 gr.

octava summa mensis octavi 1515 sc.

fol 20^{v}

(*Nijmegen*) des sonnendages octava Epiphanie Heynrich van Meerten van freut 6 gr.
des manendages Wyerken van Huessen van weyt 12 gr.
Johan Cornelys van buckync 3 gr.
(*Bomel*) Derich van Driel van wijn 3 gr.
Herman Worm 10½ voder 30 sc.
des dinsdages Johan van der Woerdt van byer 3 gr.
(*Nijmegen*) des godendages Johan die Gruter van salt ende visch 3 gr.
des donresdages nyet
(*Nijmegen*) des vridages Rolof die Bruyn 8 voder 3 sc. 6 gr.
Peter Hasensoen 50 salts 6 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Reymbout Heynrichssoen 50 salts 4 last herinx 7 sc. 6 gr.
des saterdages Reynken van Lutyngen 14½ voder 42 sc. 9 gr.

summa istius septimane 94 sc. 10½ gr.

fol 21^{r}

des sonnendages post Anthonii Lambrecht van Vliterden van herync visch ende freut 2 sc. 7½ gr.

(*Wael*) des manendages Heynrich van Beke 10½ voder 24 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Heynken Nyelssoen van steenkalen 2 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Wytken Moleman 25 voder 12 sc.
Willem Klerck van herync ende buckync 9 gr.
des godendages Heynrich Kock van tonvisch 9 gr.
Fenck van freute 1 sc.
(*Nijmegen*) Sweder Gruter van freut herync ende buckync 3 sc. 9 gr.
Joparts soen van wijn en molensteyn 4 sc. 6 gr.
des donresdages Heynrich Amelonck 17½ voder 51 sc.
(*Wael*) des vridages Herman yn der Scholen 12 voder 27 sc. 6 gr.
(*Wael*) Gerart Peddenvoet 9½ voder 18 sc. 9 gr.
(*Wael*) Willem van Moerse 9 voder 21 sc.
(*Nijmegen*) Dryes Wermoess 12 voder 5 sc. 9 gr.
(*Wael*) Herman Wynter van wijn 8 sc.
(*Nijmegen*) Johan van Huessen 12 voder 6 sc.
Johan over den Wech 13 voder 38 sc.
des saterdages nyet

summa istius septimane 227 sc. 3 gr.

fol 21^{v}

(*Nijmegen*) sonnendages post Conversionis Pauli Agnese van
der Lelan 5 voder 2 sc. 4½ gr.
(*Nijmegen*) Bernt van Medel 13½ voder 6 sc. 9 gr.
Derich Doenwalt 10 voder 29 sc.
(*Nijmegen*) Maeshese van yser ende kannen 4½ gr.
Witte Willem 19 voder 55 sc. 6 gr.
(*Doesburg*) Arnt Meroele van herinc 4½ gr.
des manendages Johan Heytkens van wijn 1 sc. 6 gr.
Johan van Wal 6 last 8 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Gerit Koenraetssoen 2 last 1 sc. 7½ gr.
des dinsdages Arnt van der Lawick van visch 4½ gr.
Derich Dyerken 9½ voder 24 sc. 9 gr.
Reynken Klaeck 17½ voder 51 sc.
(*Wael*) Luydken van Lentt 7 voder vreemds 14 voder nymmichs 22 sc. 6 gr.
(*Wael*) Johan Cornelyssoen 8 voder 19 sc. 6 gr.
des godendages Bruynken van Wanem van leyen ende kannen

1 sc. 1½ gr.
des donresdages Derich Joparts neve van visch 1 sc. 6 gr.
Heynrich Mychgelinc 9 voder nymmichs 11 voder vreemds 36 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Alart Lambrechtssoen van wijn 9 gr.
des vridages Johan Smaelvelt van enen schyp 1 sc. 6 gr.
(*Eymeric*) Johan Visscher van salt ende herync 12 gr.
Heynrich ter Poerten 5½ voder 16 sc. 6 gr.
Geerlich Borchgaert 4½ last 6 sc.
Heynrich Konynck 5½ last 7 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Wolter van der Straten 19 voder 9 sc.
(*Doysburg*) Heynrich Voss van salt ende visch 2 sc.
Johan Ernst 3 voder 9 sc.

summa istius septimane 315 sc. 7½ gr.

fol. 22^{r}

(*Nijmegen*) des sonnendages post Purificationem Gerart van
Huest van salt ende herynck 2 sc.
Scheel Mychgiel van spierynck 9 gr.
Jan van Roekel van visch 1 sc. 6 gr.
Arnt van der Lawick van visch 4½ gr.
des manendages Heyn Jorys van visch 1 sc. 6 gr.
des dinsdages Herman Wederich van velgen 10½ gr.
Heyn Boude van visch 1 sc. 1½ gr.
(*Doysburg*) Rolof Scholte van salt 1 sc. 4½ gr.
(*Doysburg*) Peter Stevenssoen van herynck 1 sc. 9 gr.
Derich Foppensoen van spierync 9 gr.
Gobbel Heyderich 7½ voder 22 sc.
(*Eymerich*) des godendages Roloff Brentynck van salt 1 sc. 9 gr.
des donresdages Roloff Johanssoen van herinc 1 sc. 12 gr.
Johan van Molenem van visch 9 gr.
Arnt Klover van salt freut ende ballen 8 sc. 3 gr.
Cornelys van kannen 12 gr.
Bertolt Peterssoen van spierynck 10½ gr.
Willem Heydkenssoen van honych molensteen ende packen 2 sc.
des vridages Derich Foppensoen van spierynck 1 sc. 4½ gr.
Herman Becker van weyt 9 gr.

Johan van den Wande van rogge 10½ gr.
Herman van der Stegen 6 voder 17 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Gerit van den Ham van steenkalen 1 sc.
des saterdages Gerit van Leedborch van esterich 3 gr.

Summa istius septimane 71 sc.

nona summa mensis noni 708 sc. 7½ gr.

fol. 22^{v}

des sonnendages ipso die Scholastice Kerstken Toernens van visch 1 sc. 3 gr.
Johan Cornelys van buckync 9 gr.
Johan Kenter van herync 1 sc. 4½ gr.
Arnt van der Lawick van visch 1 sc.
des manendages Reynken Klaeck van salt 6 sc.
Derich Doenwalt van salt 3 sc.
Reenken van Rees van salt 2 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Frederich Neve van herinc 2 sc. 3 gr.
Johan Schaefdries van freut 9 gr.
des godendages nyet
des donresdages Jan die Ryke van visch ende freut 9 gr.
(*Nijmegen*) Arnt Geritssoen van buckync 1 sc. 6 gr.
Johan Toppe van spierinck 1 sc. 6 gr.
des vridages Johan Schelhaver van steenkalen 1 sc. 6 gr.
Goesscalc van den Berge van tonvisch 1 sc. 6 gr.
des saterdages nyet

summa istius septimane 25 sc.

fol 23^{r}

des sonnendages Esto michi Arnt van der Lawick van tonvisch 1 sc.
des manendages }{ nyet
des dinsdages } nyet
des godendages } nyet
(*Nijmegen*) des donresdages Willem Gruenwalt 27½ voder 13 sc.
(*Nijmegen*) Evert Syberlinck 12 voder 6 sc.
Evert die Krom van weyt 9 gr.
des vridages Lemken van Vliterden van wijn ende balken

13 sc.
Johan van den Dyke van kannen 3 sc.
des saterdages Johan Blanckaert van spierinc 9 gr.
Wyer Sanderssoen van spierynck 1 sc. 1½ gr.

summa istius septimane 38 sc. 6 gr.

fol 23^{v}

des sonnendages Invocavit Arnt Gruter van herynck ende buckync 10½ gr.
Heynrich van Roekel van tonvisch 11½ gr.
des manendages } nyet
des dinsdages } nyet
des godendages } nyet
des donresdages Scheel Michiel van spierinc 10½ gr.
(*Eymeric*) des vridages Witte Willem van buckync en herinc 1 sc. 6 gr.
Daem Geritssoen van spierinc 4½ gr.
des saterdages Heynrich van Roekel van breessemen 7½ gr.
(*Nijmegen*) Franck die Roede 2½ last herinx 1 sc. 12 gr.

summa istius septimane 6 sc. 8½ gr.

fol 24^{r}

(*Doysburg*) des sonnendages Reminiscere Willem van Ubel van herinc 12 gr.
(*Nijmegen*) des manendages Goessen van den Ham van hoymborger
byer ende herync 1 sc. 4½ gr.
(*Nijmegen*) Goessen Heynrichssoen van byer ende herync 2 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Derich Baerss 25 voder 12 sc.
des dinsdages Marissen van salt ende wicken 5 sc. 3 gr.
Rutger Boegel 3½ voder 10 sc. 6 gr.
des godendages Willem van Heze 4½ voder 2 sc. 3 gr.
des donresdages Willem van Elverich 8 voder 24 sc.
Willem van Wijke van visch 4½ gr.
des vridages Derich Janssoen van gruenen visschen 1 sc. 6 gr.
des saterdages Johan Brughman van wijn ende garenscheiden 21 sc. 9 gr.
Johan Reynerssoen 6 voder 18 sc. 9 gr.

summa istius septimane 112 sc.[a]

vdecima summa mensis decimi 170 sc. 13 gr.

fol 24^{v}

des sonnendages Oculi Derich Claes van wijn ende leyen 6 sc. 9 gr.
Rutger van der Praest van visch 6 gr.
Johan Geritsoen van spierync 3 gr.
(*Wael*) Johan die Gruter van wijn ende boerden 9 sc. 9 gr.
Arnt van der Lawick van visch 6 gr.
Peter Derixsoen van rogh 1 sc. 4½ gr.
Jacop Steuve van visch 2 sc. 3 gr.
Geerlich van Oerbach van garenscheiden 1 sc. 4½ gr.
des manendages Mychiel Kaerke van gruenen visschen 9 gr.
(*Nijmegen*) Heynrich Mychgelync van wicken ende alluyn 3 sc. 9 gr.
Johan aver den Wech van buckync 9 gr.
(*Doysburg*) des dinsdages Heynrich Willemssoen van buckync 4½ gr.
Saelken van visch 7½ gr.
des godendages Herman Dune 2 voder 6 sc.
(*Goch*) Weghmont van gewande 9 gr.
Herman Wuest van gewande 4½ gr.
Gerit mythen Vortt van salt 4½ gr.
des donresdages nyet
des vridages Gobel Kluyt van molensteen ende drakenvelder 7 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Heynken Nyelssoen van kallic 1 sc. 10½ gr.
des saterdages Heynrich Konync van molensteynen 3 sc.
Arnt van der Lawick van visch 7½ gr.

summa istius septimane 48 sc. 4½ gr.

fol 25^{r}

des sonnendages Letare Derich Kijffert van visch 4½ gr.
Lawick van visch 10½ gr.
Evert Janssoen 6 voder 18 sc.
des manendages nyet
des dinsdages Peter Hasensoen 15 voder 44 sc. 3 gr.

Hs.: gr.

Johan van Halle van huden ende bier 7½ gr.
Johan Geritssoen 7 voder 21 sc. 6 gr.
des godendages Johan Schelhaver van gagel ende kesen 12 gr.
des donresdages Herman van der Stegen van salt ende gagel 9 gr.
Herman Wuest van salt ende enen teerlync 12 gr.
Kerstken Toernens van gruenen visschen 1 sc. 1½ gr.
(*Nijmegen*) Gaedken Spronck van leydack 3 gr.
Huge van der Marck 13½ voder 40 sc. 6 gr.
Johan van den Wal van salt ende buckync 1 sc. 7½ gr.
(*Bomel*) des vridages Emont Johanssoen van smalt ende leder 3 gr.
Bertolt van Tytse van herync ende buckync 10½ gr.
(*Nijmegen*) Gerit Koenraetssoen 150 kallix 2 sc. 3 gr.
Geerken Steynken van visch 3 gr.
Jacop Mor 12 voder 36 sc. 6 gr.
Derich van Ghyess 7½ voder 22 sc. 6 gr.
Herman van Beensem van koperen wercke 3 gr.
Derich Schellenschair van gruenen visschen 4½ gr.
Hans Heydken van bal ende yser 7½ gr.
(*Wael*) des saterdages Johan die Gruter 11½ voder 27 sc.

summa istius septimane 221 sc. 7½ gr.

fol 25^{v}

des sonnendages Judica Goessen Bolle van visch 9 gr.
Bruyn van Wanem van herync 3 sc. 6 gr.
Herman van Wederich van herynck 4½ gr.
(*Nijmegen*) des manendages Willem Gruenwalt 8 voder 3 sc. 9 gr.
Gerit Keteler van gruenen visschen 4½ gr.
Gerit van Huest van wijn ende molensteen 9 sc. 9 gr.
des dinsdages Goessen van Roekel 23 voder 68 sc.
Derich Tadde van leyen 9 gr.
Herman Worm 7 voder ende van drogen vaten 23 sc.
des godendages Jan die Ryke 15½ voder 45 sc. 3 gr.
Derich Bersse 20 voder 58 sc.
des donresdages Willem Lambrechtssoen van steen ende
huden 6 gr.
(*Nijmegen*) Gerit van Wel van salt 3 sc.
(*Doysburg*) Heynrich Voss 19½ voder 9 sc.
(*Wael*) Johan aver den Wech 9½ voder 23 sc.

Arnt van Loyt 21 voder 61 sc. 6 gr.
Hokelem 10 voder 30 sc.
Willem Deysken van drakenvelder 3 sc. 9 gr.
Reymbout Heynrichssoen 5 voder 15 sc.
des vridages Evert Bogel 7½ voder 21 sc.
(*Goch*) Jenken Geritssoen van gewande 4 sc. 4½ gr.
Gayken Lambrechtssoen van gruenen visschen 3 gr.
des saterdages Henken van Hoymborch van kannen 12 gr.

summa istius septimane 385 sc.

fol 26^{r}

des sonnendages up Palmdach Johan van Beest 150 kallix 2 sc. 6 gr.
Arnt van der Lawick van visch 10½ gr.
des manendages nyet
des dinsdages Roloff Schalte 9½ voder 28 sc. 6 gr.
des godendages Hoiken van Reess van gewande 7½ gr.
Arnt van der Lawick van visch 4½ gr.
Swederken Gruter 13½ voder 31 sc.
des donresdages Johan Krudener 9½ voder 28 sc.
Derich Monnyck van garenscheiden 5 sc. 3 gr.
Peter Specht 4½ voder 13 sc. 6 gr.
des vridages } nyet
des saterdages } nyet

summa istius septimane 110 sc. 3 gr.

undecima summa mensis undecimi 765 sc. 1½ gr.

fol 26^{v}

des sonnendages den heiligen Paeschdage nyet
des manendages Heyn Harre van steenkalen 2 sc. 6 gr.
des dinsdages Geerlich van Overbach van salt 2 sc. 6 gr.
des godendages Johan van Roekel 16½ voder hem dair aff
qwijt gegeven van mijns genedigen heren bevele 3 voder 39 sc.
Arnt van Vorsseler 9½ voder 29 sc.
Derich van Ghijss van visch 9 gr.
Selff Heynrich van spadeholt 6 gr.
(*Wael*) des donredages Peter Alefssoen 2 voder 5 sc.

(*Wael*) Heynrich Mychgelinc 7 voder vreemds 4 voder nymmichs

18 sc. 9 gr.
Arnt Klover 3 voder ende van packen 10 sc.
Arnt Geritssoen van bleeckvaten ende packen 6 sc.
Doenwalt van wijn ende quernen 8 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Heynrich Sack 15 voder 7 sc.
(*Nijmegen*) Reymbout van Lent van salt 1 sc.
(*Eymeric*) des vridages Willem Klerck 2½ voder 1 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Willem Lambrechtssoen 3½ voder 1 sc. 10½ gr.
(*Nijmegen*) Johan van der Coeken van wijn ende balken 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen Roermond*) des saterdages Gerit Koenraetssoen
van gewande 2 sc. 9 gr.
Johan van der Woerdt van byer 3 gr.
Jorys van visch 1 sc. 3 gr.

summa istius septimane 138 sc. 12 gr.

fol. 27^{r}

des sonnendages Quasimodo Bernt Goltsmyt 3½ voder 10 sc. 6 gr.
Herman van Peersich 3 voder 8 sc. 6 gr.
Derich Tibys 9½ voder 28 sc. 6 gr.
des manendages Johan Tibys 13½ voder 39 sc. 9 gr.
Herman Wuest 7½ doerganck holts 21 sc.
des dinsdages Gorys Buelsmanssoen 3½ voder 9 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Derich van den Rijn 7 voder 3 sc. 7½ gr.
Herman van Wederich van holt 1 sc. 4½ gr.
(*Nijmegen*) Johan die Gruter van salt 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Arnt die Roede van faerdel ende henpesacke 1 sc. 6 gr.
des godendages Heynrich Kijnt 7 voder 21 sc.
Goesscalc Doppe van visch 4½ gr.
des donresdages Rutger van der Prayst van visch 3 gr.
des vridages Lemken van Vliterden van bleeckvaten ende faerdel 15 sc.
Streufken van kannen 1 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) des saterdages Vetbrouwer 7 voder 3 sc. 3 gr.
Arnt van der Lawick van visch 4½ gr.
Bruyn van Wanem van wijn ende drogen vaten 10 sc. 6 gr.

summa istius septimane 177 sc. 3 gr.

fol 27^{v}

des sonnendages Misericordia Domini nyet
(*Nijmegen*) des manendages Gaert van Heze 12½ voder 6 sc.
(*Nijmegen*) des dinsdages Nese van den Belayr 3 voder 1 sc. 6 gr.
des godendages Jan Quade 3½ voder 10 sc. 6 gr.
Jacop Morre van salt 1 sc. 4½ gr.
Heyn Bonde van tonvisch 9 gr.
des donresdages Gobbel Kluyt 7 voder ende van kannen 22 sc. 6 gr.
des vridages Willem Heidken van faerdel 2 sc.
Derich Jopart van ale 1 sc. 3 gr.
Vromoyt 5 voder 15 sc.
Willem van Moerse 9½ voder 28 sc.
(*Nijmegen*) des saterdages Derich van Oryngen 12½ voder 6 sc.
Cornelys wijff van kannen 6 gr.
Reynken Harst van rogh 3 sc.
Willem van Ubel van rogh 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Jenken Geritssoen van mersseryen 4½ gr.

summa istius septimane 99 sc. 10½ gr.

fol 28^{r}

sonnendages Jubilate Arnt van der Lawic van visch 6 gr.
(*Bomel*) Johan die Visscher 4½ voder 2 sc. 3 gr.
Evert Morre van rogge 4½ gr.
Daem van Redichaven 6½ voder 20 sc.
des manendages nyet
des dinsdages Frederichssoen van Deventer van breessemen 4½ gr.
des godendages Derich Dyemer van wijn 5 sc. 10½ gr.
Heynrich van Wynterswich van aele 4½ gr.
Derich Doenwalt van wijn 15 sc.
Reynken van Lutyngen van wijn ende drogen vaten 31 sc. 6 gr.
des donresdages Willem Breuwe 2 voder 6 sc.
Derich Berss 8½ voder 25 sc. 6 gr.
Herman Kockensoen van gewande 1 sc. 6 gr.
Lawick van visch 4½ gr.
Arnt Klover van salt kesen ende meede 6 sc. 3 gr.
Heynrich Willemssoen van salt ende aele 3 gr.
des vridages Willem van den Dyke van vellen 3 gr.
Backman van steenkalen 1 sc.

Plonys Hoymborch van wijn ende kannen 11 sc. 7½ gr.
Johan Reynkenssoen van schollen 6 gr.
des saterdages Heyn Boulde van visch 9 gr.

Summa istius septimane 129 sc. 6 gr.

Duodecima summa mensis duodecimi 545 sc. 4½ gr.

fol 28^{v}

Sonnendages Cantate Jan Kenter van wijn 5 sc.
(*Roermond*) Gerit Koenraetssoen van gewande 4 sc. 6 gr.
Lemken Heynrichssoen ½ last vreemds 2 last nymmichs 2 sc. 3 gr.
Rutger van der Praest van visch 10½ gr.
(*Nijmegen*) Heynrich van Roekel van visch 7½ gr.
Herman Setter 9 voder 26 sc.
Willem Heytkenssoen van visch ende vellen 1 sc. 1½ gr.
Emont Janssoen van vellen 3 gr.
Derich Amelonck 5 voder 15 sc.
des manendages Heyn Jorijs van visch 1 sc.
(*Doysburg*) des dinsdages Daem van den Water 2½ voder 1 sc. 4½ gr.
des godendages Heynrich Berteltssoen ende Gheen van Vucht
van twe nyen scheepken 9 gr.
(*Nijmegen*) Goessen van den Ham van steenkalen 1 sc. 1½ gr.
(*Wael*) des donresdages Heynrich van Beke 8½ voder 20 sc.
(*Eymeric*) des vridages Kalkerman van rogh 7½ gr.
(*Nijmegen*) Jacop Schriver 6 voder 2 sc. 12 gr.
Maeshese van eyeren ende sacken 3 gr.
eyn man van Cleve van rogh 1 sc. 1½ gr.
des saterdages Peter Hasensoen van salt 6 sc.
Rutger van der Praest van visch 9 gr.

summa istius septimane 90 sc. 12 gr.

fol 29^{r}

des sonnendages Vocem Jenken Geritssoen van wollen 9 gr.
Koppart van Wesel 2½ doerganck 6 sc.
Herman Geritssoen van visch 1 sc.
Fenck van tonvisch 9 gr.
Derich van den Zyel van aele 4½ gr.

des manendages nyet
des dinsdages Heyn Boude van tonvisch 6 gr.
(*Roermond*) Gerit Koenraetssoen van vellen speck ende wollen 1 sc. 6 gr.
des godendages nyet
(*Nijmegen*) des donresdages Goessen Heynrichssoen van holt 1 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Herman Koeken van hoymburger byer ende van packen ende speck 1 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) des vridages Johan die Gruter van salt 3 sc. 9 gr.
(*Wael*) des saterdages Evert Janssoen van salt 6 sc.
Derich Doenwalt 50 salts 5 sc. 9 gr.
Reynken Monter van kallic 9 gr.

summa istius septimane 29 sc. 9 gr.

fol 29^{v}

sonnendages Exaudi Witte Willem van drogen vaten 6 sc.
Willem van Ubel van rogh 4½ gr.
Herman van der Scholen 7½ voder 22 sc.
een man van Duysseldorpe van sarcksteyne 7½ gr.
des manendages Willem Deysken van drakenvelder 3 sc.
Arnt Seryssoen 13½ voder 40 sc.
(*Eymeric*) Herman Voss 4 voder 2 sc.
Peter ten Weerde van rogge 1 sc. 6 gr.
Roloff Brenttynck van weed, yser ende stael 7 sc.
Heyn Nijss van plancken 6 gr.
des dinsdages Reynken Klaeck 19 voder ende van rogh 60 sc.
Evert van Huest van molensteynen 6 sc.
Arnt Geritssoen van drogen vaten 3 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Willem Lambrechts soen van wijn 1 sc. 6 gr.
Kerstken van den Hunen 3 voder 9 sc.
(*Wael*) des godendages Peter Pryem 3½ doerganck 8 sc.
Johan van Herssen 6½ doerganck 19 sc.
Tele van Wesel 3 doerganck 9 sc.
Herman Becker van weyte 4½ gr.
Peter Klayck van weyt ende kallic 12 sc.
(*Nijmegen*) des donresdages Sweder Gruter 4½ veerdel salts 4 sc. 6 gr.
Witte Willem van rogh yser ende boerden 8 sc.
Jan van Hoymborch van rogh ende steenkalen 1 sc. 6 gr.

Arnt Klover 7½ voder ende van drogen vaten 24 sc.
des vridages nyet
(*Nijmegen*) des saterdages Herman van Katwick van wijn 1 sc. 1½ gr.

summa istius septimane 250 sc. 3 gr.

fol 30^{r}

sonnendages up Pinxtdach Aelbrechts Jens soen 3 voder 8 sc. 6 gr.
Arnt van der Lawick van visch 6 gr.
(*Nijmegen*) des manendages Johan Gaedkenssoen van wijn ende packen 10½ gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Gerit Koenraetssoen van packen 10½ gr.
Louwer van schollen 2½ gr.
(*Nijmegen*) Luytken van Lentt van wijn rogh ende molensteyne 5 sc. 3 gr.
Jacop Morre van weedt kallic ende rogge 12 sc.
des godendages nyet
des donresdages Johan Cornelyssoen van quernen ende molensteynen 6 sc. 6 gr.
(*Eymeric*) Johan Visscher van salt 9 gr.
(*Nijmegen*) Gerit van den Ham van kallic ende kannen 1 sc. 3 gr.
Reyner Harst van salt 9 gr.
des vridages Herman Wuest van plancken ende bernholt 1 sc.
Gobbel Kluyt 5½ voder 15 sc. 9 gr.
Lemken van Vliterden van salt wol ende terre 4 sc. 6 gr.
Reynken Klaeck van salt 8 sc.
Plonys Hoymborch van salt 1 sc. 6 gr.
des saterdages Reynken van Lutyngen 2½ veerdel salts 9 sc. 3 gr.
Derich Monnijck van garenscheiden 6 sc.
(*Nijmegen*) Goessen van den Ham van hoymborger byer schollen ende vellen 1 sc. 9 gr.
Gaert Roffart Buestkenssoen 150 roggen 8 sc.

summa istius septimane 92 sc. 6 gr.

tredecima summa mensis tredecimi 463 sc. 3 gr.

fol 30^{v}

des sonnendages octava Penthecostes } nyet
des manendages } nyet
des dinsdages } nyet
des godendages Gerart Scholder van aele 4½ gr.
Peter Aelefssoen van aele ende speck 6 gr.
des donresdages Gerart van Huest van salt 1 sc. 9 gr.
des vridages nyet
des saterdages Koenraet Jopart van kannen ende molensteyn 3 sc. 6 gr.
Herbert Korff van kallic ende rogge 2 sc.
(*Eymeric*) Roloff Brenttynck van salt 2 sc.
Johan van Wy ende Buerken 150 roggen 8 sc.

summa istius septimane 17 sc. 12 gr.

fol 31^{r}

des sonnendages post Sacramenti Evert Mor van salt 9 sc.
des manendages Derich Schellenschair van aele 3 gr.
des dinsdages nyet
des godendages Aleff Hermanssoen van kallic 9 gr.
Bruyn van Wanem van rogh steen ende weedt 15 sc. 9 gr.
des donresdages nyet
(*Eymeric*) des vridages Hubert Bogel van wijn steen ende boerde rogge 14 sc.
des saterdages Doernyck 4½ doerganck holts 13 sc. 6 gr.
Herman Wederich van holt ende velgen 3 sc. 9 gr.

summa istius septimane 56 sc. 9 gr.

fol 31^{v}

sonnendages post Viti Heynrich Konynck van haveren 7½ gr.
(*Doysburg*) Peter Stevens soen van rogh 10½ gr.
(*Nijmegen*) Lemken Heynrichs soen van steenkalen 12 gr.
(*Nijmegen*) Goessen Heynrichssoen van steenkalen 9 gr.
des manendages Johan Schelhaver van steenkalen 9 gr.
Evert Mor van rogh 6 sc. 9 gr.
des dinsdages Heynrich van Orssoye van holt 12 gr.
Gerit Geritssoen van packen 4½ gr.
(*Nijmegen*) Bongart van kannen 7½ gr.

des godendages Kornelys wijff van kannen 1 sc. 4½ gr.

Roeswalt van rogge 1 sc.
Willem Heydkenssoen van balken ende edick 1 sc.
een man van Reess van enen nyen schip 9 gr.
Henric van Hoymborch van rogh 2 sc. 3 gr.
des donresdages Herman Wuest van packen 10½ gr.
(*Eymeric*) Arnt Klover van salt 2 sc. 9 gr.
des vridages nyet
(*Nijmegen*) des saterdages Nese van den Belayr 4½ voder 2 sc. 6 gr.
(*Roermond*) Gerit Koenraetssoen van gewande 2 sc. 3 gr.

summa istius septimane 26 sc. 4½ gr.

fol 32^{r}

sonnendages vigilia Johannes Baptiste Heynrich Kalff van holt 12 gr.
(*Goch*) Herman Kockensoen van gewande 1 sc. 9 gr.
(*Doysburg*) Geerlacus van Doesborch 10 voder 5 sc.
Gobbel Kluyt van eerden 6 gr.
(*Wael*) des manendages Goessen van Schyerenbeke van holt 3 sc. 9 gr.
des dinsdages Lambrechts Muser van torff 3 gr.
Johan Cornelyssoen van salt 6 sc.
(*Nijmegen*) Derich Roggenbroet van kesen ende boteren 3 sc.
Jacop Mor van salt boteren ende kesen 8 sc. 10½ gr.
(*Nijmegen*) Lambrechts Heynrichssoen van byer boter ende kesen 2 sc. 3 gr.
(*Nijmegen*) Arnt Derixsoen 6½ last nymmichs ½ last vreemds 6 sc.
des godendages Aleff Hermanssoen van salt ende kesen 9 gr.
Herman Wuest 2 last 2 sc. 6 gr.
Herbert Korff van salt ende boter 3 sc.
Johan van den Wal 4 last 6 sc.
Heynrich van Lutyngen van kesen ende boteren 2 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) Bongart van kesen ende boteren 10½ gr.
Derich Vuest van kesen ende boteren 2 sc. 6 gr.
(*Eymeric*) Geerlich Borchart van kesen ende boteren 12 gr.
Heynrich Konync 5 last ende van salt 9 sc.
des donresdages Johan Schelhaver 5 last 6 sc. 9 gr.
Henric van Hoymborch van kesen ende boteren 1 sc. 6 gr.
Heyn Wytinck van holt 3 sc.
Willem Heidkenssoen van schollen 12 gr.

Bertolt Vrintitse van salt ende boteren 12 gr.
des vridages Heynrich van der Horst van kesen ende boteren 1 sc. 6 gr.
Roeswalt van salt ende kesen 3 sc. 9 gr.
Jopart van salt ende schollen 4 sc. 9 gr.
(*Nijmegen*) Saterdages Goessen van den Ham van salt boter kesen 3 sc.

summa istius septimane 91 sc. 3 gr.

quarta decima summa mensis quartodecimi 192 sc. 1½ gr.

fol 32^{v}

sonnendages post Petri et Pauli Johan van Roekel van schollen 4½ gr.
des manendages Reynken Klaeck van wijn 8½ voder van boerden ende van yser 25 sc. 6 gr.
(*Nijmegen*) des dinsdages Heynken Nyelssoen van kallic 2 sc. 3 gr.
(*Wael*) des godendages Reynart Merkelijns 8 voder 19 sc.
(*Wael*) des donresdages Gerit Geritssoen 4 voder 9 sc.
Gerit van Huest van garenscheiden 2 sc.
Evert vamme Stade van wijn ende boerden 2 sc.
Heynrich van Wynterswich van salt 8 sc.
Peter Hasensoen van salt 8 sc.
(*Eymeric*) Heynrich Brenger van rogh 9 gr.
Gerit Wijchant van elshout 9 gr.
des vridages Rutger Lepken van kallic 2 sc.
des saterdages Derich Claessoen van leyen ende boerden 3 sc.
(*Nijmegen*) Herman Kockensoen van wollen ende kesen 1 sc. 1½ gr.
(*Nijmegen*) Gerit Koenraetssoen van hoymburger byer ende slach klederen 1 sc.

summa istius septimane 84 sc. 6 gr.

fol 33^{r}

des sonnendages post Visitationis beate Virginis Kerstken van Hunen van wijn 6 sc. 9 gr.
Henric Scheerk van kannen 2 sc.
des manendages Johan die Gruter 9 voder 27 sc.

(*Nijmegen*) Swederken Gruter van wijn ende boerden 2 sc. 3 gr.
des dinsdages nyet
des godendages Koppert van Wesel van holt 7½ gr.
(*Nijmegen*) Gerit van Wel van salt 3 sc. 9 gr.
Gerit van den Ham van byer ende van vellen 4½ gr.
Gerit Bortt van kallic 1 sc. 3 gr.
des donresdages Lemken van Vliterden van wijn boerden ende yseren 11 sc.
Jannes van Wel van wijn leyen ende boerden 2 sc.
des vridages Jacop Schriver van weedt ende steenkalen 3 sc.
(*Wael*) Johan Amelonck 4½ voder 11 sc. 6 gr.
des saterdages Derich Doenwalt van quernen ende harssen 1 sc. 6 gr.
(*Doysburg*) Peter Stevens soen van rogh 1 sc. 6 gr.
Hertbert Korff van kallic 2 sc. 3 gr.
Heynrich Voss wijff van rogh 3½ gr.

summa istius septimane 76 sc. 6½ gr.

summa istorum duarum septimanarum ultimi mensis 160 sc. 12½ groyt.

fol 33^{v}

Summa summarum van allen upboeren van den vurscreven Tolle tot Lobede als van den heiligen Pinxtdach int jair veerthienhondert ende acht thent des sonnendages na sente Margareten dach int jair veerthien hondert ende negen die tijt beloept sich up een jair ende sess weken,

koemt up 8247 sc. Hier heeft mijn here van Cleve dat derden dele aff geboert dat is 2749 sc.[1] Also blyft die somme yn Wolters upboeren 5498 sc.

fol 34^{r}

Upboeren van korne up den Ossenweert ende up der hoeven ende van tynse tot Herwen

Item up den Ossenweert 53 malder weyts ende up der hoeven is gewassen 4½ malder weyts valent simul 57 malder ende twe scepel weyts. Des ys tot Hattem gesant 48 malder ende 3 scepel

1 De graaf van Kleef had een vordering op de hertog van Gelre van 50.000 sc. In 1401 was overeengekomen, dat die schuld zou worden afgelost door jaarlijkse betalingen uit de opbrengst van de Lobithse tol. Zie Nijhoff, *Gedenkw.*, III, no. 243.

ende des ys 1 scepel tot Lobede gebacken in provanden doe mijn lieve genedige vrouwe daer was. Also bleef tot Lobede 8 malder 2 scepel weyts dat malder vercocht vur 38 blincken valent 23 guldens 50 gr. den gulden gerekent vur 13½ blincken

Item noch up den Ossenweert 9 malder ende 1 scepel roggen dat malder ende 1 scepel roggen dat malder vercocht ad 30 blincken valent 20 guldens 30 gr.

Item noch 24 malder ende 3 scepel boecweyts dat malder ad 14 blincken valent 35 guldens 36 gr.

Item noch 18 malder gersten der ys tot Hattem gesant 16 malder. Also bleven tot Lobede twe malder, vercocht dat malder ad 18 blincken valent 2 guldens 36 gr.

Item noch 10 malder ende 3 scepel haveren dat malder vercocht ad 1 gulden valent 10 guldens 40½ gr.

Item noch 3 malder ende 3 scepel erten der ys gesant tot Hattem 3 malder ende twe scepel ende dat ander scepel was tot Lobede in provanden verdaen do mijn genedige vrouwe daer was

Item noch twe malder wicken ylker malder vercocht vur 1 gulden valent 2 gulden

Item geboert van weert ryseren die dat ijss ontwe gesteken hadden die te harest up den groten weert gesneden woerden 9 gulden

Item nu te lentten up den groten weert dean snyden 28 vymmen rijss der is tot tween tiden verdaen aen den hoefde, ende an den tunen ende oic up den groten weert mede te paten 12 vymmen. Ende der ys gesant up die kalver weyde 4½ kleyn vymmen die maken drie grote vymmen. Also is derre vercocht 13 vymmen ad 3½ gulden valent 45 gulden 27 gr.

summa in gelde 140 gulden 3½ gr.

fol 34^{v}

van tynse ende heergeweden

Item van der vrouwen van Reess van den weerde en visscheryen tot Aerde 14 lb. ad 7½ blincken valent 7 gulden 42 gr.

van heren Willem van Rees van lande dat Macharijs van Aerde te wesen plach 7 lb. valent 3 gulden 48 gr.

Gerit van Dromel van lande achter den Tollhuys 1 sc. valent 1½ gulden 27 gr.

Wernken ten Hoeve van die grietschen tiendken 16 gulden

Heynrich van Oy van den Gelresschen weerde tgegen Aerde 5½ sc. valent 13 gulden 41 gr.

Gaert Roffart van den Ossenweert 5 marc ad 9 vleems plack valent 4 gulden 31½ gr.
van den veerstat up den Rijn 3 tynsgroiten valent 6 gr.
van der veerstat to Bymen 1½ tyns groiten valent 3 gr.
van den selven 3 malder haveren ad 1 gulden valent 3 gulden
van tynse up sunte Mertens dach yn den vronenhof tot Herwen daer aff gebuert 42 gulden 7 groyt
geboert van enen heergewede van Jutten van Kamphusen 9 gulden.
van Evert den Kromme van enen heergewede 13 gulden
van Wynant van Nyenhoven van enen heergewede 11 gulden
die visscher van Griethusen van mijns lief heren water yn den Waele ende yn den Rijn 8 gulden

Summa van den tynse ende heergewede 134 gulden 43½ gr.

summa simul an gelde van korne weerde tynse ende heergewede vurscreven 274 gulden 47 gr., maken elken rijns gulden gerekent vuer 25 blincken 148 rijns guldens 43 gr. Dye maken an schilden vyer rijns gulden gerekent vuer drye schilde 111 sc. 43 gelresche groyt.

fol 35^{r}

Summa totalis omnium receptorum van den Tolle tot Lobede yn Wolters upboeren so vurscreven ys. Ende van koirne tynse weerdt heergewede vurscreven koempt up 5609 sc. 43 groyt gelresch.

fol 35^{v} blanco

Dyt is uytgheven ende bewisynghe Wolters van der Elborch van den tol tot Lobede. Aengaende int jair onss Heren MCCCC ende acht jair, up den heyligen Pinxtdach durende thent up sunnendages tho na sunte Margareten dach int jair van MCCCC ende negen, die tijt beloept sich up een jaer ende sess weken. Men sal rekenen alle dese rekenynghe uyt 4 rijns gulden vur 3 sc. den rijns gulden vur 100 gr., den gelresschen gulden vur 54 gr. den scild vur 133½ groyten

In den yersten so bleef mijn genedige here Wolter schuldich van der lester rekenyngen die Wolter synen genaden ten Grave

dede van der tol tot Lobede, na yngehalt des rekenboecks, 2412 alde sc. 8 gelresche gr.

Willem van Bransenborch van wegen jonker Reynalts van Coverden 1000 sc.[1]

Heren Johan van Nyensteyn van synen leen dat hem up sunte Mertensdach yn den wynter tot Lobede verschijnt 20 sc.

do Wolter sijn rekenynge dede ten Grave des saterdages na den Pynxtdach doe had hy mede enen klerck ende enen knecht ende waren uyt thent up den vierden dach myt drie perden verteerden 2 sc.

gegeven om wynterkleder tot Lobede den tolner besyerre schriver ende den gemeynen huysgesynne 42 sc.

tgegen Kersmysse den monnych van Cleve die mysse up den tolhuyss pleecht te doen tot offergelde 1 sc.

den barbyer van Eymerich tot offergelde 1 sc.

den tolner besyere schriver ende gemeynen huysgesynne tot offergelde 10 sc.

Summa lateris 3488 sc. 8 gelresche gr.

Herman Wolff van Romunde van wegen mijns lieven heren betaelt 1181 rijns gulden

Johan ten Wal van Wesel van der baerdsen ende oic van enen ayeke die tot Bomel gesant waert 46 rijns gulden

Heghman gegeven tgegen hogetijt van Kersmysse tot mijns liefs heren behoeff 54 rijns gulden

Heghman ter selver tijt te drinckgelde 1 rijns gulden

des dinsdages post Anthonii den smyt van Oyen geqwijdt tot Nymegen van gebade mijns liefs heren 1000 lb. ysers kosten 12 rijns gulden

up sunte Pouwels dach Conversio gegeven Danel des tolners knecht van Duysseldorpe die hy tot Keysersweerde te tol gheven moeste als van twe molensteyne ende twe stucken wijns die mijnen lieven heren thobehoerden 2 rijnsche gulden den selven knechte gegeven te teergelde 1 rijnsche gulden

Heynrich van Heze tot Nymegen van wegen mijns liefs heren vuer 100 ende sess kronen betaelt 131 rijnsche gulden 42 gr.

heeft Wolter van der leyste tot synen dele betaelt tot Derix huys van Redinchoven 5 rijnsche gulden

den rentmeyster der lande van Gelre gegeven 2444 rijns gulden 9 gr.

1 Vergelijk N i j h o f f , *Gedenkw*. III, no. 262.

des anderen dages na sunte Jacobs dach betaelde Wolter tot Nymegen yn Johans huyss van Huessen voer den rentmeyster Uden den Bosen heren Johan Balyuwe van beveel des rentmeysters 2 rijns gulden

up sunte Katherinen dach reden Wolter ende Heynrich van Weelderen tot Arnhem van bevele des rentmeysters als myt hem te spreken ende waren uyt enen nacht ende anderhalven dach verteerden 1 rijns gulden

des saterdages post Andree reden Wolter ende Heynrich van Weelderen tot Arnhem by den rentmeyster ende brachten hem gelt totten wynen mede te kopen ende waren uyt myt 3 perden enen dach ende enen nacht verteerden 1 rijns gulden

des sonnendages post Anthonii reet Wolter van bevele mijns liefs heren ten Rosendael myt synen genaden te spreken ende was uyt myt twe perden thent up den derden dach verteerden 1 rijns gulden 8 gr.

des saterdages na Invocavit do mijn lieve genedige vrouwe tot Lobede was doe gaff Wolter mijnre liever vrouwen 16 rijns gulden

ter selver tijt yn mijnre liever vrouwen ampten gegeven 13 rijns gulden

des dinsdages na Paeschdach do mijn lieve here tot Lobede was doe gaff Wolter mynen lieven heren des avonts ende des anderen dages 24 rijns gulden

des godendages na Paeschdage Claes van Geldorppe gegeven van mijns liefs heren bevele 5 rijns gulden

Summa amborum laterum 3940 rijns gulden 59 gr. maken an alden schilden 2955 sc. 59 gr.

Van gruenen visschen die upwerts gesant sijn

tgegen Kersmysse gekocht weder Herman Becker van Griethusen die voert tot Gelre gesant sijn 9 salme ad 2 rijns gulden 29 gr. valent 20 rijns gulden 61 groet

ter selver tijt 1850 pricken kosten 12 rijns gulden 10 gr.

om twe korff daer men dese salmen ende pricken yn vuerde 6 gr.

een karre gehuert myt twe perden die dese vurscreven visch tot Gelre vuerde koste 1 rijns gulden 40 groyt

enen manne die mede gynck dese vurscreven salme ende pricken te verwaren ende tot Gelre te leveren koste te loen ende terynge 53 gr.

Herman Visscher gegeven te teergelde die om dese vurscreven salme ende pricken wael anderhalff weke uytgeweest hadde den Ryne up die te werven ende te vergaderen 1 rijns gulden

Sonnendages post Anthonii gekocht weder Herman Becker die voert tot Caster gesant sijn om 1000 pricken 6 rijns gulden

om twe salmen tot Caster gesant 5 rijns gulden 40 gr.

kosten dese vurscreven salmen ende pricken van Griethusen te schip tot Berck[1] te doen vueren 1 rijns gulden

tot Berck een karre gehuert mit twe perden die dese salme ende pricken voert tot Caster vuerde koste 2 rijns gulden

tot Berck enen korff gekocht daer men dese visch ynne vuerde tot Castor koste 6 gr.

verteerden Herman Visscher onder wegen ende die karman eer sy weder te huys quamen 2 rijns gulden

sande Claes Vyge snoeckemyt enen aycke tot Gelre tegen Kersmysse daer tho een peert gehuert die den aicke van Lobede up toech tgegen die Beke koste 80 gr.

des godendages post Blasii tot Gelre gesant 400 pricken kosten 2 rijns gulden 20 gr.

enen knecht myt enen peerde gesant die dese pricken tot Gelre vuerde dyen te loen ende te teergelde gegeven 54 gr.

des donresdages post Blasii tot Gelre gesant van bevele des haefmeysters ende rentmeysters twe korve visch kosten 6 rijnse gulden

des sonnendages Esto Michi tot Caster gesant by Herman Becker dat men voert tot Dueren sande 3 salme kosten 8 rijns gulden 12 blincken. Ende 1200 pricken ende oic om pricken die uyt den kare gelopen waren die wyle dat men dese pricken vergaderde, 6 rijnse gulden. Ende enen karman gehuert die dese salme ende pricken yn den groten water vuerde van Xancten tot Caster tho 2 rijns gulden. Ende twe knechte gehuert die dese salmen ende pricken ende Herman Becker vuerden te schip van Griethusen tot Xancten kosten 19 blincken. Ende Herman Becker verteerde do hy dese salme ende pricken vergaderde ende oic onderwegen tot Castor tho eer hy weder te huys quam 2 rijns gulden. Ende Herman gegeven te loen voer synen arbeyt 19 blincken, valent simul 20 rijns gulden

Yn die weke van halfvasten sande Wolter tot Hattem 7 lampreyden die hy van Kuyck die Mase up tot Venlo tho hadde doen vergaderen kosten 1 rijns gulden 10 blincken

1 Rheinberg.

den knecht gegeven die om dese lampreiden upwerts gewandelt was ende die sy voert droech tot Hattem 1 rijns gulden

Summa laterum amborum 84 rijns gulden 10 gr. maken 63 sc. 10 gr.

Van reysen mijnre lieven heren ende vrouwen ende oerre rayde ende vriende

des sonnendages up sunte Scholastikendach quam mijn genedige here ghegen den avont tot Lobede myt synen huysgesynne ende duerde daer thent des anderen dages dat hy syn yerst eten gedaen hadde, dat hy voert te schip nederwerts vuer, verteerde tot Lobede yn allen ampten na yngehalt der partes van den cockenbueck 121 gulden 45 gr.

des saterdages na Invocavit tghen den avont quam mijn lieve genedige vrouwe die hertogynne van Gulich ende van Gelre tot Lobede. Ende up die self tijt quamen aldair mijn lieve here die hertoge van den Berghe die greve van Vernenborch heren Johan van Wyenhorst haefmeister, ende twe fransoysse riddere ende duerden daer te samen dat mijn genedige vrouwe des anderen dages myt oeren huysgesynne ende vrienden deels nederwarts voer te schip. Ende mijn lieve here die hertoge van den Berghe die greve van Vernenberch die haefmeyster vurscreven myt oeren gesynne tot Nymegen vueren, verteerden te samen an alre cost tot Lobede ende an cost die mijn lieve vrouwe ynt schip hadde, ende oic an cost die mijn lieve here hertoge van den Berghe mede ynt schip hadde myt den heren rytheren ende knechten die myt hem vueren. Ende oic mede an cost tusschen Duysseldorppe ende Lobede uytgegeven als van bodeloen etcetera simul 120 gulden 46½ gelresche gr.

so was ter selver tijt tot Lobede in provianden 3 spint erten 1 scepel weyts

up die self tijt dede mijne lieve vrouwe tot Lobede armen luden om Gaids wille gheven want yn den groten water was, an broede ende an heryngh 12 gulden 37 gr.

gehuert 9 gesellen die mynen heren den hertoge van den Berghe mytter baerdse van Lobede tot Nymegen vuerden ende brachten die baerdse weder up, koste 2 gulden.

des dinsdages na den den heiligen Paesdach omtrent vespertijt quam myn lieve genedige here tot Lobede. Ende up die selff tijt quam daer mijn here die greve van Cleve ende duerden daer

thent des anderen dages dat sy oer yerst eten gedaen hadden. Verteerden daer yn allen ampten na yngehalt des cokenbuecks simul 183 gulden 37½ gr.

ter selver tijt vuer mijn lieve here myt der baerdsen nederwerts, daer tho geschickt 11 knechte die royen solden, dye voert myt der vurscreven baerdsen tot Utrecht vueren ende bleven uyt thent up den elften dach eer sy myt der baerdsen weder omme tot Lobede quamen. Dyen gegeven te loen ende oic van terynge simul 9 rijns gulden valent 16 gulden 36 gr.

des saterdages post Remigii quamen die haefmeyster her Peter Schriver Johannes van den Aldenkircken belynt myt 8 peerden up den tolhuse ten iersten eten verdeden daer an wij spise ende haveren 2 gulden

des donredages post Victoris ten yersten eten quam die haefmeyster her Peter Schriver Johannes van der Aldenkircken tot Lobede myt 7 peerden verteerden dair an wijn spisen ende haveren simul 1 gulden 46 gr.

des saterdages hier nae quam tot Lobede meyster Johan Glats myt gelase ende andere gereyscap dat tot Hattem in wesen solde, den geqwijt van vracht ende cost van Bonne tot Lobede tho 3 gulden

den selven van teergelde voert tot Hattem tho 22 gr.

des anderen dages na Onser Vrouwen dach Concepcio quam heren Gadert van der Ruere tgegen den avont tot Lobede myt 4 peerden ende duerde daer thent des anderen dages des morgens, verteerde simul 1 gulden 40 gr.

Summa istorum laterum 467 gulden 24 gr. valent 252 rijns gulden 42 gr. die maken 189 sc. 42 gr.

des donredages na Kersdach quam Arnt Pieck overste rentmeyster des landes van Gelre tot Lobede tgegen den avont myt 7 peerden ende duerde daer thent des anderen dages verteerden daer en bynnen 3 gulden ter selver tijt van bevele des rentmeysters den huysgesynne 2 gulden

des manendages post Anthonii quam Derich van Wisch myt vijf peerden tghen den avont tot Lobede ende duerde daer thent des anderen dages des morgens dat he voert van mijns gnedigen heren wegen tot Ravensteyn reet, verteerde tot Lobede 2 gulden up onsser Vrouwen avont Purificatio geqwijdt den henxt den die rentmeyster tot Lobede lyet staen, die voert gesant waert yn die

Lyemerss tot meyster Johan den maerscallic, daer af betaelt van 16 weken te cost ende te meysterye 34 gulden

so hadde dese vurscreven henxt up den tolhuse gestaen so vuer ende nae eer men den weder omme tot Arnhem sande 10 dage lanck. Ende oic so daer af te badeloen gegeven was up vyer reysen dat daer omme gesant was yn die Lyemerss simul 2 gulden

des dinsdages na Onser Vrouwen dach Purificationis quam die rentmeister tgegen den avont tot Lobede myt 6 peerden ende duerde daer thent des anderen dages, verteerde 2 gulden 20 gr. ter selver tijt den huyssgesynne up den tolhuys van bevele des rentmeysters 2 gulden

des manendages post Scholastice do mijn lieve here van Lobede nederwerts vuer doe bleef Heynrich van Braecbeke tot Lobede liggen myt enen vervangenen peerde thent des sonnendages op Onser Vrouwen avont Annunciacionis, die tijt beloept sich up 6 weken. Ende hier en bynnen was Heynrich 11 dage uyt, mer dat peert bleef dan staen, verteerden simul 12 gulden

des godendages post Scolastice Welken ende sijn geselle myt twe rossen quamen tot Lobede ende bleven daer thent des anderen dages dat sy geten hadden, verteerden 44 gr.

des sonnendages Esto Michi quam tot Lobede Daem Bottelyer te peerde ende voert die jeger knechte self vijfter myt wijnden honden ende myt enen bere ende duerden daer thent des anderen dages dat sy gheten hadden, verteerden simul 2 gulden 20 groyt

des manendages na Esto Michi quamen tot Lobede to schip des morgens mijnre genediger vrouwen huysgesynne myt den kamergewant als voert tot Hattem te varen, den gegeven te teergelde van gebade mijnre genediger vrouwen 6 gulden. Ende sy hadden mede ynt schip an hammen, metworst, een spaenverken an eyeren ende die havyck hadde een hoen valent 2 gulden 8 gr., om broet 36 gr. om een vaetken wijns ende om een vat hoppen 3 gulden 10 gr. simul 12 gulden

up sunte Peters dach ad Cathedram tgen den avont quamen tot Lobede Johan die Here, Wynandus clerck tot Hattem ende Koele stalknecht, ende duerden daer thent des anderen dages dat sy ontbeten hadden ende sy brachten die baetscaff dat mijn genedige vrouwen van upwerts tot Lobede komen solde, verteerden 1 gulden 16 gr.

des sonnendages Oculi quamen tot Lobede te schip die haefmeyster die drosset van Gulich Werner Bussel Johan van Wy

Johan van Boetberg Gaert Roffart Koexken tot 18 personen tho ende aten ende rampenyerden tot Lobede, verteerden tot Lobede an alrehande cost ende an wijn hoppe ende andere cost die sy mede ynt schip hadden tot Nymegen tho 4 gulden

des dinsdages na Oculi quamen tot Lobede te vespertide Smeedken, Thijsken myt den rossen teldenden peerden ende anderen peerden tot 26 stucken tho, hebben verteert des avonts ende des morgens do sy ontbeten die gesellen ende peerde te samen up den tolhuse ende yn den herbergen vuer den tolhuse dat gerekent was by Smeedken den dat bevolen was van des maerscallix wegen 12 gulden

den vere gegeven van desen 26 peerden ende nae van 44 peerden 1 gulden 20 gr.

Ghysken duerwerder gegeven tot desen peerden tot Arnhem over te vueren 25 blincken

Summa istorum laterum 95 gulden 4 gr. valent 51 rijns gulden 34 gr. die maken 38 sc. 67 gr.

des sonnendages Letare quamen tot Lobede heren Sanders knechte van Kodichoven oerre drye myt 3 peerden ende duerden daer thent des anderen dages dat sy ontbeten hadden verteerden 1 gulden

des donredages na Judica die baerdse gesant van Lobede tot IJsseloert daer mede gesant 5 gesellen die mede tot Hattem vueren dyen gegeven do sy van Lobede vueren te teergelde 1 gulden 46 gr.

des godendages na Quasimodo quam mijn here die hertoge van den Berghe heren Johan van Wienhorst haefmeyster, die maerscallic, mijns liefs heren piper ende rampenyerden ende vueren over omtrent myt 61 peerden die geqwijdt van bevele des haefmeysters van den veergelde kosten 1 gulden 7 gr.

des vurscreven die rampenyerden vuer den tolhuse hadden an wijn ende cost 1 gulden

up den selven godensdach quam Ernken die bade ende bracht meyster Symon den Joede myt synen gesellen tot Lobede, dyen 1 schip gehuert daer sy mede tot Arnhem vueren koste 32 gr.

des vridages post Misericordiam Domini quamen up den tolhuse Ernken die bade, meyster Symon die Joede ende sijn gesellen omtrent vespertijt ende duerden daer thent des sonnendages des mergens dat sy myt eenre karren upwerts vueren, verteerden hier en bynnen ende oic an provanden die sy mede up die karre

hadden 1 rijns gulden. Ende si hadden mede te teergelde 5 rijns gulden. Ende vuer een karre gegeven die sy tot Coelne vuerde 8 gulden valent simul 19 gulden 6 gr.

So hebben twe mannen gearbeyt up den tolhuys yn den alden thoren. Als eerde uyt te graven ende uyt te vueren, die hebben van 7 dage gehadt te loen ende an cost 1 gulden 16 gr.

Jacob Mychgelinc betaelt van gebade mijns liefs heren 38 gulden doe Aleff Hermans soen mijns liefs heren kallic geladen hadde daer tho gehuert yn den kleynen water drye lichtschepe, twe tot Nymegen, ellic vuer 12½ gulden. Ende Bernt des veren meeste schip vuer 6½ gulden daer men den kallic voert mede tot Hattem vuerde valent simul 31 gulden 27 gr.

So heeft Hermans swager van Romunde tot Lobede yn der cost geweest om Hermans gelt te wachten van des sonnendages Viti thent des sonnendages up sente Mertens dach die tijt beloept sich up 21 weken ad 1½ gulden valent 31 gulden 27 gr.

So heeft Willem van Bransenborch tot Lobede yn der cost geweest van wege des jonckeren van Covorden van des sonnendages Octava Epyphanie thent des sonnendages Misericordia Domini die tijt beloept sich up 14 weken ad 1½ gulden valent 21 gulden

so hebben tot Lobede yn der cost geweest Johan Teybart ende Lambertus Pape dyenere mijns heren van Cleve van Pinxtdach thent des sonnendages na sente Margaretendach die tijt beloept sich up een jaer ende sess weken elken ter weke ad 1½ gulden valent 174 gulden

Des gesynds loen up den tolhuse van eynen alyngen jair Derxken den kock van synen loen 6 gulden 24 gr., item der moeder up den tolhuse 6 gulden 24 gr., Johan Monsfoirt 6 gulden, Wouter der weker 5 gulden, Meyken den bouknechte 5 gulden

Seelken den hoppenbrouwer gegeven van bevele des maerscllix doe hy tot Randerade gynck 2 gulden, den selven yn der cost gehalden tot Lobede van bevele mijns liefs heren van Paesschen thent Pynxten tho daer en bynnen verteert 3 gulden

Summa istorum laterum 355 gulden 47 gr. valent 192 rijns gulden 17 gr. die maken 144 sc. 17 gr.

des sonnendages Jubilate quamen upt tolhuys te myddage mijns liefs heren rayt als die haefmeyster die maerscallic joncker Deric van Wisch Ude die Bose myt anderen mijns liefs heren vrienden als joncker Johan Stecke Werneer vamme Royde Johan van

Boetberg mijns liefs heren piper. Ende duerden dair uytgenomen Derich van Wisch die tgegen den avont ewech reet, thent des anderen dages na den yersten eten, hebben verteert bynnen dese drie maeltiden primo om ½ osse 6 gulden om 1 side spex ende twe hammen 2 gulden 11½ blincken om sulte van twe verken 1 gulden om 1 lam 1 gulden om 25 hoenren ad 1 botdreger valent 2 gulden 10 blincken om ½ spint erten 1 blinck om 1 virdel eyer 3 gr. om tonboter ende suete boter 4 blincken om 1 parskese 4 blincken om twe lb ongelkersse 2½ blincken om roggebroet ende weytenbroet 2 gulden 5 blincken om 1 vaet hoppen ende drie veerdel vaet dat vat 16 blincken valent 2 gulden 1 blinck om 1 ame wijns 5 rijns gulden valent 9 gulden 3½ blincken. Item vervodert an haveren omtrent mit 32 peerden bi Gaert des marscallix knecht 5 molder 1 scepel haveren daer men twewerf af gevodert had want men nyet en wyst dat sy des avonts bliven solden, dat molder ad 1 gulden valent 5 gulden 3 blincken 1½ gr.. Item up den tolhuse stoenden 14 perde te ruwenvoder ad 2½ gr. valent 8 blincken a gr. Item van bevele des haefmeysters den huysgesynne op den tolhuys 2 gulden valent simul 36 gulden 7½ groyten.

des donredages post Vocem quamen up den tolhuse Wellen rosknecht ende sijn geselle ende noch twe knechte myt twe rossen ende twe peerden ende duerden daer dat sy gheten ende gevodert hadden, verteerden simul 40 gr.

des saterdages Exaudi quam Velync tot Lobede ende solde tot Caster gereden hebben, bleef tot Lobede syeck liggen thent des vridages des morgens, verteerde hier en bynnen 1 gulden

des vridages post Exaudi die baerdse gesant tot Ysseloert myt 5 knechten die bleven uyt thent up den heiligen Pinxtdach dat sy die baerdse weder omme tot Lobede brachten, hadden te teergelde ende an loen 2 gulden

tot Nymegen quam wagenschot dat mynen genedigen heren thobehoerde dat voert gesant myt karren tot Moldick, koste 8 blincken

dat wagenschot voert van Moldick tot Venlo gesant, koste 11 blincken

Jan van den Kollic gegeven van yser dat van boven komen was dat men voert tot Hattem sande, koste 7 blincken

do mijns liefs heren verken die tot Stralen gekocht weren vuer Lobede gevuert woerden te schip daer tho gegeven 1 malder haveren valet 1 gulden

des saterdages post Agathe quam een brieff van upwerts van mynen genedigen heren den voert yn der nacht Uden den Bosen gesant, koste 6 blincken. Te dorschloen gegeven van mijns liefs heren koren up den Ossenweert te dorsschen 7 gulden

om een piecknette gegeven dat tot Lobede ys mede te visschen 2 gulden 3 blincken

om een lyne van 60 vademen daer men dat vaerschip tot Lobede mede up ende neder trecken sal 1 gulden 11 blincken

om een vuerschuppe ende 1 vuerhake yn die coeken 10 blincken gegeven om een grote broukupe upt tolhuys 10 gulden

om 4 ny koperen potte yn die coeken daer die alden omme gewisselt syn want die alle ontwe waren, daer up tho gegeven 5 gulden 10 gr.

die alde tenen schotelen gewisselt om ny schotelen kosten 2 gulden

om 33 ellen taeflakens als taeflaken ende dwelen af te maken die elle ad 10 gr. valent 6 gulden 6 gr.

Summa istorum laterum 78 gulden 17½ gr. valent 42 rijns gulden 29½ gr. die maken 31 sc. 96 gr.

Van alrehande saken

tot der valbruggen te maken gegeven tween holtsnyderen van holt te snyden 36 gr.

twe tymmerlude die over dese brugge gemaickt hebben, ellic drye dagen elken des dages ad 4½ blincken valent 2 gulden

so hebben yn der cost geweest die tymmerlude drie dage, ellic des dages ad 2 blincken valent 48 gr.

Heynrich Hesken heeft getymmert boven dat bachuys up den sulre 7 dage lanck, des dages te loen 3 blincken valent 1 gulden 30 gr.

heeft die selve yn der cost geweest 7 dage ad 2 blincken valent 1 gulden 2 gr.

om 10 vymmen daecks up den stal ende up den thoren gedeckt, ellic vym koste ½ gulden valent 5 gulden een decker dye dat deckde 11 dage lanck des dages te loen 12 gr. valent 2 gulden 24 gr.

twe knechten die den decker aperden ellic 9 dage elker des dages te loen 6 gr. valent 2 gulden

so heeft die decker yn der cost geweest 11 dage des dages ad twe blincken. Ende twe operknechte 9 dage, elker des dages ad twe

blincken, valent 4 gulden 16 groyt
om twe yseren oren an een waterkupe 10 gr.
om twe emer te bijnden 20 gr.
om een scepel te bynden 28 gr.
om twe rader an een karre 1 gulden 27 gr.
om twe lunsen tot der karren 6 gr.
om 8 yseren klampen die rader mede te bijnden ende die karre 24 gr.
om 150 lasnagel dat hondert ad 20 gr. valent 30 gr.
om 450 sulrenagel ad 4 blincken valent 1 gulden 18 gr.
om 700 spikernagel ad 2 blincken valent 1 gulden 2 gr.
om 200 doernagel ad 3½ blincken valent 28 gr.
om 100 scerpyngh 32 gr.
om een yseren schoppe 10 gr.
om 8 klampen aen een karre 24 gr.
om een luchter bleke myt eenre pannen up den saele 16 gr.
om twe heekgehenge 24 gr.
om twe oren an een tobbe ende om enen hyngel 6 gr.
om holt daer een staeckette afgemaickt is om dat huys koste 2 gulden
noch om twe heckgehenge 32 gr.

gekocht tgegen Derick den Greve 300 paelhouts totten hoefde kosten 3 gulden
tgegen Herman van Sedam 5 veerdel paelhouts kosten 1 gulden 39 gr.
so heeft gearbeidt an den hoefde Deric Baers yn sijns selfs cost 17 dage ad 10 gr. valent 3 gulden 8 gr.
Johan van Bruesel op sijns selfs cost 17 dage ad 10 gr. valent 3 gulden 8 gr.
Derick Beyer up sijns selfs cost 17 dage ad 10 gr. valent 3 gulden 8 gr.
Evert van den Hovel up sijns selfs cost 17 dage ad 10 gr. valent 3 gulden 8 gr.
Johan Monfoirt 11 dage ad 10 gr. valent 2 gulden 2 gr.
om twe schuppen ende twe spaden 1 gulden 18 gr.
noch Deric Baerss an dat hoeft gearbeidt 12 dage ad 10 gr. valent 2 gulden 12 gr.
noch om paelholt totten hoefde koste 5 gulden 18 gr. om een byle te doen vermaken 16 gr.
van enen vaerschip te doen vermaken daer men rijss ende holt mede pleecht te vueren an dat hoeft 5 gulden

Summa istorum laterum 65 gulden 14 gr. valent 35 rijns gulden 24 gr. die maken 26 sc. 57 gr.

tgegen hoechtijt van Paesschen den monnyck van Cleve die myss pleecht te doen up den tolhuys tot offergelde gegeven 1 sc.

den barbier van Eymerich tot offergelde 1 sc.

den tolner besyerre schriver ende den gemeynen huysgesynne tot offergelde 10 sc.

den selver om somerkledynge 32 sc.

tgegen hogetijde van Pinxten den bruder van Cleve tot offergelt 1 sc.

den barbyer van Eymerich 1 sc.

den tolner besyerre ende schriver ende den gemeynen huysgesynne 10 sc.

des manendages na beloken Pinxten up die kalverweyde gesant 4½ vym rijss daer tho gehuert 4 knechte die dese rijss vuerden ende enen man die dese rijss yn dat schip halp leggen ende dragen ende waren uyt seven dage, desen gegeven te loen ende an teryngen ende oic dat dat schip loste te doen halen simul 7 gulden 43 gr. die maken 3 sc. 21 gr.

enen leydecker gehadt up den tolhuys 5 dage lanck die gedeckt ende gestopt heeft, heeft gehadt te loen des dages 13½ gr. valent 67½ gr.

des leydeckers knechte oic 5 dage ellic dages te loen 5 gr. valent 25 gr.

so hebben dese leydecker ende sijn knecht yn der cost geweest tot Lobede ellic 5 dage lanck, elker de dages twe blincken valent 80 gr.

den leydecker ende sijn knecht gegeven daer sy mede aver dat water varen solden 4 gr.

Summa istius lateris 60 sc. 64 gr.

Van wijn tot Coelne gekocht voert tot Arnhem gesant gekocht tgegen den scholteit van Bynge 7 voder 5 amen myn 7 vierdel tfoder ad 18 rijns gulden valent 140 rijns gulden

van desen wyne tot onrade als van bijnden laten schraden mekelardye ende kraengelt 18 marc en 5 s. valent 5 rijns gulden 1 marc 4 s.

tgegen Gobbel Walraven twe amen 6 veerdel roeds wijns kosten simul 8 rijns gulden 9 s.

tot onrade van desen wyne 1 marc 3 s.

tgegen Sijbken van Oyssem 14 voder 3½ ame 2 veerdel dat voder ad 21 payments gulden valent 306 gulden 1 marc 8 s. die maken an rijnschen gulden 298 rijns gulden 2 marc 10 s. koelsch.

tonrade van desen wyne als van bijnden laten schraden kraengelt mekelardie van den voder 2½ marc valent 36 marc 3 s. die maken 10 rijns gulden 2 marc 1 s.

een manne die om dese wyne upwerts gewandelt was verteerde tot Coelne ende onderwegen 4 rijns gulden gegeven te vrachte van desen wynen als van 22 voder 4½ ame 1 veerdel ad 5 rijns gulden van Coelne tot Arnhem tho valent 113 rijns gulden 2 marc 3 s. 4 moerken

simul van desen wyne 581 rijns gulden 3 s. 4 moerken koelsch maken 435 sc. 108 groyt gelresch.

Van den hoefde tot Lobede

Derich Baerss heeft gearbeidt an den hoefde 17 dage yn sijns selfs cost ad 10 gr. valent 3 gulden 8 gr.

Gaert van den Hovel 13 dage yn sijns selfs cost ad 10 gr. valent 2 gulden 22 gr.

Derich die Beyer gearbeidt 5 dage des dages ad 10 gr. valent 50 gr.

Johan Schepen 9 dage an dat hoeft ad 10 gr. valent 1 gulden 36 gr.

Heynrich Belen soen heeft gepaedt up den hoefde up sijns selfs cost 4 dage lanck des dages ad 8 gr. valent 32 gr.

So sijn Goessen Smeerken ende Heynrich Lippoet up den groten weerdt geweest drie dage lanck ellic myt eenre pluech als den weert te paten gegeven elker des dages te loen 1 gulden valent 6 gulden

van den 28 vymmen rijss te snyden yn den lyntten die vuer yn den upboren gescreven staen van elker vymmen 28 gr. valent 14 gulden 28 gr.

gekocht 44½ elle lynendoecks tot slaeplaken up den tolhuys die ell ad 7 gr. valent 5 gulden 41½ gr.

Van der baerdsen te doen reken

tot der baerdsen om een ny soyle mast are lynen ende cost die daer thobehoert 14 gulden 27 gr.

om peck boerde ende holtwerck boven up die baerdse 6 gulden

40 gr.

om twe yseren gehenge yn die baerdse 12 gr.

om twe yseren hake die om twe bome geslagen sijn 8 gr.

om nagel ende syntelen 1 gulden 27 gr.

om 28 stuck holts daer men ryeme ende boome afgemaickt heeft 2 gulden

om een yseren nase vuer an dat schip 2 gulden

twe schiptymmerlude hebben gearbeidt an der baerdse ellic 5 dage elker des dages 3 botdreger te loen valent 3 gulden 18 gr. hebben dese twe tymmerlude yn der cost geweest 5 dage elker des dages ad 2 blincken valent 1 gulden 26 gr.

om heide tot Arnhem ende tot Nymegen doen halen die voert gedecke ys up den tuyn die om den syngelwal gheet om dat overste huyss, koste die heide ende so daer omme verteert ys 4 gulden

up onsser Liever Vrouwen avont Visitacio die baerdse gesant tot Ysseloirt myt 8 gesellen die voert vueren myt mynen genedigen heren tot Hattem ende duerden onderwegen thent up den sesten dach eer sy weder tot Lobede quamen, hadden dese mede te teergelde 1 gulden ende ellic te loen gegeven 6 blincken valent simul 4 gulden 30 gr.

Summa simul istorum laterum 75 gulden 27½ gr. valent 40 rijns gulden 77½ gr. die maken 30 sc. 77½ gr.

des saterdages up sente Margaretendach ten yersten eten quam die haefmeyster tot Lobede ende daer quam mede die here van Ryferscheyt te samen myt 28 peerden. Ende daer quamen tho Johannes van Heymbach ende Ansem clerck mijns liefs heren ende duerden daer thent na vespertijt dat sy rampenyerden. Ende daer quam doe tho van Elten mijn joncvrouwe van Nuwenare self achter. Primo om karpen ende ander gruen visch 1 gulden 12 blincken om 3 gebout schollen 6 blincken om eyer 6 blincken om 6 lb tonboteren 7 blincken ende vijff maten sueter boteren 4 blincken om parskese 2 blincken om weytenbroet ende roggenmycken 1 gulden 3 blincken om ½ ame wijns 2 rijns gulden 20 blincken valent 5 gulden 2½ blincken om 9 scepel haveren dat malder ad 16 blincken valent 2 gulden 9 blincken. Item tot Wellens huys die peerde die daer stoenden te ruwenvoder ende ander onkost 3 blincken om ½ vat hoppen 8 blincken simul 13 gulden 34 gr.

des saterdages up sunte Margrietendach tghen den avont quam

een knecht van Dulken tot Lobede ende bracht Ansems schrivers peert aldaer ende Ansem had daer oic een peert laten staen, bleef die knecht ende die twe peerde des nachts tot Lobede, verteerden simul die knecht ende die peerde des nachts an haveren ende ruwenvodere 22 gr.

ter selvertijt den knecht van Dulken gegeven van des haefmeysters bevele 1 gulden

Bernt den vere tot Lobede gegeven dat hy den haefmeyster marscallic rentmeyster dese rekenynge lanck tot Lobede over gevuert heeft. Ende den here van Riferscheyt ende den haefmeyster up een tijt myt 28 peerden simul 1 gulden 29 gr.

Summa istius lateris 16 gulden 31 gr. valent 82 rijns gulden 95 gr. die maken 6 sc. 95 gr.

van den gehalde des tolhuys dat is des jairs 300 scilde, ende na den belope der tijt van deser rekenyngen dat is een jair ende sess weken, also maickt dyt te samen 334 sc. ende 83 groyt gelresch

Summa per se

Summa summarum van alle den uytgeven voirscreven tsamen 7804 schilde 115½ gelresche gr.

Ende dat opboeren voirscreven hir tegen afgeslagen blyft myn genedige here Wolter van der Elborch van deser rekenschap schuldich daer syn ampt voirscreven mede ingerekent is 2195 schilde 72½ gelresche groet

Gerekent tot Middeler op Onser Liever Vrouwen avont Assumptionis int jaer Onss Heren MCCCC ende neghen voir mynen genedigen heren dair van den raide tegenwordich waeren heer Johan van Wyenhorst hovemeister heer Gadert van Rure heer Engelbert van Oirsleke ridder Arnt Pyeck overste rentmeister der lande van Gelre Arnt van Alpen huysmarschall ende Ude die Bose

Summa simul van allen uytgheven 7804 sc. 115½ gr. Afgekort dat opboeren so behelt die tolner an den toll tot Lobede 2195 sc. 72½ gr.

Register van persoonsnamen

N.B. Alle i-klanken (y, ye, ii, ij) zijn onder de i samengevoegd. Voor k zie c. Voor z zie s.

A, Lubbert van (yn) der; 77, 82-84, 88, 122, 126.
Ab, Herman; 72, 75.
Adel, Herman; 71.
Ael, Gerit van; 72, 74.
Aelbrechtssoen, Peter; 123.
Aerde, Macharijs van; 149.
Aernhem; zie Arnhem.
Aeswiin, Reynolt van (rentmeester); 99.
Alcop, Herman; 128.
Aldenkirchen, Johannes van; 155.
Alef(fken), Kleyn; 117, 120, 125.
Alof, Vroet; 75.
Alofssoen (Alefssoen), Peter; 70, 73, 75, 76, 80, 83, 90, 93, 95, 139, 145.
Alofssoen; zie Vreed.
Alpen, Arnt van; 165.
Amelonck, Derich; 129, 142.
Amelonck, Heynrich; 130, 133.
Amelonck, J(oh)an; 75, 91, 127, 128, 130, 148.
Andernaeck, Geerloch van; 70, 72, 74.
Andernaeck, Heyns van; 77.
Andries, Roloff; 130.
Angerloy, Goessen van; 123.
Ansem (klerk); 164, 165.
Arnhem, Goesscalck van; 124, 128, 131.
Arnhem, Jorijs van; 121.
Arnt, Groet; 94.
Arntssoen, Arnt; 87.
Arntssoen, Rynken (Reyner); 121, 126.
Asperen, Henric van; 81.
Averlinck, Johan van; 84.
Averman, Gerit; 85.
Backman; 96, 122, 130, 141.
Backman, Derick; 126.
Backman, Johan; 95.
Baers, Deric; 100, 104, 118, 120, 124, 131, 136, 161, 163.
Balyuwe, Johan; 152.
Barck; zie Berck.
Becker (van Griethuizen), Herman; 87, 134, 143, 152, 153.
Beenken; 100.
Beensem, Herman van; 138.
Beest, Johan van; 139.
Beyer, Arnt die; 97.

Beyer, Derick (die); 161, 163.
Beke, Heynrich van; 133, 142.
Belayr, Nese van den; 141, 146.
Belensoen, Heynrich; 163.
Bely Willensbrueder; 129.
Bemmel, Herman van; 94.
Ber(i)ck (Barck), Deric; 73, 88, 93, 129.
Berck, Henric van; 81.
Berck, Plonis; 85.
Berck, Reynoldt van; 86.
Bercke, Gerit van; 132.
Berge, Goesscalc van den; 135.
Berghe, hertog van den; 154, 157.
Berghel (Berghen), Aleff van; 114, 119, 126.
Bernt (veerman); 99, 158, 165.
Bers, Beynnom; 97.
Berss(e), Deric; 71, 74, 94, 128, 138, 141.
Bertelts, Mechtelt; 104.
Berteltssoen, Heynrich; 142.
Bertoltssoen, Peter; 97.
Berther, Tyelman; 118.
Biter (Byter), Peter; 79, 82, 109, 122.
Blanckaert, Johan; 136.
Blanckenhem, heer Gerit van; 105.
Bochart; zie Borchart.
Bockeman, Beldken; 96.
Bo(e)d; zie Bued.
Boelmanssoen (Buelmanssoen), Gorys; 120, 126, 132, 140.
Boetberg, Johan van; 157, 159.
Boetzeel, Henneken; 94.
Bogel, Evert; 90, 121, 129, 139.
Bogel, Herman; 130.
Bogel, Hubert; 82, 145.
Bo(e)gel, Johan; 90, 129.
Bo(e)gel, Rutger; 77, 128, 130, 136.

Bokelweerd, Stephen van; 70, 71, 96.
Bol(le), Goessen; 127, 138.
Bolde (Boude, Boulde), Heyn; 128, 134, 142, 143.
Bomel; zie Storm.
Bonart, Gerit; 90, 117.
Bond(e), Heyn; 69, 70, 91, 93, 95, 141, 143.
Bonga(e)rt; 111, 129, 145, 146.
Bongart, Deric; 103.
Bongartssoen, Johan; 116.
Bonhart; zie Borchart.
Bonyngen, Gadert (Gaedken) van; 94, 111, 114, 116, 125, 129.
Bo(r)chart (Borchgaert, Bonhart), Geerlich; 114, 117, 126, 132, 134, 146.
Borkel (Borculo), jonker van; 105, 107.
Bortt, Gerit; 148.
Boschman, Koenraet; 126.
Bose, Ude die (rentmeester); 152, 158, 160, 165.
Bos(s)ch (van den Busch), Coenraet (Coenken); 81, 86, 89, 118, 122.
Bottelyer, Daem; 156.
Botterman, Beltken; 125, 128.
Bou(l)de; zie Bolde.
Boumeyster, Gerit; 110.
Boy, Jorden; 88.
Braeckbeke, Heynrich van; 156.
Bransenborch, Willem van; 151, 158.
Brenger, Heynrich (Heynken); 124, 147.
Brentys (Brenttinck), Roelof; 94, 96, 116, 125, 129, 132, 134, 143, 145.
Breuwe, Willem; 131, 141.
Bromert; 92.
Bruen; 100.
Bruen, Heymeric; 74.
Bruen (Bruyn), Roelof (die); 82, 89, 96, 118, 122, 127, 132.
Bruynssoen, Herman; 118.
Bruensoen, Johan; 85, 89.
Bruggen, Frederic ter; 126.
Brug(h)man, Johan; 70, 73, 77, 83, 90, 117, 125, 136.
Bru(e)sel, Johan van; 100, 104, 161.
Bucelman, Henric; 97.
Bucelman, Johan; 70, 77-79, 82, 92, 95.
Buckinc (Buckync); 79, 109.
Buckinc, Johan; 78.
Bueck, Gerit; 96.
Bued (Bod, Boed, Budde, Buede), Johan; 82, 85, 88, 90, 95, 108, 110, 122, 127, 131.
Bued (Boed, Buede), Wolter; 82, 85, 95, 119.
Buedman, Johan; 69.
Buel(s)manssoen; zie Boelmanssoen.
Buerken; 145.

Buestkenssoen; zie Roffart.
Burick, Alof van; 84, 92.
Busch; zie Bossch.
Bussel, Werner; 156.
Butenpoert, Herman; 69, 73, 76, 79, 80.
Butken, Johan; 99.
Cael, Herman; 89.
Kaerke, Mychiel; 137.
Calf, Heynrich; 71, 114, 146.
Kalkerman; 110, 123, 125, 142.
Camp, Johan van der (Jan opten); 95, 109, 114.
Kamphusen, Jutten van; 150.
Capellen, Frens van der; 84, 121.
Capellen, Huge van; 90.
Katwick, Herman van; 144.
Keerberch; zie Kerberch.
Kelre, Peter opten; 88, 96.
Kempen, Tele van; 131.
Kempinck, Henrick; 90, 93.
Kenter, Herman; 109.
Kenter, Heynrich; 114, 116, 121.
Kenter, J(oh)an; 113, 121, 135, 142.
Kenterssoen; 129.
Kep; 73, 79.
Kepken; 118.
Ke(e)rberch, Johan; 84, 88.
Cesar, Johan; 124.
Keteler, Gerit; 138.
Kijffert, Derich; 137.
Kijnt (Kint), Deric; 83, 90, 95, 130.
Kijnt, Heynrich; 140.
Claeck, Peter; 120, 143.
Claeck (Klack), Reynken; 78, 82, 86, 92, 111, 117, 129, 132, 133, 135, 143, 144, 147.
Claeck, Willem; 96.

Claecssoen, Reynken; 74.
Claes, Deric; 92, 137.
Claessoen, Derich; 147.
Clagge, Johan; 83.
Kleef, graaf van; 148, 154, 158.
Cleve, Noud van; 89.
Clein, Henric die; 71.
Kle(r)ck, Willem; 126, 131, 133, 140.
Clover, Arnt; 69, 70, 87, 91, 94, 96, 111, 113, 115, 119, 122, 125, 130, 134, 140, 141, 144, 146.
Cluet (Kluyt), Gabel (Gobel); 76, 80, 83, 96, 137, 141, 144, 146.
Cnop, Jacob; 71, 72, 74, 77, 80, 84, 86, 94, 122, 131.
Kock, Heynrich; 133.
Kockensoen, Herman; 117, 118, 121, 126, 141, 146, 147.
Koeken, Herman; 143.
Coeken, Johan van der; 129, 140.
Kodichoven, Sander van; 157.
Koele (stalknecht); 156.
Coelne, Gadert van; 124.
Coelne, Jacop van; 114, 119, 124.
Coenraetssoen, Evert; 115.
Coenraetssoen, Gerit; 76, 84, 88, 109-111, 113-118, 121-124, 126, 130, 133, 138, 140, 142-144, 146, 147.
Coenraetssoen, Herman; 81, 88, 113.
Coenraetssoen, Johan; 84.
Coes, Stephen; 99.
Co(e)verden, jonker Reynalt van; 151, 158.
Koexken; 157.
Kollart, Heynrich; 128.
Collart, Peter; 88, 95.
Kollic, Jan van den; 159.
Combyer; 119.
Konynck, Heynrich (Heynken); 75, 87, 109, 113, 114, 118, 125, 134, 137, 145, 146.
Konynck, Herman; 112.
Korff, Her(t)bert; 111, 123, 125, 145, 146, 148.
Cornelis; 70, 74, 76, 77, 92, 110, 116, 122, 123, 127, 130, 134.
Cornelis, de vrouw van; 113, 141, 145.
Cornelys, Johan; 108, 118, 132, 135.
Cornelyssoen, J(oh)an; 112, 115, 117, 133, 144, 146.
Coutter (Kouter), Henric; 80, 93, 96, 128.
Coutter, Johan; 74, 97.
Coverden; zie Coeverden.
Kraenley; 72, 75, 81, 96.
Kraenley, Gerart (Gerit) van der; 86, 91, 121, 128.
Kraenley, Willem (van der); 121, 127.
Kroen, Lambrecht; 125.

Krom(me), Evert die (den); 135, 150.
Krudener, Johan; 92, 97, 131, 139.
Kruut, Deric; 78.
Kuekel, Goessen van; 106.
Kuess; 83.
Kuess, Deric; 90.
Danel (tolknecht); 151.
Deyske, Henric; 83.
Deysken, Willem; 139, 143.
Deric; zie Dericxsoen, Deric.
Deric; zie Joed, Deric die.
Derich Jopartsneve; 134.
Dericxsoen, Arnt; 75, 78, 113, 146.
Dericxsoen, Deric (Gyskenss) (tollenaar); 68, 69, 97, 98, 105-107.
Dericxsoen, Johan; 81.
Dericxsoen, Peter; 137.
Dericxsoen, Riquin; 89.
Derxken (kok); 158.
Deventer; zie Fredericssoen.
Dyke, Johan van den; 136.
Dyke (Dick), Willem van den; 72, 74, 79, 87, 92, 94, 141.
Dyemer; zie Dumer.
Dyerken, Deric; 70, 133.
Dyerken, Rutger; 76, 86, 90, 130.
Dobbe, Henric; 80.
Doemer; zie Dumer.
Doenen; 119.
Doennen, Henric van; 89, 95.
Doennen, Johan van; 95.
Doennen, Willem van; 93, 95.
Doen(nen)walt (Doemenwalt), Deric; 70, 71, 73, 78, 84, 86, 91, 95, 109, 112, 116, 125, 129, 133, 135, 140, 141, 143, 148.
Doerinck, Henric; 72.
Doern, Heyn van; 125.
Doerninck (Doernyck); 78, 108, 145.

Doerninck, Henric van; 82.
Doerninck, Willem van; 82, 85.
Doerrendick, Reyner; 82, 88.
Doesborch, Cleric (Klerck) van; 73, 77, 86, 93, 109, 120.
Doesborch; zie Geerlacus.
Doeveren, Gerit van; 90.
Dolip, Henric; 94.
Donsbruggen, Johannes van; 84.
Doppe, Goesscalc; 140.
Doret, Johan; 69.
Dorsten, Rutger van; 89, 96.
Driel, Derich van; 132.
Driessoen, Roloff; 119.
Dromel, Gerit van; 149.
Drup(pen)steyn(e), Abel van; 85, 120, 125.
Druppensteyn, Alert van; 81.
Dumer (Doemer, Dyemer), Deric; 84, 119, 124, 141.
Dune, Herman; 137.
Durant, Henric; 108.
Duysseldorpe, Henken van; 127.
Edelkijnt, Heynrich; 118.
Edelsoen; 121.
Egbertssoen, Gijsbrecht; 124.
Eyberlinck, Evert; 127.
Eylbrechtssoen, Arnt; 118.
Eynde, Jan an geen; 120, 127.
Elbertssoen, Herman; 85, 89.
Ellbroch, Wolter van den; 68, 108, 148, 150-153, 165.
Ellertssoen, Henric; 84.
Elveric(h), Willem van; 76, 91, 136.
Engels, Jan die; 113, 114.
Engels, Jutken die; 125.
Ernken (bode); 157.
Ernst, Johan; 134.
Erpel, Vockwijn van; 122.
Everdiin; 84, 89.
Ewick, Gerit van; 85, 89.
Ewick, Henric van; 74, 97.
Fenck; 124, 126, 133, 142.
Fenck, Deric; 120.
Fenck, Henric; 73.
Foppensoen, Derich; 134.
Fredericssoen, Daem; 123.
Fredericssoen van Deventer; 141.
Fredericssoen, Herman; 111, 123.
Gadensoen, Deric; 82, 85.

Gadertssoen (Gaedkenssoen, Gaykenssoen), J(oh)an; 72, 73, 119, 125, 126, 128, 144.
Gadertssoen, Willem; 71.
Gaedkenssoen, Jennesken; 115.
Gaert (stalknecht); 159.
Gaet (Gate, Gaten), Willem op ten (op ter); 115, 117, 125, 129, 132.
Gayom, Abel ingeen (in den Gadom, Ghadem); 95, 120, 128.
Gayom (Garyen), Johan in den; 70, 88.
Galle, Heynrich; 112.
Gallen, Seelken; 108.
Ganss, Herman; 120.
Gedduden; zie Ude.
Geerlacus (van Doesborch); 123, 146.
Geldorppe, Claes van; 152.
Gelenhouwer, Deric; 87, 92.
Gelint, Dirc van; 76, 83, 87.
Gelissoen, Rutger; 100.
Gelreman, Deric; 84, 121.
Gemul, Heynken; 128.
Genser, Henric; 92, 128.
Georgien (Jorrien), heer; 102.
Geritssoen, Arnt; 111, 116, 120, 122, 128, 131, 135, 140, 143.
Geritssoen, Daem; 136.
Geritssoen, Gerit; 145, 147.
Geritssoen, Henken; 110.
Geritssoen, Herman; 120, 142.
Geritssoen, Jenken; 111, 113, 116-118, 121, 123, 124, 128, 139, 141, 142.
Geritssoen, Johan; 71-73, 76, 78, 81, 87, 93, 95, 97, 137, 138.
Geritssoen, Symon; 89.
Geritssoen, Tele (Telken, Tyel); 77, 81, 118, 126.
Ghadem; zie Gayom.
Ghent, Peter van; 124.
Ghent, Steven van; 131.
Ghijmer; 117.
Ghyess, Derich van; 138, 139.
Ghysken (duerwerder); 157.
Gym (Ghyme), J(oh)annes; 124, 131.
Gyskenss; zie Dericxsoen, Deric.
Glats, meyster Johan; 155.
Goch, Johan van; 89.
Godertssoen; zie Gadertssoen.
Goesen (leidekker); 101.

Goesschalck; zie Arnhem.
Goe(t)gesel, Herman; 72, 87, 95.
Goltsmyt, Bernt; 114, 127, 140.
Goutsmit, Deric; 83.
Gom, Gheerloch; 94.
Goud, Johan van der; 81.
Graef, Johan opten; 77.
Greve, Derick den; 161.
Griet, Peter van; 86.
Griethuizen; zie Becker.
Groesbeck, Deric van; 85.
Gruesbeke, Heylwich van; 126.
Gruenwalt, Deric; 86, 125, 131.
Gruenwalt, Willem; 87, 135, 138.
Gruter, Arnt; 130, 136.
Gruter, Coenraet die; 74, 85.
Gruter, Deric (die); 74, 78, 85, 87, 90, 92, 108, 112.
Gruter, J(oh)an die; 75, 79, 80, 90, 93, 95, 105, 112, 116, 118, 119, 121, 122, 127, 130, 132, 137, 138, 140, 143, 147.
Gruter, Stephen; 98, 103.
Gruter, Sweder(ken) (die); 115, 117, 121, 123, 130, 133, 139, 143, 148.
Haen, Heyn; 108.
Haert, Gerart (Geert) van der; 110, 114.
Haessenaer, Peter; 73, 76, 89, 95.
Haeve, Godde van den; 130.
Hagen, Egbert (Eggert); 109, 110, 122, 123.
Haige, Gerit ten; 107.
Halle, Johan van; 138.
Ham(me), Gerit van den; 71, 76-78, 83, 85, 92, 96, 109, 111, 115, 121, 135, 144, 148.
Ham, Goessen van den; 111, 112, 117, 126, 129, 136, 142, 144, 147.
Ham, Reynken van den; 113.
Harre, Heyn; 139.
Harst, Reyner (Reynken); 141, 144.
Hart, Gerit van der; 75.
Hasensoen, Peter; 110, 115, 117, 127, 132, 137, 142, 147.
Have, Teelmen in den; 69, 82, 85.
Have, Willem ten; 85.
He(e)rdinck; 80, 97.
Hees(se); zie ook Hese.
Hees, Daem van; 87.
Heesse, Maes (Maeshese); 69, 79, 81, 92, 94, 114, 120, 124, 130, 133, 142.
Heg(h)man; 106, 151.
Heyden, Gerit van der; 73, 126.
Heidenrick, Philips; 86.
Heyderich, Gobbel; 134.
Heydken, Hans; 138.

Heidken, Thijs; 128.
Heidken, Willem; 141.
Heidkenssoen, Johan (Hans); 71-73, 77, 78, 93, 125.
Heidkenssoen, Thijs (Tyte); 72, 82, 86, 88, 91, 96, 124.
Heidkenssoen (Heyckensoen), Willem; 72-74, 76, 78, 80, 94, 123, 130, 134, 142, 146.
Heymbach, Johannes van; 164.
Heymeric, Arnt; 92, 132.
Heymeric, Frederic; 89.
Heynken, Swarte; 110, 113, 116, 123, 125.
Heynrich, Selff; 129, 139.
Heynrichssoen, Goessen; 109, 112, 113, 117, 136, 143, 145.
Heynrichssoen, Yngelken; 111.
Heynrichssoen, Johan; 82.
Heynrichssoen, Lambert (Lambrechts); 116, 130, 146.
Heynrichssoen, Lemken; 114, 142, 145.
Heynrichssoen, Reymbout (Rembolt); 76, 78, 86, 108, 118, 125, 131, 132, 139.
Heynrichssoen, Willem; 86, 92.
Heynsberch, heer van; 106.
Heysken, Jacob; 86.
Helman, Henric; 83, 84, 86, 89-91, 117.
Hencke, Willem van; 131.
Hennensoen, Alof; 103.
Henricxsoen; zie Heynrichssoen.
Here, Johan die; 156.
Herinc, Johan; 85.
Herman; 109.
Herman; zie Wolff.
Hermanssoen, Alof (Aleff); 87, 108, 111, 126, 130, 132, 145, 146, 158.
Hermanssoen, Johan; 112.
Herssen, Johan van; 143.
Hese (Heze), Gadert van; 120, 141.
Heze, Heynrich van; 151.
Hese (Heze), Willem van; 126, 130, 131, 136.

Hesel, Henric van; 73.
Hesken, Heynrich; 160.
Hienrichssoen; zie Heynrichssoen.
Hoddelken, Peter; 85, 95.
Hoef, Daem van; 89.
Hoeff, Deric; 97.
Hoeft, Bernt; 128.
Hoemborch (Hoymborch), Henric (Henken) van; 139, 146.
Hoemborch, J(oh)an van; 75, 87, 92, 97, 143.
Hoemborch, Plo(i)n(i)s; 74, 79, 87, 108, 111, 120, 123, 129, 142, 144.
Hoeve, Wernken ten; 149.
Hokelem; 139.
Horst, Heynrich van der; 147.
Houthusen, Claes van; 113.
Houwenynge, Seelken van; 112.
Hovel, Evert van den; 161.
Hovel, Gaert van den; 163.
Hovelwich, Jan van der; 122.
Huesselman, Gerit; 120, 127.
Huessen, Johan van; 84, 90, 119, 124, 133, 152.
Huessen, Wyerken van; 132.
Huessen, Willem van; 130.
Huest, Evert van; 143.
Huest (Huist), Gerart (Gerit) van; 90, 92, 112, 115, 121, 128, 134, 138, 145, 147.
Hugensoen, Mychyel; 127.
Hunen, Kerstken van (den); 108, 121, 143, 147.
Hunick, Kerstken; 84.
Yshem, Derick van; 109.
Jacobssoen, Philips; 86, 96.
Janssoen; zie Johanssoen.
Japa(e)rt; zie Jopart.
Jenssoen, Aelbrechts; 144.
Joed, Deric die (Derich Joede); 82, 86, 120, 124.
Joede, Symon die; 157.
Johan (meyster Johan, maerscallic); 156.
Johan (timmerman); 103.
Johan; zie Here.
Johanssoen, Alart; 94.
Johanssoen, Deric; 126, 136.
Johanssoen, Emont; 138, 142.
Johanssoen, Evert; 112, 122, 137, 143.
Johanssoen, Goessen; 108.
Johanssoen, Gijsbrecht; 117.
Johanssoen, Marcelis; 73, 76, 83, 90, 95.
Johanssoen, Peter; 76, 110.
Johanssoen, Roloff; 134.

Jopart (Japart, Jopert); 71, 109, 113, 117, 122, 127, 141, 147.
Jopart, Koenraet; 145.
Jopartsneve; zie Derich.
Jopartssoen; 133.
Jorys; 140.
Jorys, Heyn; 134, 142.
Jorys, Johan; 69, 70, 89, 95.
Jorrien; zie Georgien.
K...; zie onder C...
Lambrecht mytten Monde; 128.
Lambrechtssoen, Alart; 124, 134.
Lambrechtssoen, Claes; 108, 112.
Lambrechtssoen, Gayken; 139.
Lambrechtssoen, Heymeric; 73, 75, 80, 83, 91, 96, 110, 115, 118, 122, 125, 131.
Lambrechtssoen, Willem; 71, 73, 76, 84, 109, 112, 118, 124, 129, 138, 140, 143.
Latom (Lothom), Henric van; 75, 90.
Lawick; 137, 141.
Lawick, Arnt van der; 70, 72, 90, 96, 97, 108, 120, 126, 129, 133-135, 139, 140, 144.
Leedborch, Gerit van; 135.
Leygraef, Gheen van den; 96.
Leliaerts, Iryes; 74, 79.
Lelikaerts, Nyes; 87.
Lelyen (Lelan), Agnese van der; 112, 122, 124, 133.
Lent, Deric van; 84.
Lent, Ludekiin (Luytken) van; 74, 77, 110, 116, 127, 133, 144.
Lent, Nonder van; 70.
Lent, Ott van; 72.
Lent, Rembolt van; 75, 87, 92, 115, 118, 122, 126, 131, 140.
Lent, Stephen van; 83.
Lepken, Henken; 125.
Lepken, Rutger; 116, 117, 147.
Lerinck, Werner; 86.
Letberch, Gerit van; 83.
Lewe, Noyde; 129.
Lijnman, Deric; 129.
Lippoet, Heynrich; 163.

Lyster, Claes; 83.
Lodekijn (Lodewich), Quade; 69, 74, 81.
Loedewichssoen, Herman; 97.
Loef; zie Luef.
Loeman; 75, 78, 80, 87.
Loen, Herman; 118.
Loer, Heyn van; 70.
Loerenweert, Deric; 69, 84, 92.
Loetbergen, Gerit van; 69.
Loyt (Loet), Arnt van; 94, 126, 131, 139.
Loyt, Heynrich van; 125.
Lothom; zie Latom.
Lotter, Heynken; 120.
Louwer; 144.
Luef (Loef), Evert; 90, 126.
Luef, Heynrich; 119, 126.
Luess, Herbert; 89.
Lutyngen, Heynrich (Heynken) van; 113, 124, 146.
Lutyngen, Johan van; 110.
Lutyngen, Reynken van; 110, 115, 123, 132, 141, 144.
Machgeren, Gerit van; 98.
Maeshese; zie Heesse.
Makijck, Ywijn; 129.
Mannyck, Derich; 130.
Marck, Deric van der; 71, 87, 97.
Marck, Hugo van der; 95, 138.
Marissen; 136.
Maryssensoen, Willem; 118, 120.
Martijn; zie Meerten.
Mathyssoen, Gadert; 84, 93, 101.
Meckinck, Johan; 105-107.
Medel, Bernt van; 94, 125, 133.
Me(d)el (Moel), Gerit van; 85, 89, 130.
Meerten (Martijn), Henric van; 105, 106, 132.
Meyerich, Heynrich van; 120.
Meyken (landbouwknecht); 158.
Meylaen, Johan van; 84.
Meyss, Johan; 84.
Menne, Gerit; 108.
Merkelijns, Reynart; 147.
Meroele, Arnt; 133.
Mesmaker (van Wesel); 110, 122.
Meussoen, Henric; 77.
Michgelinc, Heynrich; 114, 121, 128, 132, 134, 137, 139.
Michgelinc, Jacop; 110, 117, 128, 158.
Michiel, Jacob; 69, 78, 83, 88, 94.
Michiel (Scheel); 123, 134, 136.

Mynsschart, Johan; 98, 99, 103.
Moel; zie Me(d)el.
Moelen, Johan van der; 127.
Moelen, Reyner van der; 83, 121.
Moelhem, Bave van; 74.
Moelhem, Hans van; 87.
Moelman, Johan; 82, 89.
Moelman (Moleman), Wicken (Wytken); 89, 92, 95, 133.
Moer, Amelonck; 127.
Moercken; 97.
Moers, Deric van; 88.
Moers, Johan van; 78, 96.
Moers(e), Willem van; 82, 87, 95, 120, 133, 141.
Moldic, Arnt van; 117.
Moleman; zie Moelman.
Molenem, Jannes van; 123, 134.
Monde; zie Lambrecht.
Monnyck (Monick), Deric; 78, 83, 88, 93, 117, 119, 139, 144.
Monnyxken; 113.
Mon(s)foirt, Johan; 158, 161.
Monter, Reynken; 143.
Mor(re), Evert; 81, 96, 112, 141, 145.
Mor(re), Jacob; 109, 111, 114, 122, 125, 128, 132, 138, 141, 144, 146.
Mued, Peter van der; 82.
Muel, Heynken ingeen; 74, 90.
Muel, Peter ingeen (van der Muele); 85, 89, 128.
Muser, Lambrechts; 146.
Nagel; 126.
Natel, Herman; 80.
Neckinc, Herman; 87.
Neckinc (negginck), Rutger; 76, 84, 110.
Neve, Frederich; 86, 135.
Nyburger, Heynrich; 120, 125.
Nyel (Neyl), Reynken van; 71, 73, 74, 77, 80, 88, 94.
Nyelssoen, Heynken; 78, 133, 137, 147.
Nyenhove (Nyenhaven), Evert van; 89, 128.
Nyenhoven, Wynant van; 150.
Nyensteyn, Johan van; 151.
Nyerstat, Reynken van der; 79, 80, 84, 86.
Nijss, Heyn; 143.

No(el)linc (Noetlynck), Henric; 88, 119, 127, 131.
Noese, Johan; 110, 127.
Noyde; 119.
Noydensoen, Heynrich; 116.
Nuwenare, jonkvrouw van; 164.
Oerbach; zie Overbach.
Oerdyngen, Tyelken van; 117.
Oy, heer van; 99.
Oy, Gerit(ken) van; 75, 84, 88, 94, 97.
Oy, Heynrich van; 149.
Oirsleke, heer Engelbert van; 165.
Oyssem, Sijbken van; 163.
Olman, Henric van; 89.
Olman (Olmen), Johan van; 87, 131.
Omloep, Claes; 108.
Oppenstal, Johan; 85.
Oryngen, Derich van; 125, 141.
Orsoy, Herman; 75.
Ors(s)oy(e), Lambert van; 93, 130.
Orssoye, Heynrich van; 145.
Oss, Jan van; 121, 129.
Ossenbergen, J(oh)an van; 123, 127.
O(v)erbach, Geerlich van; 137, 139.
Paes, Reyner; 75.
Pape, Lambertus; 158.
Ped(den)voet, Gerit; 86, 120, 133.
Pedernach, Claes van; 119.
Peersich, Herman van; 140.
Peterssoen, Bertolt; 134.
Peterssoen, Gaedken; 118.
Pieck, ridder Arnt (overste rentmeester); 155, 165.
Pisbudel, Gheerloch; 85.
Poelken (Puelken); 79, 85, 108, 123.
Poelvisch, Plonis; 87, 125, 131.
Poerten, Gerit ter; 126.
Poerten, Heynrich ter; 117, 124, 134.
Posch, Arnt; 75, 80, 113, 125.
Posch, Gerit; 111.
Posch, Meyndken; 93.
Potholle, Heynrich; 116.
Praest, Rutger van der; 137, 140, 142.
Pryem, Peter; 143.
Puls, Eerntken; 106.
Quade, Johan (die); 131, 141.
Rabolt, Johan; 74.
Raet, Jan; 129.
Ratingen, Henric van; 82.

Redichaven, Daem van; 141.
Redinchoven, Deric van; 151.
Rees, Heynken (Hoiken) van; 112, 139.
Rees, Reynken (Reenken) van; 83, 135.
Rees, Willem van; 149.
Remboltsoen, Gosen; 70, 72, 74, 77, 81.
Reykenssoen, Johan; 142.
Reynerssoen, Herman; 82.
Reynerssoen, J(oh)an; 90, 124, 136.
Ryferscheyt, heer van; 164, 165.
Ryck, Deric die; 89.
Ryck (Rike), Johan die; 96, 112, 124, 127, 131, 135, 138.
Rijn, Deric van den; 73, 77, 85, 119, 140.
Rijn, Gerit van den; 97, 130.
Rijn, Heynrich van den; 115.
Rijn, Herman van den; 121.
Rijn, Jacob van den; 73, 85.
Rijn, Johan van den; 71, 88, 95, 100, 104.
Rijn, Steven van den; 119.
Rijn, Willem van; 71.
Rijnacker, Stephen; 75, 76, 80, 85, 96.
Ryswick, Deric van; 77, 90, 119, 121, 127, 128.
Ryswick, Jacob van; 119, 130.
Ryetbosch; 126.
Ryetbosch, Evert; 130.
Roed(e), Arnt die; 70, 79, 86, 91, 118, 126, 140.
Roed(e), Franck die; 75, 78, 109, 110, 112, 113, 115, 120, 127, 130, 136.
Roede, Herman die; 122.
Royde, Werneer vamme; 158.
Roededoere, Johan; 127.
Roekel (Ruekel), Goessen van; 82, 85, 93, 101, 111, 138.
Roekel, Heynrich van; 136, 142.
Roekel, J(oh)an van; 71, 77, 89, 97, 130, 134, 139, 147.
Roellofssoen, Dries; 82, 84, 87.
Roeswalt; 146, 147.
Roeswalt, Heyn; 74, 76.
Roetert, Thijs; 111.
Roever, Deric; 86.
Roffart, Gaert (Buestkenssoen); 144, 150, 157.

Roggenbroet, Deric; 114, 126, 146.
Romunde; zie Wolff.
Ruekel; zie Roekel.
Ru(e)re, heer Gadert van (der); 155, 165.
Ruyss, Goessen; 125.
Sack, Heynrich; 121, 128, 140.
Saelken; 126, 137.
Saelken, Deric; 96.
Sayart, Johan; 90.
Sayart, Peter; 91.
Sayart, Rutger; 81.
Zancten; zie Xanten.
Sand, Johan van den; 82.
Sandacker, Riquin (Stephenssoen); 100, 104.
Sandacker, Stephen; 100, 104.
Sanderssoen, Wyer; 136.
Saryssoen (seryssoen), Arnt; 130, 143.
Schaefdries, Derich; 131.
Schaefdries, Johan; 135.
Scaep, Johan; 84.
Scaep, Ott; 77.
Schalte, Roloff; 139.
Scheerk, Henric; 147.
Scheerle, Tyel; 117.
Schelhaver, Johan; 75, 78, 80, 111, 112, 114, 117, 125, 135, 138, 145, 146.
Schellenschair, Derich; 138, 145.
Schepen, Johan; 163.
Schey(r)fart, Herman; 77, 80, 110, 121.
Scheynck, Deric; 92.
Schynelberch, Heynrich; 120.
Sch(y)erenbeke, Goessen van; 117, 146.
Scho(e)len, Herman in (van) der; 80, 94, 128, 133, 143.
Scholder, Gerart; 145.
Schout, Rynken; 87.
Schout (Scholt), Ro(e)lof; 86, 89, 123, 130, 134.
Schriver, Jacob; 73, 78, 80, 84, 88, 114, 121, 125, 142, 148.
Schriver, heer Peter; 155.
Scruvel, Johan; 83, 84.
Scruvel, Roelof; 89.
Schuerken, Peter; 71, 76, 83.
Sedam, Herman van; 161.
Seelken (bierbrouwer); 158.
Zentken (Sendken); 87, 92, 119, 126.
Seryssoen; zie Saryssoen.
Setter, Herman; 142.
Seyskim, Johan; 87.
Sybardinck, Evert; 84.

Sybergen, Aelken van; 129.
Sybergen, Hans (Hensken) van; 76, 92.
Syberlinck, Evert; 135.
Zyel, Derich van den; 142.
Symon; zie Joede.
Symonssoen, Daem; 131.
Sleddinc (Sloddinck), Stephen; 70, 83, 92, 119, 128.
Smaelvelt, Johan (van); 119, 134.
Smeedken; 157.
Smeerken, Goessen; 163.
Smelinck; 82, 83, 88, 90.
Snack(a)ert, Peter; 109, 128.
Snelliken; 106.
Snepart, Johan; 88.
Snepart (Snypeert), Werner; 73, 74, 122.
Soensken; 121, 124.
Sondersorch, Johannes; 105.
Specht, Derich; 125.
Specht, Peter; 129, 139.
Spolick, Johan; 83.
Spro(i)nck, Gadert (Gaedken); 88, 118, 138.
Stadem, Evert van (vamme Stade); 73, 83, 93, 130, 147.
Stadem, Werner van; 83.
Stamen, Gaetslack van; 90.
Stamen, Loedewich van; 86.
Stamhem, Henken van; 124.
Stecke, Johan; 158.
Steenre, Herman van (rentmeester); 105.
Stege(n), Herman ter (van der); 84, 117, 121, 135, 138.
Steyn(ken), Gerit (Geerken); 108, 138.
Steufken; 140.
Steuve, Jacop; 137.
Stephenssoen; zie Sandacker.
Stevenssoen, Peter; 134, 145, 148.
Storm (van Bommel); 122.
Stralen, Heymeric van; 79.
Stralen, Noyde van; 115.
Strangen, Deric van; 87.
Straten, Wolter van der; 134.

Struys, Claes van den; 127.
Suerpeert, Deric; 111.
Swa(i)ger, Herman; 75. 82, 122, 158.
Tack, Henric; 84, 126.
Tack, Jacob; 114.
Tadde, Derich; 138.
Tegelen, Goesen van; 81.
Teybart, Johan; 158.
Terenkuel; 82.
Thijsken; 157.
Tibis (Tybus), Deric; 86, 95, 127, 140.
Tibis (Tybus), Johan; 90, 129, 140.
Tibis, Lodewich; 127.
Tidkiel; 93.
Tyts(e), Bertolt (Bertken) van; 78, 80, 86, 94, 138.
Toensken; 128.
Toernens, Kerstken; 135, 138.
Tonijs, Herman; 77.
Tonijs, Johan; 80, 81.
Toppe, Johan; 135.
Ubel, Willem van; 108, 112, 122, 123, 127, 129, 136, 141, 143.
Ude, Gedde; 104, 105, 110.
Vaetbinder, Henneken; 75, 83, 92.
Vedder; 106.
Velync; 159.
Venc; zie Fenck.
Vere; zie Bernt.
Vernenborch, graaf van; 154.
Vernoeycken, Peter; 88.
Vetbrouwer; 140.
Vyge, Claes; 110, 153.
Visscher, Henric; 88.
Visscher, Herman; 153.
Visscher, Johan (die); 84, 91, 96, 113, 129, 132, 134, 141, 144.
Vliterden, Coenraet van; 110, 131.
Vliterden, Gerrit van; 87, 92, 96.
Vliterden, Lambert van; 70, 77, 82, 88, 92, 97, 110, 119, 123, 127, 132.
Vliterden, Lemken van; 114, 135, 140, 144, 148.
Vliterden, Peter van; 113.
Vlogel, Gaert; 122.
Vockwyn van Erpel; 122.
Voest, Herman; 93.
Voet, Johan; 69.
Vogel, Hubert; 72.
Vonden, Coenraet van; 85, 88, 91, 119, 128.
Vonden, Deric van; 95.
Vorsseler, Arnt van; 131, 139.

Vortt, Gerit mythen; 137.
Voss, Goessen die; 118.
Voss, Heynrich; 119, 127, 134, 138.
Voss, de vrouw van Heynrich; 148.
Voss, Herman; 91, 108, 143.
Vrederyxsoen; zie Fredericssoen.
Vreed Alofsoen, Henneken; 71, 91.
Vrintitse, Bertolt; 147.
Vromoyt; 141.
Vucht, Gheen van; 142.
Vuest (Vuyste); zie Wuest;
Wairde, Johan van den; 120.
Wal(de) van Wesel, Johan ten (van, van den); 72, 76, 78, 81, 83, 90, 97, 111, 113, 119, 121, 125, 133, 138, 146, 151.
Walraven, Gobbel; 162.
Wande, Johan van den; 124, 129, 135.
Wanem (Wanom), Bruen(ken) van; 70, 79, 85, 87, 92, 118, 124, 133, 138, 140, 145.
Water, Daem van den; 108, 142.
Wech, Hen(ne)ken aver den; 72, 73, 81, 90, 92, 110, 114.
Wech, J(oh)an aver den; 97, 116, 125, 133, 137, 138.
Wederick (Wederich), Herman (van); 80, 87, 95, 109, 112, 121, 124, 134, 138, 140, 145.
Weelderen, Heynrich van; 87, 152.
Weellinck, Johan; 97.
Weentken, Derich; 130.
Weerd, Herbert ten (van); 83, 93, 95.
Weerde, Peter ten; 143.
Weghmont; 137.
Weyman, Henric; 92.
Wel, Gerit van; 76, 83, 88, 96, 113, 115, 119, 122, 129, 138, 148.
Wel, Herman van; 85, 91.
Wel, Jannes van; 148.
Wellen (Welken) (paardenknecht); 156, 159, 164.
Wenyngen; zie Wonyngen.
Wermoes (Wermoys), Andries; 69. 74, 96, 111, 117, 133.
Wermoess, Heynrich; 127.
Wernerssoen, Johan; 79.
Wesel; zie Mesmeker.

Wesel; zie Wal(de).
Wesel, Alof (Alefken) van; 92, 108, 111.
Wesel, Frederich van; 132.
Wesel, Koppart van; 142, 148.
Wesel, Tele van; 143.
Westvelynck, Heynrich; 119.
Wy, Johan van; 145, 156.
Wychant, Gerit; 147.
Wychman; 104.
Wijke, Willem van; 136.
Wicken; 129.
Wilde, Andries die; 125.
Wyele, Aleff van den; 117.
Wyelic, Henric van; 83.
Wyenhorst, heer Johan van; 154, 157, 165.
Wyerken; 120.
Wyerssoen, Gerit; 129.
Willem, Witte; 70, 72, 75, 81, 82, 84, 93, 112, 126, 133, 136, 143.
Willemssoen, Evert; 87.
Willemssoen, Heynrich; 109, 111-113, 137, 141.
Willemssoen, Johan; 110.
Willemssoen, Peter (leidekkersknecht); 101.
Willensbrueder; zie Bely.
Wynandus (klerk); 156.
Wynni(n)ck; 83, 90, 94.
Wynnyng, Willem; 119, 128.
Wynsem, Walcart van; 70.
Wynter(en) (Wunter), Herman; 70, 73, 76, 85, 88, 93, 122, 133.
Wynterem, Heynrich van; 109.
Wynterswick, Henric van; 88, 95, 111, 116, 122, 141, 147.
Wisch, Derich van; 155, 158, 159.
Witt, Deric die; 72.
Witt, Johan die; 72, 77.
Wittensoen, Evert; 71.
Wittinck, Heyn(rich); 72, 117, 146.
Woerde (Woerdt, Wuerde), Johan van (der); 108, 109, 111, 116-118, 120, 129, 132, 140.
Woert, Reynken van der; 126.
Wolff (van Romunde), Herman; 151, 158.
Wolter; zie Ellborch.
Wolterssoen; zie Wouterssoen.
Wonyngen (Wenyngen), Johan van der; 70, 78, 85, 90, 96, 114, 116, 121.
Worm, Herman; 69, 73, 78, 132, 138.
Woude, Johan van den; 126.
Wouter (waker); 158.
Wouterssoen (Wolterssoen), Gaert; 109, 124.
Wuest; 122.

Wuest (Vuest, Vuyste), Deric; 109, 110, 125, 146.
Wuest (Woest), Herman; 72, 112, 116, 123, 125, 137, 138, 140, 144, 146.
Xanten (Zancten), Gerit van; 80.
Y...; ie onder I...
Z...; zie onder S...

Register van aardrijkskundige namen

Aerdt (Aerde) en (of) Herwen; 99, 148-150.
Arnhem; 69, 77, 79, 81-93, 102, 104, 152, 156, 157, 162-164
Beke (Rijnarm bij Kleef); 153.
Bingen (aan de Rijn); 162.
Blankenheim (Eifel); 105.
Bommel; zie Zaltbommel.
Bonn; 155.
Borculo; 105, 107.
Burik; 103.
Bymen; 150.
Cuyk (Kuyck); 153.
Deventer; 141.
Doesburg; 69, 73, 77, 81, 84, 86, 88, 89, 93, 108, 109, 111-113, 119, 120, 123, 125, 127-129, 133, 146.
Duisburg; 113, 122, 134, 136-138, 142, 145, 146.
Dulken (Westfalen); 165.
Düren; 153.
Düsseldorf; 143, 151, 154.
Elten; 98, 101, 103, 164.
Emmerik; 69, 70, 72, 75, 77, 80-83, 86, 87, 89-96, 98, 108, 110-114, 116, 117, 119, 121-126, 134, 136, 140, 142-147, 151, 162.
Geldern; 107, 152, 153.
Gelderse Weerd; 149.
Gelre; passim.
Goch; 76, 77, 80, 81, 84, 87, 110, 113, 116-118, 121, 123, 137, 139, 146.
Grave; 150.
Griethuizen; 104, 150, 152, 153.
Gulik; 154, 156.
Hattem; 101, 103, 148, 149, 153-159, 164.
Heinsberg (Gulik); 106.
Herwen; zie Aerdt.
Huissen; 99.
Kaster (Gulik); 104, 153, 159.
Keizersweerd; 103, 151.
Keulen; 103, 158, 162, 163.
Kleef; 98, 103, 105, 142, 148, 151, 154, 162.
Lobith; passim.
Lijmers; 156.
Maas; 153.
Middelaar; 165.
Mook (Moldick); 159.
Nijmegen; 69-97, 101-103, 106, 108-147, 151, 152, 154, 157-159, 164.
Oyen; 151.
Ossenweerd; 148-150, 160.
Randerade; 158.

Ravenstein; 155.
Rees; 146, 149.
Rheinberg (Berck); 153.
Roermond; 108, 110, 116, 118, 123, 127, 140, 142, 143, 146, 151, 158.
Rosendaal; 152.
Ruhrort; 103.
Rijn; 69-73, 76-87, 89-97, 150, 153.
Siegburg; 76, 92, 129.
Stralen; 159.
Tiel; 114.
Utrecht; 90, 93, 155.
Venlo; 153, 159.
Waal; 70-73, 75, 77, 81, 83, 84, 86-91, 96, 108, 110, 112-122, 125-130, 132, 133, 137-139, 142, 143, 146, 147, 150.
Wesel; 103, 110, 114, 151.
Xanten; 153.
IJsseloord; 157, 159, 164.
Zaltbommel; 73, 76, 87, 96, 108, 110, 122, 126, 132, 138, 141, 151.
Zons (bij Keulen); 103.
Zutphen; 95, 96, 126.

[Jaarrekening van het Historisch Genootschap over 1966]

Rekening van het Historisch Genootschap over het boekjaar 1966

Contributies	ƒ 13.037,18	Negatief saldo op 1 januari 1966	ƒ 3.527,10
Vooruitbetaalde contributies	ƒ 5.213, -	Verlies op het kapitaalbeheer	ƒ 3.092,88
Verkoop van publikaties	ƒ 1.993,95	Kosten J.R. Bruijn, De oorlogvoering in 1673 (restant)	ƒ 2.152,36
Rente	ƒ 287,77		
Diversen	ƒ 44,20	Kosten Regels, 4e druk	ƒ 850, -
Negatief saldo op 31 december 1966	ƒ 5.275,41	Kosten Bijdragen en Mededelingen, deel 80	ƒ 10.862,03
		Kosten Thorbecke-archief, deel III	ƒ 807,50
		Kosten Alg. Vergadering	ƒ 719,16
		Contributies	ƒ 175,03
		Salarissen en sociale lasten	ƒ 587,50
		Diversen	ƒ 3.077,95
Totaal	ƒ 25.851,51	Totaal	ƒ 25.851,51

Rekening van het boekenfonds over de periode 1 januari 1966 tot 1 maart 1967

Saldo op 1 januari 1966	ƒ 1.236,34	Aankoop van boeken en tijdschriften	ƒ 930,40
Verkoop van publikaties	ƒ 1.225,47		

Verkoop door fa. Wolters	ƒ 496,95	Administratiekosten	ƒ 301,35
Contributies leesportefeuille 1965 en 1966	ƒ 180, -	Saldo, overgedragen aan het Historisch Genootschap	ƒ 1.939,53
Rente	ƒ 2,52		
Totaal	ƒ 3.171,28	Totaal	ƒ 3.171,28